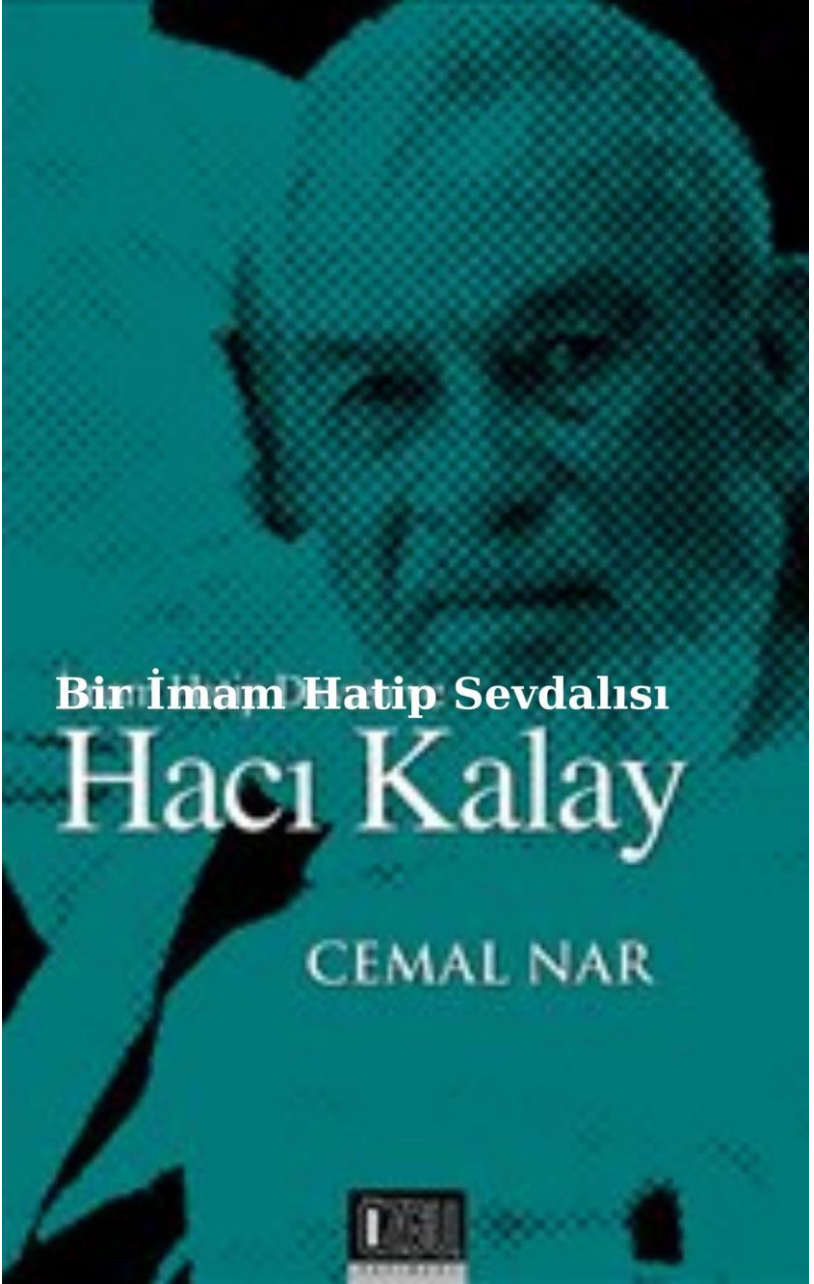


**Bir İmam Hatip Sevdalı**

# **HACI KALAY**

**CEMAL NAR**





الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى آله وصحبه وسلم اجمعين



**İTHAF:**

**Merhum Hacı Kalay Emmi'nin ve ailesinin aziz hatıralarına  
hürmet ve muhabbetlerimizle...**

**CEMAL NAR**

## CEMAL NAR

07. 01. 1955 de Kahramanmaraş / Hartlap'ta doğdu. İlkokulu kendi şehrinde, İmam Hatip Lisesini 1973'de Diyarbakır'da, Yüksek İslam Enstitüsü'nü 1977 de Kayseri'de bitirdi ve aynı yıl Kahramanmaraş /Andırın Lisesine Din Dersi Öğretmeni olarak tayin edildi. 1980'de atandığı Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde eğitim ve öğretimin yanında uzun yıllar değişik yerlerde sohbet, vaaz, seminer, konferans ve yazılarıyla halk eğitimine katkı sundu, irşat ve tebliğ hizmetlerinde bulundu. Aynı okuldan 2003'de emekli olmak zorunda kalan yazar, halen okuma, yazma, irşat ve tebliğ çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemal Nar yazılı çalışmalarının bir kısmını [www.cemalnar.com](http://www.cemalnar.com) sitesinde yayınlamaktadır. Sohbet, vaaz, ders, seminer, konferans gibi görsel çalışmalarının bir kısmını da videolar halinde Youtube sayfasında sunmaktadır. Zaman içinde değişik gazete, dergi ve sitelerde yazdı. İnternette yazarın binlerce makalesine ve videosuna erişilmektedir.

Yayınlanmayı bekleyen birçok eseri yanında yazarın yayınlanmış kitapları şunlardır:

1- Anılar Ve İbretler 2- Bu Sistemden İslam'a 3- İslamlaşma Bilinci 4- İslam Sancısı 5- Arş Gölgesi 6- Tasavvufun Anahtarı 7- Âlimin Önderliği 8- İslam'da Devlet Ve Siyaset 9- İlim Ve Özgürlük 10- İlim Ve İktidar 11- İmanın Kıymeti ve Korunması 12- İman Ve Etkisi 13- Aydınlanma Yolu Tasavvuf 14- İnançta Arınma 15- İnançta Kirlenme 16- Okuma Aşkı 17- İslam'a Göre Irkçılık ve PKK Ekseninde Kürt Sorunu 18- İnsana Ulaşmak 19- İslam'da Cihad Hak Batıl Mücadelesi 20- İncanın Kıvancı 21- Sistem ve Şeriat 22- Osmanlıdan Cumhuriyete Büyük Kırılma 23- Gönül Azığı 24- Laiklik Sorgulaması 25- Derdimiz İslam 26- Adı Konmamış Savaş 27- Batılılaşmayla Hesaplaşma 28- Aydınların Karanlığı 29- Kitap Sevgisi Yazma Aşkı 30- İmam Hatip Davası Ve Hacı Kalay 31- İslam'ın Özeti

32- İslam'da İrkçılık Ulusalçılık Milliyetçilik 33- İslam'sız Olmaz 34- İlimsiz Olmaz 35- Davetsiz Olmaz 36- Hesaplaşmadan Olmaz 37- Kıymet Bilmek 38- Hatırlatmalar 39- Laik Sistemde İslamî Siyaset Sorunu 40- Müslüman Kimliğin Kodları 41- Bize Düşen 42- İslam davası 43- Din Diyalog Ve İlimli İslam 44- İslam'da Sakal Ve Kıyafet 45- Okuduğun Kadarsın 46- İslam'da İnsan İlişkileri - Din Muameledir- 47- İslam'a Ensar Olmak 48- Tanıdığım Maraşlı Hocalar. 49- Acilen İslam Birliği 50- Engin Gönül Yüce Ruh 51- İslam'da İnsan Onuru Ve Çağa Yansıması 52- Güncelin Dili 53- Hizmetten Teröre Gülen Sorgulaması 54- Türkiye'de Dindar Siyaset Pratiği 55- İnternette Kral Sözler 56- İslam Düşüncesinde Sağlık Ve Şifa 57- Hastalara Armağan 58- Maraş Hazinesi 59- Birey Üstüne Eleştiriler 60- İlim Ve Alim Üstüne Eleştiriler 61- İrfan Hayatımız Üstüne Eleştiriler 62- Devlet Ve Medeniyet Yolu Hicret 63- Sevgili Peygamberimiz Mekke Döneminde İslam'a davet 1- 2. Ciltler 64- Peygamber Örneğinde Ahlak Ve Merhamet 65- Kalpten Dile Eğitim Ve Terbiye 66- Batılılaşma Cinnetinde Aydınlar Ve Kurumlar 67- Kitap Ve Yazma Sorumluluğu 68- Allah'ın Yardımı Ve Zafer Şartları 69- İslam Açısından Laiklik Ve Sekülerizm 70- İmam Hatip Davası

## İÇİNDEKİLER

### ÖNSÖZ

#### *1. BÖLÜM: HACI KALAY'IN HAYATI*

#### **HAYATIMDA HACI KALAY**

Baba Dostum Hacı Kalay  
Tanışıklığımız  
Diyarbakır İmam Hatip Okulu  
Memuriyetin Seyyahlığı  
Üvey Evlatların Hamisi  
Eski Türkiye  
Buyurun Cenaze Namazına  
Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi

#### **ŞAHSÎ HAYATI**

Doğumu Ve Çocukluğu  
Askerliği  
Binbaşuya Bir Güzel Dayak  
Şehre Yerleşmesi  
Ailesi  
Satın Alınan Cennet Köşkleri  
Sonraki Hanımları  
Çocuklarına Karşı Huyu  
Akrabalarına Karşı Huyu  
Yeme İçmesi  
Giyim Kuşamı  
İbadeti  
Hac ve İmtihan  
Bayram Âdeti  
Sağlığı  
Vefatı

## EKONOMİK HAYATI

### İMAM HATİP HAYATI

Hacı Kalayda Üç Durum  
 İmam Hatip Bir Davadır  
 Bazı Çağdaş Ensar  
 Herkes İle Görüşürdü  
 Para İstemek Zor İş  
 Yarım Kalmasın  
 Fedakârlığın Böylesi  
 Bayramlık Elbiselerle Deri İşleri  
 “Böyle Sevdalılar Olursa...”  
 Kurban Bayramında Deri Savaşları  
 Sıkıyönetimde Deri Toplama  
 Bazen İş Başa Düşer  
 Umulmadık Yardımlar  
 Bir Çanta Para  
 Acı Bir Manzara  
 Adamı İlet Ederler  
 Ağlayarak Çalışan Adam  
 Amel Defteri Kapanmaz İnşallah  
 Her Fırsatı Değerlendirirdi  
 İlk Kız İmam Hatip  
 Sadece Dışına Değil  
 Niçin Çok Seviyor?  
 Son Darbe  
 Herkes Perişandı  
 İlk Kitap Davamız  
 Erinmenin Üşenmenin Cezası  
 Sözde Mücahit Bakan  
 Özde Mücahit Avukat  
 On Ay Ceza  
 Güler misin Ağlar mısın?



İkinci Kitap Davamız  
 Nasıl Yerimizde Oturabilirdik?  
 “Size Okul Mokul Yok”  
 Ver Elini Dağlar Vadiler  
 Bir Zamanlar İmam Hatip  
 Hizmetinin Semeresi Gördü  
 Dilenci Sanmışlar  
 Davanın Haklılık Belgeleri  
 Askerin İlginç Tespiti  
 İmam Hatipler Miadını Doldurdu mu?  
 Hacı Kalay’ın Sınaması  
 Şahidi Yanımızda  
 İmam Hatibe Bir İhanet  
 İslam’ı Çarpıtmak Ve Bozmak  
 Bizim Gözümüzde İmam Hatipler

### **SİYASET HAYATI**

İslamî İlimler mi Siyaset mi?  
 Erbakan ve Milli Görüş Çizgisi  
 Zor Günler  
 İmam Hatipte Anarşi Yok  
 Devletin Azıcık İlgisi  
 Ağlayan Veli Ve Müdür  
 Halkın Teveccühü  
 Fincancı Katırları  
 Seçmene Değer Vermeli  
 “Üç Kuruşa Beş Köfte Yok”  
 Bize Yaradı

### **SOHBET HAYATI**

Sohbet Yârânı  
Kır Gezileri  
Gevezelik Saati

## ***II. BÖLÜM: HACI KALAY'IN AHLAKI***

KONUVA GİRİŞ  
ÇALIŞKANLIĞI  
DOĞRULUĞU

Paraya Tavrı  
“Fazla Parayı Alamam”  
“Muamelesi Nasıl?”

SABIR SEBAT VE AZİMİ  
Azıcık Pislik Yemek

TEVEKKÜLÜ  
RIZASI  
ÜLFET MUHABBET VE NEŞ'ESİ  
Tilki Hikâyesi

ŞAKA LATİFE VE NÜKTESİ  
Merdivenden Düşünce  
“Ver Babanın Borcunu”  
Sakallı Hoca  
Turşucu Hoca  
Pot Kıran Vali  
“Sövmek Yasak Olmasa”  
Mantar Zehirli mi?  
Bal Odası  
Neredesin İşli Köfte?

“Başımıza Hoca Yağıyor”

### DOSTLUĞU FEDAKÂRLIĞI VEFASI

Dostlukları Unutmazdı”  
Baba Dostuna Hürmet  
Kaybedenlere İltifat  
Zahmete Katlanmak

### İNSANA DEĞER VERMESİ

Herkesi Kucaklardı  
“Çok Utandım”  
Küçük Bir İlgi Yetiyor

### CÖMERTLİK VE YARDIMSEVERLİĞİ

“Kurtul O Pislikten”  
Antepli Müşteriler  
Çek Yok Senet Yok

### AF HOŞGÖRÜ VE İDARESİ

Bilgi ve Tecrübe  
Kalay Ve Kabadayılar  
Kötü Söyleme

### TEVAZU VE VAKARI

Dilenci Sanmışlar  
Tören Adamı Değildi  
İlk İntibayı Şaşkınlık  
Aş ve Salata

### İZZET VE İHLASI

Yardım Kabul Etmezdi  
İhlalsı Dua

“Kalk Namaz geçiyor”  
Allah Verir

CESARET VE KAHRAMANLIĞI  
Müfettişlere Reddiye  
Osmanlının Atları  
Mavzeri Dayamış

PRATİK ZEKÂSİ VE FERASETİ  
“Sen Sivil Değilsin”İ  
Korkunç Korkutma  
Çıban tedavisi

MİSAFİRPERVERLİĞİ  
Niye Güldü?

HAYÂ VE İFFETİ  
HAMD VE ŞÜKRÜ

**KÖTÜ HUYLARI**  
**SONSÖZ**  
**FOTOĞRAFLAR**



## ÖNSÖZ

Yıllar önce İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yaparken birkaç kere idarecilere şöyle bir teklif yapmıştım.

“Gelin bu okulun tarihi, önemli öğretmenleri, yetiştirdiği önemli kişileri, büyük başarıları, Hacı Kalay ve emsali gibi çeşitli şekillerde hizmeti geçmiş insanları hakkında bir kitap yazalım. Bir vazife taksimiyle biz bunu çok rahatlıkla yapabiliriz. Bu hem onlara bir kadirşinaslık, bir minnet ve şükran borcu, hem rahmetle anılmaya vesile, hem de yaşayanlara teşvik edici güzel bir örnek olur. Okuyanlar da istifade ederler. Bu bir vefa borcumuzdur.”

Teklif güzel görüldü ama bir türlü uygulama görmedi. Anlaşılan ahir zamanda mahşere yakınlık münasebetiyle, “o gün herkesin işi başından aşkıdır” ayeti<sup>1</sup> burada da tecelli etmeye başlamış. Kimseye sitem edemesem de kendime diyeyim bari: “Bu kitabı sağlığında Hacı Kalay amcanın avuçlarına koyabilseydin, kim bilir ne kadar sevinir, mutlu olurdu! Şimdi istediğin kadar dövün, ne faydası var?”

Oysa okulumuzdan da öte şehrimizde hayatından dersler ve ibretler alınacak çok örnek insanlar var. Eskilerin “tabakât” ve “terâcim” dedikleri türden makale veya müstakil eserlerle neden onlara dair çok faydalı kitaplar yazmayız? Mesela “Maraş Meşhurları” diye

---

<sup>1</sup> Abese, 37.

bir kitap çıktı. Emeği geçenleri tebrik eder, teŖekkürlerimizi sunarız. İŖte hayatı yazılmaya layık nice insanları tanıtan bir kitap. Orada öyle insanlar var ki, tek başına hayatı bir kitaba sığmaz, ama kitapta ya yarım sayfadır, ya bir sayfa. EleŖtiri için söylemiyorum, zira o kitabın formatı böyle. Yine tebrik ve teŖekkürlerimi sunarım, son zamanlarda bazı büyüklerimizin müstakil eserleri de yazıldı. Bu güzelliği katlayarak sürdürmeli değil miyiz?

Bizden, bizim içimizden birisini okumak bizi hem ilgilendirir, hem de sevindirir. Böylesi kitaplar merak edilir ve severek okunur. Böylece kitap okuma da sevdirebilir, alışkanlık haline getirilmesine yardımcı olunur. İnsan kıymeti, ilim sevgisi, tarihimiz, kültür ve medeniyetimiz böyle öğretilir. Marifetin iltifata tabi olduğunu kim bilmez? Konuşmayı çok seven bir milletiz. Ama artık okumayı ve yazmayı da sevmek mecburiyetindeyiz.

İŖte o tür çalışmalardan birisi olan bu kitabımız üç bölümdür. İlk bölümde genel olarak İmam Hatip Liselerinin kısa bir tarihi ve sistem içindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde değişik yönlerden Hacı Kalay'ın hayatı, üçüncü bölümde ise ahlak ve karakteri işlenmektedir. Bazı fotoğraflar da koyduk kitaba. Umarım duygu dünyamıza bir canlılık getirir.

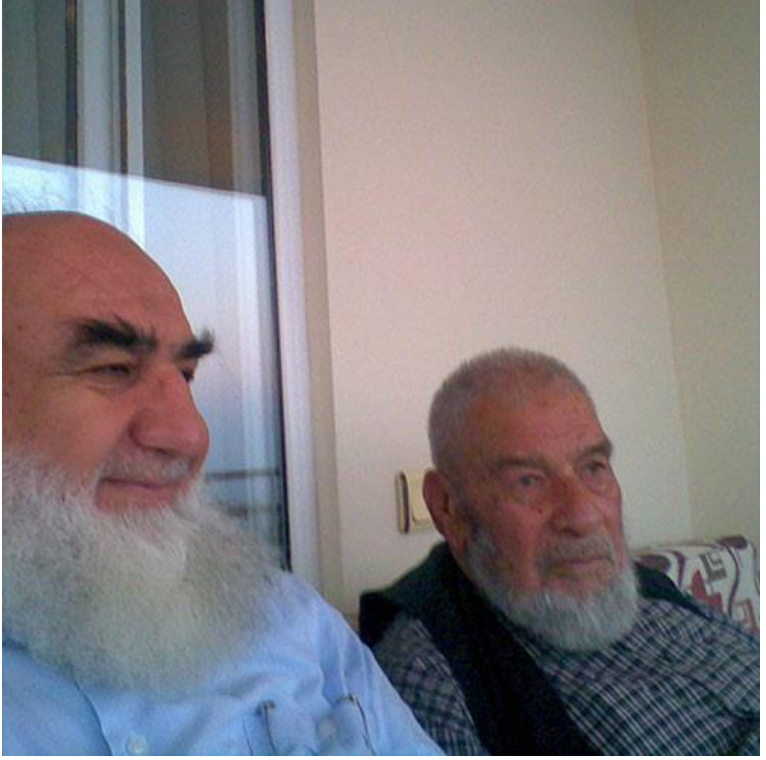
Gerçi merhumu tanıyanları ile konuşmak ve alınan bilgileri tasnif etmek suretiyle bu konuda daha çok şeyler yazılabilirdi. Ancak bizim amacımız Merhum Hacı Kalay tanıtmaktı. Kitap bu haliyle bile üç yüz sayfayı aşıyordu. Daha fazla büyötmek, okumayı zorlaŖtırabilirdi. Bu yüzden kitapta adı geçen, kendilerine peşinen teŖekkür ettiğim birkaç dost haricinde pek saha çalışması yapmadık. Bizde mahfuz olan bilgilerle yetindik. Hatta yazdığımız bazı bilgileri bile çıkardık. İnŖallah faydalı olur.

Allah Teâlâ kendi rızası için sevişen mü'minleri ahirette önce Arş-ı âlâsının gölgesinde gölgelendirecek, sonra havz-ı kevser başında buluşturacak, en sonunda da cennette yüksek köşklere karşılıklı koltuklara oturarak büyük ikramlara boğacakmış. Yalvarıypruz, bizi de onlardan eylesin. Bu vesile ile merhumu bir kere daha rahmetle anar, hizmetlerinin kabulü için dua ederim.

Her işimizin başında ve sonunda, hamd olsun alemlerin Rabbi Allah Teâlâ'ya!

**Cemal Nar**  
**Ocak 2015**  
**Kahramanmaraş**





*1. BÖLÜM:*

***HACI KALAY'IN HAYATI***

## HAYATIMDA HACI KALAY

### Baba Dostum Hacı Kalay

Merhum Hacı Kalay Emmi benim “baba dostum”dur. Bu yüzden ona olan sevgim ve saygım çiftedir. Rahmetli ile merhum babam iyi dost idiler. Bu dostluk köyden başlar, dindarlıkla devam eder, İmam Hatip sevdası ile pekişir, Millî Nizam Partisinin çıkışından beri Merhum Necmettin Erbakan’ın liderliğinde kurulan partiye ivazsız garazsız samimiyetle çalışmak gibi siyasi birlikteliklerle zirveye ulaşır.

Bu dostluk boşuna değildir. Çünkü onu besleyen bir alt yapı vardır. O da ahlak ve hayat tarzı olarak aralarında çok iyi bir uyumluluğun var olmasıdır. İkisinin de çoğu huy ve karakterleri birbirine benzerdi. Babam da onun gibi ciddi, sözüne sadık, muamelesinde dürüst, dostlarına vefalı, hoş sohbet, yalansız, dolansız, hilesiz bir insandı. Ancak babam zengin değildi. Nihayet bir memurdu ve on tane çocuğu vardı. Horantasının yanında, çevresinde kendini sorumlu bildikleri hısımlar ve akrabaları da vardı. Memuriyetten başka bir geliri yoktu. Ama çok şükür her zaman bizi rahat yaşatmıştır.

Bunları şunun için yazıyorum; kendisi dostlarına yardım ve destek olurdu ama sözünde duramamakla mahcup olmak, dürüstlüğüne halel gelmek korkusundan kimseden borç isteyemezdi. Sırf bu yüzden ayağına kadar gelen bazı ekonomik fırsatları değerlendiremez, çok

büyük imkânları kaçırdı. Mesela bu yüzden kendisine gelerek yapılan bir kooperatife girme, ev veya arsa alma gibi teklifleri imkân olduğu halde değerlendirmeyen, yatırıma dönüştürmeyen, atılım yapamadığından ileriye dönük çok fırsatları kaçırdı. Ona göre az para ile de olsa izzetli yaşamak önemliydi. Üç kuruşu varsa misafiri ve dostlarına ikramı çok sever, eşiyile dostuyla sohbeteye bayılırdı. Bize de böyle bir hayatı öğretti, sevdirdi ve öylece öteye gitti. Onun evladı olmak bizim için bir izzet ve şereftir, bir iftihadır hamdolsun. Çünkü onun evladı olmaktan hep hatırşinaslık gördüm, muhabbet gördüm, ikram gördüm çok şükür.

Hatta şimdi hatırladım, çocukken Hartlap ilçesinde çimerken çok insan kim olduğumu sorup da onun oğlu olduğumu öğrenince, gülerek “gel bakalım” diyerek beni ensemden tutmuş ve “baban beni burada tumdurduydun. Ben de seni tumduracağım” diye beni suya batırmıştır. Hiç şüphesiz bunu intikam olsun diye değil, bir muhabbet gösterisi olarak yapıyorlardı. Ben de bu ilgi ve sevgiden büyük keyif alıyordum.

### **Tanışıklığımız**

Hacı Kalay Emmi deyince haliyle geriye doğru hatıra filmimi çeviriyor ve çocukluk günlerime gidiyorum. O zaman onu önce baba dostum olarak görüyorum. Sonra yakın bir köylüm, ciddi bir Müslüman, yardımsever bir iş adamı ve seçimlerde arkadaşlarıyla köy köy dolaşarak dindar muhafazakâr bir partiye oy isteyen birisi olarak buluyorum.

Derken büyüdükçe ve daha yakından tanıdıkça çok sevdiğim ve saydığım büyük bir dava adamı olarak görüyorum. O İslam Davasının iki ana alanında çalışan yiğit bir insandır. O öncelikle tabiri caizse Kahramanmaraş’ımızda İslam davasının İmam Hatip mevziisinin Lojistik Destek Komutanıdır. Sonra da İslam’ın toplum ve yönetime

sirayet ederek memleketin kendiliğinden kansız ve kavgasız müslümanlaşma davasında siyaseti kullananlar safında ivazsız garazsız ihlas ve samimiyetle çalışan bir erdir. Onu böyle tanıdım ve sevdim. Onunla bu muarefe, bu tanışıklık, bu karşılıklı muhabbet, hürmetle yapılan bu mülakat ve musahabeler, Rabbimin bana bir nimetidir hamd olsun.

Yaz tatiline geldiğimizde Maraş İmam Hatip'te okuyan arkadaşlarla sohbet ettiğimizde adı geçen zatlardan birisi de Hacı Kalaydır. Fakat Yüksek İslam'da talebelik yıllarımda onun efsaneleşen ismini daha sık ve daha sevimli olarak duymaya başlamıştım. Bu kadar geç tanımama sebep ise, benim İmam Hatip Lisesini Diyarbakır'da okumuş olmamdan ötürü burada olup bitenleri geç duymamdır.

1965-1966 eğitim yılında ilkokulu bitirince İmam Hatip Okulunda yatılı okumak için sınavlara girdik. Kazanmışız. Ama gel gör ki biz Maraş diye girdik imtihanlara, onlar bizi gönderdi Diyarbakır'a.

### **Diyarbakır İmam Hatip Okulu**

Diyarbakır İmam Hatip Okulunu. Meğerse oraya devlet bir yeni okul binası yapmış. Devletin yaptırdığı nadir okullardan birisi. Eski okul tren istasyonunda bir gar lojmanı imiş. O yatılılar için yurt binası olarak bırakılmış, yeni bina da eğitim öğretim için tahsis edilmiş. İcini doldurmak için de Konya'dan beri o sene yatılıyı kazananları oraya havale etmişler. Çaresiz gittik. Oysa Maraş'a da öğrenci lazım olmuş, merhum babam çırpınmış bizim için, ama bizi geri almamışlar da Erzurum'dan öğrenci getirmişler. Devletin çarpık ve çetrefilli işleriyle ilk muhatap oluşumuz böyle başlamış olabilir hayatımızda.

1966 eğitim öğretim yılında girdiğimiz bu okulda dört yıl orta kısmını okuduk. Sene sonunda toplu bir sınavla orta kısmından mezun olduk. Yeni bir kayıtla üç yıl da lise kısmını okuyarak yine sene sonunda toplu bir imtihanla 1972- 1973 eğitim öğretim yılında mezun olduk. Bu yüzden Maraş İmam Hatip'ini, hocalarını ve talebelerini o zamanlar çok bir tanıyamadım. Bunun ömür boyu eksikliğini hissettim. Çünkü arkadaşlar bir araya geldiklerinde konuşacak o kadar okul hatıraları vardı ki. Lafı biri diğerinin ağzından kapmak için pusuya yatan avcı gibi bekliyor, yakalayınca da kelimeleri ağzında zevkle parçalayarak iştahla anlatıyordu. Bense bir köşede kırıntı kalırsa onunla idare edenler gibiydim mecliste. Benim de nice hatıralarım vardı ama “hatırlar mısınız?” diye dinletecek kimsem yoktu. Diyarbakır'da beraber başladığımız bir Maraşlı vardı. O da Elbistan Çiçek köyünden Yüksel Kanar. İstanbul'da yaşadığı için çok az görüşüyoruz. Bizden bir öndeki sınıfta iki Andırın'lı abimiz vardı, Hasan Avan ve İsmail Bey diyelim. Soyadını hatırlamadım. Sonra Andırın'dan Mustafa Gerek ve Elbistan'dan Fkri Bey katıldı aramıza. 1973'den beri daha bir kere görüşemedik bunlarla.

Bu dışarda okumanın bir iyiliği oldu sadece. O da Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesine öğretmen olarak atandığımda kimseyi tanımamanın verdiği rahatlıkla herkesle ilişkilerimiz sıfırdan başlıyordu. Kimseye, dinimizin istediği saygı sevgi sınırı dışında minnet borcumuz yoktu. Çok sevdiğim hürriyetime hanel gelmiyordu böylece. Her ne kadar istişareye önem versem de yine de hür düşünüyör, özgür karar veriyor ve hiçbir kayıt ve kısıtlama hissetmeden uyguluyordum. Bunu bir öğretmenime karşı yapamazdım. Çünkü ona mubah olan bir işte asla muhalefet edemezdim. O ne derse o olurdu. Kendi görüşümü ileri süremezdim edebimden. O kim midir?

Hemen söyleyeyim. Burada sadece bir tane hocam vardı. O da Diyarbakır'da hadis ve Farsça derslerimize giren muhterem Ökkeş Karakoç Bey hocamdır. Onun karşısında hala bir seçeneğim

olmamıştır. Her dediği benim için bir emirdir. Gerçi Allah razı olsun, o da bu yetkisini bir defa hariç hiç kullanmamış, öğrencisi olduğumu hiç hissettirmemiş, bana hep bir meslektaş gibi yaklaşmıştır. Bu münasebetle buradan ona tekrar hürmetlerimi sunarak hayır dualar ediyorum.

### **Memuriyetin Seyyahlığı**

İnsan memur olunca az çok seyyah da oluyor. Ülkenin değişik yerlerinde görev yapıyor genellikle. Ben de babadan kalma memurum. Merhum babam da benim çocukluk yıllarımda memuriyet icabı köyümüzün dışında çalışmıştır. Bu yüzden köyümüzdeki emsalim İmam Hatipli gençlerle buluşup kaynaşmamız biraz zorlaşıyordu. Fakat Kayseri'deki Yüksek İslam Enstitüsü'ne kaydolduğumda babam emekliye ayrılmış sayılırdı. Böylece memleketimi tanımamda önüne çıkan önemli bir engel yavaş yavaş zail oluyordu. Artık bir yandan İmam Hatipli arkadaşlarımızla buluşup sohbet ediyor, gülüp oynaşıyorduk, öte yandan da Maraş'a gelip gittikçe bazı hocalarımızla da tanışıyor, Maraş'ın din, ilim, kültür ve dava adamlarından haberdar olmaya başlıyorduk.

### **Üvey Evlatların Hamisi**

İşte o zaman Hacı Kalay Emmi de ismini sık duyduğumuz insanlardan birisiydi. Onun adı birkaç alanda birden geçerdi. Ama asıl şöhreti, bugüne kadar sistem tarafından hep üvey evlat muamelesine tabi tutulan İmam Hatip Lisesinin hamisi ve banisi oluşuydu. İmam Hatip Lisesi için yaptıkları hayret, hürmet ve muhabbetle konuşuluyordu.

İmam Hatip Liseleri o zamanlar devlet tarafından hep horlanan, hep dediğimiz temsil ile gibi üvey evlat bile değil, hiç istenmeyen baş belası asi bir evlat idi. Belki de engelli ve özürlü bir evlat olarak

görülen, varlığına el gördülüğüne katlanılan bir okuldu. Arkasında oy aldıkları halk kitlesi ve desteği olmasa, varlığına asla tahammül etmezler, bir gün bile yaşatmazlardı.

Çünkü bu okullar, onların yıkıp da üzerinde tepindikleri İslam'ı temsil ediyordu. İslam'ı, yani onlara göre irticayı, geriliği, yobazlığı, çağdışılığı temsil ediyordu. Bu tahammül edilebilecek bir şey değildi. Bir başka bakış açısından, yani aşağıdan halk cihetinden bakılırsa bu okullar, onların kendi dinlerinden, milletlerinden, tarih ve medeniyetlerinden ne kadar kopuk, ne kadar sapık, reddedilmesi gereken kâfirlere özenmiş kör taklitçi, atalarına ihanet etmiş budalalar olduklarını yüzlerine haykıran okullardı. Nasıl ki iffetli bayanların varlığı fahişe kadınlara çok ağır geliyorsa, onların lisanı halleriyle suratlarına hep iffetsizlikleri haykırıyor sanıyorlarsa, aynen öyle, onlar da İmam Hatiplerin sistemin sahiplerine böyle haykırdıklarına inanıyorlardı. Halkın derin vicdanı olan bu okullar, onların rahat uykularını bölüyor, karanlık gecelerinde kâbusları oluyordu. Nasıl iffetlilerin de kendileri gibi namussuz olmalarına fahişeler çok sevinecekse, bu Batılı kâfirlerin kör taklitçilerine de İmam Hatiplerin sıradan laik, seküler, pozitivist, materyalist, kısaca Batıcı bir okul olmaları o kadar sevimli olacaktı. Fakat bu İmam Hatipler, gerek müfredat, gerek öğretmen, gerekse Milli Eğitimin temel amaçlarına göre yetiştirilmek için onca çabalarına rağmen bir türlü kendileri gibi Batıcı, laik, dini yok sayan bir yaşam biçimine razı olmuyorlardı. Belki haram işliyorlardı, günaha batıyorlardı, ama yine de din davasından vaz geçmiyorlardı. Din eğitimi aldıkları için onların tabiriyle “gâvur taklitçisi” olmalarına imkân yoktu. En iyisi tamamen yok olmaları idi. Onlardan kurtulmanın, yok etmekten başka çaresi yoktu. Fakat bunu bir türlü yapamıyorlardı.

Neden mi?

Sebebi basit. Neylersin ki bütün baskılara, cebir ve şiddetlere, hatta idamlara varan eziyet ve işkencelere rağmen bir türlü dinsizleştiremedikleri, dinden koparıp çağdaşlaştıramadıkları şu cahil halk, maalesef bu okulları istiyordu. Onlardan oy alabilmek ve bu vesile ile iktidarda kalıp devletin yağını balını yiyebilmek için, azıcık da olsa halkın bu tür sevimsiz ve densiz isteklerine katlanmak gerekiyordu. Yoksa birileri kalkar, bunları istismar ederek (!) sofraya ortak çıkabilirlerdi.

### **Eski Türkiye**

İşte eski Türkiye böyleydi. Şimdilerde devletin de artık milletiyle beraber İmam Hatip yaptırdığını görenler, o günleri nerden bileceklerdi!

Eski Türkiye’de devlet “siz binasını yaptırırsanız, biz de lütfeder içini doldururuz” diyordu. Bu da halk için büyük bir lütf oluyordu. O günler bambaşka günlerdi. Şimdiki yeni günler ile kıyaslayanlar, ne devleti, ne sistemi, ne siyaseti, ne halkı, ne de İmam Hatipleri asla anlayamazlar. O yüzden Hacı Kalayları da anlayamazlar.

Anlayamazlar, çünkü gözlerinde en iyi canlandırabilecekleri örnek, olsa olsa iyi bir “okul yaşatma derneği fahri başkanı” veya “okul aile birliği onursal başkanı”dır. Evet, Hacı Kalay aslında başkan bile değildi. Onunkisi hep öyle “fahri” veya “onursal” bir başkanlıktı. Ama onu da öyle sözün gelişi veya hatıra binaen almış değildi. Tabiri caizse, hak ederek, söke söke almıştı ve emsali görülmemiş bam başka bir başkandı...

### **Buyurun Cenaze Namazına**

Şimdi bir akşam vakti, o büyük insanın vefat ettiğini duydum. Yaşı ve hastalıkları sebebiyle bu habere hazırlıklı olmamıza rağmen



İçimiz yanıyor. Çok üzgünüz. Akrabamızdan öte bir kayıp bu bizim için. Sabah oldu. Oturdum bilgisayarımın başına ve “Hacı Kalay Emmi 1” diyerek hakkında ilk yazımı yazdım. O yazının son satırları şöyleydi:

“Onun cenazesine yetişmek için yazıma burada bir ara veriyorum. Gerisini defninden sonra yazarım inşallah. Şimdi sadece buradan seslenerek bir çağrıda bulunuyorum:

Haydi ey eski yeni bütün İmam Hatip hocaları, bütün İmam Hatip talebeleri, haydin Ulu camiye. Haydin Başkanımızın cenaze namazına ve defin merasimine! Gözleriniz o manzarayı iyi kazısın zihninize, beyninize. Ayaklarınız, elleriniz, gözleriniz, kulaklarınız şahit olsun o yaşanmışlığa. Yarın o cenazede hazır bulunduğunuzu torunlarınıza şeref ve izzetle anlatabilmek için haydin ulu camiye...

Ve ey içinde İslam davası adına bir kıpırtı duyanlar, yarın mahşerde “ben de oradaydım” diyerek mutlu olmak için haydin ulu camiye, buyurun cenaze namazına...”

### **Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi**

Nihayet bu başlığın son satırlarını yazayım. 1980-81 Eğitim öğretim yılının başında Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesine tayinim çıktığında Hacı Kalay Emmiyi biraz daha yakından tanımaya başladım. Bunun bir sebebi okulumuz olduğu gibi, öbür sebebi de Kayınbabam ile onun komşu olmasıydı. O zaman Bahçelievler’de, Üniversite sokağında otururlardı. Onun evi Üniversite binasının karşısındaydı. O zaman Öğretmen Okulu diye bilinirdi o bina. Sıkıyönetim gelince o kullandı bu binayı. Sonra da uzun müddet Üniversitenin oldu ilk açıldığında.

Kayınbabamın eviyle aralarında bir ev vardı. O da Davşancı Mehmet abinin eviydi. Onun köyü de bizim köy ile Hacı Kalay Emminin köyü arasındaki Kadılı köyü idi. Hem de hanım yönünden hısımlardı. O da dost canlısı, sözü sohbeti sever ve kendisi de konuştuğunda dinlenir birisiydi. Onunla da konuşur, muhabbet ederdik. Şimdi onlarla “kayın komşu” olmuştuk.

Bizimkilere sorardım, “onu tanıyor musunuz?” diye. “Ailesini, çocuklarını tanırız. Ama onu görünce korkardık. Sokaktan senin gibi hiç gülmeden, çatık kaşla gider, sağa sola bakmazdı. Biz de onun bu ciddiyet ve vakarından çekinirdik” derlerdi. Bu da onun ciddi, vakur, gözlerini haramdan korur, basit ve cıvıklığı sevmez tabiatının bir tezahürüdü ve hakkında güzel bir şهادetti.

## ŞAHSÎ HAYATI

### Doğumu Ve Çocukluğu

Hacı Kalay Emmi 1930 yılında Karataş köyünde dünyaya geldi. Babası Köseoğullarından Mehmet Efendidir. Kösele işi yaptığından dolayı sülale böyle bilinirmiş. Annesi Kadılı köyünden Hatice hanımdır. Babası 1968 de vefat etmiştir. Şeyh Adil mezarlığında metfundur. Annesi 1963 de vefat emiştir. Aynı yerde metfundur.

Hacı Kalay Emmi üç erkek dört kız kardeş bulunan bir ailede yetişir. Kardeşlerinin hepsi de kendisinden evvel vefat etmiştir. Çocukluğunda önceleri biraz konuşma zorluğu çeker. Ama sonradan bir açılır, pir açılır maşallah. Kıvrak zekâsının mahsulü hikmet ve nükteler saçılır artık o dilden.

Hacı Kalay Emmi benim tanıdığımda evli ve çor çocuk sahibi birisiydi. Paşa isminde bir oğlu vardı ve yanında çalışırdı. Evli barklı kızlarının olduğunu da bizimkilerden duymuştum. Bildiğim kadarıyla ekser dindar insanlarda olduğu gibi yuvasında mesut bahtiyar bir insandı. Doğum tarihi ve ailesi hakkındaki bilgileri, onu çok yakından tanıyan, hem köylüsü, hem de okul derneğindeki görevi vesilesiyle onun çok yakınında bulunan sevgili Orhan Fıstıkçıoğlu kardeşimizin

bu vefat münasebetiyle yazdığı yazısından aldım.<sup>2</sup> Sonra oğlu Paşa Kalay ile de bu konuları konuştuk Orhan Hocamla beraber. Fakat şu hususu da belirteyim; birileri onun hakkında biyografik bir çalışma yapacaksa, elini çabuk tutmalıdır. Zira sevdikleri de, yaşları kemale erdiğinden, artık birer ikişer öte dünyaya doğru, onunla buluşmaya gidiyorlar.

İşte Orhan Hocamın yazısından hayatının ilk dönemlerine dair alıntılar:

“1930 yılında Kahramanmaraş merkeze bağlı eski adı “Yeni yapan” (Karataş), şimdiki adı “Kale Kasabası”nda dünyaya gelir. Fakir bir ailenin çocuğudur. Deyim yerindeyse, kıtlık, yoksulluk nedir, âlâsını gördüğünü hep dile getirirdi. Şimdi zengin olsa bile, geçmişteki fakirliğini hiç unutmaz, ondan hiç utanmaz, bu duygularla fakir fukaraya yardım ederdi.

Merhum, 27 gün köy okulunda okuduğunu, okulda yazı tahtası, kitap, defter olmadığını, bu süre zarfında sadece harfleri ve rakamları tanıyıp okul hayatının bundan ibaret olduğunu anlatırdı. Daha sonraki süreçte okuma yazmayı kendisi gayret ederek öğrenmiştir.”

---

<sup>2</sup> Yazısında bu ilişkiyi şöyle ifade ediyor: “Biz Hacı Kalay Amca ile aynı köydeniz ve yaşlarımız arasında çok fark olsa da birbirimize çok yakınız. Üstelik benim İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yapmam ve “İmam Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği”inde görev almam sebebiyle onunla ilişkilerimiz çok yakın ve çok samimidir. Bu yüzden özel hayatını iyi bilirim. Benim bilemeyeceğim zaman ve durumları da kendisinden çok dinlemişimdir. İşte şimdi o çok sevip saydığım merhumun vefatı münasebetiyle, aklımda kalanlar kadarıyla gördüklerim ve duyduklarımdan bir özet sunmak istiyorum. Maksudım o merhumun örnek hayatı ve hizmeti bilinsin, hayır dualar ve Fatihalara vesile olunsun ve yeni Hacı Kalay yetişmesine hizmet etsindir. Allah Teâlâ’nın rahmet ve inayetinden bunları ister ve makbuliyetini bizlere de göstermesini niyaz eyleriz.”(<https://www.facebook.com/notes/cemal-nar/bir-garip-yolcu-haci-kalay/956827261070574>)

Hacı Kalay Emmiye tahsili sorulur mu? Zaten masasının halinden bellidir. Üzerinde Kur'an'dan başka kitap yoktur. Benim tek üzüldüğüm, kitaplarımı ona hediye edemediğimdir. Masasının üstünde veya elinde pek kitap göremeyince, “nasıl olsa okumaz, yazık olur, okuyana hediye edelim daha iyi” diyerek bunu yapmamıştım. Şimdi pişmanım. Keşke ben hediye etseydim de sevindirseydim. Okumasa da birisine hediye ederdi. Kötü mü olurdu?

İnsanız işte. “Keşke”lerimiz hiç bitmeyecek. Ölüp gideceğiz nakıs kalarak.

Orhan Hocam devam eder anlatmaya: “Köyde olduğu çocukluk ve gençlik döneminde günün şartlarına göre çobanlık, çiftçilik, arada sırada Andırın taraflarına üzüm pekmez satmak için çerçilik yaptığımı duyardık kendisinden. Oradan ayrılışı askerlik münasebetiyledir.”

### **Askerliği**

“Genç Hacı Kalay askerliğini Jandarma olarak Sivas'ta yapar. O zamanlar askerlik şimdilere göre çok uzundur. O da tam 2,5 yıl askerlik yapar. Askerlikte kendisi yeme içme bakımından, geçmiş günlerine bakarak çok rahattır. Bu yüzden hep geride bıraktığı fakir ailesini düşünmektedir. Aynı zamanda çok hassas, çok duyarlı bir insandır Hacı Kalay. Bu yüzden elinden geleni yapar ailesi için. Askerde kedisine verilen tayin bedeli ve sigara paralarını mektup zarfının içine koyup babasına gönderir.”

### **Binbaşya Dayak**

Askerliğe dair şu hatırasını da sözlü olarak Orhan Hocamdan duymuştum. “Askerlik yaparken başlarında bir binbaşı vardır. Durmadan içer, hep sarhoş kafayla gezer dolaşır. Dine, imana ve askere söver sayar bu binbaşı. Bir arkadaşıyla beraber, yaptığı

canlarına tak eder bu sarhoşun. İkişi gizlice anlaşılır. Beraberce giderler, mesai saatinde iş yerinde yine içmekte olan komutana çöker, bir güzel döver, ağzını burnunu kırarlar. Kendinden geçen sarhoş binbaşığı odasına kilitler ve üstlerine telaşla telefon açarlar.

“Alo! Efendim, çabuk gelin. Binbaşı içe içe kudurdu. Başını odasında duvardan duvara vuruyor. Kafası yarıldı galiba, kan akıyor. Ağzı burnu da kan revan içinde. Biz kendisine daha fazla zarar vermesin diye odasına kitledik. Acil ambülans gönderin...”

Ambülans gelir, kapı anahtarla açılır ve adamı içerden alıp hastanenin acil servisine doğru acı sirenler çalarak götürürler. Gidiş o gidiş. Adam ne kadar utandıysa mı, yok cezalandırıldı da mı, bilemezler ama çok şükür bir daha geri dönmez.

### **Şehre Yerleşmesi**

“Askerlik dönüşü şehre yerleşir Hacı Kalay. Sivas’ta iyi kötü şehir hayatını tanımış, köydeki hayatı ile karşılaştırmış, istikbalini düşünmüş ve kararını vermiştir. Kendisi de köyünden ayrılarak şehirde yaşayacaktır. Üstelik köyü şehre çok yakındır. 30 km. var yok. İnsan yürüse üç dört saatte ulaşabilir. Hem o sıralarda köyde iş bulamayan birçok kişi de kendisi gibi şehre göç etmiştir. Böylece o da askerlik dönüşü 1950’li yıllarda şehre yerleşir.

Önce “Aytemizler” ailesinin çeltik fabrikasında işçi olarak çalışmaya başlar. Orada işine ciddiyetle sarılır. Çok güçlü kuvvetli biri olduğu için 100 kiloluk çeltik çuvallarını zorlamadan sırtına alıp taşıdığını, çalışmasındaki dürüstlük, samimiyet ve azminden dolayı hep takdir edildiğini, sevildiğini biliyoruz. Kısa zamanda ustabaşı olmuştur. Hacı Kalay Merhumun hep başarılı bir hayat yaşamasının altındaki sebepler işte bunlardır diyebiliriz: Çok çalışması ve işini ciddi, dürüst ve samimi yapmasıdır.”

## Ailesi

Hacı Kalay Emmi hanımlarına karşı belli etmese de sevgi ve merhametle doludur. Adaletli ve insaflıdır. İlk eşi Elife Hatundur. “İlk bahtım, altın tahtım” derler ya, aynen öyle. O ilk göz ağrısıdır ve evlatlarının anasıdır. Uzun müddet çok hasta olsa da asla üstüne evlenmeyi düşünmez. Yıllarca o hastaya hizmet eder. Ancak onun vefatından sonra mecburen evlenir. Şimdi bu konuya biraz daha yakından bakalım.

Hacı Kalay askerdeyken ana babası evlatlarını evlendirmek isterler. Vakti gelmiştir. Mürüvvetini görmek, torun sevmek isterler. Ama kendisi evlenmek istemez önceleri. Çünkü önce ev geçindirecek, kazan kaynatacak bir iş gerek. Lafı baştan savmak için “Şavkı’nın kızını alırsanız kabul ederim” der. Şevki Bardakçı köyün en otoriter, en sert mizaçlı kişisi olarak tanınır. Kalay’ın maksadı şudur: “Nasil olsa vermezler, ben de ana babanın dilinden kurtulmuş olurum”.

Ama babası da yamandır ve lafının üstüne onu yıkmak ister. Kafasında bir plan kurarak soluğu Şavkı’nın evinde alır. Kız evinin merdivenin yarısına çıkar ve orada durur. Onu görenler buyur ederler ama o şart koşar: “Kızınızı oğluma verirseniz çıkarım, yoksa çıkmam” der.

Ev sahibi hakikaten çok sert adamdır ama misafire de saygılıdır. “Hele bakarız” diye orada ılımlı bir cevap verir. Babası bunun üzerine yukarı çıkar. Hoş beş derken işi tatlıya bağlarlar. Asker dönüşü de hemen evlenirler.

Hacı abi evlendikten sonra şehre göçer ve Dumlupınar mahallesinde iki odalı bir evde kiraya otururlar. O evlilikten hayatta kalanları sayarsak bir oğlan dört kız evlatları olur. Zamanı gelince hepsini evlendirir.

Değişik yerlerde oturduktan sonra, Bahçelievler semtinin en güzel yerlerinden bir mahalde, güzel bir ev yaptırmıştır. Mutlu bir yuvası vardır.

Allah eşini hastalıkla imtihan etmiştir. Yaklaşık 20 sene hastalık çekmiştir. Her hastalık vardı sanki. Fakat en galibi şeker hastalığıdır. Uzun süre onunla mücadele etti. Herkese olduğu gibi hanımına da vefalı olan Hacı Kalay o zaman buralarda tedavisi olmadığından hanımını yıllarca Ankara'ya götürüp getirir. O geldiğinde hastane personeli “torpilli hasta geldi” derlermiş. Çünkü Hacı abi eli hediye dolu gider, hanımına da özel hizmetçi tutarmış.

Nihayet takdiri ilâhî, sene 1995 yılında 5 Aralıkta eşi vefat etti. Allah'tan gelene rızadan ve teslimiyetten başka yapacak yoktur. Hacı Kalay Emmi bu vefatı sabırla karşılamıştır fakat hiç isyan etmeden uzun bir zaman ağlamıştır.

Orhan Hocamın anlattığına göre bazen yalnız kaldıklarında eşiyle olan anılarını anlatır, Maraş tabiriyle “siğim siğim ağlardı”.

Oğlu Paşa Kalay kardeşimiz der ki: “Babamın ‘Osmanlı herifi tutumuna’ bakar da anamı sevmez zannederdim. Vefat edince uzun süre ağlamasını ve üzülmelerini görünce o zaman nasıl yanıldığımı anladım. Meğer çok severmiş ama bize göstermemiş. Rahmetli o zamanın bir geleneği olarak bize de sevgisini belli etmezdi. Amma torunlarına başkaydı.”

Şaban Gebel hocam Hacı abinin lafı açılınca şunu anlatmıştı: “Her gördüğünde tatlı dille hal hatır sorardı. Aldığım bağ evinin altı oynaktı. Heyelan oldukça kendisinden briket falan alır, sağlaştırmaya çalışırdık. Bu yüzden bağın durumunu bilir ve sorardı. Ben anlatınca da şöyle derdi:

“Aman evdekiler oynamasın da tek bağ oynasın, hiç üzülme.”

Bu ifadelerden, yıllar geçse de hayat arkadaşını unutmadığı ve çok özlediği anlaşılıyor değil mi?

Hacı Kalay benzer bir acıyı da 2007'de bir kızının vefat etmesiyle yaşamıştır. “İnna lillah ve inna ileyhi raciün. İnşallah şimdi



eşi ve kızı ile cennet köşklerinde oturuyorlardır. Rabbimin rahmetinden bunu umarım. Çünkü o kadın dünyada o köşklere satın almak istemiş ve parasını peşin olarak yatırmıştır.

Nasıl mı?

Anlatalım efendim.

### **Satın Alınan Cennet Köşklere**

Sanırım İmam Hatip Lisesinin B bloku yaptırılırken paraya sıkıştırlar. Daha önceleri Hacı Kalay Emmi ileride iyi gelir getirmesi için, şehir içinden, eski sanayi civarında 13 dönümlük bir arsa satın almıştır. İşte bu sıkışıklık sırasında o arsayı satar, parasını okul inşaatına yatırır. Fakat yetmez bu para. O zaman önce kendisi yaptığı aynı işlemi hanımına teklif eder. Bir gün der ki hanımına:

- Hanım, şu bileziklerini ver de sana cennetten bir köşk satın alayım. İyi bir yatırım olur.

- Peki, al herif.

Kadıncağz cennetten bir köşk alma niyetiyle bütün bileziklerini çıkarır verir. Bir daha da sormaz.

Allahu ekber!

Bu ne samimiyet, bu ne ihlas, bu ne fedakârlıktır Allah aşkına. İnsanın aklına şu ayetin gelmemesi mümkün mü?

“Mallarınızın en iyi ve en sevimli olanlarını infak etmedikçe, gerçek kâmil iyiliğe erişemezsiniz. Her ne harcarsanız, Allah onu hakkıyla bilir.”<sup>3</sup>

Bu olay bu ayeti, bu ayet de şu hikâyeyi hatırlatarak kalbimizi muhabbetle salladı.

İmam-ı Ahmet bin Hanbel rivayet ediyor. Enes b. Malik der ki:

"Ebu Talha Medineli Müslümanların en zenginiydi. En çok sevdiği malı da Beyraha bahçesi idi. Bu bahçe Mescidi Nebevi'nin karşısındaydı. Hz. Peygamber (sav) oraya girer, orada bulunan tatlı bir kaynaktan içerdi. 'Sevdiğinizden dağıtmadıkça iyiliğe ulaşamazsınız' ayeti inince, Ebu Talha Rasulullah'a (sav) gelerek dedi ki:

- "Allah `Sevdiğinizden dağıtmadıkça iyiliğe ulaşamazsınız' buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyraha bahçesidir. Onu Allah yoluna bağışlıyorum. Onun iyiliğini umuyor ve yüce Allah katında bana azık almasını ümit ediyorum; Ey Allah'ın Resülü, Allah'ın sana gösterdiği şekilde onu kullan."

Peygamber Efendimiz (sav):

---

<sup>3</sup> Al-i İmran, 92. Elmalılı Hamdi Yazır bu ayetlerin tefsirinde der ki: “Şu halde yalnız iman, tam, kâmil hayra, iyiliğe ermek için yeterli sebep değildir. İman ve ilimden sonra amel ve özellikle Allah yolunda sarfetmek ve harcamak da gerektir. Hem de bu harcamak ne kadar sevgili şeylerden olursa, o kadar kıymetli olur. Allah, harcanılan hoş veya nâhoş (güzel olmayan) herhangi bir şeyi bilir ve ona göre sevabını verir. Fakat asıl iyiliğe, yüksek hayra ulaşmak, sevilen şeylerden harcamaya bağlıdır. Bundan dolayı Bakara Sûresi'nde geçen "birr" ve "infak" âyetlerini (Bkz: el-Bakara, 2/3, 44, 177, 189, 215, 219, 261, 264, 265, 267, 270, 272, 273, 274.) hatırlamalı ve ona göre İslâm'ın hükümlerini yerine getirmeye hazırlanmalıdır.

- 'Çok güzel! Çok güzel! Bu kârlı, verimli bir arazi bu kârlı bir arazi... Ben işittim... Ben, onu, akrabalarına dağıtmanı uygun görüyorum' buyurdu

Ebu Talha da;

- 'Öyle yaparım ey Allah'ın Elçisi!' dedi ve onu akrabaları ile amcaoğulları arasında paylaştırdı."<sup>4</sup>

Yine Buhari ve Müslim'de anlatılır; Hz. Ömer'in şöyle dediği kaydediliyor:

- "Ey Allah'ın Resülü, Hayber'de payıma düşen arazi kadar benim yanımda değerli hiçbir malım olmadı. Onu ne yapmamı önerirsin?" dedim.

Resulullah (sav)

- "Aslını bırak, ürününü Allah yolunda vakfet." buyurdu.

“Sahabilerin çoğu bu şekilde davrandı. Kendilerini İslâm'a kavuşturduğu günde iyiliğin tümüne kavuşturan Rablerinin emirlerine, tavsiyelerine sarıldılar. Bu yönelişleri onları malın köleliğinden, nefsin cimriliğinden ve benlik sevdasından özgürlüğe kavuşturdu. Bu aydınlık ufuklara özgürce, serbestçe ve rahatça yükseliverdiler.”<sup>5</sup>

Biz de bütün bu buram buram iman, ihlas, ahlak, fazilet ve fedakârlık tüten bu tür davranışları gördükçe ve duydukça, birden çağımızı asr-ı saadete bağlama heyecanıyla ürperiyor ve ayeti firından yeni çıkmış somun gibi taze ve canlı hissederek derinden

---

<sup>4</sup> Buhari, Zekât, 44; Müslim, Zekat, 14; (Bkz. Nevevi, Şerhu Müslim, VII, 84-86)

<sup>5</sup> Bkz. Seyyit Kutup, Fî Zilâli'l Kur'an, aynı ayetin tefsirinde.

duygulanıyoruz. Bize bu parlak olayları açıkça göstererek imanın ne harikalara kadir olduğunu gösteren Rabbimize hamd olsun. Bu güzel duyguları bize de yaşatsın. En sevdiğimiz ne ise, ev, araba, kitap, zaman, ömür, sağlık, para, mal, makam, şan şöhret; evet, her ne ise o en sevdiğimizden yolunda seve seve harcamayı nasip etsin.

Bu bilezik mevzusunu konuşulurken söze karışan Ali Rıza Bağrıaçık, “bunu bana böyle anlatmıştı” diyerek şahadetini ifade etti.

### **Sonraki Hanımları**

Eşinin vefatından sonra iki yıl geçince mecburen evlendi. Fakat ikinci evlilikler zor oluyor. İki sene olmadan onunla ayrıldılar. Son eşi Andırın'lı Elif hanımdır. onunla 14 yıl beraber yaşadılar. Onun nikâhındayken de vefat etti.

Hanımlara davranışı klasik Osmanlı erkeğidir. Çok sever, ama belli etmez. Kıskançtır. Çarşı pazarda onu hanımıyla yan yana kimse görmemiştir. Ev ihtiyaçlarını kendisi bizzat en iyisinden alarak temin eder. Oğlunun ifadesine göre son üç ayına kadar bu alış veriş işini kendisi yapmıştır.

### **Çocuklarına Karşı Huyu**

Osmanlı erkeği demiştik ya, çocuklarına da öyleydi. İşinden gücünden, sosyal hayatından dolayı onlara pek zaman ayıramazdı. Paşa kardeşimize bu kitap için başvurduğumuzda çok hoş bir söz söyledi. Hem hoş hem de acı. Tam da eski babaları anlatan bir ibretlik cümle. Dedi ki: “Babam bizimle oturup gelmişten geçmişten konuşmazdı ki, hayatını bilip de sizin sorularınızı cevaplayalım.”

Kız çocuklarına davranışı da erkekle aynıydı. Yalnız onları ilkokuldan sonra okutmadı. Çünkü okullar tesettüre izin vermiyorlardı. Ama dini eğitimlerine çok önem verirdi. Özel hocalara gönderirdi. Hacı Kalay namusa, iffete, tesettüre karşı çok hassastı.

Paşa Kalay İmam Hatip Lisesini bitirdi. (1982) Sonra Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme okudu. Mezuniyet sonrası babasının yanında işini devam ettirdi.

Orhan Hocam anlatmıştı. Aslında Hacı abi çocukları dövmez, ama nasıl bir hal olduysa bir gün küçük kızına bir şaplak atar. Sonra da namaza durur. Kızı ne der bilir misiniz?

“Vur masumun boynuna, dur namaza, bakalım Allah kabul eder mi?”

Bu söz hoşuna gitmiş ama namazın içindedir, haliyle belli de etmemiştir.

Gelini Kayabaşı’ndan İşbilirlerden Ali Taşçı’nın kerimesidir. Hacı abi onu çok severdi. “Bu evin de öbür tarafın da akıl danesi bizim gelinimiz” derdi.

O gelini alırken de kendince bir imtihandan geçirir aileyi. Nişan için esvap kestireceği dükkâna bir gün öncesinden gider ve anlaşıp. Kız tarafı ne isterlerse en ehven, en kötü malı önlerine serecektir.

Devlisiki gün hep beraber gelirler. Kız anası ne kumaş isterse, anlaşma gereği en kalitesizi indirilip önüne konur. Hacı abi geride sessizce beklemektedir. Satıcı kadına “bu nasıl?” diye her soruşunda kadıncağız, “peh, maşallah, ne iyiymiş” der ve kabul eder. Masanın üstü böylesi malzemeyle dolar. Tam kesip verecekken Hacı Kalay müdahale eder.

“Yahu efendi, bu mallar çok kalitesiz. Sen kaldır bunları da en iyi mallarını indir tezgâha...”

Kadın sınavı geçmiştir. Haliyle kızı da...

Torunlarına karşı ilişkileri, evlatları gibi değildi. Onları açıktan ve de çok severdi. Hele de adı sahibini çok severdi. Hiç yanından ayırmazdı.

## Akrabalarına Karşı Huyu

Hacı abi kardeşlerine ve yeğenlerine maddî manevî olarak her zaman destek çıkardı. Tarla filan aldıklarında para verir, bazen geri de almazdı. Kaynı Süleyman Bardakçı'yı yedi sene İmam Hatip Lisesi sürecinde evinde barındırıp okuttu. Üniversite okumasına da yardım etti. Akrabalarıyla hep ilgilenir, her sıkıntılarında yardımlarına koşardı.

Bir defasında akrabalarından amcazadesi Mehmet Kalaylı kendisine her nedense gücünmüş.<sup>6</sup> Bunun farkına varan Hacı Kalay kalker onun iş yerine gider. Yerinde bulamaz. Onun olmadığı işini kolaylaştırır. Hemen bir anda gizlice telefonun fişini çeker. Böylece eviyle irtibatını keser.

Sonra gelir, işçilerinden birisini çağırır. Para verir ve der ki:

- Şu kadar et, sonra şunu, şunu, şunu.... alacaksın. Mehmet Efendinin evine gideceksin. Hanımına 'Bunu herifin gönderdi. Akşama kalabalık misafir varmış' diyecek ve döneceksin. Tamam mı?

- Tamam abi.

Adamcağız gider. Alış verişi yapar ve yerine teslim eder. Kadıncağız "ne yemek yapayım? Kalabalık dediğin kaç kişi?" demek için telefonla herifini arar, fakat bir türlü telefon cevap vermez. Hemen kızlarına haber salar. "Bana yardıma gelin" der. Çünkü o ziyafet yalnız yetişmez.

Hacı abi de bu arada harekete geçmiştir. Planını tıklar tıklar işletir. Bütün ahbabını ya telefonla arar, ya da adam salarak haberdar eder: "Akşama falan saatte Mehmet Kalaylı bizi yemeğe davet ediyor. Gecikmeden orada olalım."

Akşam olur. Akrabası Mehmet Kalaylı hiçbir şeyden habersiz evin yolunu tutar. Evine varır ki, bir de ne görsün? Kapısının önünde

---

<sup>6</sup> Abdullah Diner Bey ise "o birkaç toplantıya gelmemiş. Hacı Kalay 'buna bir ceza vermek lazım' diye bu oyunu yapmış" diye anlattı.

bir sürü erkek ayakkabısı. Şaşırır kalır. “Hayırdır inşallah! Bir şey mi oldu acaba?” diye heyecanla zile basar. Acı acı çalan zili telaşla kapıyı açan hanımı susturur. Onun telaşını gören Kalaylı iyice endişelenir. Tam sormak üzere iken hanımdan ilk fırçayı yer:

- Yahu herif, nerelerdesin? Ararım, telefona çıkmazsın! Misafir çağırır, eve gelmezsin! Nedir bu senin yaptığın?

- Ne misafiri hanım?

- Senin davet ettiğin misafirin...

- Allah Allah! Bu işte bir gariplik var, diyerek içeri girer ev sahibi ve misafirleri görünce bir daha şaşırır. Misafirler de kendisine

- Ooo Mehmet Efendi, hoş geldin, şöyle buyur, derler sitem ederek. Haklı değiller midir? Adam eve misafirinden sonra gelir mi yahu?

Neyse, yenilir, içilir, sohbet edilir. Zamanı gelince izin alınır ve veda edilir. En sona kalan Hacı Kalay:

- Nasıl emmioğlu, memnun edebildik mi? Eğer edemediysek, bir şikâyetin varsa, bir daha gelelim, der.

Emmioğlu işi anlamanın ve kırgınlıktan kurtulmanın rahatlığıyla:

- Tamam emmioğlu, memnunum, der gülererek. Çok çok memnun oldum, tekrarına hacet yoktur. Sağ olasin.

### **Yeme İçmesi**

Hacı Kalay bilinenin aksine az yedi. Evet, gençliğinde iyi yermiş. Fakat sonraları azaltmıştır. Gençliğinde haftalığını alınca kendine ziyafet verirmiş. Bir ahbabından duymuştum, yirmi lahmacunu yermiş. Boğazını severmiş gençken ve bilfiil çalışırken.

Bir gün evde pirinç kalmamış. Bulgurdan dolma yaptırmış. Çok sevdiği ve onun tarafından çok sevilen patrona da götürmüş.

- Patron buyur dolma ye, demiş.

İçinden de “beğenirse âlâ. Beğenmezse pirinç verir, ondan yaparız dolmayı” der. Patron dolmaları afiyetle yer ve

- Yavrum Kalay bu ne güzel olmuş. Bir daha yaptırsana bize, demiş.

“Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olmak” diye buna derler herhalde...

Hacı abi yoğurdu çok sever. Yemekte eti sever. Sevdiği yemekler genellikle etli yemeklerdi. Lahmacun, içli köfte, dolma, patlıcan kebabını çok severdi. Bilmediği yerden yemek yemezdi. Bildiği yerden de sulu yemek yemezdi. Çünkü yağından tereddüt ederdi. Zira asla margarin yağı yemezdi. Yediği zeytinyağı ve tereyağı idi. Aslında yemekten çok yedirmeyi severdi.

Evde çok kahvaltı yapmazdı. Öğleyi iş yerinde yedi. Akşam ise misafir yoksa sade ve basit yemekler yedi. Eve yemek tembih etmezdi. Misafir olursa Allah ne verdiyse çıkarırdı. Meyvelerden üzümü aşırı severdi. İnciri de yedi.

Suyu soğuk çok sever, çok içerdi. Soğuk suda çimerdi. Ölmeden üç ay evvele kadar kışın bile sıcak suda banyo yapmazdı. Hep soğuk suda yıkanırđı. Meşrubatlardan ayran içerdi. Fabrikasyon içecekleri sevmezdi.



## Giyim Kuşamı

Hacı abinin orijinal bir kıyafeti vardır. Resmi veya sivil, her nereye gitmişse, kiminle görüşmüşse öyle gitmiş, öyle görüşmüştür. Resimlerine baktığımızda bunu açıkça görürsünüz. Başında beresi ve bir tutamdan biraz az sakalı, sırtında ceket ve içinde bütün parasını taşıdığı dalgeçe yeleş, onun altında miltanı, elinde bastonu, ayağında şalvarı ve meşin bir yemenisi vardır. Elbiseleri genellikle sade, eski ve ütüsüz gibidir. Kılık kıyafete pek ehemmiyet vermediği bellidir. O, kürkü ile insanlar üzerinde etki bırakmaya tenezzül etmeyen birisidir. Hemen ifade edeyim, şalvarının cebinde hediye edeceği bir şey, mesela bir Hartlap bıçağı falan eksik olmazdı. Ben Hartlaplı olduğum halde kim bilir kaç defa da bana hediye etmiştir.

## İbadeti

Hacı Kalay Emmiyi dindar biliriz. İbadetlerinde ciddidir. Beş vakit namazını küçüklüğünden beri kılar. Namazını cemaatle kılmayı sever ve mümkün mertebe öyle kılar. Şehirde Ulu Camiye sanki aşıktır. Evi Bahçelievler'de Üniversite sokağındadır. Otuz sene sabah namazını o mübarek camide kılar. Ulu caminin maneviyatı da bambaşkadır hani. Önceleri kendisi yaya gider sabahın karanlığında. Bir ara evinden Ökkeş Uncu alır, beraber giderler. O zat ile çok sevişirler. Daha sonra torunu Mehmet götürür onu sabah namazına arabayla. Cenazesi de o camiden kalkar haliyle.

Oğlunun ifadesine göre muhtemelen gece teheccüdü yoktur. Ancak çok erken kalkar ve sabah namazını cemaatle camide, hassaten ulu camide kılar. Namazdan sonra yatmaz. Ya iş yerine, ya da İmam Hatip Lisesi inşaatına gider. Sair namazlarını da mümkün mertebe cemaatle kılmaya gayret eder.

Sabahları genelde ulu camide namaz kılar ama bazen de eve yakın diye Hacı Ramazan camisine gider. O günlerde orada imam Ömer Özdemir Hocadır. Yine bir sabah Hacı Kalay gelir sabah namazına, bakar ki kendisinden başka cemaat yok. İmama şaka yollu sert bir tonla:

- Bu mahallenin senden benden başka Müslümanı yok mu? Hani bu cemaat nerde? Kapat hoca şu camiyi. İkimiz de namazı kılmadan gidelim.

İmam onun ciddiyeti karşısında hemen kalkar ve dediğini yapmaya yeltenir. Yelkenleri indiren Hacı Efendi bakar ki imam cidden namazı kıldırmadan gidecek.

- Hoca Efendi, gelmişken bari namazı cemaatle kılalım da öyle gidelim, diyerek imamı durdurur.

Sevgili kardeşim Ömer Hocayı görsem sorardım; “yoksa sen de Allah’tan mı arıyordun camiyi kapatmaya?” diye. Şakayı anlar ve gürlük sesiyle “yok yahu!” diye gülerdi herhalde. Belli olmaz yine de (!) Çünkü fırsatını bulur bulmaz, öğretmenliğe kaçtı değil mi?<sup>7</sup>

Orucunu tutar. Zekâtına çok hassastır. Allah bilir farz zekâtının kaç katı da nafîle sadaka verir. Yine oğlu Paşa’nın ifadesine göre paraya hiç değer vermez. Bitmeyecekmiş gibi harcar. Fakirlikten hiç

---

<sup>7</sup> Şimdi işin ciddisini konuşursak, Ömer Hocanın öğretmenliğe geçmesini iyi karşılarım. Zira camiye başka bir hoca gelirken, okula da bir hoca öğretmen olarak girer. Öğrencilerine din, ahlak, maneviyat telkin eder. Ama başka bir hakikat daha vardır ki, bizi çok üzmektedir. O da İmam Hatip Lisesinde iyi bir meslek sevgisi vermede çok başarılı olamayışımızdır. Eğer devlet başka bir memuriyet için azıcık bir kapı açsa, sanırım çoğu imam o kapıdan başka dairelere girmeye seyirderek gider. Bunun başka sebepleri de vardır ki hatırlarsanız anlatmıştık daha önce. Allah kimseyi de meslek muhabbetinden geri koymasın. Yoksa yapılan iş hem zorlaşır, hem de sevimsizleşir.

korkmaz. Allah'a tevekkül ve itimadı tamdır. "Allah beni mahrum etmez" der ve verir. Allah da öyle verir kendisine. Velhasıl sadakası, hayır hasenatı, dostlarına ikramı çoktur.

Kur'an'ı Kerîmi çat pat okur. Belli bir tarikatı yoktur. Ağzı zikirli, dualıdır ama belli bir tertip ve disiplinle çektiği evrat ve ezkarı yoktur zannederim. Bu konuda o ve bazı arkadaşları Bekir Akben Hocanın kendilerine şu tavsiyesine uyarlar: "Tarikat haktır, ama zordur. Siz yapamazsınız. En iyisi ibadetlerinizi yapın, keyfinize bakın."

Allah Teâlâ'ya olan sevgisinden ötürü dine, hocalara, alimlere, gönül adamlarına sevgisi ve saygısı çok büyüktür. Hassaten Darendeli Abdullah Efendiyi (Yiğitalp) çok sever.

### **Hac ve İmtihan**

Abdullah Diner kardeşim ile Hacı abi nerdeyse her gün buluşurlardı bir zamanlar. Hacı abi çoğu zaman evine giderken bizim kısaca "Arçelik" dediğimiz onun iş yerine uğrardı. O yüzden onda çok hatıralar var.

İşte ondan da, Orhan ve Ahmet Vişne Hocalarımdan da duyduğuma göre Hacı Kalay 1969-1970 yılı hac mevsiminde hacca gider. Yanında Ali Arıkan ve amcazadeleri vardır. Tabi o zamanlar hacca gitmek çok kıymetlidir. Hacca gidenler heyecanla uğurlanır, gelince karşılanır, memleket bayram sevinci yaşar. Bir otobüsle buradan Adana'ya giderler. Oradan uçakla Cidde'ye uçarlar. Oradan Medine'ye gitmek isterler. Bir büyük taksi tutarlar. Toplam altı kişidirler. Giderken yolda feci bir kaza geçirirler. O kazada amcazadesi Mustafa Kalaylı, Ali Arıkan ve eşi vefat eder. Kendisi, ölen amcazadesinin eşi ve diğer bir amcazadesi Mehmet Kalaylı sağ kalırlar. Olay korkunçtur tabi.

Bunu bana da anlatmıştı. Fakat Orhan Hocam bunu makalesinde yazdı. Biz de buradan ötesini ondan öğrendiğimiz gibi yazalım:

Evet, Mekke ile Medine arasında bir trafik kazası olur. Dost ve yakınlarından üç ölü vardır. Bu münasebetle polis pasaport ve parasına el koyar. Hacı abi beş parasız ve acı içinde kalır. İzzetli adamdır, parasız olduğunu çevresine hiç söyleyemez. Aradan bir hafta geçmiştir, Aynı zamanda açtır. Hastaneden verilen kinin isimli hapı yutar, üzerine zezem içer. Zayıflamıştır iyice. İşte bedenen ve ruhen zayıf düşüp perişan olduğu bir gün ellerini duaya açar ve Allah Teâlâ'ya iltica ederek can-u gönülden yalvarır:

“Yarabbi burası senin evindir. Senin evinde başkasından bir şey istemek layık olmaz. Sen durumu biliyorsun...”

Çok geçmez, Maraş'tan bir tanıdığı olan Yaşar Gölcü ile karşılaşır. Yaşar Efendi Hacı amcayı teselli için, “ölenlere Allah rahmet eylesin, kaderi ilahidir, çok üzülme, kendini perişan etme” diye nasihat eder.

Derken orada laf lafı açar ve Yaşar Efendi:

- Bizim bağa duvar yaptıracağım. Senden dönüşte beş bin briket alacağım, fiyatı kaç paradır? diye sorar. Hacı amca:

- Briketi burada alıp parasını peşin verirken tanesi 300 kuruş, memlekette verirken, tanesi 450 kuruş, der.

Yaşar Efendi hem Hacı abiye moral olsun, hem de fiyat caziptir diye teklifi kabul eder. Pazarlık tamamlanır. Peşin para o kutsal yerde alınır.

Bu olayı anlatır ve bize öğüt vererek derdi ki:

- Allah dururken, acınızdan ölseniz dahi, kuldan bir şey istemeyin. Allah dilerse, Kâbe’de bana briket sattıracağı gibi, sizi aç bırakmaz. Tevekkül sahibi olmak gerekir.

İleride onun sabrı ve tevekkülü işlenirken, ey okuyucum, lütfen burayı da hatırlayınız.

Hacı abinin ondan sonra başka haccı ve umreleri de vardır. Kıymetini bilen her Müslüman gibi o da Mekke ve Medine’ye aşıktır.

### **Bayram Âdeti**

Hacı Kalay’ın bayramlarda kendine göre bir âdeti vardır. Önce Ramazan bayramı sünnetini yazalım. Ramazan bayramı namazı her yıl mutlaka ulu camide kılınır. En az on kişiyle mezarlığa gidilir. Aralarındaki Hoca Efendiler Hacı Kalay’ın ana babasının mezarlarına okudukları Kur’an hatmini indirirler. Sonra hep beraber Hacı Kalay’ın evine gidilir. Mükellef bir ziyafet kendilerini beklemektedir. Millet Ramazandan çıkmanın da verdiği iştahla, günler sonra gelen ilk gündüz yemeğine iştahla çöker. Bu âdeti öldüğü seneye kadar hep devam etmiştir.

Bu olayı bana anlatan Orhan Hocam, “beni niye çağırmadın?” derim korkusuyla ürkek ürkek şunu da ilave etti: “Fakir 90’lı yıllardan beri bu âdete katılanlardayım.”

Eh, afiyet olsun. Bundan sonra da avucunu yalarsın.

Kurban bayramına gelince, bu da tam tersidir. Hacı Efendi yıllarca evinde nasıl kurban kesildiğini bilmez. Çünkü ona bayram İmam Hatip Lisesine deri toplamaktır. Üç gün deri toplanır. Dördüncü gün toplanan bu deriler, bir hafta öncesinden yapılan ihaleyi kazanan dericiye sayılıp teslim edilir. İşin ayrıntılarını ileride yazacağız inşallah.

## Sağlığı

Hacı Kalay rahmetli sağlıklı bir insandır. Güçlü kuvvetlidir. İşten kaçmaz. Gıdasını alır. Hafta sonları kırlara piknik yapmaya gider dostlarıyla. Yazın Yavşan dağında kalır bir müddet. Halis yağ, taze yağ ve zeytinyağından başkasını yemez. Gıdasını tam alır. Bünyesi sağlamdır. İşi ona yeterince spor olur.

Vefatına üç ay kalıncaya kadar yaz kış hep soğuk su ile çimmiştir. Soğuk suyun içmesini de çok sever. Üşümek bilmez. Kimse onun üstünde palto ve pardösü gibi kış giyecekleri görmemiştir. Hatta Abdullah Diner kardeşim diyor ki, “bir gün kendisine sordum:

- Hacı abi hiç palto giydin mi?

Dedi ki:

- Ben köyden geldim. Bir iki kış ceket bile giymedim. Patronum Ahmet Aytemiz Efendi bana dedi ki:

- Senin ceketsiz gezmeden ben utanıyorum. Sana bir ceket diktireceğim, onu giyeceksin.

Ondan sonra ceket giymeye mecburen başlamış oldum. Keşke Ahmet Efendi o ilk ceketi yaptırmıyaydı da ceket derdim olmasaydı.”

Gözlerine varıncaya kadar azaları da sağlıklıdır. Yaşlı halinde bile uzağı da yakını da görürdü. Gözlüksüz okuryazardı. Gözünden şikâyet edene “biz harama bakmıyoruz” derdi.

2010 yılında bir dil felci geçirir. Sonra açılır. Ahir ömründe kalpten rahatsız olur. Kalp büyümüş, bir damar işlevsiz hale gelmiştir. Vefat günleri hariç yatalak olmamıştır.

Beden sağlığı kadar ruh sağlığı da yerindedir. Bu konuyu ahlakı başlığı altında genişçe goreceğiz. İnançlı, tevekküllü, Rabbinden razı, kadere inanmış birisi olarak hayatında sıkıntı, stres, buhran ve bunalım yoktur. İbadet hayatı sayesinde kalbi huzur ve itminan içindedir.

### **Vefatı**

Her canlı ölümü tadacaktır. Her varlığın bir ömrü, bir eceli vardır. Onu Allah tayin ve takdir eder. Nihayet Hacı Kalay’ın da bir eceli vardır. O “irci/dnn” emri geldiğinde o da Rabbine döndü. O Rabbinden razı idi. Umarız, hsn zan ederiz, niyaz ederiz ki Rabbimiz de ondan razıdır. Peygamberimiz “nasıl yaşarsanız öyle ldrlr, nasıl ldrlrseniz de öyle diriltilirsiniz” buyuruyor. Güzel yaşadı, inşallah ölümü de güzel olmuştur. Biz bize düşen şahitliği lehine yaparız hamdolsun.

Vefatından üç ay önce vaziyeti ağırlaşır. Hastahaneye kaldırılır. Fakat yapacak bir şey yoktur. Orada da çok bir yatmamıştır. Moral olsun diye arada bir gidip gelinmiş, nihayet son üç günü de orada geirilmifitir. Vefat sebebi kalp yetmezliğidir. İna lillah ve inna ileyhi racin.

Vefat haberi Belediye ulaşınca kayıtlarına şöyle geçer:

**“BELEDİYEDE CENAZE BİLDİRİMİ**

Tarih : 06/01/2016

Adı Soyadı: MEHMET KALAY

Yaşı: 85

Yakınları: ASLEN KALE MAHALLESİNDEN OLUP NECİP FAZIL MAHALLESİNDE OTURAN HAYRULLAH KALAY’IN BABASI, MEHMET KALAYIN DEDESİ, İ.H.L. NİN ONURSAL DERNEK BAŞKANI MEHMET KALAY VEFAT ETMİŞTİR.

Taziye Adresi: YUNUS EMRE TAZİYE EVİ ALT KAT

Cenaze Bildirimi: HAYRULLAH KALAY  
Telefon: 05337619000  
Kaldırma Vakti : Öğle Namazına Mütaakip  
Kaldırılacağı Yer : ULU CAMİİ  
Defin Yeri: ŞEYHADİL MEZARLIĞI  
Mezarlık Kapısı: Şehitlik Kapısı.<sup>8</sup>

Vefat ilanı hem belediye hopörlerinden, hem cami minarelerinde, hem de şehirdeki basın yayın ve Medya'dan duyurulur.

---

<sup>8</sup> Bkz. <http://www.46haber.com/gundem/mehmet-kalayin-olumu-sevenlerini-uzdu-h11174.html>.



## EKONOMİK HAYATI

Hacı Kalay 1953 köyden şehire gelince Aytemizlerin çeltik fabrikasında çalışmaya başlar. Sene 19665 yılına kadar orada çalışır. Orada işine ciddiyetle sarılır.

İşte köyden gelen bu saf, temiz, fitratı bozulmamış yiğit delikanlının karşısına iyi bir insan çıkar. O da Pınarbaşılı Nacar Mehmet Usta'dır. Bu usta, yanına verilen bu delikanlıyı sever ve ona hem göstererek fiilen hayat dersi verir, hem de dilden nasihat eder. Sanki bir Ahi Evren gibidir, işçi müridini eğitir. Ona doğruluğu tavsiye eder. Doğruluğun her zaman kazandırdığını, her zaman koruyup kolladığını, her kötülük ve rezillikten, ayıp ve utançtan kurtardığını, insana huzur ve güven verdiğini anlatır. Çalışkanlığı tavsiye eder. Allah için, helal kazanmak adına çalışmayı, işten kaçmamayı tavsiye eder. Yalan, hile, kaytarmaya ve tembelliğin insanı sevgisiz, desteksiz, yardımsız bırakacağını anlatır. Ona Allah Teâlâ'dan çok korkmasını, hayatına çeki düzen vermesini, gûnahtan kaçınmasını tavsiye eder.

Bu samimi nasihatler Hacı Kalay'a tesir eder ve gerçekten de öyle yaşamaya başlar. Onun bu güzel hali herkes gibi patronlarının da dikkatini çekmeye başlar. Çok güçlü kuvvetli biridir. Yüz kiloluk çuvaları zorlanmadan sırtına alıp taşır. İşten kaçmaz. Hem işindeki, hem de şahsi hayatındaki çalışması, dürüstlüğü, samimiyeti, azmi, insanlarla iyi geçimliliği yüzünden hep takdir edilir, sevilir. Kısa zamanda ustabaşı olur. Hacı Kalay Merhumun hep başarılı bir hayat

yaşamalarının altındaki sebepler işte bu nasihatlere verilen güzel tepkinin eseridir. Onun hayatta başarı ilkeleri samimi ve dürüst olmak, çok çalışmak, herkese güven telkin etmek, uyumlu olmak, haramdan ve haksızlıktan kaçmak, insana değer vermektir.

Ustası Pınarbaşı Nacar Mehmet Efendi ile olan bu güzel ilişkisini bize anlatan Abdullah Diner Bey sözlerini şöyle bitiriyordu: “Ustası ile dostluğunu o vefat edene kadar devam ettirmiştir.”

Hiç şüphesiz, yukarıda sayılan güzel huylarına bir de vefayı ekliyordur böyle yapmakla. Uzaktan onu takip eden ve çok seven patronu Ahmet Efendi, yıllar sonra bir gün çağırır onu yanına ve der ki:

- Oğlum, benim çocuklarım söz dinlemez. Sen dürüst ve çalışkan bir insansın. Vefalısın. Duydum, kaç kere daha fazla ücret veren yerlere de gitmemişsin. Ben seni çok sevdim. Sana bir iyilik yapmak istiyorum. Gel sana bir briket dükkânı açalım. İstersen önce ortaklık açalım. Briketçilikte iyi iş var. Hem de evin ilk gereği olunca genellikle parası peşin olur. Böylece kendi işini kurar, geliştirirsin. Sen bunu becerebilirsin.

Bu fikre itiraz etmez hacı abi ve Aytemizlerin aldığı bir makinayla işe başlar. İlk önce ortaklıklar. Bir müddet beraber çalıştıktan sonra işi kendisi götürecektir seviyeye geldi. Artık kendi işinin sahibi idi. İlk iş yeri Azerbaycan Bulvarı yanındaki Hacı Osman Arıkan'ın fabrikasının alt güney sınırındadır. Şimdiki güneye bakan dükkânların olduğu yerde yani. Aslanlar gibi çalışır. İş büyütür. Dürüstlüğü, yardımseverliği ve iş bitirirliği, insanlara değer verışı ve malının kalitesiyle günden güne tanınır.

Yeni bir iş kurmak kolay değildir elbette. Böyle birisinin sabırlı olması, bir iki sene bir şey beklemeden çalışması eskilerin âdetidir. Hacı Kalay'ın da müstakil iş kurduğu ilk günleri sıkıntılıdır elbette. Sermaye azdır. Haliyle iş de azdır. Sabırla rızık kapısını beklerler. Derken bir gün bir subay gelir.

- Bana briket döker misin? Diye sorar. O da,

- Evet, dökerim, der.

Komutan kumunu, çimentosunu kendisi getirmiş. Askeriyede araç çok. İşçi asker de çok. Kendisi de makinesi ile briket dökmüş. Bu işten çok para kazanmış. Bunu anlatan Abdullah Diner Bey der ki: “O komutan biliyor mudur bilemem, ama Hacı abinin dar gününde Hızır gibi yetişmiş ve Hacı abiye çok yardımcı olmuş, çok faydası olmuştur.”

Bu arada bir kamyona çok ihtiyacı vardır. Briketçi kamyonsuz olmaz. Yaparken kum ve çimento taşıyacak, öyle lazım, yapıp satınca da taşınması için gene lazım. Fakat sermaye kıt. Mecburen bazı kamyoncularla ortaklık yaptı. Nihayet bir gün taksitle bir BMC kamyon aldı. Bu kamyon hafta içi onun eli ayağı oldu. Hafta sonu da eşeği. Ona kendisi ve arkadaşları biner, meşhur Pazar pikniklerine giderler.

Bu arada Azerbaycan Bulvarı gelişmiştir. Bunun üzerine Hacı Osman Arıkan Efendi brikethanenin etrafına bugünkü dükkânları yaptırmıştır. Öyle olunca Hacı Kalay’ın yeri daralır. Mecburen orta hal civarına ikinci brikethaneyi yaptırır. Zamanla ilk yerini tamamen terk ederek yeni yerine geçer. Daha sonra odun ambarı yanına brikethaneler taşınınca, kendisi de şimdiki iş yerine taşınmıştır. Artık şehirden biraz uzaktır ama akşam eve giderken çoğu zaman eski ahbabını görmeden gitmez.

Derken işinde ciddiyet ve dürüstlük bir araya gelince, tanınır, zengin olur. Hem sözlü, hem de fiilî olarak çok şükür eder. O serveti hak bildiği yolda harcamaktan çekinmez. O yardım yaparken, gelecekte fakir düşmekten korkmayan bir adam gibi yapar. Allah Teâlâ kendisine verdikçe o da hayır hasenat yolunda Allah için durmadan verir.

Seksenli yıllarda karo işine de başlar. 1987 de Paşa fakülteyi bitirince beraberce mermer işine başladılar. Hala o işi devam ettirirler.

Hacı Kalay iş hayatında sadedir. Bankayla, krediyle hiç işi olmaz. Çek senetle iş görmez. Onun bir defteri vardır. İki sene içinde gelmeyen borçları siler. İnsanlar ona itimat ederler. Kendisi de itimadını korur.

Kazancını hayır hasenata çok ölçüsüzce harcarsa da özel hayatında çok tutumludur. İktisada riayet eder.

Hacı Kalay Emminin bütün parası cebinde olur. Banka bilmediği gibi, kart falan da almaz.

Müşterisine değer verir. Din ve düşüncede ayrı olsalar bile herkese saygı gösterir, ağırlar, vakit müsaitse yemek yedirir, dış kapıya kadar yolcu eder. Sadece yemek yedirerek ikram etmez. Aynı zamanda iş cihetinde de ikramı boldur.

Orhan Hocam der ki: “Hacı Kalay merhum yukarıda anlattığımız ilk işinden sonra 1970’li yıllarda briket işlerine başladı. İş yeri şimdi şehrin ortası sayılan, özellikle de Batı köylerinin arabalarının kalktığı bir yerdeydi. İşindeki ciddiyeti, dürüstlüğü, merhameti, yardımseverliği ile tanındı ve işini hep geliştirdi. Çoğu insan artık onu “Briketçi Hacı Kalay” diye tanımaya başladı.”<sup>9</sup>

O zamanlar şehir içinde orta hal denilen yere yakın bir yerde briket yapıp satardı. İşinin ehli ve güvenilir olduğu için tercih edilirdi. O da kazancıyla bir yandan bol bol hayır hasenat yapar, özellikle de İmam hatip yaptırmaya harcar, bir yandan da eşine dostuna ikram yapar, yedirir, içirirdi. Özellikle de okulumuzun idarecileri orada yedikleri kebaptan çok bahsederlerdi. Birçok insana ev yaptırırken yardım etmiş, parasını ödeyemeyen çok borçluyu da alacaklı defterinden silmiştir. Okulun bir idarecisinin daire kirasını kendisinin karşıladığını duymuştum. İzinsiz isim vermek istemiyorum, zira sağ

---

<sup>9</sup> Bkz. Orhan Fıstıkçioğlu, *Bir Garip Yolcu Hacı Kalay*, <https://www.facebook.com/notes/cemal-nar/bir-garip-yolcu-haci-kalay/956827261070574>

olanlar veya ölmüşlerse yakınlarını nasıl karşılar bilmiyorum. İnsanları üzmemek, incitmek istemiyorum. Ahmet Vişne komşum anlatmıştı. “Ev yaptırıyordum. Karo lazım oldu. Hacı abiye vardım derdimi anlattım. Hemen oğlunu çağırdı ve

- Abinle evine git, mermer ve fayans ölçülerini al da gel. Dedim ki

- Abi, param karoya yeter. Fayans istemiyorum.

- Senden para soran mı var? Bu zamanda karo bitti artık. Sana olmaz. Paran ne zaman olursa verirsin.

Sağ olsun, öyle yaptı. Biz altı aya kalmadı ödedik.”

Allah Teâlâ'nın yardımı da daima kendisiyle beraber olmuştur.

Ben Hacı Kalay Emminin tahsil hayatını yukarıda görmüştük. Bir eğitimi yoktur. Acaba devamlı sohbetine katıldığı bir hocası, mürşidi veya bir tarikati var mıydı, onu da bilmiyorum. İmam Hatip hocaları ile düşünüp kalkardı ama o sohbetlerde belli bir disiplin olmazdı bildiğim kadarıyla. Fakat o kadar imanlı, samimi, davasına hizmette gayretli ve ihlaslı idi ki, bunları sormaya hiç gerek duymamıştık. Hacı Kalay Emmi zaten “olduğu kadarıyla” bizi kendine hayran bırakıyordu.

Onun yanına nice tahsilliler gelir, sohbet ederler, yer içerlerdi. Ama zannedersem hizmet aşkı bakımından hiç biri onun kadar içinde dert taşıyor, yüreğinde onun kadar yangın hissetmiyordu. İnsanı değerli kılan da bu uluvv-i himmet değil miydi? O yüzden “niyyetül mü'mini hayrun min amelihî” denmemiş miydi?

Bu yangını, bu derdi, bu uluvv-i himmeti nereden almıştı? Bunları bilememek şimdi beni üzüyor.

## İMAM HATİP HAYATI

### Hacı Kalayda Üç Durum

Hacı Kalay Emminin sosyal hayatında alışkanlık haline getirdiği çok önemli olan şu üç durumu bizzat bilirim. Belki de bunların bileşiminden bir Hacı Kalay portresi ortaya çıkar.

Üç durumdan birisi İmam Hatip Lisesi için bina yaptırmadaki çalışkanlık ve dillere destan fedakârlıklarıdır. Belki de Hacı Kalay'ı "Hacı Kalay" diye marka isim yapan bu yanındır.

Diğer ikisine gelince, birisi istikrar içindeki siyaset çizgisi, diğeri de bir araya gelmelerinde önemli vesile olduğu arkadaş grubu ile sohbetler ve Pazar gezileridir.

### İmam Hatip Bir Davadır

Hacı Kalay deyince akla hemen İmam Hatip gelir. Adı onunla özdeşleşmiştir sanki. İmam Hatip onda gerçekten bir davadır. Aslında ana dava elbette İslam'dır. İslam'a göre yaşamak, onu hayata ve dünyaya hakim kılmaktır. Yeryüzü imtihanını yüz akıyla verebilmek ve ahirete iman selameti ile gidip rıza-ı ilahîye nail olabilmektir. Asıl kazanç veya kurtuluş budur. İmam Hatip Liseleri ise bu davanın kendisini öğreten kurumlardır. Dolayısıyla o büyük davaya vesiledir. Ona erişmeye alet, ona yükselmeye merdiven, onda ulvileşmeye ve

yücelmeye asansördür. Dama çıkmak gerekiyorsa, merdiven lazımdır. Bu ülkede İslam bilinsin, yaşansın, yayılsın isteniyorsa İmam Hatip lazımdır. Hani derler ya, “vacibe ulaştırıcı da vaciptir.” Buna göre eğer İslam vacipse, onu öğreten, ona insan yetiştiren İmam Hatipler de vaciptir. İslam bir dava ise, İmam Hatipler de bir davadır.

İşte bu yüzden bu ülke için İmam Hatip Lisesinin neyi ifade ettiğini birinci bölümde öncelikle yazmak zorunda kaldık. Şimdi o yazıları bir daha hatırladıktan sonra üstüne bina ederek deriz ki, Hacı Kalay Emmiyi marka yapan işte bu davadır. Bu davadaki başarısıdır.

Şimdi kendime hayret ediyorum. “Ülfet belası” diye demek ki buna derler. Aklıma bir türlü ona sormak gelmemiş: “Hacı abi, siz İmam Hatibi ne zaman, nasıl tanıdınız ve bu hizmetin içine nasıl girdiniz?”

Adam İmam Hatip Lisesi Yaptırma Ve Yaşatma Derneğine başkan yapılır. Ölene kadar kırk yılı aşkın bir süre bu hizmeti götürür, başkaları başkan olsa bile hep o “başkan” diye çağrılır, bu hizmeti dava bilir, canıyla ve malıyla destek verir, ama biz onu hep burada gördüğümüzden, sanki hep içinde sanırız da ne zaman, nasıl bu hizmete girdiğini sormayız. Aşk olsun bize doğrusu!..

Nihayet bu bilgiyi Abdullah Diner kardeşimizden alıyoruz. Onun bize dediğine göre Hacı abinin İmam Hatip Lisesi ile tanışması biraz daha erken olsa da, asıl yakın ilişkisi oğlu Hayrullah’ın, nam-ı diğer Paşa’nın bu okula kaydı ile başlar. Bu yetmişli yılların başıdır. İşte o sıralarda bu okullara rağbet artmıştır. Maraş’ta da öyledir. Mevcut okulda yer kalmaz. Bu sırada okul idarecilerinin ısrarı üzerine dernek yönetimine girmiş ve çalışmaya başlamıştır.

İlk iş olarak Batıpatk’taki kahveden sınıfa dönen yeri söküp doğru dürüst bir sınıf haline getirerek işe başlamıştır. Artık bundan

sonra yeni yerlerde nice inşaatlar yaptırmıştır. Bu işte kendisine yardım eden çağdaş bir hayli “Ensar” vardır.

### **Bazı Çağdaş Ensar**

Orhan Fıstıçoğlu Hocam der ki:

“Her kuruluşta olduğu gibi, çevresinde kendisi gibi bu davaya gönül vermiş nice K.Maraş’ın eşrafından insanlar mevcuttur, ama bunların çoğu bu işi geri planda sürdürmüşlerdir. Çünkü İmam Hatip yaptırma deyince akla gelen ilk kişi Hacı Kalay’dır.

‘Onunla beraber bu davaya gönül vermişler’ dediğimiz diğer insanlardan bazıları şu merhumlardır:

Merhum Hacı Osman Arıkan, Merhum Nuri Ciğer, Merhum Ökkeş Uncu, Merhum Öğretmen Ali Haydar Kireççil, Merhum Kenan Kaynak, Merhum İhsan Dinar, Merhum Ömer Dere, Merhum Ramazan Diş. Allah hayırlı ömürler versin, sağ olanlar da şunlardır: Zekeriya Tanrıverdi, İsmail kurtul, Ahmet Uncu, Mehmet Sabancı, Ashabil Tanrıverdi, Ahmet Duran Balsuyu. Daha adını sayamadığımız niceleri var. Allah hayırlarını kabul etsin dava defterine isimlerini “Ensar” olarak yazsın.”

1970’li yıllarda okul Batıpark’ta iken, halkın teveccühü ile öğrencilerin çoğalmasında neticesinde, okul bahçesine ek derslikler yaptırıldı. Ama artık oraya sıkışıp kalmanın faydası yoktu. Yeni okul yeri lazımdı. Arayışlar neticesinde şimdiki Kısıkkaya mevkiindeki “B blok” dediğimiz yerin arsası bulundu. Bu arsa Karamanlı mahallesinin en güzel bir yerindeydi. 1978 yılı Aralık ayında o binanın temeli atıldı. Ancak aradan birkaç gün geçtikten sonra maalesef meşhur “Maraş Olayları” oldu. Sıkıyönetim ilan edildi. Onun da yaptığı ilk işlerden birisi, bütün dernek faaliyetlerine son vermesiydi. İşler zorlaşmıştı.



Buna rağmen kahraman Hacı Kalay şahsi fedakârlıklar yaparak bir şekilde inşaatı devam ettirmeye çalışıyordu.

Bu sadece kendisi için bir zorluk değildi. Aynı zamanda okul idaresi için de işler zordu. İşte orada Hacı Kalay'ın insanlarla ilişki kurmadaki başarısı ortaya çıktı. Hakikaten ümmi denecek kadar ilmi tahsilden uzak bu adam, toplum içinde herkes ile ilişki kurmada ve işini yürütmede fevkalade başarılıdır. Bir kere yapıcıdır, uyumludur. Herkesle iyi geçinir. Özellikle de idarecilerle ilişkilerini sıklaştırır ve iyileştirir. Okul müdürü Said Kırmacı'ya değer verir, bazı sıkıntılarını giderir, kır gezilerine davet eder, dostluğu pekiştirir. Diğer idarecilere karşı da öyledir. Bu sayede o zor zamanlarda işleri uyumlu olarak götürmüşler, hayırlı neticeyi almışlardır. Oysa sıkıyönetim ortamındadırlar ve okul göbelek gibi ortada göze batmaktadır.

### **Herkes İle Görüşürdü**

Hacı Kalay bu işleri götürürken sivil halktan insanlarla iyi ilişkiler kurduğu gibi, devletin vali, kaymakam, bürokrat, siyasetçi, asker gibi kişileriyle de bir araya gelir, onlara yaptığı işi anlatır, yer yer bu zevatı okula davet ederek inşaatı gezdirir, bu hizmeti benimsetmeye çalışır, onlardan her türlü destek ve imkânı ister, “bu eserler falanın filanın değil, bütün Maraş'ın eseridir” der, mümkün mertebe haset ve gıptayı yok etmeye çalışırdı.

Özellikle de bürokraside etkin olanlarla arayı düzeltmeye veya güzelleştirmeye çalışırdı. Onları davet eder, kır gezilerine götürür, ne yapıp eder, onların İmam Hatiplere ilgisini artırır, yardımlarını sağlamaya çalışırdı.

Paşa araştırır, bu inşaat dernek faaliyeti yokken nasıl yapılmaktadır? Araştırır, hacı Kalay'ı keşfeder. Onun samimiyet ve cesaretini takdir eder. İleride anlatacağız, ona deri toplama izni bile

verir. Hatta bazı zevattan para toplamasına aracılık bile eder. Onun bu yönü aslında bir tez konusudur, araştırılmaya değer doğrusu.

Allah'tan bir göz isterlerken, Allah onlara iki göz verir. Nasıl mı?

B blokun yanında devlet büyük bir lise binası yaptırmaktadır. Dev gibi bir bina o zamanlar için. Burası lise olacaktır. Fakat idareciler ve dernektekiler oturur, düşünürler. Bu B blok açılrsa bile gelen talebi karşılamaya yetmeyecektir. Öyleyse ne yapalım?

Beyinlerde bir şimşek çakar. Yahu İmam hatip yanında lise olur mu? Bu binayı da alalım, araya duvar çekmekten bile kurtulalım.

Olur mu?

Yerine Batıparktaki eski binayı verirsek belki olur!

Böylece lise olarak inşaatı devam eden binanın 1979 da inşaatı tamamlanır. A blok olarak kullanılan o binayı elde etmek, böylece bütün İmam Hatip binalarını yan yana getirmek için kollar sıvanır. Vazife taksimi yapılır. Birkaç koldan harekete geçilir. Özellikle de o zamanki okul müdürü Merhum Sait Kırmacı hoca ve birçok insanın gayret ve çabaları ile bizim Batıpark'taki eski binamız devletin yaptırdığı düz lise ile takas edilir. Aynı zamanda içerisinde yapımı devam eden söz konusu B Blok inşaatımız da tamamlandı. Böylece iki binaya ve 30 dönümlük çok büyük bir bahçeye kavuşmuş olunur. Elhamdu lillahi rabbil alemin. Haza min fazli rabbî.

Buna rağmen bu iki okul yetmedi. O zaman ikili eğitim yapmaya başladık çaresizlikten. Sabahçı ve öğlenciler diye ikiye ayrıldı okul. Sabahçılar sabah namazında başlıyor, öğlenciler yatsı namazında çıkıyorlardı. Yeni okullar lazımdı. İhtiyaç bitmiyordu.

Bu sırada garip bir şey oldu. Bir veli ısrar etti. Tek bir kız öğrenci zorla kaydını yaptırdı ve okula başladı. Koca erkek okulunda bir tane kız. Gerçi edeplice gidip geliyordu ama görülmedik bir iş. Haliyle yadırganıyordu. Bu akla kız İmam hatip mecburiyetini soktu.

Böylece Hacı Kalay'a yeni bir hizmet alanı çıkmıştı. Bu sefer şehrin güney doğusuna sefer edilir ve Kız İmam Hatip Lisesi diye bilinen C blok inşaatları başlar. Yeri yirmibin metre kare olarak Belediye'den alınır. Bu alımda zamanın Belediye başkanı Ali Sezal'ın emeği vardır. Bina yapımında da yardımcı olmuştur. Oraya süratle iki bina yapılır. Sonra bir yurt, bir okul daha. Bugün müstakil bir okul olan orası sanki bir külliye'dir.

### **Para İstemek Zor İş**

Bu binalar yapılırken, her birisinin inşaat zamanıyla ilgili şartlara, imkânlarla, süreç içinde farklı vaziyetlere bakmak gerekiyor. Bazen kolay zamanlar vardır. Devlet İmam Hatip Lisesi yaptırmaz, ama halkın yaptırmasına da karışmaz. Bunu engellemez. Bu yüzden bu dönemlerde okulların yapılmasında işin ekonomik boyutu, duyarlı halkın verebildiği küçük çaplı yardımlar, büyük ölçüde kurban derileri ile yukarıda isimlerinden bahsettiğimiz zengin çiftçi, sanayici, tüccar gibi insanların yaptıkları katkılardır. Dinleyenlerin kimisi para verir. Kimisi demir, kimisi çimento, kimisi de başka başka inşaat malzemeleri verir. Herkes nasibince yardım eder.

Hacı Kalay İmam Hatip için inşaat işine girişince mecburen şehrin zenginlerini tanımak zorunda kalır. Davası adına onlarla irtibatı sıklaştırır, daha fazla bir araya gelir. Bazen onları alır, inşaatları gezdirir. İhtiyacı gösterir, daha fazla yardım etmeleri için çabalar durur. Bu kadar bina her halde kolayca dikilmemiştir.

Bu insanlara yardım için gidildiğinde genellikle Hacı abinin yanında veya o yoksa ekibin başında Ali Haydar Kireççi hocamız vardır. Zira Ali Haydar Bey yokluk zamanında Suriye ve Mısır'da okuyarak şehre gelmiş, alim diye büyük ün yapmış, halkın ve eşrafın sevgisini kazanmış bir insandır. Merhum müftü Hafız Ali Efendinin de akrabası ile evlidir. Bu yüzden şehrin varlıklı insanların da tanır. O da okulun ihtiyacını onlara sakın sakın anlatır.

Aslında para istemek çok zor bir iştir. Ama Allah için bu zorluğa katlanılır. Bu yüzden Hacı Kalay deyince akla hemen Ali haydar Hoca da damlayıverir.

### **Yarım Kalması**

Abdullah Diner Beyin anlattığına göre yıl 1981-82'dir. Hacı Kalay, inşaat için Hacı Osman Arıkan merhuma gider. O da inşaata harcanmak için bir milyon lira yardım eder. Bu para harcanmıştır, ama inşaat bitmemiştir.

Bir yıl sonra Hacı abi aynı zata bir daha gider ve der ki:

- Hacı Efendi, geçen sene bana hayır için para vermiştin. Hayrın tamamlanmadı. Paranı git yarım binadan al.

- Ne demek istiyorsun?

- Bina yarım kaldı. Yeniden para ver, bina bitsin de hayrın tamamlansın.

Hacı Osman Arıkan merhum muhasebecisini çağırır ve der ki:

- daha para verin, inşaat bitsin.

Maraş İmam Hatip Lisesine yeni tayin olduğumda beni de bir ekibe yazarak para tahsiline çıkardılar. İsim listemizde merhuma Hacı Osman Arıkan da vardı. İlk defa görüyordum o zatı. Bizi büyük bir odada karşıladı. Koltuklara buyur etti, oturduk. Yüzü hiç gülmedi. Fevkalade bir vakar ve ciddiyetle oturuyordu. Tebessüm bile etmedi bize. Hoş geldi faslından sonra tanıyanlar maksadımızı anlattılar. Ayrıntılara varıncaya kadar konuyu anlattırdı. Sonra birilerine talimat verdi. Yanından ayrılırken ciddiyeti aynı idi. Ben biraz garip gelmişti. Şahsen bir daha oraya gitmeme kararı aldım. Demek istediğim o ki, Hacı Kalay Emmiyi takdir etmemek mümkün değildir?

### **Fedakârlığın Böylesi**

Abdullah kardeşimiz bir gün merak eder ve sorar:

- Bu inşaatları nasıl yapıyorsun?

Cevap muhteşemdir:

- Ben bir tabla bastıracağım, falandan şu kadar, filandan şu kadar gelecek diye hesap yapmam. Onları nazara almam. İster şahsî, ister dernek parası fark etmez, benim yanımda her ne şekilde olursa olsun para olmadıkça o işe başlamam. İş yapan kalıpcı ustasının, demirci ustasının, hatta hiç kimsenin alacağı kalmaması lazım. Derneğin parası yok mu? Ben cebimden ödünç verir, işi yaparım. Sonra derneğin parası olunca geri alırım.

### **Bayramlık Elbiselerle Deri İşleri**

Hacı Kalay için evde Kurban bayramı yoktur. Zira yıllarca evinde kurban nasıl kesildiğini bilmez. Çünkü ona bayram İmam Hatip Lisesine deri toplamaktır. O dört gün içinde senenin en hummalı faaliyeti içindedir. Sadece o değil, bütün İmam hatip sevdalılarına bu böyledir. Derilerin kime satılacağı bayramdan önce ihale yapılarak

tespit edilir. Gün öncesinden planlar yapılır ve üç gün hummalı bir harekete girilir. Deriler üç gün toplanır. Dördüncü gün deri ihaleyi kazananlara teslim edilir. Sonra bayram tatilinden dönen öğrenciler de deri getirir, o müstesna.

Yıldırım Alkış Bey diyor ki:

“Bizim kurban bayramlarımızın nasıllığı topladığımız deri sayısı ile doğru orantılı olurdu. Hacı amca bastonunu alır sabah erkenden okulda hazır olurdu. Sadece o mu, müdür, müdür yardımcısı ve bazı İmam Hatiplilik hassasiyeti zenginliğinin önüne geçen iş adamları. Deri toplamaya ayırdığı vakti işine ayırsa topladığı deriden belki de daha fazla para kazanabilir. Ama Hacı Amca ile deri toplamak onlara daha fazla haz veriyordu. Tabi burada Zekeriya Tanrıverdi, Eshabil Tanrıverdi, Ahmet Duran Balsuyu ve Ahmet Dere gibi Hacı amcanın başyardımcılarını da unutmamak gerekir. Hacı amcaya hürmetleri neredeyse babalarına gösterdikleri hürmete denkti.”

**“Böyle Sevdalılar Olursa...”**

İşte yine böyle hummalı bir Kurban Bayramındadırlar. O sene derilerin kıymetli olduğu zamandır. Herkes de deri toplayamaz malum sebeplerden. Deriler toplanır toplanmasına ama ihaleyi alan adam derileri sayarken hainlik yapmaktadır. Pehlivanvari güçlü kuvvetli parmaklarıyla güya çaktırmadan ikisini üçünü bir elde tutar ve sayılan höbeğin üstüne tek rakam söyleyerek atar. Yani iki üç deriyi bir deri diye sayarak deri höbeğine fırlatır.

Orhan Beyden dinlediğim kadarıyla, o zaman dernekte bilfiil çalışan zayıf yapılı genç bir üye bakar ki bir tek sayı içinde bazen iki üç deri birden gitmektedir. Dayanamaz ve “seni gidi hain adam, bu ne biçim deri saymaktır?” diyerek ok gibi yerinden fırlar ve hiç fütür getirmeden iri yarı pehlivan yapılı adama çöker. Kimdir bu genç aslan

biliyor musunuz? Şimdi şehrimizin büyük iş adamlarından iri kıyım birisi olan Ahmet Duran Balsuyu Beydir.

Pis pis kokan derilerin içinde bir meydan kavgasıdır başlar. Neyse, araya girerler. Fakat Ahmet beyin o güzelim gömleği dericinin elinde kalır.

Hacı Kalay bakar bakar manzaraya ve der ki: “Böyle dava sevdalıları olduktan sonra ben da çooooo İmam Hatip yaptırırım”.

### **Kurban Bayramında Deri Savaşları**

Ancak, birinci bölümde fazlasıyla anlatıldığı gibi, bütün ihtilal, darbe ve muhtıra günleri, İmam Hatip Liseleri için bir felakettir. İşte 1980 ihtilal dönemi de böyle bir felaket zamanıdır, hem de bu okullara yeni binaların en çok gerek olduğu bir zamanda!

Biz işi biraz daha öteden alalım isterseniz.

Kurban derisi bu okulların yapımında iyi bir gelir kaynağıdır. Bu yüzden bu üç günlük mesai çok önemlidir. İyi bir planlama ve uygulama iyi bir gelir kaynağıdır.

Yaşadığımız günlerde şehrimizin 12 Şubat İlçe Müftüsü olan Abdullah Demir Hocam anlatmıştı. “Sanırım 1977-8 yıllarında kendisi hem talebe, hem de Batıpark Camiinde imamdır. Malum o cami eski İmam Hatip Okuluna bitişiktir. Altı şimdi Kur’an Kursudur ama bir zamanlar boştu. Bir ara sınıf yapıldı ve İmam Hatip için kullanıldı.

İşte oraya kurban bayramında deri toplanacak. Günler öncesinden her şey ayarlanmış. Müdür merhum Said Kırmacı’dır. Hacı Kalay bütün ekiplere araba işlerini ayarlar. Çalışma grupları kurulur. Hangi ekipler şehrin neresinde çalışacak hepsi belirlenir. Günü gelince herkes oradadır ve iş başlar. Bu arada Hacı Kalay dikkatini çeker

Abdullah Hocanın. Tamam, Şu okul m¼d¼r¼, Şu Necmeddin Gevri, Şu Mustafa Koyuncu, Şu, Şu bu okulda ¼Ėretmendir. Bayramlık takım elbiseler ¼stlerinde, kendi okulları için çırpınıp didiniyorlar. Allah razı olsun. Ya bu esnaf kişiye ne oluyor? Hem de nasıl oluyor da bir komutan edasıyla herkesi sevk ve idare ediyor?

Derken akşama doğru b¼y¼k bir yığın haline d¼n¼Őm¼Őt¼r deriler. Bunları cami altına kim atacak? Ekipler harıl harıl mahallelere gidip geliyorlar. Onlara “durun” denilemez. Beklense hem akşam olacak, karanlık basacak, hem de o çalıŐanların bunu atacak dermanı kalmayacak.

İŞte o zaman m¼d¼rl¼Ė¼n ne demek olduğunu anladım. Merhum Said Kırmacı Hocamız, bir sağına baktı, bir soluna baktı. Hemen ceketi çıkarıp bir yere astı. Kollarını sıvayarak deri ¼beĖine yanaŐtı. “Yaaa Allah” diyerek tutup tutup içeri atmaya başladı. Nasıl da çalışıyordu o iri c¼ssesiyle. İŞ başa d¼Őm¼Őt¼ ¼nk¼. EŐek çamura batarsa, sahibinden yiğidi olmazmıŐ derler ya, aynen ¼yle. Derken etrafındaki ¼Ėretmenlerimiz bayramlık elbiselerini çıkardılar, kolları sıvazladılar ve iştahla derilere yumuldular. Bu Şehrin en Őekin insanların, herkes bayram yaparken uĖraŐtıkları işi g¼r¼nce bir hoş oldum. Hala aklıma geldikçe iim sızlayarak d¼Ő¼n¼r¼m bunu.”

İŞte dava buydu. Bu dava bug¼nlere b¼yle gelmişti. Şimdi bug¼n kaç idareci ve ¼Ėretmen yapar o işi? Halktan kaç insan katılırdı bu faaliyetlere bayram g¼nlerinde? Fakat o yokluk g¼nlerinde onlar, bu kadar deriyi bir l¼tuf bilerek bu işleri seve seve g¼n¼ll¼ yapıyorlardı. ¼nk¼ pis deri kokusundan yarın okullarına yeni binaların inşa parası çıkacak ve oralarda Kur’an okundukça, tefsir, hadis, fıkıh dersleri iŐlendikçe misk gibi maneviyat kokuları alınacaktı. İŐtikbalin g¼l bahçeleri için Şimdi alın teri ile bu çorak araziyi sulamak gerekiyordu...



O günler yine iyi günlerdi. Zira deri toplamak en azından yasak değildi ve bu işten İmam hatipler yeni okullar yaptırmak için iyi faydalanıyorlardı. Akan bir musluktu bu deriler. Ona bakarak kimi faaliyetler önceden planlanıp yapılabilirdi. Fakat gün geldi, bu serbestliği mumla arar olmuştuk. Zira ipin ucu askerin eline geçti mi, “irtica ile mücadele” adı altında ilk darbe yiyen yine bu okullar oluyordu. Oysa ne anarşi, ne terör vardı bu okullarda. Takdir edip madalya vereceklerine hakaret ederek mücadele ediyorlardı. Her darbede aynı kaderi yaşıyorduk.

### **Sıkıyönetimde Deri Toplama**

12 Eylül İhtilali olmuş. Maraş’a Yusuf Haznedaroğlu diye bir albay sıkıyönetim komutanı olmuş. Kulaktan kulağa giden haber şu; adamın astığı astık, kestiği kestik. Herkesi haraca kesmiş. Kimse yerinden kıpırdayamıyor.

Bu arada “irtica yuvaları” denilen başta İmam Hatip Liseleri olmak üzere dindar dernek, vakıf ve cemaatlerin Kurban derisi, eti, bağırsağı toplaması yasaklanmış. Yetki Kızılay’a verilmiş.

Oysa Hacı Kalay Emminin bu derilere çok ihtiyacı var. Bir gün bu konuda izin almaya giderler. Komutan mecliste yine eser, yağar, gürlür. Hırsı geçince Hacı Kalay der ki:

- Paşa hazretleri, Paşa hazretleri, Paşa hazretleri, tamam. Ama benim çok ihtiyacım var. Ben deri toplarsam sen karışır mısın?

Allah’tan paşa susar. Bu müthiş cesaret yerini bulur. Deriler yine toplanır.

Hatta bir sene de teklif eder, paşayla % 70’şe 30 üzerinden anlaşarak deriyi beraber toplarlar. % 70 kimindir dersiniz? Elbette Paşanın, değil mi?

Yanıldınız...

### **Bazen İş Başa Düşer**

Bir ara inşaat yarıda kalmış, Kalay amcanın morali bozulur, bir kısım insanlar, ihtilal nedeniyle çevresinden uzaklaşırlar. Devletin ve bir de darbe yapmış ordunun İmam Hatiplere bakışı malum. Onlara göre bu okullar gerici ve irtica yuvası. İstenilmeyen, ama halkı küstürmemek adına katlanması gereken okullar. Bu yüzden onun yanında olanların bir korku ve baskı sorunu var. Bir iş sahibine “defterlerini getir bakalım” denmesi, ekonomik idamdır o günlerde. İşte böyle baskıların olduğu bir zamanda para yok. Üstelik beklediği kuruluşlardan, mesela Belediye ve DSİ gibi yerlerden gerekli ilgi, araç gereç yardımları da kesilir.

Fakat Hacı Kalay’ın inandığı bir davası vardır. Bir kutlu kervan yola çıkmıştır. Bu kervanda yarının Türkiye’sini asli kiblesine döndürerek yeniden inşa edecek ilim ve hizmet erbabı taşınmaktadır. Bu bizim için elmaslardan, yakutlardan daha kıymetli bir yükür. Hedefe varmak için mutlaka yürümelidir. Fakat kabul etmek de gerekir ki zor zamanlardır.

Etrafına bakar Hacı Kalay, yardımcıları bekler, ama yeterince bulamaz. İş başa düşmüştür. Şimdiki eski sanayi civarındaki 13 dönümlük çok kıymetli arsasını satar. İhtiyaç anlarında hanımının kolundaki bilezikleri de satar. İşinin devamında yardımcı olan kamyonetini de bir ara satar ve inşaatın devamını sağlar.

### **Umulmadık Yardımlar**

Bina biter ama iş bitmez. Hizmet ölünceye kadar da bitmeyecektir. Kalay amcayı kamçılıyan olaylar da yok değildir. Bir gün İmam Hatip binasında çalışan işçilere acilen para ödenecektir, ama

elde avuç o an için para yok. Tabiri caizse kara kara düşünür Hacı Kalay. Bu fakir fukara işçilere de ücretlerini vermek gerekir. Kim bilir bu paraya ne kadar ihtiyaçları vardır onların. “Siz durun hele” denmez ki garibanlara! Fakat para da yok ite. “Allah’ım ne yapacağız?” diye derin derin düşünüp durmaktadır Hacı Kalay...

Tam bu esnada yüzü peçeli, kara arafly bir kadın gelir sessizce ve edeplince i yerine. Kara arafına bin zalim İslam dşmanı kâfirin kurban olasıca o hanım, karşısına çıkan kişiyi, kılık kıyafetine bakarak ii sanır ve:

- Burada Kalay diye biri varmış, onunla görüşmek istiyorum, der.

Kılık kıyafetinin işçilerden çok bir farkı olmayan bu adam meğerse i yerinin patronu Kalay Amca’nın ta kendisidir. Hacı amca kadının para isteyeyeği zannı ile:

- Köylü Kalay parçasından ne istiyorsun bacım? Söyle bakalım, o kişi benim, der.

Kadın bir kese çıkarır ve:

- Şunu al, içine devam et, Allah yardımcın olsun, bunun devamı da gelir, der ve sessizce oradan ayrılır. Ne kendini tanıtır, ne senet ne makbuz ister. Geldiği gibi sessizce mehule gider.

Hacı Kalay hem şaşkındır, hem sevinçlidir. Şükrederek açar keseyi. İçinde ihtiyacı karşılayacak hatırı sayılır bir miktar para vardır.”<sup>10</sup>

### **Bir Çanta Para**

Oğlu Paşa’dan ve komşum Ahmet Vişne’den duymuştum; Nuri Ciğer’in kardeşi Muhammet Ciğer’in boynunda bir yara çıkmış. O da tehlikeli görülmüş. İstanbul’da kritik bir ameliyat olması gerekiyor. Korkuyorlar elbette. Hayır dua alıyorlar güzel insanlardan. Bu arada Hacı Kalay’ı da tarif etmişler ve “ona bir okun, hayır duasını al, iyi bir adam” demişler. O da iş yerine gelmiş ve sormuş:

- Burada bir Hacı Mehmet Kalay Efendi varmış, kimdir?

Hacı abi demiş ki:

- Hacılığı efendiliği saymazsan, Mehmet Kalay benim, buyur.

Adamcağız derdini anlatmış. O da Fatiha, Ayetel kürsî, İhlas gibi bildiği ayetleri okumuş ve:

- İyi olursun inşallah, demiş, dua etmiş.

Adam “amin” diyerek gitmiş, ameliyat olmuş. Şifa da bulmuş biiznillah. İyileşince bir çanta para getirmiş Hacı Kalay’a. Masasına koymuş.

Hacı abi:

- Ben bunu almam. Bende keramet yok. Sen ne bulduysan okuduğum ayetten bulmuşsundur. Ama şimdi biz kızlar için bir İmam hatip yaptırıyoruz. Eğer sen istersen bunu oraya harcamak için alabilirim, demiş.

Adam daha çok sevinmiş ve:

---

<sup>10</sup> Bkz. Orhan Fıstıkçıoğlu, Bir Garip Yolcu Hacı Kalay, <https://www.facebook.com/notes/cemal-nar/bir-garip-yolcu-haci-kalay/956827261070574>

- Bunu oraya harca, daha gerisi de var. Sana getireceğim, diyerek gitmiş.

Bir başka insan olsaydı bir çanta dolusu parayı alır, cebine indirirdi. Kimse de bilmez, bilse de bir şey diyemezdi. Adam gönül rızası ile getirip veriyordu. Ama o kendisi için almıyor, kız İmam Hatibe harcamak için alıyordu. İşte Hacı Kalay buydu. Ona olan bu sevgi ve saygı, bu itimat ve güven boşuna oluşmuyordu.

### **Acı Bir Manzara**

İmam Hatip Lisesinin “B blokunu yaptırdıkları günler. Ama 12 Eylül’ün en zor günleri. Okul müdürü Said Kırmacı merhum, liseye de bakıyor. Sıkıyönetim komutanı Yusuf Haznedaroğlu tarafından takdir de ediliyor. Ama adam komutan ya, o günlerde astığı astık, kestiği kestik ya, ne emrederse derhal yapılıyor ya, yüklendikçe yüklenirdi rahmetliye ve İmam Hatip’e.

Bir gün merhumun odasındayız. Telefon çaldı. Said Bey aldı ama pancar gibi kızardı. Oturduğu yerden gayri iradi ceketinin düğmesini ilikleli. “Evet efendim... Tamam efendim... Emredersiniz efendim...”

Nihayet telefonu kapattı. Derin bir soluk aldı. Bekletti içinde ve hepsini birden top gibi gürleyerek boşalttı: “Offffff”. Düğmesini çözdü. Geriye yaslandı. Bizi şöyle bir süzdü. “Senin...” diye başlayarak komutanın hatırını derinden bir saydı. Ve sonra dedi ki:

- Bir gün açacağım şu telefonu. Bu adama bağıracam: “Ulan Paşa, bırak da bu işimizi bildiğimiz gibi kibar kibar yapalım. Beğenmiyorsan al vazifeden de kurtulalım”.

## Adamı İlet Ederler

Bunu Paşaya demek mümkün mü?

Belki de yakalandığı kanser illetinin ilk mikropları o günlerin sıkıntısıyla girmişti rahmetlinin ağzına, kim bilir. Demek istediğini diyemeyince, mikroplar kala kalmıştır ağzında. Üç beş sene sonra açığa çıktı çenesinde o kanser olarak ve koca müdürü yere serdi. Allah çok çok rahmet eylesin. Mükâfatını bol bol versin.

Ordu'ya tayini çıktıktan sonra sanırım ilk defa Ankara'da, Kocatepe'de, Diyanet'in önünde karşılaştık. Kucaklaştık. Hal hatır sorduk. Bu arada tebessümle, "kusura bakma ismini hatırlayamadım" dedi. İçimden bağırdım "Eyvah! Koca müdür yıkılmış." Zoraki tebessümüm ayrılınca derin bir hüzne dönüştü yüzümde.

Hey gidi günler hey!..

## Ağlayarak Çalışan Adam

İşte o günlerdeydi. Kendisi bana anlatmıştı. Aklımda kaldığı kadarıyla müdür bey galiba inşaatı biraz ihmal etmişti. Hacı Kalay Emmi her gün sabahleyin erkenden gelir, vaziyete bakar üzülür. Bir gün sabah erkenden gene gelmiş ki, duvarlar, yeni basılan tablalar sulanmamış. Yeni çimento su ister. Müdür ilgilenmezse, memur kafasıyla kim işi üstüne alır da kendiliğinden yapar?

Hortumu alır eline Hacı abi, ağıya ağıya inşaatı sular. Bir yandan ağlamaktadır İslam'ın garipliğine, İmam Hatibin garipliğine, davanın garipliğine ve bütün hıncını Koca Müdülden alır kendi kendine söylenerek: "Bakma sen Koca müdür bu inşaatı, bakma. Bakma sen. Ben hem bakar, hem sularım".

Hayalimde hala o manzara var. Bir yaşlı adam, dertli dertli ağlaya ağlaya betonları sulamaktadır sabahın köründe...

Allah da seni seve seve havzı kevserinden sulasın ey Hacı Kalay Emmi, emi!

### **Amel Defteri Kapanmaz İnşallah**

Bazı sūfîler, hassaten Nakşiler, seyr-u sūlukta nakıs kalanların iyi niyetine binaen alem-i berzahta sūlūku ikmal olunur” derler. Bence hemen “insan ölünce amel defteri kapanır” diye kimse itiraz etmesin. Zira arkadan “İlla min selas” gelmektedir. Eğer bu “min” harfi cerri “selas”tan “ba’ziyyet” ifade ederse, “hepsi bu kadar değil” anlamı çıkar. Bir bakıma mecazi olur. İtiraza mahal kalmaz.

Yani insan öldükten sonra sebep olduğu, yaydığı, öğrettiği ve buna dayalı olarak insanların işlediği iyiliklerden de, kötülüklerden de sevap veya günah kazanmaya devam ederler. Malum, “ed-dâllu ael hayri, ke failihi”dir. Zıddı dahi böyledir. O yüzden Merhum İmam Gazzalî, “ne mutlu o kimseye ki öldükten sonra kötülük defteri kapanır” demiştir.

Her neyse, Hacı Kalay Emminin amel defteri, İmam Hatip Liseleri yaşadıkça devam edecektir inşallah.

### **Her Fırsatı Değerlendirirdi**

Orhan Hocam “her fırsatı değerlendirirdi” diyerek şöyle bir olay anlatır:

“Okula çok katkıları olan merhum Ökkeş Uncu ağabeyin oğlu Mehmet Bey, Hacı amcaya bir gün der ki:

- Hacı abi, merak ettiğim bir konu var; babamla herkes anlayamaz. Maşallah siz babamla iyi anlaşıyorsunuz. Bunun sebebi ne ola ki?

Hacı amcada tahsil yok, ama pratik zekâlı birisidir.

- Onun kolayı var, sen kız imam hatip inşaatına 300 torba çimento gönder, ben de babanla olan anlaşma sırrımı kahvemizi yudumlarken sana söyleyeyim, der.

Mehmet Uncu büyük bir sevinçle

- Hay hay Hacı ağabey, der.

Hemen telefonla muhasebecisini arar ve okul inşaatına çimento anında gider. Sıra işin sırrına gelmiştir, Kalay amca kesin ve net bir cümle söyler:

- Ben babanızın başındaki şapkasına karışmıyorum, o da benim başımdaki bereme karışmıyor, anlaşıp gidiyoruz. Hepsi bundan ibaret.

Hacı amcanın çok hatıraları olmakla beraber, hep şunu söylerdi alış veriş yaptıklarına: “Siz İmam Hatibe 10 lira yardım edin, ben size 20 liralık ikramda bulunayım. Maksadım, bu kurumları sahiplenin, oralar öksüz yetim kalmasın, sahipsiz zannedilmesin”.

Bu nasıl bir ince düşünüş?

Bu nasıl bir yüce seviyedir böyle kat edilmiş?

Şuna bakar mısınız? “Siz İmam Hatibe 10 lira yardım edin, ben size 20 liralık ikramda bulunayım.”

Peki, bu yüzde on zarar niçin?



“Maksadım, bu kurumları sahiplenin, oralar öksüz yetim kalmasın, sahihsiz zannedilmesin”.

İşte hacı Kalay budur.

### **İlk Kız İmam Hatip**

Orhan Hocamın anlatmaya devam ediyor: “1988’li yıllara gelindiğinde, okulumuza kız öğrencilerin kaydı başlar. Kız erkek karma eğitime razı olmayan duyarlı veliler ve dernek, yeni bir işe koyulurlar. Bir kısmını parayla, diğer bir kısmı da Belediye başkanı Ali Sezal Beyin katkıları ile arsası 20,750m2 olan kız okulunun temeli atılır. Bu okul da çok kısa bir zamanda, yaklaşık bir buçuk yıl gibi bir sürede eğitime başlar.

Artık darbe dönemi nispeten geçmiştir. Yardım toplamak kolaylaşmıştır. Ama bu sefer de başka zorluklar çıkmıştır. Bir iki örnek verelim.

Okul yapılacak olan bu arsa, şehrin güneyinde son bulduğu noktadır. Burası hala patlıcan tarlasıdır veya ekilip biçilen yerlerdir. Bu yüzden Kalay amca bazı kişiler tarafından tehdit edilir. Onlar buraya okul yapılmasını istememektedirler. Çünkü Belediye’ye ait olan bu arsaları “boş duracağına biz değerlendirelim” düşüncesiyle

Bu insanlar yıllardır ekip biçmekte veya bahçe yapıp sebzesini satmaktadırlar. Belediye de fakir fukara diye bunlara müsamaha etmektedir. Fakat onlar işi büyütür, tehditler savururlar. Hatta bu arada bir grup insan inşaatı basmaya gelirler. Hacı amca kaba gürültüye pabuç bırakacak adam değildir. Korkusuzca arabasını bunların üzerine sürdürür, her biri bir tarafa kaçarlar. Sonra o kişilerle anlaşılır.

Bir taraftan da birilerinden alınan çeşitli fetvalarla “kızlar için İmam hatip yapmanın caiz olmadığı, burada kız çocuklarının erkek

öğretmenlerde okumasının haram olduğu, bu okullara yardım yapılmasının caiz olmadığı, sevap getirmeyeceği, vebal olacağı” gibi dedikodular vardır. Hele bir grup insan, iyi niyetli ve sevilen bir hocayı da alarak Hacı abiye gitmişler, aynı sebeplerle bu işten vaz geçmesini istemişlerdi. Ama Hacı amcayı ikna edememişlerdi.

Bu ve benzeri engellemeler derneğin hızını kesmez aksine daha da kamçılar.”<sup>11</sup>

### **Sadece Dışına Değil**

O sadece binaların dışıyla değil, elbette asıl maksat olan içi ile de ilgileniyor, bunu dert ediniyor, bunun için kaygı çekiyordu. Bu kaygı, bu himmet, Allah bilir ya, maneviyatta onu çok yüceltiyor, velayete kurbıyyet hasıl ediyordu. Çünkü Allah için gam çekmek, ümmet gussa yemek, insanlığın hidayeti için dertlenmek, helal rızık için çabalamak, insanı maneviyatta tathir eden, arındırıp yücelten unsurlardır. Hacı Kalay her an İmam Hatibi düşündükçe, aynı zamanda dini düşünüyordu, ümmeti düşünüyordu, insanlığı düşünüyordu.

Nerden mi biliyoruz?

İşte size bu düşünceleri ifade eden iki hikâye:

İlki Yıldırım Alkış Hocamdan: “Bir gün kız bölümüne ziyarete gelmişti. Dedi ki:

- Yıldırım hoca biz binaları yapıyoruz da, bina yapmak asıl maksat değil, bu çocukları daha iyi yetiştirmek için gönüllü gayretli öğretmenlerimiz olmalı, ders dışında da ilgilenmeli, hanımlara örnek olacak hoca hanımlar yetiştirmeli.

---

<sup>11</sup> <https://www.facebook.com/notes/cemal-nar/bir-garip-yolcu-haci-kalay/956827261070574>

O zamana kadar kendisine bahsetmediğimiz uyguladığımız “Mesleki Tatbikat Kursu” adı altındaki faaliyetlerimizi anlattım. Elli kadar istekli kızımızı sınavla seçmiştik. Ramazan PAK, İsmail DİREK, Abdulkadir ÖZDEMİR, İbrahim BİLGİNER, Muzaffer DOĞAN ve bu fakirin de içinde olduğu gönüllü bir ekiple yaptığımız çalışmayı anlatınca çok memnun oldu. Yılsonlarında yaptığımız kapanış ve belge dağıtım törenlerine katılırdı. Her konuda olduğu gibi yine bu çalışmalarda da sponsorumuz Eshabil TANRIVERDİ olurdu.”

Evet, sadece dışını değil, binaların içini de düşünüyor, o çocukları en güzel şekilde yetiştirebilmenin endişesini ta kalbinde bir sızı olarak hissediyor, duyarlı bir gönül bulunca da sinesindeki derdini açarak dertleşiyordu.

### **Niçin Çok Seviyormuş?**

Şimdi de Ahmet Vişne komşumdan bir hatıra sunayım. Öyle bir hatıra ki, Hartlap usturası gibi ciğeri biçiyor ama keskinliğinden acısını önce hiç hissetmiyorsunuz. Sonra manayı düşündükçe bir ince sızı düşüyor kalbinize, gittikçe büyüyen bir acıyı duyuyorsunuz derinden. Eğer niyetler de ameller gibi mizana konacak ve mümine yarayacaksa ki öyledir, hatta bazen müminin niyeti amelini de aşarak daha hayırlı olur, işte o zaman Hacı Kalay’ın büyüklüğü de belli olur.

Diyor ki Ahmet Bey Hocam:

“Bir gün ziyaretine gittim. Bana:

- Hoş geldin çocuk. Hadi Kız İmam Hatip Lisesine gidelim, dedi.

Ben de daha soluklanmadan oraya götürmek istemesi karşısında gayri ihtiyari:

- Ne kadar seviyorsun Şu Kız İmam Hatibi! Deyiverdim.

- Ulan çocuk, evet, bu okulu çok seviyorum. Ne diye seviyorum biliyor musun? Bir gün bu okuldan helal süt emmiş bir kız çıkar da bir Fatih doğuramaz mı diye çabalıyorum. Umudum bu. Çıkar inşallah, dedi.

İnşallah...

Fakat düşmanlar da işin farkındalar. Onlar da boş durmuyorlar.

### **Son Darbe**

Yukarıda ihtilal günlerinin zorluklarını ve bu arada 12 Eylül Darbesi ile İmam Hatip Lisesi ilişkilerini anlatmıştık. Bu darbeden bir müddet sonra İmam hatipler yine çoğalmaya başlamışlardı. Birinci bölümde yazdığımız gibi kimi İslam düşmanları ülkede yeniden darbe çığırkanlığına başlamışlardı. Nihayet beklenen darbe 28 Şubat ile başladı.

28 Şubat darbesi sonrasında ilk bölümde yazdığımız gibi İmam Hatip Liseleri çok büyük darbe yedi. Hacı Kalay Emmi ağlaya ağlaya İmam Hatip hamiliğine devam etti. İmam Hatip Liseleri ile aralarında doğrudan bağ kurulmaya çalışılan Necmettin Erbakan'ın partisi yine kapatıldı ve kendisi siyasetten tekrar yasaklandı. İmam Hatipler idarecisi, öğretmenleri ve öğrencileri ile yine büyük bir baskı içindeydi. Onların bu acısı doğrudan topluma yansıyor. Millet derin bir üzüntü, öfke, kırgınlık içindeydi.

### **Herkes Perişandı**

Biz de bazı tebliğ ve irşat faaliyetlerimizin bir kısmını tedbir amaçlı olarak durdurmuştuk. Elif Sitemizdeki mescidimizde derslerimiz hafta içi her gün ve Medine camisindeki cuma vaazlarımız

haftalık olarak devam ediyordu. Bu arada deprem öncesi gelen garip olaylar gibi okul kütüphanesindeki bizim kitaplarımız da esrarengiz biçimde kayboluyordu.

Özellikle askeri istihbarat çevremizde dolaşp duruyordu. Birden etrafımızda dindar görünümlü, bizimle mescitte namaz kılan rütbeli askerler dikkatimi çekmeye başlamıştı. Biz de “en güzel hile, hilesizliktir” sözünü tekrar ederek davamızı açıktan anlatıyor, fakat ısrarla cebir ve şiddetten uzak olduğumuzu vurguluyorduk.

Askeri istihbarattan, o günkü meşhur adıyla JİTEM’den yetkili bir komutan yakın bir apartmanda kirada oturuyormuş. Belki başkanı değildir, ama ev sahibi öyle anlamış ki öyle diyor. Yoksa devlet o rütbede birisine bir lojman bulamaz mı?

Her neyse, ev sahibi komşum çok sonraları anlattı:

“Hocam JİTEM’in başındaki komutan kiracımdı. İyi bir insandı. Gizli gizli namazını kılardı. Benden seni soruyordu. Eski kitaplarını arıyordu. Bana da bulmamı söyledi. Ben de “ben nereden bulayım?” diyerek başımdan savdım”.

Mübarek o gün desen olmaz mıydı?

### **İlk Kitap Davamız**

Derken ilk davayı “Bu Sistemden İslam’a” kitabımızdan açtılar. Dava Ankara’da açılmıştı. Çünkü kitap orada basılmıştı. O yüzden hiç sevmediğim en kara şehirde yargılanacaktık.

O zaman ihlali ile suçlandığımız sanırım 159. Madde idi. “Cumhuriyete, devlete vs. hakaret, tahkir ve tezyif”. Kitaptan 25 sayfaya yakın alıntı var. Allah’tan içinde hiç “cumhuriyet” kelimesi

geçmiyor. Bilirkişi hukuk Prof.ü demiş ki “sistem diye cumhuriyeti kastediyor”. Ne alaka ey serseri?

Ondan dava açılması da Adalet Bakanının iznine bırakılmıştı. İki milletvekilimizle durumu Şevket Kazan’a bildirdik. Bu arada İsmail Akben hocamız da Diyarbakır’dan tanıdığı bakanlık müsteşarına yanımda telefon etti. Ya izin verilmeyecek, ya da bir yıllık zaman aşımına az kalmıştı, dosya biraz içerde tutulacaktı.

O zaman Ceza Evinde bir yetkili olan sevgili Hüseyin Tüfek kardeşim, -kulakları çınlasın çoktandır görüşemiyoruz- bana dedi ki:

- Hocam sen bırak bakanı müsteşarı. Ben sana bakanlıktan bir dostumun ismini vereyim. Atla git Ankara’ya ve durumu ona anlat. O dosyanın zaman aşımını sağlar.”

### **Erinmenin Üşenmenin Cezası**

Sistemin çalışmasını tanımak için ilginç bir örnektir diye bunları yazıyorum. Biz o tavsiyeyi dinlemedik. Bize göre boş yere kalkıp da ta Ankara’ya gitmeye erindik. Nasıl olsa Bakan Şevket Kazan bizdendi. O zaten mücahitti ve bir kardeşinin yargılanmasını istemezdi. Hele hele kitabın adını görünce bizi gıyaben çok sever ve asla böyle irtica avına çıkmış bir darbe döneminde yargılanmamıza hiç izin vermezdi. Devrede iki milletvekili bir de müsteşar vardı. Ne gerek vardı şimdi kalkıp da Ankara’ya gitmeye...

Fakat kazın ayağı öyle değilmiş. Suç ve cezanın göbeğinde iş gören Tüfek kardeşim çok haklıymış ve bizim gibi saflar, bir de söz dinlemezlerse daha çok ezilirmiş. Bu hatamız acı bir tecrübe oldu ama bu düşüşten de bir yürüyüş öğrendik.

Niçin mi böyle söylüyorum?

### **Sözde Mücahit Bakan**

Bir de baktık ki mücahit Adalet Bakanımız (!) Şevket Kazan zaman aşımının bitmesine bir gün kala (veya altı gün) dava açılmasına izin vermiş. Ankara Cumhuriyet savcılığı aynı gün davayı açmış. Rahat rahat Ankara'ya gitmeye erinip üşenen biz, soğuk kış günlerinde Ankara'ya gider, bir dost aracılığı ile davamızı Allah için ücretsiz veya az bir ücretle savunacak bir avukat ararız.

Tavsiye edilenler bile on bin mark isterler. Şaşırıp kalırız. Nerden bulup da vereceğiz bu parayı, mümkünü yok!

### **Özde Mücahit Avukat**

Nihayet Yakup Erikel isimli bir yiğit kardeşimize yönlendirirler. O da der ki:

- Hocam, 28 Şubatayız. Yargı Müslümanları kılıç gibi kesiyor. Bu dava için on bin mark isteyenler haklı. Ben de aynısını isterim.

Teşekkür ederek koltuğumdan kalktım ve izin istedim.

- Nereye?

- Maraş'a.

- Dava ne olacak?

- Zamanı gelince gelip mahkemeye katılacağız.

- Öyle olmaz hocam!

- Başka çarem yok. Ben o parayı nerden bulup da vereceğim? Allah kerim. Ona mütevekkilim.

- Otur hocam otur. Ben bu parayı sana bir şey öğretmek için istedim. Nerede seni konuşturanlar? Nerede “hocam” diye hürmet edenler? Bak nasıl adamı kullanır, sonra da yalnız bırakırlar. Bakıyorum, yanında kimse yok. Bunu sen de göresin diye öyle söyledim.

- Yok Yakup Bey, öyle değil. Kimse beni kullanmadı. Ben davet edildiğim her dernek ve vakfa, hatta düğün ve toplantılara kendim gönüllü gittim ve İslam’ı anlattım. Ama Allah için. Ben ne yaptımsa davam adına Allah için yaptım. Zor zamanlarda yanımda olsunlar diye kimseden bir istekte bulunmadım. Beklentim de olmadı. Düştüğüm zaman yapa yalnız kalabileceğimi o gün de biliyordum. Okuduklarım, yaşadıklarım bunu bana öğretmişti. O yüzden şimdi dönüp de kimseye “neredesiniz?” demiyorum. Diyemem de. Çünkü kimsenin bana böyle bir sözü yok. Beni İslam adına kullananlar da aynen benim gibi bir hizmet yapıyorlar. Biz insanların dışına bakarız, içini bilemeyiz. Orası Allah’a kalmış. Onun ötesinde birilerinin dünyası adına bizi kullanmalarına da biz izin vermedik, vermeyiz. Başımdaki bu musibet bir imtihandır. İlk defa benim başıma geliyor da değildir. “İnna lillah” der, ona itimat ve tevekkül ile sabrederiz.

- Ama hocam, ya İslam kardeşliği? Ya yardımlaşma?

- O da mükemmel olmasa bile az çok var. Olabildiği kadar oluyor işte. Baksanıza, sizi nereden tanırdım? Birileri Allah için delalet etti ve beni buraya gönderdi. Buna da şükür.

- Peki hocam. Şimdi cebinizdeki para ne kadarsa koyun masaya ve gidin noterden bize bir vekâlet çıkarın. Biz sizi savunacağız.

- Teşekkür ederim. Sağ olun ama gerek yok.



- Lütfen. Israr ediyorum. Çok ciddi bir durumdasınız. Üstelik ben ücret istemeden evvel, daha konuşmalarımızın başından beri bu niyeteydim. İlk tepkimin sebebini de size söyledim. Ben de Allah için size yardım etmek istiyorum.

- !

- Lütfen, hem sevabımıza mani olmayın, hem de zamanımızı daha fazla almayın. Mesai bitiyor. Noter yakınımızda, evrakı imzalatıp getirin.

Başım önümde ayaktaydım, ama içimde depremler oluyor, yer yerinden oynuyordu. Dışa vurmamaya çalışıyordum acımı, ezikliğimi, utancımı. Az çok izzetli bir insandım. Bu duruma düşmemeliydim. Suratım beni ele veriyor muydu, bilmiyorum. Kaç saniye sürdü bu deprem, onu da bilemiyorum.

Çaresiz elimi cebime attım. İki yüz dolar, belki bir o kadar da Türk Lirası vardı bozuk paralar hariç. Hepsini masaya koydum. Sonra tekrar elli veya yüz lirasını “Maraş’a dönüş için bilet ve yemek parası” diye geri aldım.

- Tamam, hocam, mesai bitimi yaklaşıyor. Şimdi hemen notere gidiniz.

- Peki. Teşekkür ederim. Allah razı olsun. Selamın daluykum.

Kendimi dışarı zor attım. İçimdeki deprem ve heyelanın kıvranan ve savrulan tozu dumanı gözlerimden dolu dolu dökülmeden evvel bürodan çıkmalıyım. Elin adamının yanında ağlamak ayıp olurdu. Ama Ankara’nın caddelerinde gözyaşları zannederim yadırganmazdı. Koca bir millete kan ağlatan zalimlerin şehri nasıl olsa alışıktır bu tür manzaralara...

## On Ay Ceza

Nihayet mahkemede yargılandık ve neticede on ay ceza aldık. Bereket ilk defa ceza alıştan ve iyi halden dolayı ertelediler. Bakanlık “irticaya bulaşmak” suçundan öğretmenlikten atabilirdi. Zaten ayrık otu gibi meslektaşlarımın işine son verildiği bir zamanda ben bu cezayı almışken meslekten atılmam işten bile değildi. Doğrusu ben de uzun bir müddet hep bekledim sessizce. Ama bilmediğim bir şey varmış. Dava Yargıtay’a gidip gelmedikçe kesinleşmezmiş. O da biraz sürermiş. Avukatımız Yargıtay’a göndermiş davamızı. Fakat bize de döne döne tembih etti:

“Aman hocam, bu beş yıllık süreçte bir yerde yazma, konuşma. Anladığım kadarıyla takiptesin. Yeni bir dava açılırsa, bir günlük ceza alsan da, hem eskiyi de yatırırılar, hem de bu sefer meslekten ederler. Aman dikkat.”

Ben nasıl dikkat edebilirim ki, İmam Hatip’in köküne kibrit çalmışlar, ekşi ayran suyu dökmüşler. Sudan çıkmış balık gibi çırpınıyoruz. Sadece şehirde değil, bu sefer ver elini dağlar ovalar, köyler kasabalar, Mevlevi dervişi gibi döne döne dolaşıp duruyoruz.

## Güler misin Ağlar mısın?

Bu yetmiyormuş gibi bir de Cumhuriyet Başsavcısı, besmele ve dua ederek parti kapatmakla ünlü Vural Savaş, katıldığı televizyon programlarında o kitaptan isim ve sayfa numarası vererek bizi suçluyor. Hatta bir gün canlı yayında rahmetli Hüseyin Üzmez ona çıkışıyor. “Bu zamanda kimse İslam devleti demiyor, şeriat hilafet istemiyor, nereden çıkarıyorsun bunları?” deyince, Vural Savaş “İşte buradan çıkarıyorum” diyerek satır satır bizim kitaptan okuyor. Rahmetli Hüseyin Üzmez de “Bırak sen onu. Kimdir tanımıyorum ama muhakkak bir ajan provokatördür” diyor.

Adımız bir de “kışkırtıcı ajan”a” çıkmaz mı?

Ben o rahmetlinin samimiyetine inandığım için daha söylediği anda bile hakkımı helal etmişim. Allah taksiratını affetsin.

### **Kitaptan ikinci Davamız**

Kader-i ilahî, biz o davayla uğraşmayı bitirince bir müddet sonra ikinci bir kitap davası daha açıldı. Kim şikâyet etmiş diye baktım, aman Allah’ım, şikâyet etmeyen yok. Asker başta, bütün o günlerin malum kurumları ve önde gelen meşhurları. Bu sefer “İslamlaşma Bilinci” kitabımızdan sorgulanıyoruz. Onu da Hürriyet Gazetesinde Emin Çölaşan’ın yazısı bahanesiyle açtılar.

Yazı çıktığı gün Ankara’dan Bakanlık arıyor, vali arıyor, emniyet müdürlüğü arıyor, İl Milli Eğitim Müdürü arıyor, okul müdürümüz arıyor. Sanki bekliyorlarmış gibi hep beraber arıyorlar. Sanki organize işler!..

Ne var yahu? Ne oluyoruz? Ne yapmışız? Anadolu’nun ücra bir şehrinde kıt imkânlarımızla zar zor bir kitap bastırmışız, o kadar! Cani mi var karşınızda? Hem bu kadar devletli bir öğretmene çullanıyor, ayıp değil mi?

Apartmanımıza polisler gelmişler, ben köydeyim, haber bırakmış gitmişler. Telefon yağdı komşulardan. Korkmuşlar haliyle. “Bir şey yok, endişelenmeyin, pazartesi ben giderim onlara” dedim ve o gün gelince Emniyete gittim. Aşağıda adımları söyler söylemez iki polis iki yanımda doğru basınla ilgili müdürün odasına. Sordum,

- Savcı var, mahkeme var. Siz niye arıyorsunuz?
- Biz basında bu tür yazılar çıkınca ararız hocam.
- Ben pek görmedim de ondan sordum. Peki, ne yapacaksınız?

- Hiç, bilgi alıp bırakacağız.

- Ne bilgisi?

- Mesela buna tekzip yazacak mısınız?

- Hayır!

- Neden? O zaman suçu kabul etmiş olmaz mısınız?

- Olmam. Sebebine gelince, siz Emin Çölaşan'ı bilmez misiniz? Kos koca Hürriyet Gazetesinin ağzı pis bir yazarıdır. Şimdi ben tekzip yazarım yayınlamaz. Mahkemeyle kim uğraşır? Hadi uğraştım ve tekzibi yayınlattım. Bu sefer daha kötü on yazı yazar. O bulaşık adamla niye uğraşacağım?

- Mahkeme bunu sorar size.

- Sorarsa ona da anlatırım sebebini.

- Peki, hocam gidebilirsiniz. Yeni bir gelişme olursa size bildiririz.

- Yahu müdür bey, ben memurum. Memurların bir soruşturma yöntemi var. Bu işi bakanlığım yapar. Size ne?

- Orası öyle de...

“Orası öyle de”nin gerisini ben söyleyeyim; “burası Türkiye!”

O zaman CHP'den milletvekili olan ve düşünce özgürlüğünden habersiz zavallı Kemal Kılıçdaroğlu Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'e TBMM'de soru önergesi veriyor, “Bu adama ne yaptınız?” diye. Google'den yazarsanız bulursunuz soru ve cevabını.

Kahramanmaraş Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile o zaman bağlı olduğumuz Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM)ne ifade verdik. Rabbime çok şükür, dava aşamasında DGM’ler kaldırıldı. Dava hangi mahkemeye gittiyse, sanırım onlar da ifademize bakarak “bundan bir şey çıkmaz” diye vazgeçmişlerdir. Çünkü kitap altı kere zaman aşımını aşmıştı. Zaten sırf eziyet, işkence, garaz ve gözdağı olsun diye de dava açılmış olabilirdi. Meslekten ihracın alt yapısı oluşturuluyor da olabilirdi. Ortam da müsaitti. Mahkemeden bir umut beklemişler de olabilirdi. Gel bu ortamda görev yap idi...

Bütün bunlar olurken bizim İmam Hatip çilemiz bitmiyordu. Bu sefer iyice yalnızlaşmıştık. Bizi “arka bahçeleri” olmakla suçladıkları insanlar bile mektebimize ayak basmaz olmuşlardı. Böyle giderse Hacı Kalay ve isimsiz binlerce, on binlerce insanın emeği ile kurulan o güzelim binalarımız da elden gidecekti...

Hadi sen gel de bu ortamda avukatın tavsiyesine uyarak konuşmadan, yazmadan otur oturduğun yerde, eğer oturabilirsen. Davamızın üstüne eşkıyalar çullanmış boğup öldürmeye, kalıntılarını dahi silip süpürmeye çalışırken, sen şu ya da bu korku sebebiyle sus pus olup oturacaksın, öyle mi?

Avukatımız “Aman hocam bir yerde yazma, konuşma. Anladığım kadarıyla takiptesin. Yeni bir davada bir günlük ceza da alsan, hem eskiyi de yatırırılar, hem de meslekten ederler. Aman dikkat” dese de iman hale koymuyordu. Biz düşmana açık vermemek, hırsızın aklına kendir düşürmemek için ketum davranarak hiç bu davaları konuşmuyorduk. En yakın akrabalarım, hatta belki eşim bile bilmez bu durumları. Şimdi ihtiyarladık ya, çenemiz düştü galiba ki bunları yazdık. Bir ara silmeyi de istedim. Ama belki de ders ve ibret olur diye silmedim. Bir de yazı yazarın evladı gibi oluyor. Doğumdan sonra onu öldürmek zor geliyor adama.

### **Nasıl Yerimizde Oturabilirdik?**

Her neyse, demek istiyorum ki o sıralar biz İmam Hatip camiası olarak zaten kan ağlıyorduk. Darbecilerin orta kısmını kapatarak vurduğu hançer yetmiyormuş gibi YÖK de puanlarla oynayınca, artık başımızı kesmiş oldular. İmam Hatip Lisesi ve onların yanında bütün meslek liselerinin üniversiteye girişleri nerdeyse tamamen önlendi. Başı gövdesinden koparılmış tavuklar gibi çırpınıyorduk. Çünkü okulda öğrencilerimiz manzarayı görünce, velilerini çağırıyor, tasdikname alarak liselere gidiyorlardı. Bu bizi fena bozuyordu. Kimimiz acı ve ıstırap çekiyor, ama gidenlere de bir şey diyemiyorduk. Kimimiz buna öfkeleniyor, “batan gemiyi ilk önce fareler terk ederlermiş” diye kızıyor, yer yer “dayanmak, direnmek, savaşmak varken bu firar niye?” diye sitem ediyorduk. Ne yapsak boştu. Öğrenci çekiliyordu. Arkadan yeni öğrenci de gelmiyordu. Binalarımız boşalmıştı. Devlet haliyle yetmeyen düz liselilerle doldurmak için bu boş binalara göz dikmişti. Bir yandan da Üniversite İlahiyat Fakültesi için istiyordu. Gerçi İlahiyat da bizimdi ama koca üniversite yaptırsındı binasını canım. Ya da bu millet ona da yaptırdı bir bina. Ganimet malı olmuştu sanki. Oysa daha biz ölmemiştik. Can çekişirken malımızın bölüşülmesi ayıp olmuyor muydu? Bizim okula mı kalmışlardı. Bin bir emekle din için iman için dilene devşirile yaptırılan binalar, din düşmanı laik ve pozitivist gayri milli eğitimin liseleri için ellerimizden alınmak isteniyordu.

### **“Size Okul Mokul Yok”**

İşte tam da o yıllardaydı. Sanırım 1998’li yıllar. Hani şu az önce anlattığımız gibi İmam Hatip Liselerinin ateşten imtihana tabi tutulduğu günler. 28 Şubat bütün hışımıyla devam ediyor. İmam Hatip Liseleri öğrenciden yana boşalıyor. Bin bir emekle yaptırılan, nice dindar hayırseverin sevap kapısı olan koca koca binalara leş kargaları gözünü dikmiştir. Tepemizde akbabaların uçuştugu amansız yıllar

yani. Milli Eğitim Müdürlüğü binaların tapusunu, özellikle de kız bölümünün tapusunu istiyor Bakanlık adına. Hem binaları elimizden alacak, hem de çok geniş olan arsasına yeni binalar dizecekler.

Okul müdürü korkuyor tabii. Böyle bir şeyi istemez ama ya bununla müdürlük arasında tercih zorunda kalırsa ne yapacaktır? İşte böyle bir zamanda Milli Eğitim Müdürü okula geleceğini haber verir. Gündem bellidir tabii. O zaman müdür merhum Faruk Özger Beydir. Hemen Hacı Kalay Emmi'ye haber verir. Kendilerinin diyemediğini o muhakkak der diyerek elbette.

Olayın bundan sonrasını Orhan Fıstıçoğlu'ndan dinleyelim. “Müdür muavinleri de çağırılmış toplantıya. Gittik. Birkaç muavin arkadaşlar oturmuşlar. Hacı abi de geldi. Herkes gergin. Derken Milli Eğitim Müdürü Rafet Kameroğlu da geldi. Laf tatsız tuzsuz şundan bundan döndü dolaştı, epey bir müddet sonra geldi asıl meseleye.

Rafet Bey gayet yumuşak, lafın belini incitmeden söze başlar. Kız İmam Hatip'in binasını ve arsalarını Milli Eğitime ister. Kendince bu işin faydasını anlatır. Herkesin ağzını bıçak açmaz. Adam ölmeden soykamızın derdindedir yahu!

Adam kibar kibar konuşur, meramını bir bir anlatır, söyleyecek sözü kalmayınca susar ve kim ne tepki veriyor diye öğrenmek istercesine herkesin gözünün içine bakar.

Bakar ama kimsede konuşacak hal kalmamıştır ki. Herkes içten içe öfkeyi, isyanı, bezginliği, mağlubiyeti, utancı, hıncı, çaresizliği, ille de konuşmak istediği gerçekleri konuşamamayı yaşamının amansız darbeleri altında, tokaç altındaki esvap gibi ezilmekte, ızgaraya dizilmiş et gibi yanıp tütmektedir. Bu nedir yahu? Buna yürek dayanır mı be? Biz bu devlete iyi vatandaş yetiştirmekten başka ne yaptık? Her yerden terörist ve anarşist fişkirirken, burada kavgasız gürültüsüz barış

içinde yaşayan bir gençlik yetiştirdik. Bütün okullardan bu vatani Çin'e, Sovyetlere, Küba'ya, hatta Arnavutluk'a benzetmek için cayır cayır yakanlar çıkarken, toprağı sıksan şüheda fışkıracak bu aziz vatan için canını seve seve veren gençler yetiştirdik, bu mudur suçumuz? Bu Müslüman milleti Yahudi, Hıristiyan, hatta dinsiz imansız, komünist, faşist yapmak için, ülkeyi bölerek parçalayarak zayıflatıp düşmanlara peşkeş çekmek için başka okullar ortalığı savaş alanına çevirirken, biz din için, millet için, vatan için, birlik ve beraberlik için çalışan insanlar yetiştirdik, suç mu işledik?

Hacı Kalay Emmi anlamıştır ki söz kendine kalmıştır. Sakin sakin lafa girerek o derin sükûtu yırtar:

- Bak hele müdür bey, sen İmam Hatip Lisesini sever misin?

- Tabi ki severim Hacı abi.

- O tapusunu istediğın kız bölümünün içine hiç girdin mi?

- Elbette girdim.

- Demem o ki hiç yukarı katlara çıkıp da şöyle bir gezdin mi?

- Yok, üst katları gezmedim.

- Belli zaten.

- Hacı bey, binanın tapusunu bize verin, o üst katların eksikliğini de biz tamamlayalım. İmam Hatip Lisesi olarak devam etsin. Zaten çok bir talebe kalmamış.

O zaman Hacı Kalay, yelelerini şişirerek saldırmaya hazırlanan bir arslan gibi nefesini içeri çeker, boğazını şişirir ve yüksek perdeden hakim bir sesle muhatabına birden bire top gibi patlar:



- Sizin gibi it oğlu itler hep sevdiğini söyler, amma yalandır, siz imam hatipleri hiç sevmezsiniz. Size okul mokul yok! Asla vermeyiz. Bir daha bizi rahatsız etmeyin.

Hacı kalay, büyük adamsın vesselam!

Bu nesil seni unutmaz inşaallah.

Bu hatırayı duyunca aklımdan ne geçti biliyor musun? Sağ olsaydın da seni bir daha kucaklasaydım ey kahraman adam!

Artık seni Hazreti Hamza karşılasın kabrinde. Hz. Cafer-i Tayyar koluna girsin, Hz. Mus'ab bin Umeyr makama takdim etsin, Hz. Ömer elinden tutup götürsün yanına, Hz. Ebu Bekir alnından öperek önünde diz çöktürsün o Hatemül Enbiya, Seyyidul Mürselin, Rahmeten lil Aleminin önünde. Ve bin alkışı birden alasın ondan, emi...

Kız İmam Hatip Lisesinin çok büyük arsası vardı. İyi ki de vermedi. O arsaya daha sonra koca bir pansiyon ve bir de okul yapıldı, hala yetmiyor.”

Hacı Kalay Emminin o destansı kahramanlığı, o fütursuz cesareti, keskin kararlılığı o gün bu okulların kurtarılmasında etkili olmuştur. İleride onun cesaret ve kahramanlığını yazarken, bu sahneyi unutmazsınız inşaallah.

### **Ver Elini Dağlar Vadiler**

İşte bizler o zamanlarda öğrencileri mesleki tatbikat ve eğitim adı altında gruplara ayırdık. Başlarında bir iki öğretmenle köy köy, kasaba kasaba dolaştık. Çocuklarımız hutbe okudu, Cuma namazı kıldırıldı. Biz öğretmenler vaaz verdik. Köylülerle oturduk. Yedik içtik. Hep bunları davamızı anlatmaya vesile kıldık.

Yetmedi, yaz aylarında öğretmenler olarak yine Maraş'ın her tarafını taramaya çalıştık. Belediye bir minibüs veriyordu. Sağ olsun Ashabil Tanrıverdi de bir minibüs tahsis etmişti bize. Bazen öğretmen arkadaşların arabalarına benzin koyuyorlardı, öyle gidiyorduk. Her gittiğimiz yerde özetle şöyle diyorduk:

“Okutmayacağınız çocuklarınızı bize verin. Onların bütün masrafları derneğimize aittir. Nasıl olsa okutmayacaksınız, size ne zararı var?”

Böylece o ara fetret döneminde binalarımızı dolu tutarak elden kaçırmamaya çalışıyorduk.<sup>12</sup> İşte bu münasebetle köylerde kasabalarda

---

<sup>12</sup> Bir yandan avukatımızın olanca tembihatına rağmen gezip dolaşarak köy köy, kasaba kasaba bu gerçekleri anlatırken, bir yandan da yazarak anlatmaya çalışıyorduk. İşte o hengâmede yazdığımız “Pişman Olacaklar” başlıklı bir yazı:

“Evet, 28 Şubatla İmam-Hatip Liselerini kapatmak istediler. Öyle bir darbe vurdular ki, bir zamanlar on bin öğrencisi olan bir okulda şimdi bin kişi kalmış gözüküyor.

Arkadan YÖK darbesi geldi. Yukarıda anlatmıştık bu darbeyi de. Onların hesabına göre böyle giderse, mevcutlar bir iki sene sonra mezun olacak ve bu iş bitecek.

Bitmedi ama kör topal gidiyor. Yani büyük ölçüde şimdilik başardılar İmam Hatibi devre dışı bırakmakta.

Başardılar, çünkü sekiz yıllık kesintisiz eğitimle orta kısmı kapandı. Bu bir şekilde telafi edilebilirdi. Ama ikinci ve esas darbe, yukarıda anlatıldığı gibi YÖK. Darbesiydi. İmam hatipler İlahiyata yön-ilelendiriliyor, başka okulları tercih edenlerin puanları aşağı çekiliyordu.

Hadi öyle olsun demek çok zor, ama hadi diyelim. Darbe bununla da kalmıyor; Mevcut on bir İlahiyat Yüksek Okulu bir çırpıda kapatılıyor. İlahiyat Fakültelerinin kontenjanları iyice azaltılıyor, bin kişi okuyacak okula yüz iki yüz öğrenci alınıyor. Bu örtülü bir kapatma demektir. Giderek kapatılacağı fısıldanıyor.

Zaten bunun bir göstergesi olarak mezunlarına da, çok ihtiyaç olduğu halde görev verilmiyor. Fiili bir kapatma yani...

En son darbe, “Din Kültürü Öğretmeni“ olacaklar İlahiyatlardan alınarak Eğitim fakültelerine veriliyor. İnadına ve söver gibi. Bir meydan

okuma, bir bilek bükme havasında. Hiç kimse eğitimi düşünmüyor. Allah'ım, bu çılgınlık niye?

Düşünün, birisi Ziraat Fakültesinden mezun olmuş. Öğretmenlikle ilgili hiç bir ders görmemiş, ihtisas bilgisi edinmemiş... Onu sınıf öğretmenliğine alıp atıyorlar ama öğretmen olarak yetiştirilmiş İlahiyat mezununu almıyorlar... Akılla, mantıkla, ilimle, yöntemle hiç bir izahı yok... Bunun tek bir izahı var; İlahiyatı sevmeme, İlahiyat fikrini yok etme... İlahiyata savaş açma yani... Daha da açıkçası dinle, İslam'la savaş...

Ama "dinle, imanla, İslam'la savaşıyoruz" demiyorlar. Halkı kandırmak ve kendilerine düşman kazanmamak için "irtica ile savaşıyoruz" diyorlar.

Sevsinler sizi, "irtica" nedir? Var mı ceza hukukunda böyle bir suç? Yoksa niye savaşıyorsunuz? Kanunsuz suç olur mu?

Hem bu olamayan suçu niye pavyonda, kumarhanede, kulüplerde değil de İmam Hatip Liselerinde, Kur'an Kurslarında, dîni vakıf ve derneklerde arıyorsunuz?

Her gün İmam Hatip Liselerinin işini bitirecek yeni bir haber bekliyoruz. Halkın parasıyla, fakir fukaranın yardımıyla yaptıkları, sadakalarla, kurban derileriyle, hatta milletin ineğini, kavağını satarak yaptırdığı bu okullar, içinde Kur'an okunsun, hadis okunsun, fıkıh, akait okunsun diye yapılan bu okullar kapanacak ve bu dersleri çağdışı gören zihniyete teslim edilecek...

Aman Allah'im! Elli yıllık macera, acı, hatta kahredici, yakıcı, yırtıcı bir şekilde bitirilecek...

Buna sebep olanlar, bu milletin bedduasından, lanet okumasından kurtulamayacak, evet asla kurtulamayacaklardır. Ahiretteki azaplarının ise buradakilere benzer olmayacağını, yasakladıkları Kur'an-ı Kerim çok açık ifade etmektedir. Peki, ama İmam Hatip Liselerinin bitmesi, İslam davasının bitmesi mi demektir?

Asla... Kim böyle bir anlam çıkarıyor ve seviniyorsa, bilsin ki o sevinçler çok geçmeden kursaklarında kalacak ve hüsrana dönüşecektir.

Hatta çok pişman olacaklar, "Keşke orada kalsalardı, ilişmesek ve orada halletseydik" diyecekler.

Üzülenler de ölçülü üzölsünler, ama ye'se düşmesinler. Çünkü İslâm davası, İmam Hatip Lisesi gibi yerel, lokal bir alandan, genel bir alana taşınmış bulunmaktadır. Açıkça söyleyelim; Artık her okul bir İmam Hatip Lisesi olmaya namzettir ve olacaktır. Uyuyan devi uyandıranlar. İleride "ellerimiz kırılısaydı da..." temennisinde bu-bunacaklar. Bunda hiç kimsenin kuşkusu olmasın."(Cemal Nar, İlim ve Özgürlük, s. 118-120.)

vaaz sonrası halkın evinde oturuyor, derdimizi anlatıyorduk. Onları da dinliyorduk arada. Bakalım memleket üstüne ne düşünüyorlar diye. İnanılması zor bir durum vardı. Nereye gitsek milletin dilinde bir “Tayyip” efsanesidir dolaşıp duruyordu. Ağzını açan “bu sefer Tayyip” diyordu. Biz de seviniyorduk. Çünkü Tayyip, İmam Hatibin yetiştirdiği bir evlat idi.

Fakat hayret etmemek mümkün değildi. Bu kadar insan nasıl ağız birliği edebiliyordu bu dağlarda, vadilerde? Nasıl doğmuştu ve gelişmişti efsane? Kim anlatmıştı Tayyip’i onlara? Hangi şartlar o gelişime hizmet etmişti, biz bunu yaşayarak biliyordu. Ama bu köylüler nasıl biliyordu?

### **Hizmetinin Semeresi Gördü**

Bir gün Kalay amca bir iş gereği İskenderun tarafına gider. Yanında üç beş arkadaşı daha vardır. Onun huyudur, gideceği yere yalnız gitmez. Dostlarını da alır götürür. Neşeyle gider gelirler. İş geziye çevirirler. Neyse, Belen’deyken ikinci namazı kılmak için bir camiye uğrarlar. Namaz çıkışı imam efendi, misafirlere ilgi gösterir, izzet ve iltifatlar eder. En sonunda da der ki:

- Hacı amca bugün benim misafirim olun. İşte şurası lojmandır. Ben ve eşim sizlere ne arzu ederseniz yapar yediririz. Sonra her emrinize amadeyiz.

Hacı amca ona sorar:

- Burada Kur’an kursu var mı?

- Var şükür.

- Kaç çocuk okutuyorsun?

- 20 öğrencim var.

- “Emrinize amadeyim” diyorsun. Peki, her dediğimizi yapar mısın?

- Evet.

- Cidden yapar mısın?

- Kesinlikle yaparım.

- Madem öyle, bize yapacağın ikramların en büyüğü, bu 20 öğrenci sayısını 25’e çıkarmandır. Buna söz ver, biz de, senin bize yapacağın en büyük iyilik ve ikram olarak bunu kabul edelim.

- Hacı amca sana söz, bunu yapacağım. Elimden gelenin daha da fazlasını da yapacağım. Hem, kurban olduğum Hacı Kalay amca ben sizi çok iyi tanıyorum. Çünkü ben İmam Hatibi Kahramanmaraş’ta yatılı olarak okudum. O zaman siz okula sık sık gelir, inşaat işlerini takip eder, hatta bazen biz öğrencilere nasihat eder, harçlıklarımızı verirdiniz. Sizin biz öğrencilerde çok hakkınız vardır.

Kim bilir kaç İmam Hatip mezunu vardır Hacı abinin hakkında böyle düşünen ve bir fırsat olsa da ona bir ikram edebilsem diye çırpınan?

Hacı Kalay dünyanın hangi servetini harcarsa bu sevgiyi kazanabilirdi acaba? Bu mutluluk, bu huzur, parayla pulla ele geçmez.

Hacı Kalay dünyalara değişir miydi acaba bu sevinci, bu mutluluğu, bu kıvancı?

İbret almak lazım. Fırsat kaçımadan yakalamak lazım. Halkın şahitliği hakkın şahitliği gibidir, ölmeden elde etmek lazım. Gerçi her şey Allah için yapılmıştır, ama hayırlı neticeyi görmek de az mutluluk değildir.

Artık kara günler geçmiş olsun diyelim. Bugün devletin Başbakanı, Cumhurbaşkanı bile İmam Hatiplidir ve bu okulların hem çoğalmasına, hem de kalite kazanmasına hizmet etmekte, devletin imkânlarını bu işlere sunmaktadır. Bugünler gösteren Allah Teâlâ'ya hamdü senalar olsun. İşin tamamını da göstereyim inşallah.

Hayali bile mutlu ediyor, şimdi Kalay emmi vefat ettiğinde kim bilir kaç Fatıha'lar, Kaç Yasin'ler, kaç hatimler üveyikler gibi uçmaktadır onun kabrine doğru. Kendinden evvel gitmişler de onu beklemekte de olabilirler. Malum salih ameller orada yoldaştır insana. İnşallah yaklaştırmazlar azabı yanına.

Ve kim bilir, şimdi ve her zaman amel defterine, sebep olduğu için, ne sevaplar işlenmektedir? Doğrusu gıpta etmemek elde değil...<sup>13</sup>

### **Dilenci Sanmışlar**

Maraş İmam Hatip, şimdi de olduğu gibi, yatılısı olan köklü bir maziye sahip bir okuldur. Çevre illerden çok sayıda öğrenci burada yatılı olarak okudular.

Kız İmam Hatip'in inşaatı devam ederken aynı zamanda ilk iki katında eğitim öğretim devam ediyordu. Yeni gelen öğrencilerden birkaç tanesi Kalay amca okula geldiğinde yanına varıp derler ki:

---

<sup>13</sup> Bkz. <https://www.facebook.com/notes/cemal-nar/bir-garip-yolcu-haci-kalay/956827261070574>

- Amca burada fakir öğrenciler okuyor. Sana burada para veren olmaz. Sen en iyisi Ulu Cami önüne git. Belki orada daha fazla para verirler.

Meğer eli bastonlu yaşlı adamcağızı görünce bu kız öğrenciler dilenci zannetmiş ve acımışlar. Çocukları kırmayan Hacı amca onlara bir miktar harçlık verip sevindirmiş. Çok geçmemiş, öğrenciler gerçeği kısa zamanda öğrenmiş ve mahcup olmuşlar. Meğerse dilenci diye acıyıp iyiliği için Ulu Cami önünü tavsiye ettikleri o kişi, okulun banisi, sanki daimi sahibi imiş.<sup>14</sup>

### **Davanın Haklılık Belgeleri**

Hacı Kalay Emmi'ye İmam Hatip Lisesini sevdiren, İslam dinine olan samimi inancıydı. Ona göre bu okullar dine hizmet ediyordu. Aynı zamanda vatana, millete de hizmet ediyordu. Bu okullardan anarşist, terörist çıkmıyordu. Vatana milletine ihanet eden dinsiz, komünist, bölücü, satılmış hainler de çıkmıyordu. Öyleyse bu okulu sevmeyen, onun aleyhine çalışan kim olursa olsun, ona göre dine, millete, vatana düşmanlık içindeydi.

Kendine göre bunu test edecek denemeleri de vardı. Bu olaylardan bana anlattığı ikisini yazmak isterim. Bunlardan birisi rütbeli bir askerin dedikleri idi. Diğeri de bugünlerde foyası meydana çıkan Gülen'cilerle yaşadığı ilginç bir hatıra idi.

### **Askerin İlginç Tespiti**

Bir gün misafiri olan bir rütbeli asker Hacı Kalay Emmi'ye şunu söylemiş:

---

<sup>14</sup> Bkz. <https://www.facebook.com/notes/cemal-nar/bir-garip-yolcu-haci-kalay/956827261070574>

“Her cemaati anladık, biliyoruz. İçlerinde en önemli yerlerinde adamlarımız var. Fakat bu İmam Hatipleri anlamadık gitti. Burada ayak bellisiz, baş bellisiz. Grup değiller, parti değiller, cemaat değiller. Şöyle bakarsan her biri ayrı ayrı. Ama inançları, kanaatleri, siyasetleri birleşiyor. Bunları kim idare ediyor, anlayamıyoruz. Dolayısıyla kimi satın alacağımızı bilemiyoruz. Böyle olunca kontrol edemediğimiz bu güçten korkuyoruz. Şimdi bizim için en tehlikeli olan kesim İmam Hatiplerdir.”

Hacı Kalay Emmi bunu anlatır ve haklılığına bunu delil getirirdi. Evet, rejimin, derin devletin en çok korktuğu bu okullar olduğu her ihtilal ve muhtırada vurdukları acı ve amansız darbelerden bellidir. Eğer arkasında halk desteği olmasa, zaten yaşatmaları mümkün değildir. Bu acıları hep yaşayarak görmedik mi?

Fakat benim kulaklarımı çınlatan söz daha başkadır. O da askerinin şu sözü: “Her cemaati anladık, biliyoruz. İçlerinde, en önemli yerlerinde adamlarımız var”.

!...

### **İmam Hatipler Miadını Doldurdu mu?**

Şimdi gelelim o ikinci olaya. Bazı tanıdıkları ile beraber F. Gülen’in cemaatinden bir grup Hacı Kalay’ı ziyarete gelirler. İzzet ikramdan sonra Hacı Kalay emmiden, tıpkı İmam Hatip Liselerine yaptığı gibi, kendilerine de okul yaptırmasını rica ederler. Onu kazanabilmek için meşhur metotları gereği uzun uzun Hacı Kalay Emmiye iltifat eder, yere göğe sığdıramayarak överler, sevgi ve takdir ifadelerini tekrar eder dururlar.

Malum, birisi servet sahibi, makam ve buyruk sahibi ise, onu çok aşırı iltifatlara boğarak gönlünü kazanmasını, adam tavlamasını ve



ondan maddi manevi bol bol faydalanmasını çok iyi bilirler. İltifat ve övülmeden hoşlanmayacak adam olur mu dünyada?

Hiç şüphesiz aşırı övmeler insanda kibir, ucup, yani kendini beğenme ve derken çevresinden üstün görme gibi ahlaksızlık ve akıl hastalıklarına sebep olur. Bu yüzden Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (sav) kişiyi yüzüne karşı övmeyi yasaklamış, bunu bıçakla boğazlama gibi kötü saymış, bu kötülüğü kardeşine reva görenlerin yüzüne toprak saçmalarını istemiştir.

Her neyse, sohbet iyidir hoştur amma Hacı Kalay Emmi'nin kafasında bir istifham vardır. Şunu duymuştur: “Gülen cemaati İmam Hatip Liselerini sevmiyor. Şöyle diyorlar: Bu okullar bir zamanlar gerekti. Ama artık miadını doldurmuştur. Onun yerine cemaat okulları açılmalıdır”.

Buna benzer lakırdıları ben de duymuştum ama onlara nispetine inanmamıştım. Çünkü o yıllarda aralarında idim. Onlar da bunu inkâr ediyorlardı. Hatta okulun yanına İmam Hatiplere özel bir öğrenci yurdu açmışlardı. Gülen de zaman zaman vaazlarında bu okulları överdi.

Sonra öğrendik ki, ortada bir tane Gülen yoktur. Havaya göre değişen, nabza göre şerbet veren, zaman ve zemine göre konuşan, çok rahatça bir dediğinin zaman geçince tam tersini söyleyen bir Gülen vardır. Daha doğrusu bir değil, birçok Gülen vardır. Haliyle bir sözü bir sözünü tutmuyor. “Hiç sevmem, asla yapmadım, yapmam da” dese bile çok rahat takkiye yapıyor. Bu bile ayrı bir takiyeye, ayrı bir yalan değil midir?

Bu arada şu yanışı da gördük; daha 28 Şubat olmadan önce bile okulun en iyi öğrencilerini İmam Hatip Lisesinden alıp kendi okullarına kaydettiriyorlardı. Bunların içinde hafızlar da vardı. Birisi

de bizim köyümüzden bir dostumuzun, Merhum Hüseyin Alagöz abimizin oğlu idi. Çocuk hafızdı. İmam Hatip Lisesinden aldılar, Gaziantep'e düz liseye gönderdiler. İyi bir alim olabilirdi. Avukat oldu. Eskiden Maraş'ta idi, şimdi nerede ne iş yapıyor, bilmiyorum. Eskiden görmediğimiz zaman eksikliğini hissettiğimiz nice insanları şimdi on sene, yirmi sene geçiyor da göremiyoruz. Gitti mi gidiyorlar yani.

Her neyse canım, geledik bir türlü şu ikinci meşhur hikâyeye. Artık gelelim yahu!

### **Hacı Kalay'ın Sınaması**

Evet, ne demiştik?

Bazı tanıdıkları ile beraber F. Gülen'in cemaatinden bir grup Hacı Kalay'ı ziyarete gelirler. Onu kazanabilmek için uzun uzun Hacı Kalay Emmiye iltifat eder, sevgi ve takdirlerini sunar, yere göğe sığdıramayarak överler. İzzet ikram arasında Hacı Kalay emmiden, tıpkı İmam Hatip Liselerine yaptığı gibi, kendilerine de bir okul yaptırmasını rica ederler.

Nihayet ayrılma vakti gelmiştir. Cemaatin adamları ayağa kalkıp bir bir tokalaşıp ayrılırken, Hacı Kalay Emmi, en çok sözü dinlenen birisine<sup>15</sup> sessizce der ki:

- Sen biraz bekler misin?

- Hay hay, der adam. Döner arkadaşlarına ve tembih eder, “beni azıcık bekleyin dışarda, geleceğim.”

---

<sup>15</sup> Bazı arkadaşlar “yanından kimse ayrılmadan hepsine birden sorar” diyorlar. Benim aklımda ise anlattığım gibi kalmış.

Baş başa kalınca Hacı Kalay der ki:

- Efendi kusura bakma seni arkadaşlarından azıcık ayırdık.

- Sorun değil Hacı abi, buyurun siz.

- Yahu çoktandır kafama takılan bir şey var, onu size sormak istedim.

- Buyur sor Hacı abi!

- Şu İmam Hatip meselesi. Çoktandır düşünüyorum. Evet, biz bu okullar için çalışıp didiniyoruz. Maksadımız İslam'a hizmet etmek. Ama bazen kafama takılıyor; bu okullar sonuçta Milli Eğitime bağlı. Hocasını da, derslerini de bakanlık ayarlıyor. Çıkan çocukların çoğu namaz bile kılmıyor. Bazen de bir takım sözler duyuyoruz. Devlet buradan kendine uygun laik, aydın, çağdaş hoca yetiştiriyor diye. Bu yüzden benim kafam karışmaya başladı. Biz bu İmam Hatiplere hizmet edelim derken acaba dinimize zarar mı veriyoruz? Sen ne dersin?

- Otur hele otur Hacı abi. Çok önemli bir meseleye parmak bastın. Evet, mesele aynen dediğin gibidir. Ama millet İmam Hatip Lisesi dediğin zaman sanki din imiş gibi anlıyor. Biz İmam Hatip'in miadını doldurduğunu, bundan sonra zarar olduğunu biliyoruz. Ama bunu korkumuzdan halka açıkça söyleyemiyoruz. Sen sözü iyi ki açtın. Artık Hoca Efendinin bu hizmet okulları varken İmam Hatip Lisesi de ne oluyor? Onun devri bitmiştir, bundan sonra ona yatırım yapmak zarardır.

Hacı Kalay Emmi'ye bu kadarı yeter de artar bile. Daha fazla dayanamaz ve top gibi gürler, bomba gibi patlar:

**- DEFOL!**

- !..

Adam neye uğradığını bilememekten mütevellit şaşkın ve şapşalca öyle baka kalmıştır. Bir köylü parçasının, cahil bir adamın, bu kadarcık basit bir numara ile sakladığı gizli düşüncesini öğrenebilmesini aklı havsalası bir türlü almamaktadır. Düştüğü alçaltıcı pozisyondan ötürü kıpkırmızı kesilmiş, şapşal şapşal bakmaktadır. Hacı Kalay Emmi tekrar kovar adamı ve der ki:

- Ben sizin İmam Hatibe hain olduğunuzu duymuştum da, bir de kendim göreyim dedim. Defol git şimdi! Ne mal olduğunuz meydana çıktı sizin.

Hacı Kalay Emmi 'den bu olayı birkaç kere dinlemiştim. Sözlerini teyp gibi aklımda tutamam haliyle, ama manası muhtevası böyleydi.

### **Şahidi Yanımızda**

Çok yakında, Aralık 2016'nın ilk Cuma günü yatsı namazından sonra bazı İlahiyat mezunu öğretmen arkadaşlar toplanmış sohbet ediyorduk. Bu konu geçince İbrahim Bağrıaçık Hoca dedi ki:

- Durun bunu size ben anlatayım. Çünkü tam bu olayın üstüne varmışız biz. Sene kaçtı bilemiyorum. Beni de okul derneğine yazmışlar. Ben itiraz ettim. “Ben para toplayamam” dedim. O zaman Hacı Kalay Emmi dedi ki:

- Sen gir bu işe. Sana para toplatmayız. Ama sen hiç olmazsa zenginleri bilirsin. Sen bize söyle, gerisini biz hallederiz.

Peki dedik. Bir gün rahmetli Ali Haydar Kireççi bana:

- Arabayı çek, Hacı Kalay'a gidiyoruz, dedi.

Gittik. Baktık ki Kalay abi bürosunun dışında öfkeli öfkeli tur atıyor. Ali Haydar hocam vaziyeti anladı.

- Bunun kafası çok fena bozuk, dedi.

Neyse, vardık, selam verdik. Ali Hocam:

- Hayırdır Hacı Efendi, neye kafan bozuk? Dedi.

Hacı Kalay önce biraz sustu. Israr edince dedi ki:

- Az önce Fethullah Gülen'in adamları geldi. Böyle böyle dediler. Ben de "Ulan d...s Ben İmam Hatibin adamıyım" diyerek kovdum.

Meğer biz o olayın sıcağı sıcağına tam üstüne varmışız."

İşin doğrusu bunu kendisinden ilk duyduğum zaman ben de çok şaşırılmıştım. Çünkü öyle iddiaları ben de duymuştum ama inanmamıştım. Bu cemaatin İmam Hatip Lisesine zarar verebileceği düşüncesini aklım almamıştı duyduğumda. Hatta bu konu açılınca arkadaşlarımla tartışmış, "olur mu öyle saçmalık?" demiştim.

Meğerse arka planda ihanet çok daha büyükmüş. İşte size yakında çıkan bir haberde mahkemede konuşulanlar. Haber "Kamudanhaber" internet sitesinden iktibas edildi.

### **İmam Hatibe Bir İhanet**

Yıllar sonra 28 Şubat olunca F. Gülen Kanal D'de Yalçın Doğan ile yaptığı canlı söyleşide gözümüzün içine baka baka "fazlalık varsa o İmam Hatipler kapanabilir" dedi. Bizi böyle vurdu sisteme karşı. "Başörtüsü fūruuattır/teferruattır" diyerek kızlarımızın başörtüsü/tesettür mücadelesini vurdu. "Parti kapatılabilir" diyerek de

dindar muhafazakâr siyasileri vurdu. Bunların hepsi de gözümüzün önünde cereyan etti.<sup>16</sup>

Adam açıkça kendilerinin dışında kendi anlayışlarına göre İslam’a hizmet etmek isteyen herkesi vuruyor, devrin canavarlarına “bana dokunmayın da kimi yerseniz yiyin” diyordu.

Bu İslam kardeşliğine, hak ve hukuka, ahlak ve fazilete, edep ve terbiyeye sığar mıydı?

Suçsuz kardeşini zalimin kanlı pençesine atmak da neyin nesiydi?

Bunu yapabilen birisi, hangi peygamber sünnetinden, hangi dava bilincinden, hangi mücadele ilkesinden, hangi maneviyat ve gönül ikliminden bahsedebilirdi?

Neyse hadi diyelim ki o zor şartlarda zarurettten bu bencilliği yaptı. Ya daha ötesi? Bu “daha ötesini” hangi iman ve ahlak ile nasıl yapabildi?

Kendi yetiştirdiği gençlik her alanı doldursun diye, o alanları doldurmak için Müslüman halkın dışıyla tırnağıyla kaza kaza bugünlere getirdiği İmam Hatipleri bitirmek için, sen kalk, hiç erinmeden ve utanmadan hükümet adamlarını ikna turları düzenle.

Ben, ancak azgın şeytanların ve azılı kâfirlerin aklına gelebilecek bu fikir ve bu hareketi, bırak bir hocadan, sıradan bir Müslümandan bile beklemem. Bu bir saflık ise, evet, biz saflız. Ne mutlu böylesi saflara!

---

<sup>16</sup> O programın video sunumları You Tube’de mevcuttur. İsteyen herkes açık izleyebilir.

Ama nereye kadar?

Gerçek meydana çıkıncaya kadar. Artık ondan sonra saflığa mazeret yoktur. Zira peygamberimizin dediği gibi “bir Müslüman, zarar gördüğü delikten ikinci kez sokulmaz.” Artık o saflık değil, ahmaklıktır.

Her neyse, işte o haberin başlığı şöyle:

*“İmam- Hatipleri Fetullah Gülen kapattırdı”*

“Eski Başbakan Tansu Çiller’in Basın Danışmanı Mehmet Bican, “Fetullah Gülen, İHL’lerin kapanması için Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz’ı ikna etti” dedi.

Paralel devlet yapılanmasının lideri Fetullah Gülenin; 28 Şubat sürecinde İmam Hatip liselerinin kapanması için çalışmada bulunduğu belgelendi.

*Bican: İHL’lerin Kapatılması İçin Çiller Ve Yılmazla Bizzat Fetullah Gülen Görüştü.*

Doğru Yol Partisi (DYP) Eski Genel Başkanı Tansu Çillerin Basın Danışmanı Mehmet Bican, Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen 28 Şubat davasında tanık olarak ifade verdi. Mehmet Bican duruşmada; 28 Şubat sürecinde hedef alınan Refah-Yol Hükümeti döneminde Tansu Çillerin basın danışmanlığını yaptığını belirterek, *"Ben yaşadım. Tansu Çiller ve Mesut Yılmazla bizzat Fetullah Gülen geldi ve görüştü. Bu görüşmelerin ana konusu 8 yıllık kesintisiz eğitimin çıkmasının faydalı olacağına ilişkin bunları ikna etmektir"* ifadelerini kullandı.

*Tuna: İmam Hatiplerin Kapatılmasında Fetullah Gülen Önemli Rol Oynadı*

Mehmet Bicanın tanık ifadesi Akit TVde yayınlanan Arka Plan programında gündeme geldi. 28 Şubat mağdurlarının avukatı Hüsni Tuna, İmam Hatiplerin kapatılmasında Fetullah Gülen'in önemli rol oynadığını söyledi. Hüsni Tuna; Tansu Çillerin Basın Danışmanı Mehmet Bicanın 28 Şubat davasında tanıklık yaptığını ve "Ben yaşadım. Bu görüşmelerin ana konusu 8 yıllık kesintisiz eğitimin çıkmasının faydalı olacağına ilişkin bunları ikna etmektir" dediğini söyledi.

*1997 Sonrası İmam Hatip Nesli Kesildi Ve Fetullah Gülen Nesli Ortaya Çıktı*

"Askerlere kızıyoruz. Askere akıl veren bu kafa" ifadeleriyle Fetullah Güleni eleştiren Hüsni Tuna, "İmam Hatiplerin kapanmasından sonra ne oldu? Fetullah Gülenin kolejleri ve İmam Hatiplerin yerine ikame oldu. 1997 sonrası İmam Hatip nesli kesildi ve Fetullah Gülen nesli ortaya çıktı. Bugünkü yargıdaki, polisteki ve bürokrasideki kumpaslar alabildiğine yayıldı. Bugün Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a, Başbakan Ahmet Davutoğlu'na ve AK Partiye kızgınlıklarından birisi de İmam Hatip liselerinin yeniden açılması, paralel kolejlerin etkisini kaybetmiş olmasıdır" ifadelerini kullandı."<sup>17</sup>

Bu konuda bir kitap yazdım. Yayınlamasını erteliyorum. Bekliyorum, mahkemeler ne karar verecek. Bu kitaba da İmam Hatip eksenli bazı bilgiler yazmıştım, çıkardım. Aynı gerekçe ile yayınlamadım, bekliyorum.

Neden?

---

<sup>17</sup> [www.kamudanhaber.comhttp://www.kamudanhaber.com/guncel/imam-hatipleri-fetullah-gulen-kapattirdi-h320295.html](http://www.kamudanhaber.comhttp://www.kamudanhaber.com/guncel/imam-hatipleri-fetullah-gulen-kapattirdi-h320295.html)



Herkes inanır veya inanmaz, umurumuzda değil; biz barıştan, kardeşlikten, birlikten yanayız. Kavgadan, kin ve nefretten kaçıyoruz. Dileyen de dilediği gibi inansın ve yaşasın. Herkes kendi hesabını yalnız verecektir. “İnna lillah ve inna ileyhi raciûn”.

### **Bizim Gözümüzde İmam Hatipler**

Biraz önce “çok yakında, Aralık 2016’nın ilk Cuma günü yatsı namazından sonra bazı İlahiyat mezunu öğretmen arkadaşlar toplanmış sohbet ediyorduk” demiştim ya, işte o toplantımızda bulunan emekli İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmeni İbrahim Bağrıaçık bir hatırasını anlattı:

“Bir yerde sohbet ediyoruz. Söz döndü dolaştı, yine İmam Hatip Liselerinden açıldı. Bazıları bu okulun bu kadar konu edinilmesini anlayamamıştı. Yadırgar gibi sordu:

- Bu İmam Hatipler ne oluyor?

Ben hemen dedim ki:

- Müsaade buyurun, “bu İmam Hatip ne oluyor?” sorusuna ben cevap vereyim. Bugün dünyada İslam Türkiye’ye dayanıyor. Türkiye de İmam Hatip Liselerine dayanıyor. Bize “bu okullardan mezun olanlar da şöyle böyle” demeyin. Bu okullardan üç kısım insan yetişir. Evet, bu okullardan mezun olanlar üç kısma ayrılır.

Bunların % 60’ı alim olmaz, ama imam olur. Namaz kıldırır. Cemaate hizmet eder.

% 30’u da keş olur, kahve kültürü içinde kaybolur. Ama yine de dinsiz imansız olmaz. Anarşist, terörist olmaz.

Kalan % 10’nu da Türkiye’yi idare eder. Şimdi anladın mı İmam Hatipler ne oluyor?”

Biz de bu cevabı beğendik doğrusu. Bu yüzden bu okulların var olma davasında emeği geçen Hacı Kalay ve emsaline çok minnet ve şükran borcumuz vardır.

Yeri gelmişken hatırlatalım; Bizim İmam Hatip nesline ithaf ettiğimiz bir kitabımız var. Orada bu okulların durumları yer yer aktüalitenin sıcaklığı ile işlemiş, bu okulların amacını göstermiş, gereksiz yere karşı çıkanların yanlışlarına işaret etmiştik. O konular, bu meseleyi anlamakta tamamlayıcı bilgiler verir. Oradan okumanızı salık veririm.<sup>18</sup>

---

<sup>18</sup> Bkz. Cemal Nar, *İlim Ve Özgürlük*, s. 99 vd.

## SİYASET HAYATI

### İslamî İlimler mi Siyaset mi?

Hacı Kalay Emmi'yi genellikle üç faaliyet içinde gördüğümüzü söylemiştik. İlk ikisini İmam Hatip Lisesi ve inandığı dindar siyaset davası olarak gördük. Her seçimde Hacı Kalay Emmi'yi arkadaşları ile kaç defa bütün köylerimizi gezmiş dolaşmış olarak gördük. 1974 ile 1980 yılları arasında ben de bu faaliyetlerin az çok içindeydim. Hacı Kalay Emmi'yi de bu yolda görüyor, biliyor ve duyuyordum.

1980 yılında Kahramanmaraş'a tayinim çıktı ve ben Arapça özel dersler almaya başladım. Bu arada kendimi vaaz kürsüsünde buldum. Öyle olunca ben bir karar aşamasına geldim. Hayatımda çok ciddi bir karar alma mecburiyetini derinden hissetmiştim. Kendimi ilim ve siyaset diye ayrılan iki yolun başında buldum. Talebeyken de az çok bu kanaatte idim. Buna rağmen 1980 yılına kadar ikisini birlikte götürüyordum. Ama şimdi iş ciddileşti ve biz bir yol ayırımına geldik.

Evet, bizim için iki hizmet alanı vardı; birincisi eğitim öğretimle beraber davet ve irşat yolu. İkincisi eğitimle beraber siyaset yolu. Her iki faaliyet alanında da bir hizmet imkânı vardı. Fakat ikisi bir arada tam olmuyor, bir şeyler eksik kalıyordu. Bir koltukta iki karpuz gitmiyordu vesselam. Sonuçta illa ki birisini tercih etmek, seçmek gerekiyordu. Acaba hangisini seçmeliydik?

Siyasi çalışma alanı daha cazip, daha heyecanlı, daha şan ve şöretli, istikbali daha açık, daha fazla mal ve makama imkân veriyordu. Dünyalık düşünürsek o alan karlı idi. Fakat ilim, davet, irşat ve eğitim yolunu seçersek, bu daha zevkli, daha manevi yatlı, ahiret açısından Allahu alem daha menfaatli idi. Ama orada mal ve makam yoktu. Belki bu bakımdan zarar ziyan bile vardı. Mukaddes yüke hamallık vardı, fakat sonunda ne rütbe var, ne de mal vardı. Üstada sorarsan, “yalnız zehirle pişmiş aştan ve anadan, babadan, arkadaştan ayrılık vardı.”

Üstelik siyaset yolunun heveslisi çoktu. İlim ve irşat yolunun isteklisi ise çok yoktu. Çünkü burada daha çok çalışmak varken, daha az şöret, daha az maddî manevi imkân vardı. Bir de daha çok çile, eziyet ve işkence vardı. Fakat bu hizmet alanı daha kalıcı, daha bereketli, din açısından daha salim ve kıymetli idi. üstelik resullerin davet yöntemine daha uygundu.

Evet, hangi alanı seçmeliydik?

Ben eğitim, davet ve irşat alanını seçtim. Haliyle fiilî siyaset alanını bıraktım. Çünkü dediğim gibi ikisi bir arada tam ve kâmil olmuyordu. Çünkü davet ve tebliğci bir partinin ateşli bir elemanı olunca, diğer partiler onun ilminden istifade etmiyorlar, sözüne kulak asmyorlar, onu yok sayıyorlardı. Bu da İslam adına bir kayıptı.

Yalnız “bıraktık” demek, “onu yok saydık” demek değildir. “Artık siyaseti okusak yazsak da bilfiil içinde değiliz. Partiye girip çıkmıyoruz, seçimlerde bizzat çalışarak parti propagandası yapmıyoruz, bu konuyu her yerde herkes ile konuşup tartışmıyoruz” demektir.

Burada Hacı Kalay Emmi’yi siyasi yönden anlatmaya çalışırken böyle bir tavrı gereklı gördüm. Evet, biz fiilî siyaseti bilmiyor

değiliz, sadece içine girip çalışmıyor, doğrudan ilgilenmiyoruz. Yoksa olaylar bir yandan gözümüzün önünde cereyan ederken, bir yandan da arka planları okuyup anlamaya çalışıyoruz. Basın yayını veya kitaplarda yazılanları okuyup öğrenmek için çabalıyoruz. Bu da bizi bir siyasi gibi donanımlı kılıyor. Fakat tatbikatını fiilen bir partide yapmıyoruz, o kadar. Zamanı gelince oyumuzu iyi gördüğümüze veriyor, eşimize dostumuza veya samimi soranlara doğru bildiğimizi söylüyoruz, o kadar.

İnandığımız şudur. Eğer biz, halkın kalbine doğru bilgiyi ve din sevgisini koyabilirsek, mesuliyetini bilen seçmen ayakları ile gelerek bize danışacak veya ona bile gerek duymadan doğru yere destek verip katılacaktır.

Bir seçim mevsiminde Ahmet Gedemenli merhum,

- Bir zaman beraber çalışıyorduk. Şimdi bizi terk ettiniz. Biz dağ bayır geziyoruz bu yaşımızda, diye bize sitem etmişti. Ona sordum:

- Neden geziyorsunuz?

- -Mes'uliyet duygusundan.

- Peki, aynı duyguyu biz gezdiğiniz yerlere götürüp anlatsak ne olur?

- Gitmemize gerek kalmaz, onlar gelip bizi bulurlar.

- İşte biz de bunun için çalışıyoruz. Hem de dört yılda bir seçim zamanı değil, her yıl, her mevsimde.

Zeki adam anladı bizi ve kalkıp kucakladı. Hak verdi ve dua etti. Onun içinde yanlış duygular oluşmuş anlaşılın, onu atıyordu sıcak davranışıyla. Bizim içimizde muhabbet hiç değişmemiştir.

Fakat bu meseleyi anlamayan basit kafalar hala bizim dedikodmuzu yaparak etimizi yiyorlar. Üstelik yaşına başına bakmadan bize cihat öğretmeye kalkışıyorlar.

### **Erbakan ve Milli Görüş Çizgisi**

Hacı Kalay Emmi'yi yukarıda da dediğimiz gibi daima bir tek siyasi çizgi üzerinde görürüz. O çizgi de, Milli Nizamla başlayan, sonra her kapandıkça başka bir isim alarak yoluna devam eden "Millî Görüş" çizgisidir. Liderliğini Merhum Necmettin Erbakan'ın yaptığı bu siyasi hareket, Türkiye'de dindar ve muhafazakâr oyları toplamaya ve bunu bir güç halinde sistem içinde temsil etmeye başlamıştır.

Bu hareketi ana hatlarıyla şöyle tanıtabiliriz. 1950'lerde Demokrat Parti ile iktidar olan CHP karşıtı sağ partilerde hep dindar insanlar olmuştur. İlk defa dindar muhafazakârlar 26 Ocak 1970'te Millî Nizam Partisi (MNP) adıyla ayrı bir siyasi parti kurdular.

MNP, 1969 seçimlerinde Konya'dan bağımsız olarak parlamentoya giren Necmettin Erbakan ve 17 arkadaşı tarafından kuruldu. Kurucuların ileri gelenleri şunlardı: Necmettin Erbakan, Ahmet Tevfik Paksu, Ali Haydar Aksay, Süleyman Arif Emre, Saffet Solak, Hasan Aksay, Ali Oğuz, İsmail Müftüoğlu, Fehmi Cumalıoğlu, Hüsamettin Akmumcu.

Amblemi, işaret parmağını kaldıran sağ bir yumruktu. Genel başkanlığına Necmettin Erbakan'ın geldiği parti içinde, Ahmet Tevfik Paksu, Süleyman Arif Emre, Hasan Aksay ve Fehmi Cumalıoğlu gibi isimler vardı.

İslamcı bir söylemin hakim olduğu MNP'nin programında, milli ve manevi kalkınmaya önem verildi. Parti, ahlak ve fazilet kavramlarını ön plana çıkarttı. Serbest rekabetçi ekonomik anlayışa ve faiz sistemine karşı çıkararak, devlet müdahalesiyle ekonomide bir nizam sağlanması gerektiğini öne sürdü. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (Avrupa Birliği) girilmesine karşı çıkan parti, Türkiye'de ağır sanayi yatırımlarına hız verilmesi gerektiğini savundu.

Partinin Kuruluş Beyannamesi'nde şu sözler dikkat çekiyordu: “Aziz Milletimiz; Bugün, daima Hak'ka bağlılıkta, Hak'kı tutmakta, iyiyi destekleyici, kötüyü men edici hüviyetiyle insanlık tarihinin en ulvi mahreki üzerinde yürüyen Büyük Milletimizin çeşitli tesirlerle kendi yolundan saptırılması gayretlerinin hüküm sürdüğü oldukça uzun bir devreden sonra yeniden ulvi ve şanlı tarihi yörüngesi üzerine oturtulması için füzelerin ateşlendiği gündür. Bugün bu mutlu gündür. Bütün milletimize uğurlu ve hayırlı olsun.”

MNP programı ile ortaya atılan bu görüşler, sonraki yıllarda "Millî Görüş" adı altında, Erbakan ve arkadaşlarınca kurulan veya kurdurulan bütün partilerin programlarının genel çerçevesini oluşturdu.

Cumhuriyet Başsavcılığı, 5 Mart 1971'de, MNP hakkında "laikliğe aykırı çalışmalar yürüttüğü" gerekçesiyle dava açtı. Anayasa Mahkemesi, 20 Mayıs 1971'de, partinin "laik devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunması prensiplerine aykırı olduğu" gerekçesiyle kapatılmasına karar verdi. Bununla birlikte, MNP yöneticileri hakkında herhangi bir ceza davası açılmadı. Erbakan, MNP'nin kapatılmasından sonra İsviçre'ye gitti ve bir süre orada kaldı.

Kapatılan MNP'nin kadroları, benzer bir tüzükle, yaklaşık 1,5 yıl sonra 11 Ekim 1972'de, Millî Selamet Partisi (MSP) adıyla yeni bir parti kurdular. Onun da kapanmasıyla şu partiler birbirini takip ettiler: Refah Partisi, Fazilet Partisi. Haziran 2001'de Anayasa Mahkemesi'nin

Fazilet Partisi'nin kapatılmasına karar vermesinden sonra Milli Görüş Hareketi bölündü. Erbakan'ın desteklediği Milli Görüş'çü (gelenekçi) kanat Recai Kutan başkanlığında Saadet Partisi'ni (SP) kurarken, "yenilikçiler" ise Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurdular.

### **Zor Günler**

O günlerde devlet dairelerinde selam vermek bile gericilik, yobazlık ve irtica sayılırken, Erbakan sünnet üzere siyasi mitinglerine bile selamla başlayıp selamla bitirmektedir. Bol bol İslamî kavramları kullanmakta, “önce ahlak ve maneviyat” demektedir. Yeni bir dindar gençlik için çalışmakta, partisinin gençlik yapılanmasına önem vermektedir.

Hacı Kalay Emmi'nin siyasette lider olarak sevdiği ve izlediği Merhum Erbakan İmam Hatip Liselerine çok önem verdi. Sür'atle bu okullar çoğaldı. Bu çoğalmanın altında yatan sebepler vardı. Bunların başında ise artık bu okullardan mezun olanların bütün üniversitelere gidebilme imkânı gelmektedir. Daha önce sadece köylü ve şehirden ancak çok dindar insanların çocukları bu okullarda okurdu. Ama şimdi çocuğunun hem dinî ilimleri alması, hem de istediği üniversiteye gidebilmesi imkânı, durumu değiştirdi. Şimdi halk, “çocuğum hem dindar olsun, dinsiz, komünist, sosyalist olmasın, hem de üniversite tahsili yapsın” diye evlatlarını bu okullara gönderiyordu. Maksatları “okusun da imam olsun” değildi. “İstediği her meslek sahibi olsun, ama dindar olarak olsun” idi.

### **İmam Hatiplerde Anarşi Yok**

Bu arada 1970'li yılların başında anarşi ve terör de hızlandı ülkede. Bu durum İmam Hatiplere yaradı. Çünkü bu okullarda sağcı solcu kavgası olmuyor, öğrenciler ideolojik kamplara



bölünmüyorlardı. Çocuğunun sağ sol kamplara bölünerek aşırı uçların eline geçmesini, birbirleriyle kavga etmesini istemeyen, akşam evine sağ salim dönmesini isteyen şehirli insanlar da artık yavrularını bu okullara seve seve veriyorlardı.

Siyasetin çok yoğun yaşandığı o yıllarda İmam Hatipler de elbette siyasete karşı kayıtsız değillerdi. Ama orada her türlü dinsizliği içtenlikle teşvik eden ve din ile açıktan mücadele eden sol düşünce barınmazdı. Öğrenciler ya "Milli Selamet ve Erbakan" derler, ya da "Milliyetçi Hareket ve Türkeş" derlerdi. Çok aşırı öğretmenlerin bazı kışkırtıcı davranışları zaman zaman tansiyonu yükseltse de genellikle "akıncı" ve "ölkücü" diye bölünen gençler birbirleriyle iyi geçinir, kavga etmezlerdi.

Bu arada daha bir fikri yoğunluk taşıyan Büyük Doğu, MTTB, Nurcular, tarikatçılar, az da olsa Mücadeleciler gibi fikrî oluşumlar da arada denge unsuru olur, kavgasız gürültüsüz tahsilin sürdürülmesine katkı sunarlardı.

### **Devletin Azıcık İlgisi**

İmam Hatip Liselerine her kesimden öğrencilerin gelmesinin ikinci bir sebebi de artık 1970'li yılların ortalarından itibaren anahtar pozisyonunda olarak hükümetlerin küçük ortağı olan MSP yüzünden artık devletin ve hükümetlerin İmam Hatip Liselerine karşı saygısız ve ceberut tavrının yüz gördülük de olsa değişmesi ve ister istemez az da olsa ilgilenmeleri idi.

Birinci bölümde de anlattığımız gibi o zamana kadar sistem İmam Hatip Liselerine üvey evlat muamelesi yapardı. Hükümetler halktan alacağı oy hatırına bu okullara zoraki katlanırlardı ama aslında hiç sevmez ve ilgilenmezlerdi. Halk binalarını yaptırsa bile, belki lütfen öğretmen tayin ederek istemeye istemeye bu okulları açarlardı.

Millet bunu da bir zafer sayarak sevinirdi. Tek gölge etmesin, başka ihsan istemezdi.

Ama şimdi öyle değildi. Artık hükümetler hazineden arsa veriyor, halkın yaptırdığını bakanlar, valiler törenle açıyor, yenilerine de teşvik ediyorlardı. Dahası, ziyarete geliyor, hal hatır soruyorlardı.

İşte böyle zamanlarda Hacı Kalay gibi okul yaptırmada öne çıkan insanlar sevilip sayılıyor, emeğine göre hatta bayraklaşıyor, milletin gönlüne taht kuruyorlardı. Halk bu okullara yardım edenleri cidden seviyor ve elinden geldiğince tercih edip destekliyordu. Bu yüzden siyasetçiler, yöneticiler ve her meslek dalından varlıklı iş adamları da artık İmam Hatiplere ilgi duyuyor ve onlarla beraber gözüküyorlardı. Bu da ihtiyaç duyulduğunda okul yaptırmayı kolaylaştırıyordu.

### **Ağlayan Veli Ve Müdür**

Bu sebeplerden ötürü İmam Hatip Lisesinin talipleri artıyor, yeni binalara ihtiyaç duyuluyordu. İşte size bunu ifade eden bir hatıra. O zaman çok acı, şimdi ise çok tatlı bir hatıra:

Bir zamanlar Maraş İmam Hatip Lisesinde yer kalmadığından öğrenciler sınavla alınır, kazanamayanlar ağlayarak dönerdi. Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi eski müdürü merhum İsmail Abken Hocamızın gözyaşları içinde şunu anlattıklarına bizzat şahidim:

Bir adam oğlunun elinden tutmuş, bize kayıt için getirmişti. Her halde köylü idi. Arkadaşlarımız da “yer yokluğundan kayıt edemeyiz” demişler. Adam okulun bahçe duvarına oturmuş, gitmiyor. Baş önünde öyle duruyor. Dikkatlice baktım, adam galiba ağlıyor. Oğlu da babasının başından gitmiyor. Saatlerce ayakta. Pencereden vaziyeti gördükçe üzülüyorum. İçim parçalanıyor. Ama hakikaten yer yok.

Mektep zırha zıncı dolu. Adım atacak yer kalmamış sınıflarda. Ne kadar vakit geçti bilmiyorum, baktım, adam hala aşağıda bekliyor, gitmiyordu. Nihayet daha fazla eziyet çekmesinler, vakitlice işlerini bitirip köylerine gitsinler diye indim aşağıya ve adama dedim ki:

- Amca, elimizden hiçbir şey gelmez. Maalesef yerimiz yok. Alamayız bu çocuğu. Boşuna burada bekleme. Bizim de içimiz parçalanıyor, ama elden ne gelir?

Adam yaşlı gözlerle baktı bana ve dedi ki:

- Hocam, bu çocuğu sen almazsan, ben de bunu liseye verirsem, o da orada beynamaz biri olursa, bir din düşmanı olursa, bunun hesabını Allah'a sen nasıl vereceksin, ben nasıl vereceğim?

Adamın sözleri içime mızrak gibi saplandı. Sarsıldım. Ne kadar etkilendiysem, ben de ağlamaya başladım. Şimdi ikimiz de beraberce ağlıyorduk.

Sonra ben içimden kesin kararımı verdim. Bunun hesabı cidden zordu. Öyleyse bu kapıdan gelen hiçbir kimse geri gönderilmemeliydi. Adama dedim ki:

- Sen haklısın amca. Bunun hesabı verilemez. Git kaydettir çocuğunu. Şimdi ben onlara tembih edeceğim.

Yukarı çıktım, odama geçtim, ilgili muavini çağırdım.

- Gelen herkesi alın, hiç kimseyi geri çevirmeyin, dedim.

- Ama hocam sen de biliyorsun ki...

- Evet biliyorum. Allah kerim. Açar bir kapı...

Sonra gittik, bize nispeten yakın olan Yetiştirme Yurdunun bir katını tuttuk ve öğrencilerimizi bir yıl orada okuttuk.”<sup>19</sup>

Oraya giden ilgili muavin Halil Kirişçi imiş. Bu hikâyeyi ve orada çekilen sıkıntıları ondan da dinlemiştim.

### **Halkın Teveccühü**

Bu arada hem Diyarbakır’dan, hem de Kayseri’den arkadaşım olan Hüseyin Erdoğan Göksün Müftüsü iken bir olay anlatmıştı. Aklımda kaldığına göre kışın ortasında okula, yani Kayseri İmam Hatip Lisesine öğrenci alma işi çıkmış. Bu arkadaşım okuldan izin alarak bindir macerayla önce Develi’ye, sonra da köyüne ulaşmış. Babası kendisini görünce hortlak görmüş gibi korkmuş. O kışta o köye gitmek imkânsız ve bu çocuk ne oldu da geldi ki?

Derdini dinleyince köy seferber olmuş ve bin bir çile ile iki öğrenciyi Kayseri’ye ulaştırmışlar. Kimmiş o “tesadüfen okur” gibi okula kaydedilen kardeş biliyor musunuz?

Nice telif ve tercüme eserleriyle ilim sahamızda bir yıldız gibi parlayan ve Marmara İlahiyatta hocalık yapan Prof. Dr. Mehmet Erdoğan!

### **Fincancı Katırları**

Kervan cam veya fincan taşıyorsa deve veya katırları ürkütmeyeceksin. Ama bazen elinizden bir şey gelmez.

İşte o günlerde ulusal ve uluslararası güçler endişelenmeye başlamışlardı. İmam Hatiplerde az zamanda çoğalıp gelişme % 600’ü geçmişti. Bütün üniversitelere İmam Hatipler doluyordu. Girdikleri her

---

<sup>19</sup> Bu olay için bkz. Cemal Nar, *İlim Ve Özgürlük*, s. 84.

yerde çok da başarılı oluyor ve fazladan edindikleri bilgi ile hemen lider oluyorlardı. Diğer liseden gelenleri de etkiliyorlardı. Böylece laik üniversiteler dindarlaşıyordu. Belki böyle giderse bir on sene sonra bütün valiler, kaymakamlar namazlı abdestli dindar insanlar olacaktı.

Sistemin derin sahipleri ayağa kalktı. Bu gidiş nereye idi? Bu yükseliş nasıl engellenebilirdi? Hatta muhalif partiler bu yüzden “Erbakan, İmam Hatip Liseleri Milli Selamet’in arka bahçesidir diyor” diye yaygaraya ve itibarsızlaştırmaya çalıştılar. Erbakan “ben böyle bir söz söylemedim. Bunun aslı astarı yok. Bütün okullar bizim” dediyse de bu söz onun üstüne yapışıp kaldı. Çünkü ondaki İmam Hatip sevdası açık seçik belliydi. Bunu her fırsatta dillendiriyordu.

Aslında Erbakan’ın böyle bir sözü gerçekten de yoktu, ama ellerindeki medya gücüyle varmış gibi kamuoyunu inandırdılar. O yüzden birinci bölümde anlattığımız gibi, her darbeye Erbakan’ın partisi kapandığı gibi, İmam Hatip Liseleri de büyük darbeler yedi, zararlar gördü. Bazen orta kısmı kapandı, bazen yetmedi, 28 Şubatta olduğu gibi üniversiteye giriş puanları ile oynanarak engellendi.

İşte bütün bu netameli dönemlerde Hacı Kalay Emmiyi hem partinin, hem de İmam Hatip’lerin yanında görürüz. O kâr veya zarar, sevdiğini sonuna kadar seven insanlardandı.

O günlerde malum siyasi hareket içinden “yenilikçiler” denilen bir grup çıkmıştı ve yeni bir yaklaşım tarz ve üslup içinde siyaset yapmaktaydı. Böylece partide bir kırılma oldu. Hikâyesi bize düşmez, ama bir özet sunma gereği duyuyoruz konumuzu anlatabilmek için.

### **Seçmene Değer Vermeli**

Partinin kurucu kadrosu yeni ekibe sıcak bakmadı ve önlerini açmadı. Eşit bir yarışa izin vermedi. Bize göre Merhum Necmettin

Erbakan orada halka değer vererek istediklerini seçmelerine izin vermeliydi. Bu bir nevi geniş bir istişare sayılırdı ve o buna değer vermeliydi. Bu kadar insanın görüşünü sırf kendi görüşüne uymuyor diye dinlemezlik etmemeliydi. Gereksiz yere milleti zorlamanın bir manası yoktu. Yoksa yanlış hesap Bağdat'tan döner, zorlama bir yerden ters teperdi. Akıbeteye bakarsan olan da zaten buydu.

Kendisi yasaklı olunca parti başına Muhterem Recai Kutun'ı getirmişti. Recai Bey iyi ve olgun bir insandı. Ama liderden çok bir danışılacak ağabey konumundaydı. Oysa partiyi alıp götürecektir bir lidere ihtiyaç vardı. Halk bu noktada Abdullah Gül'ü istiyordu. Sonraki kongrede Partinin çoğunluğu yenilikçileri temsilen Abdullah Gül'ü başkan seçmek istedi. Merhum Erbakan buna şiddetle karşı çıktı. İnsanları kendi özgür iradeleri ile baş başa bırakmadı. Onları kendi hallerine terk edersen doğru karar vereceklerine demek ki inanmadı. Anadolu'dan gelen il temsilcileri "Ama efendim, tabanın çoğunluğu onu istiyor" deseler de, "hayır, siz tabanı ikna edersiniz" diyerek fikrinde ısrar etti. 14 Mayıs 2000'de yapılan FP 1. Kongresi'nde, yenilikçi kanadın adayı Abdullah Gül 521, Recai Kutun 633 oy aldı. Abdullah Gül umulmadık bir başarı kazanınca yolun sonu belli olur.

Ben bu macerayı o zaman Kahramanmaraş'ta Parti İl Başkanı olan Merhum İsmail Akben hocamızdan dinlemiştim. Bizzat kendisi de bu sözü Erbakan'a söyleyenlerden biri imiş. Hatta şunu söylemişti: "Kimse Hocaya rağmen Abdullah Gül'ün o kadar oy alabileceğini ummamıştı. Arkadaşlar dediler ki, bu durumu bilseydik, hiç şüphesiz biz Maraş ekibi de ona destek verirdik."

Haziran 2001'de Anayasa Mahkemesi'nin Fazilet Partisi'nin kapatılmasına karar vermesinden sonra Milli Görüş Hareketi bölündü. Erbakan'ın desteklediği Milli Görüşçü (geleneği) kanat Recai Kutun başkanlığında Saadet Partisi'ni (SP) kurarken, "yenilikçiler" ise Recep

Tayyip Erdoğan liderliğinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nde örgütlendiler.

Fakat Parti bir daha kapanınca yenilikçiler denilen ekipten bir grup, yep yeni bir parti kurarak siyasi yollarını eski partiden tamamen ayırırlar ve Ak Parti'yi kurarlar. İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanlığında iken, davasındaki samimiyet, vazifesindeki dürüstlük, ehliyet ve istişareye verdiği önem, çalışkanlık ve dirayet, üstüne üstlük “bir şiir okudu” diye haksız yere verilen bir mahkûmiyetin verdiği masumiyet ile milletin teveccühü Recep Tayyip Erdoğan başkanlığındaki bu yeni partiye yönelmiştir. Nasıl bir hikmetse, hiç gitmediği yerlerde bile, hatta dağ başlarındaki köylerde, obalarda bile işte bu sebeplere binaen artık millet Recep Tayyip denmektedir.

Daha sonra yeni partide de son defa bir hamle daha yapan Abdullah Gül ve Bülent Arınç, o partide kemikleşmiş bir yapıyı aşmanın imkânsızlığını görünce, partilerinden istifa ederek Ak Partiyeye katıldılar. Erbakan da yasaklı olunca, artık Ak Parti iktidarı kesindi. Az önce dediğim gibi, bırakın şehirleri, hatta dağ başlarındaki köylerde, obalarda bile artık Recep Tayyip adı dillerden düşmemektedir. Zira millet 28 Şubat Post Modern Darbesinde soyulmuş, soğana çevrilmişti. Baştaki üç partili koalisyon çalışmıyordu. Tek kurtuluş, Recep Tayyip Erdoğan gözüküyordu.

Bunu nerden mi biliyoruz?

Birilerinin kalkıp da oralarda parti propagandası yaptığımız iftirasını engellemek için bunu yazmak zorundayız. Hani yukarıda İmam Hatip Lisesi davası için köy köy, kasaba kasaba dolaştığımız, köylülere vaaz verip sohbet ettiğimiz zamanlarda işitip gördüklerimizden biliyoruz. Çünkü millet, azıcık sustuğumuz anda, kendisi konuşuyor ve “bu sefer Tayyip” diyordu.

Hacı Kalay Emmi'yi de onların arasında görürüz. İş yerine onun iki büyük bir resmini asmıştı Tayyip Beyin. Biri Maraş'a geldiğinde kendisiyle tanıştırdıkları anı, diğeri de zindana götürüldüğü zamanı tespit eder. Ona göre siyasi çizgi hiç değişmeden devam etmektedir. Siyasi lider dün Erbakan idi, bugün Erdoğan'dır. Yârin kim bilir kim olur. Kalbi geniş insan, Saadet ve Ak Parti'yi beraberce sevmiş, "her ikisine de gerek var" demiştir. Bu konuda da görüş birliğinde olmamız beni sevindirmişti.

Yıldırım Alkış'ın bu konudaki tespiti de şöyle:

"Onun partisini herkes bilirdi, Erbakan hocayı, Tayyip Erdoğan ve arkadaşlarını sevdiğini gizlemez, ama kısır partıcilik de yapmaz, parti tartışmalarına girmezdi.

Elbette Hacı Amcanın da ailesi, akrabaları, yakınları vardı ama hiç bir gün kendi yakınlarının derdinden, ihtiyacından, sıkıntısından bahsettiğini duymadım. Onun baş gündemi hep İmam Hatip Lisesi olurdu.

Ton ton şeker tatlısı bir insandı. Tabutuna sığmayan iyilikler yüklendi gitti Rabbine, umduğuna nail olur inşallah."

Ona yaptığı şu duayı da yazalım bari de okuyucularımız bir amin" desinler:

"Allah rahmet etsin, yattığı yer nur olsun. Rabbim bu milletin gençlerini Hacı Kalay'sız bırakmasın."

Yeri gelmişken Tayyip Beyle tanıştırılmasını anlatalım isterseniz.



### “Üç Kuruşa Beş Köfte Yok”

Orhan hocamdan duyduğuma göre Hacı Kalay’ın partisinden siyasette meşhur ve etkin kişiler şehrimize geldiğinde onunla da tanıştırılırdı. Çünkü iyi bir siyasetçiydi ve partide maddî manevî çok emeği vardı. Hem de ivazsız garazsız, karşılık beklenmeyen bir emek ve destek. Bu yüzden sevilir, sayılırdı.

Her neyse, İstanbul Belediye Başkanı iken Tayyip Bey gelmişti Maraş’a. DSİ de bir toplantı tertip edilir. Akşam Hacı Kalay da davetlidir. Tayyip Beye İmam Hatip Lisesi adına bir plaket verilecek. Başkan olarak Hacı Kalay verir plaketi. Bu esnada Recep Tayyip Erdoğan’a kendi meşhur sözünü kullanarak diyor ki:

“Öyle üç kuruşa beş köfte yok. Çok çalışmanız lazım. İmam Hatip Liselerine sahip çıkacaksınız. Yoksa öbür dünyada iki yakanız elimizde.”

Buna bir de fıkra ekler.

“Güzel bir dul kadın varmış. Adı Hayriye. Ahmedî Turna isminde bir dostu da tanıdığı bir hocayı o kadını kendisine istemesi için dünürcü gönderir. Hoca gider kadına ve der ki: “Seni falanca istiyor. Ama sen düşün taşın, gene de kararını bana ver” der, imalı ve işaretli olarak. Zeki kadın anlar ki hoca kendisi için düğürcülük ediyor aslında.

Hacı Kalay da, “siz siyaset yapın ama yine düşünüp taşının İmam Hatip Liselerini sahipsiz bırakmayın. Çünkü bu dönemde İslam’a hizmet edecek dindar gençliği başka yerde bulamazsınız” der. Gülüşürler.”

O sözlerin haklılığı şimdi meydanda. O sözlerin kulakta küpe olarak kalışı da fiilen yaşanmakta, öyle değil mi?

## Bize Yaradı

Hacı kalay iyi bir siyasetçidir ama sakın, uzlaşmacı ve vakur bir duruşu vardır. Heyecanlı, tez canlı ve kavgacı değildir. Ayak oyunu yapmaz. Yalan, dolan, iftira, dedikodu ve hakarete siyaset yapıyorum diye tenezzül edip seviyesini düşürmez. Her zaman partiye yüklü paralar vererek yardım eder. Fakat hiç karşılık beklemez. Ama parti de onu dinlemezlik edemez. İsteklerini emir telakki ederek geri çeviremezler.

Bu durum bir defasında bizim de işimize yaradı çok şükür. Hikâyesini bir yerde uzunca anlatmıştım. Burada kısa keseyim. Kayınbabamın tek katlı evi onun evine komşudur. Müteahhitler kapısını çalar. Yıkılıp yeniden yapılacak. Ama belediye imar planında o cadde hakkında bir karar vardır. Önden ve yanlardan üçer metre çekilecek der. Bize göre bunun iki mahzuru vardır. Tamam, önden çekelim, cadde genişlesin. Halk rahat etsin. Ama yanlardan çekmeyelim. Çünkü o sokaktaki bütün evler şimdiki haliyle bitişik nizam. Hepsi de dört kat. Bildiğim kadarıyla sadece bizimki tek, komşumuz merhum Köle Hafız'ın evi iki kat.

Biz diyoruz ki, “önlerden çekelim, yanlardan kalsın. Biz de herkeste var olandan faydalanalım. Böyle olursa her kata iki daire düşer. Yoksa, tek daire.” İmar komisyonundakileri bulduk. Anlattık. “Adalet” dedik. “Tamam” dediler, olmadı. İki kere reddedildik. “neden?” diyoruz. Dedikleri “iki Ahmet beylere (Üdürgücü ve Şekkelî) takılıyormuşuz”.

Bir gün bu iş için Belediyede idim. Merhum İsmail Özdemir abi beni gördü ve “buralarda uğraşma, hadi Ali Sezal Beye çıkalım” dedi. Ben Ali Beyi tanırım ama aramızda sohbet yakınlığı yok. Sadece ben ona yıllardır oy veririm, o da beni bir hoca olarak tanır. Uzaktan

severiz birbirimizi. İsmail abiyi kıramadım. Gittik. Çayımızı içerken meseleyi anlattık. Yekten bana:

- Bizde torpil olmaz hoca. İşte imar komisyonu burada. Gider bakarlar, gerekeni yaparlar, demesin mi?

Doğrusu bu üslubu bana kaba geldi. Üzüldüm. Bu arada Ahmet Üdürgücü de yanımıza geldi. Ben de aynen içimden geçeni söyledim.

- Biz torpile gelmedik Ali Bey. Zannımızca haklıyız. Adalet istiyoruz. Arkadaşlar gitsin sokak başından baksınlar. Herkeste olanı bize de verin, o kadar!

- Herkeste olan, yıkılıp yeniden yapılacak olursa, aynısını onlar da çekecekler.

- Ya yıkılmazsa?

- Öyle kalırlar.

- Öyleyse adam niye yıksın ki. Yıkılmayacağına göre bir bizimki mi öyle çekili kalsın? Şu plan yapmak elinizde değil mi? İsterseniz herkesi sevindirecek eşit ve adil bir plan yapabilirsiniz. Neyse, sokak orda. Gidin ve gereğini yapın.

Odasından müsaade alarak çıktık. Rahmetli İsmail abi de o üsluba çok üzüldü ve “keşke seni getirmeseydim” dedi.

Yine ret geldi. Altı yıldır iki kere reddedildi talebimiz ve zaman böyle boşu boşuna geçti. Biz umudu kestik. Kayınbabam da tek dairesi olarak müteahhide vermeye mecburen razı oldu. İşte öyle bir günde hızlı hızlı geldi ve:

- Müjde hoca, dedi.

- Hayırdır?

- Hayırdır hayır. İnşallah hayır olur. Hacı Kalay'a bizim istediğimizin aynısını vermişler.

- Çok güzel. İyi biliyor musun?

- Evet evet. Bizzat kendisiyle konuştum.

- Tamam, sen beni bekle.

Doğru imarda üye olan Mustafa Poyraz kardeşimizin Kıbrıs meydanındaki eczahanesine gittim. Durumu anlattım.

- Olamaz, dedi.

- Sen yakınlarda şehirden ayrıldın mı?

- Umreye gitmiştim.

- Belki bu arada oldu da sen bilmiyorsun.

- Bana öğleye kadar izin ver. Gidip bir bakayım.

- Tamam.

Öğleden sonra vardığımda üzgün gördüm ve sevindim. Bana dedi ki:

- Haklıymışsın. Artık mecburen sizinki de olacaktır. Sen arkadaşısın diye değil, hiç tanımadığım birisi de olsa yine olacaktır. Çünkü adalet bunu gerektirir. Ama siz yine de bunu bir yerde konuşmayın. İşimizi zorlaştırmayın, olur mu hocam?

- Neden olmasın. Bize lazım olan işimizin görülmesi.

Sonra komisyona bizim dosya tekrar sunulur. Tam o sırada Ali Sezal da komisyona girer. Dosyaya bakarlar ama onun da, malum itiraz edenlerin de suratı ekşidir. Fakat Poyraz kardeş dosyayı ortaya doğru iteleyerek:

- Aynen Hacı Kalay gibi, der.

Ve dosya geçer.

Rahmetlinin sayesinde kayınbabam üç daire bir dükkân kazandı. Sağlığında üç dairenin tapusunu üç çocuğunun üstüne yaptırdı. Allah razı olsun, gününü görüyoruz. Tabi Allah Teâlâ Hacı Kalay'a da rahmet eylesin. Ona yapılan torpilin gününü biz de gördük çok şükür. Bu arada Mustafa Poyraz'a da hep teşekkür etmişimdir. Dosyayı "aynen Hacı Kalay gibi" diyerek yiteklemese, bizim gibi garibanlar haklarını bizim seçtiğimiz makam mansıp sahibi büyük adamlardan nasıl alacaklardı?

## SOHBET HAYATI

### Sohbet Yârânı

Hacı Kalay Emmi'yi bir de sohbet yârânı ile tanıyıp sevdim. Müslüman, sohbet insanıdır. Ülfet ve muhabbet insanıdır. Sever ve sevilir. Sevmeyen ve sevilme-yenden ne hayır gelir?

Kendi başına yaşayan insan faziletli de olsa, cemiyette yaşayandan ve elinden geldiği kadar vazifelerini yapan, insanlara maddî manevî bir şeyler vermeye çalışan, onların eza ve cefalarına sabreden cemiyet insanı gibi Allah katında değerli olamaz. Biz bu hükümleri hep ayet ve hadislerden alıyoruz. Bunların kaynağını ve detayını yazsak, kitabımız uzar gider. Bu kadarcıkla yetinelim.

İşte Hacı Kalay, şimdi çoğu rahmetli olan Ahmet Gedemenli, İhsan Diner, Kenan Kaynak, İsmail Özdemir, Yılmaz Ercan, Bekir Akben, Köle Hafız, İbrahim Buluntu gibi isimler ile sık sık bir araya gelir, sohbet ederlerdi. İhsan Abinin oğlu Abdullah Diner Bey Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünden okul arkadaşımızdı. Kıbrıs meydanındaki önce çeltik fabrikası, sonra beyaz eşya bayi olan büyük dükkânı, sanki dostlar için bir buluşma yeri-ydi. O zamanlar ben de sokakbaşında, yani oraya yakın bir yerde oturduğumdan sıkça giderdim. Aman ne muhabbetler olurdu orada. Hacı Kalay Emmi sanki akşam oraya uğramadan evine gitmezdi.

Hacı Kalay Emmi'nin çok yakın bir arkadaş grubu vardı. Bu grubun demirbaşlarını şöyle sayabiliriz: Köle Hafız (Gülнар), Bekir Akben Hoca, Hafız Ökkeş Albez, Kirmanlı Ali Kuruçay, Durna Mehmet, İbrahim Buluntu, Hamal Ali, Hacı Molla Mehmet, Durdu Gülpak, Hacı Hanifi, İğneci Veli, Mehmet Kalaylı, Dede Ahmet vs.

Cumartesi akşamı evlerde bir araya gelen bu grup, kendi aralarında namazlık surelerini ezberler, Kur'an okurlar, açıklamasını dinlerler, ilmihal bilgilerini tazelerler, bu arada gelmişten geçmişten sohbet ederlerdi. Sonra da yarın için anlaşarak dağılırlardı evlerine.

### **Kır Gezileri**

Yarın pazardı. Pazar günü hava müsait olursa, bağlasanız durduramazdınız o ekibi. Erkenden dağlara, kırlara çıkarlar, değişik yerlerde yemekli piknik yaparlardı. Sabah yemeği piknikte yenirdi. Hacı Kalay Emmi'nin arabası bu iş için emre amade idi. Ancak işler çok ciddi idi. Hareket saati belliydi. Abdullah Diner Bey diyor ki: "Bir dakika geciken beklenmezdi. Gidilecek yer bellidir. Geciken kendi bulduğu vasıtayla oraya gitmek durumundadır."

Ekibin aşçısı, işçisi, hocası tamdı. Erkenden giderler, yer içer, sohbet ederlerdi. Gözü kesen gençler dağ bayır gezerler, yaşlılar oturur sohbet ederlerdi. Akşama doğru ise son kalanları yer, evlerine dönerlerdi.

Bazen cumadan gider, pazara kadar orada yatarlar, bir davarı bitirip dönerlerdi. Hava müsait olmazsa, önceleri Bekir Hocamın görev yeri olan Salihye camiinde toplanırlardı. Sonraları Hacı Kalay Emmi'nin odun ambarındaki iş yerinde toplanmaya başlamışlardır.

### Gevezelik Saati

Kırsık'tan Hacı Kürtüllü diye maruf ortak dostumuz Hacı Mehmet Demir Efendiden duymuştum. Bir gün evvelinden Hacı Kalay telefon eder:

- İyisinden bir davar ve şu kadar satır yoğurt hazırla, erkenden bizi bekle.

- Tamam abi.

Sahiden de erkenden gelirler. Aralarında Said Kırmacı merhum ile İbrakim uzun hoca da var. Diğerleri ekipten. Tekirden tünele doğru giderken şimdiki alabalık tesislerine dönülecek yerin altında bir tepeye konarlar. Suları bile yanlarındadır. Sabah kahvaltısı yapılıır. Ama Dede Ahmet'in yüzü biraz asıktır.

- Hayırdır, neyin var? derler.

- Ben Hacı Kalay'dan şikâyetçiyim, der.

- Niye?

- Yahu arkadaş, farklı muamele yapıyor. Adam seçiyor.

- Nasıl?

- Yahu bak Said Kırmacı, Bekir Akben, İbrahim Uzun hocaları evinden alıyor. Bize de “falan yerde toplanın” diyor. Ya bizi de evimizden alsın, ya da onları da almasın.

Hacı Kalay eyvallah etmez,

- Beğenmiyorsan al sen başkanlık yap, der.



- Tamam, yaparım.

Kalemi kâğıdı alıp yazmaya başlar: hem yazar, hem de okur.

Madde 1: Herkes evinden alınacak.

Millet alkışlar:

- Yaşasın!

Madde 2: Gelince kahvaltı yapılacak.

Madde 3: Köle Hafız Kur'an okuyacak, Bekir hoca açıklamasını yapacak.

Madde 4: İlmihal bilgileri verilecek.

Madde 5: ...

Hacı Kalay dayanamaz atılır hemen:

- Hey, dur hele!

- Ne var?

- Hep ders olur mu yahu? Oraya bir de “gevezelik saati” yaz bakalım.

Gülüşürler.

Bu kadar eğitimcilerle içli dışlı olan Hacı Kalay insan psikolojisinden ve pedagojik gerçeklerden de haberdardır demek ki. Hep ders insanı sıkar. Arada bir teneffüs olmalı. Olmalı olmasına da, Hacı Kalay Emmi'nin dilinde “teneffüs” adını değiştirmiştir. Herkesin güldüğü de herhalde bu değişiklik olsa gerektir. Allah'u alem.

Söz Hacı Kürtüllüden açılınca, bir hatırasını da şöyle anlatmıştı. “Hacı Kalay ve ekibi yine Tekir tarafına gelecekler. Beni de siparişleriyle beraber aldılar. Yukarıya doğru gittik. Şimdiki Orman Çeşmesinin üstünde bir tesbiliğin yanına oturduk. Dedim ki:

- Maraş’tan beri yaylamaya geliyorsunuz. Bu sıcak yazının yüzüne oturuyorsunuz. Az yukarıda Kamalaklar var. Altı buz gibi serin olur. Yel püfür püfür eser. Haydin bari oraya çıkalım.

Köle hafız itiraz etti. Merhum çok zayıf idi.

- Ben buraya zor çıktım arkadaş. Bir yere gidemem, dedi.

Mecburen oturduk sohbet ediyoruz. Derken birisi geldi, selam verdi ve yekten söze başladı.

- Hoş gelmişsiniz. Bu oturduğunuz yer benim. Hatta şu gördüğünüz bütün alan da benim. Güle güle oturun. Ama unutmayın, bu oturmalarınızı, piknik yapmalarınızı hep Atatürk’e borçlusunuz.

Millet birbirinin gözüne baktı. “Ulan nerden çıktı bu adam? Hele de ne gereği var şimdi Atatürk lafının” der gibiydiler. Yine de alttan aldılar ve

- Hele bir otur efendi. Soluklan bir de konuşuruz.

- Tamam, aha oturdum. Ama dediğimi yabana atman, Atatürk’ün kıymetini bilin. Ona da bir teşekkür edin.

- Yahu arkadaş, biz Maraş’ı düşmandan kurtardığımızda meydanda Atatürk mü vardı? Biz savaşa ondan çok önce girdik ve kazandık.

- Olsun, siz yine de ona teşekkür edin.

- Be birader, sen de dediğini diyorsun yani. Atatürk'ün kaç askeri gelmiş de bize yardım etmiş? Sivas'tan Kılıç Ali'yi göndermiş. O da Pazarcık'tan beri gelmemiş. Yemiş kebabı, içmiş şarabı orda. Ne teşekkürü?

Neyse, biraz konuşunca bakmışlar ki adam bağlar gazeli. Ne ilim var, ne fikir. Ne de kibarlık. Sözü sohbeti de işe yaramaz. Köle Hafız oradan birisine demiş ki:

- Çık şu kayaya da bir ezan oku!

Adam garip garip bakmış hocaya. “Daha öğleye iki saatten fazla vakit var, bu ne ezanı?” der gibi. Hoca kaşıyla gözüyle “hadi” demiş adama. O da kalkmış, çıkmış kaya başına ve selenmiş vadilere doğru:

- Allahu Ekber. Allahu Ekber.

Misafir bastonunu almış eline ve

- Bana müsaade. Benim biraz işim var. Yolum da uzun. Siz namazınızı kılın, demiş ve yavaş yavaş gitmiş bastonuna dayana dayana...

Müezzin de ezanı bitirmiş. Duasını devşirmişler. Rahmetli Köle Hafız o zaman demiş ki:

- Kurban olduğum peygamberim ne kadar da doğru söylemiş, “ezan okununca şeytanlar kaçır” diye. Kaçtı gitti işte.

Millete bir gülmek gitmiş. Bu arada Hacı Kürtüllüye dönmüşler.

- Kim bu adam yahu?

O zaten başından belli tebessüm edip duruyormuş. Bunları anlatınca bana dedi ki:

- Kimdi o biliyor musun?
- Yok. Nerden bileceğim sen söylemezsen.
- Cennet Arap'tı.
- Şu bizim Cennet Arap mı?
- Evet.
- Tam adamına çatmışlar.

O adam seneler evvel Hacı Mehmet Demir Efendiye misafiri olduğumuzda aynı bastona çaka çaka yanımıza gelmiş ve epey bir macerasını anlatmıştı. Hani “merd-i kıptî şecaat arz ederken sirkatin söylemiş” derler ya, o maceralar da öyle şeylerdi işte. Anlatmaya hem değmez, hem de arkasından gerekmez. Bileceğiniz her yerde bazen orijinal tipler olur ya, işte öyle bir şey...



*II. BÖLÜM:*

***HACI KALAY'IN AHLAKI***

## KONU YA GİRİŞ

Bilindiği gibi insanda iki çeşit huy vardır. Bu iki huydan birisi iyi huy, diğeri ise kötü huydur. Bütün bu huyları anlatan ilme “ahlak” diyoruz. Biz “İslam’ın Özeti” kitabımızda “İslam Ahlakı”nı kısaca tanıtmış, bu iyi veya kötü huyların sebeplerini, fayda ve zararlarını, bilgi kaynaklarını, edinmek veya kurtulmak için gerekli mücahide ve usullerini yazmıştık. Burada maksadımız ahlak ilmini anlatmak değil, Hacı Kalay’ın bu yönünü incelemektir. Bu yüzden o bilgileri tekrar etmek istemiyoruz. Ancak anlatılanların boşlukta kalmaması için her iyi huy incelenirken, hakkında azıcık bilgiler vermek faydalı olur kanaatindeyiz. Bu sebeple yeri geldikçe açıklanan her huy için Şamil İslam Ansiklopedisinden bazı bilgiler seçerek alıntılıdık. Her defasında aynı kaynağı zikretmenin hoş olmayacağı kanaatiyle, hemen burada bunu belirtelim dedik.

Hiç şüphesiz İslam ahlakının, başka bir ifadeyle bizim iyi ve kötü ahlakımızın kaynağı Kur’an-ı kerim ve sünnet-i seniyyedir. Bunu anlamak için sadece şu ayet ve hadislere bakmamız yeterlidir.

“Hiç şüphesiz sen elbette yüce bir ahlak üzeresin”.<sup>20</sup>

“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim”.

---

<sup>20</sup> Kalem, 4.

Bunun en temel ölçüsünü de şu hadis vermiştir sanırım: “Kendi nefsin için sevdiğini, başkaları için de sevip istemek, kendi nefsin için istemediğin şeyi, başkaları içinde sevmemek ve istememektir.”

Atalarımızda bu konuda “İğneyi önce kendine, çuvaldızı da başkasına dürt” demişlerdir. Lokman Hekim gibi aklını kullananlar, bu metotla, bütün edebi öğrenebilirler.

Şimdi ana başlıklar altında merhumun iyi huylarını dile getirmeye başlayabiliriz.

## ÇALIŞKANLIĞI

İyi bir Müslüman, hem dünya, hem de ahiret için dengeli bir biçimde çalışan insandır. Asıl hayat ahiret hayatı olduğundan orası için daha fazla çalışmak gerekirse de dünyada unutulmamalı, ondan da nasip neyse alınmalıdır.

Geçimini sağlamak için çalışıp helâlinden kazanma farzdır. Allah buyurur: "Ve gerçekten de insan ancak kendi çalıştığını elde eder ve yine Şüphesiz onun emeği kendisine pek yakında gösterilecektir." (en-Necm, 53/39)

Hz. Peygamber (s.a.s.): "Geçim için çalışıp helâlinden kazanma farzdır." (Keşfu'l-Hafa, II, 46) buyurmuştur.

İslâm'da kazancın en muhterem olanı el emeğinin mahsulü olandır. Zira Rasûlullah (s.a.s.): "Kişi kendi elinin emeğinden daha temiz bir kazanç elde etmemiştir." (İbn Mâce, Ticârât, I) ve "Hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir şey yememiştir. Allah'ın peygamberi Davut (a.s.)da elinin emeğinden yedi." (Buhârî, Büyü, 15) buyurmuştur.

Hz. Peygamber (s.a.s.), çalışmayı ve bununla kişiye muhtaç olanları geçindirmeyi, Allah yolunda cihat etmek veya gündüzün oruç tutmak, geceleyin de namaz kılmak ile eşdeğer tutmuştur. (Buhari, Nefekât, 1)



Bir Müslümanın, kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kimseleri geçindirmeğe, borçlarını ödemeğe yetecek kadar helâlden kazanması farzdır. Fakirlere yardım, gariplere iyilik için yeterli miktardan fazla kazanmak İslâm'ın övdüğü, güzel gördüğü bir şeydir. Böyle bir kazanç nafîle ibadetten daha faziletlidir. Çünkü bunun faydası toplumun bütün bireyleri içindir. Lükse ve ihtişama kaçmamak şartıyla huzur içinde yaşamak, rahat etmek ve fazlasını Allah yolunda hak sahiplerine infak etmek için daha fazla kazanmak mubahtır. Halka gösteriş yapmak, kendini onların üstünde görmek, lüks içinde yaşamak için yapılan çalışma helâl yollardan bile yapılırsa, bu yolla elde edilen kazanç haramdır. İnsanlara karşı servetiyle, mevkiıyla gururlanan kimseler, dünyada ve âhirette ağır sorumluluk altındadırlar.

Hiç şüphesiz Hacı Kalay bildiği kadar ilahî kanunlara bağlı bir insandır. Dini yaşamak onda tabii bir hal almıştır. Hacı Kalay alim değildir. Bilinen manada bir veli de değildir. O, bildiği kadarıyla dini ihlas ile yaşamayı gündelik hayatının tabiatı haline getirip kolayca yapmayı başarabilmiş güzel bir Müslümandır. Asıl, tabii, organik, orijinal bir Müslümandır yani. Onu güzel kılan ve zengine fakire sevdiren de herhalde bu yanındır.

Hacı Kalay Emmi'yi bugünlere getiren herhalde iki kelimedir: Çalışkanlık ve doğruluk, dürüstlük.

İş için girdiği ilk çeltik fabrikasında çok çalışarak önce ustabaşı olmuş, sonra da vefalı patronunun himmet ve yardımıyla kendi işini kurmuştur. Herhalde o patronu her işçisine aynı muameleyi yapmamıştır. Onun dürüst çalışması insanda güven oluştururdu. İşinde de kısa zamanda isim sahibi olur. Çünkü muamelesi dürüst, işi sağlamdır. Bunun yanına yerine göre az kazanma, çok yardım etme, müsamahalı davranma, fakiri koruma, gerekirse borcu silme gibi işleri onun müşterisini çoğaltmıştır. Çevre kaza ve vilayetlerden bile müşterisi vardır. Ayrıca kazancını hayır yollarında infak etmesi,

misafirperverliği, insana değer vermesi, güler yzly tatly dilli olması, vefası... Onu sevdirmiştir. Brtm bunlar da işine olumlu olarak yansımıştır.

## DOĞRULUĞU

Bize göre doğruluk, Allah'ın kanunlarına uygun yaşamaktır. Bu yüzden doğruluk, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in yaşadığı hayat ve huydur, güzel ahlâkıdır. İyi bir Müslüman onu örnek alır ve dosdoğru olur. İstikamet de bu doğruluk çizgisinde devam etmektir. “Emir olunduğu gibi dosdoğru olmak” dinin en büyük ve tabi ki en faziletli emridir.

İnsan hem doğru olmalı, hem de doğrularla beraber olmalı, doğru yolda yürümelidir. (et-Tevbe, 9/119) Davranışlarda doğruluğa hakkaniyet de denir. Bu da adalet, insaf ve merhametten ibarettir. Bu güzel huy oldu mu, sabır, itaat, infak, istiğfar, ihlâs, takva, haya, emanet gibi güzellikler kendiliğinden gelir.

Doğruluğun karşısında yalancılık, bâtıl, dalâlet, hile, aldatma, kandırma, çarpma gibi kötü huylar vardır. Doğruluğun, vahyî temellerinin anlaşılmasından sonra, düşüncenin eyleme geçirilmesinde en başta dile hâkimiyet gelmektedir. Dil, düşüncenin iletim vasıtasıdır. Müminler söz söylerken doğruyu söyler, gereksiz yere konuşmaz, kötü söz söylemezler; ya hayır konuşurlar yahut susarlar.

Doğruluk; düşüncede, sözde, niyette, iradede, azimde, vefâ ve amelde doğru olmaktır. Bize göre düşüncede ve inançta tam manasıyla İslâm'a yönelinmedikçe ve İslâmî hükümlere teslim olunmadıkça davranışların doğru olması mümkün değildir. Doğru olan ahlâk Hz. Peygamber'in ahlâkıdır; bunun dışında doğru bir yol yoktur. Zira Rasûlullah (s.a.s.) "dosdoğru ol" mesajı ile "Hûd sûresi beni kocattı" diye buyurarak doğruluğun önemini ve insana yüklediği

sorumluluğu ifade etmiştir (Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'ân Dili, IV, 2829).

İslâm dışı fert ve toplum hayatında doğruluğun bir anlamı yoktur. Çünkü düzenler zulüm üzerine kuruludur ve insanlar şahsî çıkarları peşinde birbirlerini kandırmak için türlü oyunlara başvurmaktadırlar. Bu bozuk bir hayat düzenidir. Sorumsuz, çirkin davranışların hakim olduğu düzen, Müslümanların hakka yaklaşıtrıcı en güzel hasletlerini de yozlaştırmıştır. İnsanlar her geçen gün doğru yoldan uzaklaşmaya, âhiret yurdunu aramaktansa materyalist dünyanın hevâ ve heveslerine uymaya başlamışlardır.

Anglikan kilisenin Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiyye'ye sorduğu "İslâm, fikre ve hayata ne vermiştir?" sorusuna bir İslâm âlimi tek cümle ile "Fikre tevhit, hayata istikamet (doğruluk) vermiştir." şeklinde cevaplamıştı.

Rasûlullah şöyle buyurur: "Doğruluk insanı iyiliğe yönelir, hayırlı işlerde Cennet'e kılavuzluk eder. Bir kimse, doğruluğu prensip edinirse Sıddık olur. Yalancılık da insanı kötülüğe ve fücra sürükler. Kötülük de cehenneme götürür. Bir kimse yalancılığı prensip edinirse Allah'ın divanında kezzap (yalancı) defterine yazılır." (Tecrid-i Sarih Tercümesi, XII, 146).

### **Paraya Tavrı**

Hacı Kalay haramdan, yalandan, hileden, aldatmadan uzaktır. Hakkı olmayan paraya göz dikmez. Aslında onun yanında paranın çok bir kıymeti de yoktur. "İşim, akıbetim ne olacak?" gibi kaygılar da taşımaz. İleride göreceğimiz gibi bu konularda tam bir rıza ve tevekkül makamındadır. Allah da verdikçe verir bu kuluna. O da verdikçe verir Allah yoluna...

### **“Fazla Parayı Alamam”**

Bir gün mecburen bankadan bir parasını çekmeye gider. Veznedar kendisine fazla para verir. Uyarır ama adam dinlemez. “İşimi bana mı belletiyorsun? Sen hesaptan ne anlarsın?” diye hakaret ederek Hacı abiyi suçlar. Bu da “fazla parayı ben alamam” der. Sesler yükselir. Derken müdürün dikkatini çeker bu iş. Hacı Kalay Emmi’yi çağırır ve meseleyi sorar o da anlatır. “Akşama açık verisiniz diyorum dinlemiyorlar” der. Müdür memuru da çağırır. Oturup hesap yaparlar, Hacı Kalay haklıdır. Teşekkür eder müdür bey ve saygıyla, izzetle uğurlar onu bankadan.

Çalışkanlık ile doğruluk, muamelede dürüstlük, temiz işçilik birleşince, Hacı Kalay’ın işi memleketi aşar, civar kaza ve şehirlerden de müşterisi olur. Onun şu hikâyesi başarısının altında yatan yanlarından birisini izah eder:

### **“Muamelesi Nasıl?”**

Ahmet Vişne kardeşimizden duymuştum. Almanya’dan Nalbant Mehmet diye bir tanıdığı vardır. Bu adam aynı zamanda Frankfurt’ta Milli Görüş’te çalışmaktadır. Bir gün Maraş’a gelir. Buluşurlar. Bir ev yaptıracağını söyler. Ahmet kardeşimiz de onu alır, Hacı abiye götürür. Adamı tanıtırken, aynı davanın erleri olduğunu ifade için,

- Almanya’dan dostum Hacı Mehmet Bey. Milli Görüş’ten. Şöyle şöyle bir maksadı var...

Hacı abi adamın yüzüne beraber dedi ki:

- Hacılığı kendine. Görüşü de beni ilgilendirmez. Muamelesi nasıl, sen asıl onu söyle?

Biz adamı tezkiye ettik ama Mehmet Beyin canı sıkıldı. Biraz oturduk. Pazarlık yapmadan kalktı ve izin istedi. Beraberce çıktık, arabaya bindik, gidiyoruz. Derin derin düşünüyorum arkadaşım. Neyse, Briketiler pazarının köşesini döndük. Birden bana

- Dur, geri dönüyoruz.

- Ne oldu?

- Yahu ben adamı garip karşıladım ama adam çok haklı. Geri dön, alış veriş yapalım.

Geri döndük ve işi bitirdik.

Hacı abinin çizgisi budur. O lakaba, unvana, servete, samana, şana, şöhrete değil, muameleye bakardı. Kendisi de bunun şuurunda olarak o konuya haddinden fazla dikkat ederdi.

## SABIR SEBAT VE AZMİ

Sabır, İslam'ın emrettiği iman, ibadet ve muamelatı, iyi ve güzel ahlakı yaşama, haram ve kötü huyları terk etme, musibet, bela, acı ve zorluklara tahammül etmede dayanmak, direnmek ve devam etmektir. Bütün başarılar disiplinli bir hayatın neticesindedir. Disiplin ise belli davranışları gerekli zamanlarda ısrarla yapmak, aklın ve dinin gösterdiği yolda yürümeye devam etmektir. Onsuz başarı olamaz.

Sabır en güzel, en faydalı bir huydur. Sabırsız hiçbir fayda, güzellik ve başarı ele geçmez. Allah'ın emirlerini yerine getirmek, aklın ve dinin hoş görmediği ve nefsin meşru olmayan istek ve arzularına mukavemet edebilmek, hayatta elde olmadan başa gelen ve insana büyük elem ve keder veren bela ve musîbetlere karşı koyabilmek ve bunların üstesinden gelebilmek için sabırlı olmak ve sabretmeye alışmak lazımdır. Bütün faziletlerin anası, hayatta muvaffak olmanın ve kemale ermenin sırrı bu güzel özelliştir. Her türlü rezaletin sebebi sabırsızlık veya gerektiği kadar sabır gösterememektir. Sabır her faziletin üstünde bir değer taşır. "Şüphesiz Allah Teâlâ sabredenlerle beraberdir" (el-Bakara, 2/153, 155).

Sabrın sonu selamettir, başarıdır. Sabır acıdır. Fakat sonucu tatlıdır. Hz. Peygamber (s.a.s); "Sabreden başarıya ulaşır" ; "Sabır başarının anahtarıdır"; "Sabır bir ışıktır"; "Sabır cennet hazinelerinden bir hazinedir"; "Sana sıkıntı veren şeylere karşı sabretmende birçok hayır vardır" buyurarak sabrın faziletini anlatmıştır.

Hız. Peygamber (s.a.s); "Sabır, acı bir olayın yaptığı sarsıntıya karşı ilk anda gösterilen tahammüldür" (Buhârî, Cenâiz, 32) sözüyle bir felaketle ilk karşılaştığı zamandaki sabrın önemini vurgulamıştır.

Hız. Peygamber şöyle buyuruyor: "Mü'minin işi hayrete şayandır. Zira işinin hepsi onun için hayırlıdır. Bu özellik yalnız mü'mine özgüdür. Zira sevinirse şükreder. Bu ise onun için hayırlıdır. Başına belâ gelirse sabreder. Bu da onun için hayırlıdır" (Riyâzüs-Sâlihîn, 1, 54).

Sabretmek, mahkûmiyete, meskenete ve zillete razı olmak, haksız tecavüzlere, insan haysiyetine gölge düşürecek saldırılara katlanmak ve bunlara ses çıkarmamak anlamına gelmez. Çünkü meşru olmayan şeylere karşı sabretmek caiz değildir. Bunlara karşı içten elem duymak ve bunlarla mücadele etmek gerekir. İnsanın kendi gücü ve iradesiyle üstesinden gelebileceği kötülöklere katlanması ya da karşılayabileceği ihtiyaçları karşısında gevşemesi sabır değil, acizlik ve tembelliktir. Rasulullah (s.a.s); Ya Rabbi! Acizlikten ve tembellikten sana sığınırım" (Buhari, Cihad, 25) diye dua etmiştir.

Bazı sıkıntılar vardır ki, kulun irade ve gücünü aşar. Böyle felaketler başa geldiği zaman heyecana kapılmadan ve şikâyet etmeden takdir-i ilâhiye razı olup sabretmek müminlerin özelliklerindedir. Nitekim Cenab-ı Allah Kuran-ı Kerimde sabr-ı cemili (güzel sabır) emretmektedir. (Yusuf, 12/18). Rasulullah (s.a.s) Sabr-ı cemil şikâyet edilmeyen sabırdır" buyurmuştur. Aslında elden bir şey geldiği zamanlarda sabırsızlık gelmediği zamanlarda sabırsızlık göstermenin bir faydası yoktur ve lüzumsuz bir harekettir.

Sabrın sonu selâmettir. Sabır, iman ve ibadetin, ilim ve hikmetin, kısaca bütün faziletlerin başıdır. Sabırlı insan iyi insandır. İyi işler yapıp birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenlerin kurtuluşa ereceklerini Allah Teâlâ haber vermiştir. Sabır zafere giden yoldur (el-Asr, 103/1-3).



### **Azıcık Pislik Yemek**

Hacı Kalay da hayatında bir başarı varsa, bunu çok hasletleri ile birlikte, en fazla da sabır ve sebatına, azim ve gayretine borçludur. Bakıyoruz ki o para kazanırken de, kazandığını davası uğrunda harcarken de, bilfiil hizmet ederken de büyük bir azim kahramanıdır. Hayatı boyunca sabah namazını cemaatle kılma, işinde sürekli yükselme, dostlarında artma, İmam Hatip davasında çalışırken o kurumun müdür, muavin ve öğretmenlerinden daha erken okula gelip sulama, kontrol vs. ihtiyaçlarını görme... Hep bir azim ve sağlam iradenin mahsulüdür.

Çünkü azıcık nefse meyil etse, ilkelerini çiğnese, şehvetlere dalsa, yaptığı hizmetleri asla yapamazdı. Mesela hacca gidecektir. Derler ki “hava yoluyla gidersen, bilet parasını Bankaya şu kadar erken yatırmada şu kadar tenzilat var”.

O zaman için cazip bir rakamdır tenzilat. Etrafı onu banka bedelinin azlığı yüzünden buna teşvik eder. O ise asla buna meyletmez. Bu arada “ne olacak? Azıcık bir faiz” diyenlere de bir oyun hazırlar.

Ne mi yapar?

Az diyenler için az bir insan pislği kurutur. Onu da beyaz bir kâğıdın arasına koyar. Sonra da az diyen birisine götürür.

- Al şunu ye! Der.

Adam bakar ve anlar. Atar hemen. Kalay ise cevabı yapıştırır:

- Niye yemiyorsun? Azıcık bir şey?

Adam hatasını anlamıştır.

## TEVEKKÜLÜ

Tevekkül; Müslümanın, yapacağı işlerde tüm zahiri sebeplere sarılması, alınması gereken tedbirleri alması, çalışıp çabalaması, ama gönlünü bunlara bağlamayıp sadece Allah'a dayanmasıdır. İşte huzur ve mutluluk ancak böyle elde edilir.

Tevekkül, hiç bir zaman, çalışmayı ve sebebe sarılmayı terk edip, "Allah'ın dediği olur" diyerek kenara çekilmek değildir. Bu tevekkülü yanlış anlamaktır. Nitekim Hz. Peygamber, devesini salıvererek Allah'a tevekkül ettiğini söyleyen bir bedeviye "Onu bağla da öyle tevekkül et" buyurmuştur (Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyame, 60).

İslâm inancına göre; yaratıkların bütün fiilleri, halleri ve sözleri yüce Allah'ın kaza ve takdîri ile meydana gelir. Onun için İslâm alınması gereken tedbirleri aldıktan sonra, insanlara ve araçılara değil, sadece Allah'a dayanma anlamındaki bir tevekkülü emreder. Bir ayette Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Müslümanlar sadece Allah'a dayanıp güvensinler" (Âl-i İmrân, 3/122). Hz. Peygamber de şu sözleri ile Müslümanlara tevekkülü tavsiye etmektedir: "Eğer siz Allah 'a hakkıyla tevekkül dersiniz, o sizi kuşu rızıklandığı gibi rızıklandırır" (İbn Mâce, Zühd, 14).

Tevekkül, Müslümanların kadere olan inançlarının bir sonucudur. Tevekkül eden kimse, Allah'a kayıtsız şartsız teslim olmuş, kaderine razı kimsedir. Fakat nasıl kadere inanmak tembel tembel

oturmayı, her şeyden el etek çekmeyi gerektirmiyorsa, tevekkül de tembellik ve miskinliği gerektirmez. Gerçek mütevekkil çalışmadan kazanmayacağını, ekmeden biçilemeyeceğini, amelsiz Cennet'e girilemeyeceğini, ihlasla ibadet ve taatta bulunmadan Allah'ın rızasına kavuşulamayacağını bilir.

Allah Teâlâ kendisine itimat ve tevekkül eden saf kalpli temiz Müslümana her zaman yardım eder. Bu da bazen keramet gibi bir harika cinsine girer. Buna “maûnet” denir.

İşte bir misali: Bir defasında da anahtarı kaybolmuş çelik kasa paniğini anlatmışlardı. Bu “bismillah” demiş ve kolu çevirmiş. Langırt diye yüksek bir ses çıkaran kasa açılmaz mı?

Hac'da bir tevekkül örneğini yazmıştık. Bu güzel örnek hikayeyi hatırlamadıysanız ibadet hayatını yazdığımız “haccı” bahsine bakabilirsiniz.

## RIZASI

İslam ahlakının en yüce makamlarından birisi olan rıza, kulun ilahî hükümlere itirazsız boyun eğmesi demektir. Kul her halinde Allah'tan razıdır. Ama asıl önemli olan, Allah'ın kuldan razı olmasıdır. Bunu bilen büyük bir saygı ve sevgi içinde olur, disiplinli yaşar.

Allah'ın kullarından razı olduğunun alameti, kulların amelleridir. Eğer kul iyi amellerle meşgul ise Allah razı, kötü ameller ile meşgul ise Allah gazap etmektedir. Bazı büyükler, Allah'ın rızası veya gazabı kulun amelinden gelmez. Aksine Allah razı olur da kula iyi amel işletir veya gazap eder de, onu kötülüklerle meşgul eder demişlerdir. Yani rızanın başı da sonu da Allah'tır.

Tasavvufta rıza konusu ince ve derindir. Kul, nimet kadar, gelen belalardan da razı olmalıdır. Nitekim şairin şu kıt 'ası, bu mânâyı ifade eder

*Hoştur bana senden gelen  
Ya gonca gül, yahut diken;  
Ya hil'at-u yahut kefen,  
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.*

Bunun altında yatan, kuşkusuz ki, sevgiden başka bir şey değildir. Seven, sevgiliyi razı etmek için her sıkıntıya katlandığı gibi,

ondan gelenlere de sızlanıp şikâyet etmez. Çünkü sevgiliyi gücendirmek istemez. Kur'an şu iki örneğimizle rızayı anlatır:

**“Ey itminane ermiş nefis, dön Rabbine; sen ondan razı, o senden razı olarak!”** (Fecr, 27 vd. )

**“Allah onlardan, onlar Allah'tan razı olmuşlardır.”**  
(Beyyine, 8.)<sup>21</sup>

Hacı kalay Allah Teâlâ'dan razı bir kuldu. Verdiği nimetlere şükreder, ikram ve ihsanlarından razı olur, şükürünü eda edememe hayasıyla yaşardı ve her zaman Allah Teâlâ'nın rızasına ermek için çabalardı. Kendine düşen hizmetleri aşk ile yapmasından, yaptıklarından da kimseden karşılık beklemeyen tavrı zaten bunun en büyük alameti idi. Zaten o rıza olmasa insan kendi hayatını zevkle yaşamayı, keyifle eğlenmeyi bırakır da böyle bir fedakar hayatı seçebilir miydi?

Hacı Kalay hep rıza içinde yaşadı. Bazen sitem etti ise o da davası adınaydı. Gayret içindi, teşvik içindi. “Nasıl böyle yapılır?” dediği yerler de ayıplamak, utandırmak maksadından öte, uyararak içindi. Nasihat içindi. Yoksa hiç kimseyi şahsına yapılanlardan dolayı eleştirdiğini duymadım.

---

<sup>21</sup> Rıza ile sabır ve tevekkülün yakın ilişkileri vardır. Bununla beraber Kur'an'dan şu ayetlere de bakılabilir: Maide 119, Tevbe 100, Taha 109, Feth 18, Mücadele 22, Zümer 7, Meryem 6, 55, Feth 29.

## ÜLFET MUHABBET VE NEŞ'ESİ

Merhum Hacı Kalay'ın en bariz yanı, muhabbet ve neşesiydi. İnsanları candan karşılar, yüzünde tebessüm eksik olmazdı. Onun yanında hep neşeli kalırdınız ve ayrılırken enerji ve moral depolamış olurdunuz.

Ülfet, ehli ile dostluk, arkadaşlık, cana yakın olma; güzelce görüşüp konuşma, muhabbet etme güzel bir şekilde görüşüp konuşma, kaynaşma demektir. İnsanlar toplum içinde yaşadıkları için birbiriyle tanışıp görüşmeye, iyi geçinmeye mecburdurlar.

Ülfetin zıddı uzlet'tir. Uzlet, insanlardan uzaklaşmak, bir köşeye çekilip kendi başına yaşamak demektir. Uzlet insan yaratılışına ters düşer. Allah Teâlâ bizi, birbirimizle görüşüp tanışmak için yaratmıştır (Hücûrat, 49/13). Şu halde, geçerli dinî bir sebep olmadan inanların toplumun dışında yaşamak istemeleri doğru değildir. Toplumun içinde, fakat onlarla hoşça geçinerek hayatlarını sürdürmeleri dinî ve ahlâkî bakımdan daha uygundur. Peygamber (s.a.s) insanlardan kaçmamış, tam aksine onların içine girmiş, beraber yaşamış ve kendileri ile en güzel şekilde münasebetler kurmuştur.

Allah Teâlâ mü'minlerin kalplerini birleştirmiş, onların gönlüne dostluk ve ülfet doldürmüştür (Âli İmran, 3/103). Bunun devam ettirilmesi Müslümanların görevidir. Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde; "Mü'min ülfet eden ve kendisi ile ülfet edilendir. Ülfet etmeyen ve kendisi ile ülfet edilmeyen kimsede hayır yoktur. İnsanların en hayırlısı insanlara yararlı olanıdır" (Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 4, 5, 335) buyurmuştur.

Başkalarını sevmeyenlerin onlarla ülfet etmesi mümkün değildir. Çünkü sevgiden yoksun gönüller başkaları ile konuşup görüşmek, dostluk kurmak istemezler.

Aslında ülfet, Allah Teâlâ'nın kullarına bağışladığı büyük bir nimettir. Bu nimetin Allah Teâlâ'nın kadrini bilmeli, hakkını vermelidir. Zira bu nimetten mahrum olanlar uzlete çekilmek, diğer insanlardan uzaklaşmak, yalnız ve sıkıntılı bir hayat geçirmek zorunda kalırlar. Bu da insan tabiatına ters düşer. Hâlbuki ülfet insanları birbirine yaklaştırır, düşmanlıkları yok eder, dostlukların doğmasına vesile olur, düzenli işleyen bir cemiyet hayatının doğmasını mümkün kılar.

### **Tilki Hikâyesi**

Hacı Kalay Emmiyi sağlam bünyeli olduğu kadar sağlam karakterli birisi olarak da tanıdık. Çok sık görüşmezdik ama son yaşlılık çağına kadar pek hastalandığını da bilmeyiz. Fakat bu ahir ömründe birkaç hastalıkla mustarip oldu. İyileştikçe iş yerini hiç bırakmadı. Oğlu Paşa gibi artık torunu da işi öğrenmişti. Gittiğimizde bizi önce o karşılardı.

Hacı Kalay Emmi'yi her ziyaret edişimizde “daha sık gelmeliyiz ziyaretine” derdik, ama dünya telaşı, bizim çalışmamızın bizi eve bağlaması vs. bu arzumuzu yeterince uygulayamazdık. Güngörmüş, umur geçirmiş Hacı Kalay Emmi bu tür ziyaretlerden memnun olurdu. Oraya öğle üzeri gidenler hep kebab yediklerini anlatırlar. Gözü gönlü, ikramı bol bir insandır Hacı Kalay Emmi.

Gürlek sesiyle sözü sohbeti dinlenir insandı. Neşeliydi ve etrafa neşe saçardı. Yazın Yavşan Dağında kalırdı bir müddet. Oraya bir çardak yaptırmıştı. Misafiri eksik olmazdı.

Dünya kazancı veya kaybı onun keyfini bozmadı. Kadere teslimiyeti tamdı. Elindeki nimetin kadir ve kıymetini bilmeye davet

ederdi insanları. Var olanın kıymetini bilmeden yeni nimetler peşine düşen, dört elle fani dünyaya sarılan hırs ehlini ayıplardı.

Şöyle de bir tekerlemesi vardı: “Kuyruğu uzundu, kalındı, yağlıydı, çok iyiydi ama gitti.” Bunu Orhan Hocamdan ilk duyduğumda çok hoşuma gitmişti.

- Bu ne demektir? Dedim.

- Tilki hikâyesidir, dedi.

- Yani?

- Bir tilki varmış. Şöyle dermiş: “Uzun, kalın, yağlı bir kuyruk ola da yiyesin!” Bir gün dediği gibi bir kuyruk yakalamış. Fakat hırsından, huysuzluğundan bunu beğenmemiş. Derken bir kuş gelmiş, kapmış götürmüş onu. Hasretle kaçırdığı kuyruğa bakan tilki şöyle demiş:

- Vallahi hem kalın, hem uzun, hem de yağlıydı...

Hacı abi bunu anlatır ve tembih ederdi:

- Elinizdeki kıymetini bilin ve onunla yetinin. Mutlu olursunuz inşallah. “Daha fazlası” diyerek mutsuz olmayın.

Ülfet, muhabbet ve neşe olur da mizah, şaka, latife ve nükte olmaz mı? Bunlar birbirlerini tamamlayan huylardır. Öyleyse şimdi de o konuyu görelim.



## ŞAKA LATİFE VE NÜKTESİ

Şaka, iyi bir huydur, tabi tadında kaldıkça, haddi aşmadıkça, günaha batmadıkça. Bu yüzden sevgili Peygamberimiz de hem şaka yapar, hem de kendisiyle şaka yapılmasına izin verirdi. Çünkü şaka, meclise muhabbet kattığı kadar, fikri yaygın ve kalıcı da kılar.

Ama Sevgili Peygamberimiz (sav) Efendimiz şaka yaparken yalan söylenmemesini, kalp kırılmamasını, insanın başta şeref, haysiyet, itibar ve mal olmak üzere haklarına tecavüz edilmemesini isterdi. Eskiler şaka için, “yemekte tuz kadar” diye bir ölçü koymuşlardır. Her şeyin çoğu öyledir ama özellikle şakanın çoğu çalgam tadı verir. Çünkü şaka veya nükte, kıvamında olmazsa ters teper. Sevimli olma yerine sevimsizleştirir sahibini iyice.

Hacı abi hoş sohbetli ve çok da şakacıdır. Hele de sevdikleri arasında olursa. Ama insanın kalbinden diline kadar gelen nükte, gerisin geriye zor yutulur. Genellikle “kafiye” geldi mi “Safiye” gider yani. Bu yüzden nükte, hiç şüphe yoktur ki zekâ istediği kadar, cesaret işidir de. Hacı Kalay Emmi’de böyle bir pratik zekâ ve hazır cevaplılık vardır.

### Merdivenden Düşünce

Babam merhum evin önündeki bağa asıl merdiven dururken yakın diye ağaç merdivenden inerken düşmüş, ayağını kırmıştı. Hacı Kalay Emmi anlatıyor:

“Kalktık, hasta ziyaretine gittik Hartlap’a. Rahmetli Ahmet Gedemenli falan. Anam ikram filan getirirken dedim ki:

- Bacı duyduk, ölsün gitsin diye herifi yitekleyivermişsin merdivenden. Olur mu böyle? Yazık günah değil mi?

- Yok edem, kim demişse yalan demiş onu. Zaten gözü iyi görmüyor. Bu merdivenden inme, düşen dedim, beni dinlemedi, o kötü merdivenden indi.

Şakamı seh sandı da bir korktu ki kadıncağız...”

### **“Ver Babanın Borcunu”**

Aralarında şaka bitmezdi. Hacı abi Hartlap’tan bıçak getirtir, misafirlerine ikram ederdi. Yine bir defasında Hacı abi rahmetli babama para verip bıçak ısmarlamış. Babam da Kayseri yolcusu olunca “o bıçakları beraberimde götürüyüm de sana sonra getiririm” demiş. Babam oradan gelince çok yaşamadı.

Hacı abiyi her ziyaretimde oradakilere derdi ki:

- Bakın bu hocaya, babasının bana bıçak borcu var, ama vermiyor.

Ben de “en iyi savunma taarruzdur” sözüne binaen derdim ki:

- Tam tersi. Babam buna bıçak getirmiş. Parasını Kayseri’den dönünce alırım demiş. Hasta olunca da paraları alamamış. Şimdi

babama olan borcunu bana vermesi lazım. Ben de onu mirasçılara bölüştüreceğim. Hakları kalmasın.

Gülüştürdük. Ama müsaade alıp giderken yine bir bıçak daha hediye ederdi. O da bizim cepte çok eğlenmezdi. Hartlap'lıyız ya, bıçak lafı eden birisine “işte buyur” derdik, giderdi.

Hatta bir gün gülerek dedi ki:

- Türkoğlu'nda bir enişten varmış.

- Eee!

- Ondan da bıçak istedim. “Kayınbaban borçlu gitti” dedim.

- Eee!

- Alıp gelmesin mi bıçakları?

- Bak sen! Hâlbuki sen borçlusun.

- Yok yahu, o bana borçlu, amma sen varken enişteden alırmıyım?

Gülüştürdük.

### **Sakallı Hoca**

Salih Özsağır hocam da bir nüktesini anlatmıştı. Emekli olunca Abdulhamit Han Camisinde vaaz ediyormuş. Bir gün Hacı abi de gelmiş camiye ve dinlemiş vaizi. Sonra bir gün karşılaşmışlar. Hacı Kalay demiş ki:

- O camide vaaz veren hoca kimdi?

- Bendim?

- Yok yahu! O sakallıydı...

Salih Bey diyor ki: “Ben mesajı aldım tabi. O zarif nüktenin icabını yaptım ve hemen sakalı bıraktım hamdolsun.”

Salih hocam şunu da ekler: “Biz Kız İmam Hatip Lisesini açtık. Daha kapı pencere eksik. Bir yandan işçi çalışıyor. Hacı abi sabah namazından sonra eve veya işe gitmeden okula gelirmiş. Biz varıyoruz ki kendisi orada. Bu fedakârlıkları unutulmaz.”

### **Turşucu Hoca**

Hacı Parlak Bey anlatır:

“Elbistan İmam Hatip Lisesi Mezunları Derneği bir mezuniyet günü hazırlamışlar, K.Maraş İHL idarecilerini de davet etmişlerdi. K.Maraş İmam Hatip Lisesi'nden birkaç arkadaşla beraber Hacı Mehmet KALAY amcaya da aldık ve Elbistan'a gittik. Yemekler yenildi, konuşmalar yapıldı, sıra tanışma faslına geldi. Mikrofonu alan kişi, İmam Hatip Lisesi'nden sonra ne okuduğunu, ne iş yaptığını söylüyor, böylece kendini tanıtıyordu. Sıra Hacı Mehmet amcaya geldi. O, kendini şöyle tanıttı: "40 yıldır İmam Hatipliyim; ama hâlâ diplomam yok." dedi, katılımcılardan büyük alkış aldı. K.Maraş'a geldiğimizde, Hacı Kalay'a, K.Maraş İmam Hatip Lisesi'ne olan üstün gayretlerinden dolayı bir "onur belgesi" hazırladım, okul müdürü Mehmet Keşifliye de imzalattıktan sonra çerçeveletip kendisine takdim ettik. Nur içinde yatsın. Mekânı cennet olsun”.

İşte o yolculuktan dönerken Kanlıkavak'lı Arafa Buğdaycı Hocaya bu ekip misafir olur. O eve bir zaman biz de misafir olmuştuk. Şirin, önü bahçeli bir ev. Arafa Hoca bunları bahçeye götürür, gezdirir, akşam olunca da sofrayı serer. Hacı Kalay Emmi yediği turşuyu çok

sever ve hocadan her sene bu turşudan ister. Arafa Hoca da Hacı abiyi memnun etmek için her sene turşu getirir. Bu yüzden nerde görse Hacı Kalay abi onu “Turşucu Hoca” diye sever ve takılır “Nerde bizim turşu?”

Bir mecliste Arafa Hocam bunu anlatıca Orhan Fıstıcıoğlu Hocam güldü. Tabi o Hacı abinin yanında en çok kalan olunca manalı manalı baktık. O da açıkladı:

“Hacı abi o turşu gelince ağzını bile açmadan bunu çok seven Ankara’daki Şerafettin Paköz Beye gönderir.”

Ne fedakâr insan değil mi? İlle gönül alacak...

### **Pot Kıran Vali**

Orhan Hocamdan duymuştum. 1983 veya 84’lü yıllardır. ANAP iktidarında Abdulkadir Aksu ikinci kez Maraş’ta validir. Daha önce 1 Eylül 1976 - 9 Ekim 1977 tarihleri arasında Kahramanmaraş Vali Vekilliği yapmış olan Sayın Aksu, bu şehirde “dindar ve muhafazakâr” olarak iyi bir isim bırakmış ve çok sevilmiştir. Çünkü o zamana kadar böyle dindar, namazlı abdestli, halk ile iç içe, mütevazı valiler görülmezdi. Vali dediğin Kemalist devletin kırbacıdır o zamana kadar.

Her neyse, Hacı abiyi bir gece bir eve davet ederler. Orada Vali ve şehrin eşrafı vardır. Hacı Kalay geldiğinde insanlar gelmiş, sohbet başlamıştır. Herke ayağa kalkar ve “Hoş geldin başkanım” derler. Herkesin bu ilgisi ve hitabı vali beyin dikkatini çeker. Oysa Hacı emminin kılık kıyafeti köylüsüdür. Yani yukarıdan başlarsak, başta bere, sakal, sırtta dalgeçe yelek ve ceket, ayakta şalvar, elde baston, kundura yerinde yemeni. Hacı kalay bu kıyafeti hiç terk etmemiştir.

Vali taaccüp ederek sorar:

- Bu amca nerenin başkanıdır?

Millet neşeyle cevap verir:

- İmam Hatip Lisesini yaptıрма ve yaşatma derneğinin başkanı.

Vali bu ilginç adamı onu konuşurmak ister. Hacı abi bundan kaçınır ve der ki:

- Vali bey, benim tahsilim mahsilim yok. Şimdi ben sizinle konuşsam pot kırarım.

- -Pot ne demektir?

Nükte ve şaka Hacı abinin diline kadar gelmiştir işte. Nasıl salsın geriye? Eğer salsa, içine sinmez, şanına da yakışmaz. Fakat karşısındaki de yeni tanıştığı validir. Huyunu bilmez, suyunu bilmez. Ama ne olursa olsun, diline geleni geriye koymaz.

- Yahu daha potu bilmiyorsun, sen nasıl vali olmuşsun?

Vali bey şaşkınlığını atarken ortalığa bir gülüşmedir gider.

Neyse, başka mevzulara girilir. Bir müddet sonra vali hafta başında Ankara'ya çok önemli bir konu için gideceğini söyler. Kısaca da bilgi verir: "Başbakanın eşi Bayan Semra Özal nüfus planlaması hakkında tüm valilere bilgi ve görev verecektir."

Pratik zekâlı Kalay abi duramaz yine ve lafa başlar. Valiyi hiç ummadığı bir noktadan köşeye sıkıştırır.

- Sayın valim, bir soru sorabilir miyim?

- Buyur sor!

- Suriye ile Türkiye arasında bir savaş olsa, ne dersiniz, onlara karşı başa çıkabilir miyiz?

- -Suriye 6-7 milyon nüfus. Askeri buna göre bizden az. Kaygı değil, rahat yeneriz.

- Ya Yunanistan'la, Bulgaristan'la, Irakla?

Bazı devletler daha sayar böyle. Cevap aynıdır:

- -Onlar da aynı şekil. Hepsi de bizden küçük. Nüfusu az. Rahatlıkla yeneriz.

- -Pek, valim Çin ile baş edebilir miyiz?

- -Yooko hacı abi, onların nüfusu çok kalabalık. Teknolojileri de bizden üstün, der.

Hacı Kalay Emmi o zaman taşı gedğine koyar:

- Peki, valim, biz de çoğalsak da Çini de yensek olmaz mı?

Vali Bey şaşırır. Daha ne diyeceğini düşünürken ikinci bomba patlatılır:

- Sen Ankara'ya boşa gidiyorsun. Er geç bizim çoğalmamız lazım. Başka çaresi yok. Öyleyse bırakın şu nüfus planlamasını filan.

Vali bir şey diyemez tabi...

Ne kadar haklıdır değil mi? Aradan kaç yıl geçti. Şimdi devlet başkanı her evlenen gençlerden ortalama beş çocuk istiyor. En az üç çocuk diyor. İşte Orta Avrupa ülkelerinde tükenen genç nesli örnek veriyor. Yarın bu yaşlı emeklileri kim çalışıp da besleyecek? Devletleri

büyük bir tehlike içinde. Bu gidişle Avrupa'yı topsuz tüfeksiz nüfusumuzla yeniden işgal edeceğiz inşallah.

Yeri gelmişken söyleyelim; bu nüfus planlamasının bütün masrafını Amerika'daki Yahudi sermayesi karşılıyor. Niye? Müslümanlara iyilik yapmak için mi?

Allah Teâlâ akıl fikir versin bu kafalara...

### **“Sövmek Yasak Olmasa”**

Mehmet Kişifli Bey anlatmıştı. Sene Allahu alem 2009. Adıyaman'da “Kur'an Okuma ve Hafızlık Yarışması” var. Bir minibüs giderler. Talebe ve hocaların arasında Hacı Kalay Emmi de var. Şen şakrak giderler. Yarışma başlar. Bizim öğrenciler çok iyidir, ama Hacı abiye göre jüri haksızlık yapar. Bizimkiler üzülür tabi. Geri dönerken hala öfkesi geçmeyen Hacı abi der ki:

“Sövmeyi yasak etmişler neyleyim”.

Hacı abinin küfrettiğini kimse duymamıştır. Beddua da etmezdi. Ondan bunu hiç beklemeyen yoldaşları epey gülerler.

### **Mantar Zehirli mi?**

Orhan Fıstıçoğlu hocamdan: “Bir gün yanına vardım sonbahardı. Mangalda et ve göbelek, mantar pişiriliyordu. Bana

- Hoca ye!

- Hacı abi ben dağ mantarı yemekten korkuyorum. Zehirli olabilir.

- Korkma korkma. Evdeki Endirinliye yedirdim, bir şey olmadı.



Epey gltk. Bahsettiği aslı Andırın kazasından olan son eiydi.

### **Bal Odası**

Rahmetli Mehmet Adil Bey Göksün Değirmendere kasabasından bir dosttur. Nasıl olmuş bilemiyorum ama Hacı Kalay Emmi'ye ve arkadaşlarına evinde bal yedirmiştir.

Yine bir gün Göksün'de bir işi vardır. Huyudur, yalnız gitmez. Arkadaşlarıyla gitmeli, yemeli içmeli, işi zevke dntrmeliler.

Neyse, Göksün'de iş bitince dnte Mehmet Adil Beyi anarlar. Derken bal gündeme gelir. Arabanın yönünü çevirirler Değirmendere'ye.

Mehmet Adil Bey bunları ağırlar. Çay kahve içerler. Fakat ufukta bal hiç gözükmez. Vaziyetten arkadaşlarının üzüldüğünü anlayan Hacı Kalay ev sahibine sorar:

- Bu oda geçen sene bal yediğimiz oda değil mi?

Zeki ev sahibi nkteyi anlar ve:

- O oda, o oda, diyerek çıkar. Çok geçmeden mübarek şifalı bal ufukta gözükür. Onların neşesi yerine gelirken, benim de şimdiki ağzım sulandı. Fakat yapacak bir şey yok. İki de rahmetli oldu.

### **Nerdesin İşli Köfte?**

İşli köfte<sup>22</sup> Maraş'ın has yemeklerindendir ve sanki onsuz ziyafet olmaz. Olsa da eksik kalır yani. Memlekette ona “İçli Köfte” deseler de bizde adı “işli köfte”dir. Ama bazı dostlar ona “el bombası” da derler. Daha bize nasip olmadı ama çok yiyince adamı şehit eder. O yüzden tadında bırakacak, sen kendisinin son ferdini şehit edeceksin. Yani, şehit kefensiz ahirete gider ya, sen de son köfteyi açık ekmeğe sarmadan, kefensiz götüreceksin. Hem saymaya da kolaylık olur.

“O da ne demek?” diyorsanız, Mustafa Koyuncu Hocamla az oturup kalmışsınız demektir. Ben ondan duymuştum. Bir mecliste bir bahis açılmış. Mübahase konusu “doyan nasıl olur? İmiş. Üç kişi mübahis olarak yarışmaya katılmış. Birincisi bu soruya şu cevabı vermiş:

- Doyan kişi, o bahtiyar kişidir ki, eve vardığında hanım kendisine muhakkak sorar ya, “ne yediniz?” diye, hah, işte o zaman açacak ağzını ve boğazından aha bu, aha bu, aha bu diye birer tane numune gösterecek.

Diğer iki kişiye gelince, onu da görürseniz Koyuncu Hocama sorun, kitabın sayfasını çoğaltmayalım şimdi. Malum, yerimiz dardır.

Hacı abi de işli köfteyi sever tabi her Maraşlı gibi. Neyse, siz ziyafet anlatacağımı sana durun, biz gelelim akşam namazına. Hacı Kalay akşam namazını Salihîye camiinde kılar. Niye mi? Hem çok sevdiği, hem de kıraatı çok çok güzel Köle Hafız orada imam olduğu için. Evi de yakın komşudur. Yatsıyı kılar, beraber giderler. Köle Hafız hem de köylüsü sayılır. Aralarından su sızmaz. Çok cihetten anlaşılır. Çok da takılırlar birbirlerine.

---

<sup>22</sup> Buna “içli köfte” diyenler de var. Saygı duyarız.

Neyse, namazı kılarlar. Hücrede otururken Hacı Kalay Emmi başlar sızlanmaya:

- Hoca ben acıktım.
- Sabret. Biraz sonra eve gideceğiz. Sofra seni bekliyor.
- Ben dayanamıyorum. Bana işli köfte yedir.
- Fesuphanallah, ben nerde bulayım sana işli köfteyi?
- Ben bilmem. Dua et gelsin.
- Allah Allah, adama bak yahu...
- Senden hayır yok, ben oğlum Paşa'ya çağırayım bari. Olum Paşa, Paşaaaa!... Bize işli köfte getir. Paşaaaa, bize işli köfte getir, çabuk.

- Yahu Paşa seni nerden duyacak? Noldu sana böyle?
- Allah'ım Paşa bize işli köfte getirsin.

Bu arada merdivenden bir kıpırtı duyarlar. İki de merak eder. Daha yatsı namazına çok var. Kimdir ola bu gelen?

Derken ayak sesleri kapıya kadar gelir. İki de merak içindedir. Kapı kolu oynar. Kapı aç karın gibi gıcırdayarak açılır. İçeriye sakince Paşa girer ve selam verir. Çıhını ve sürahiye ortaya koyar. Bağlarını çözer. Koca bir tepsi meydana çıkar. Üstünden ekmeği kaldırıncı, höbekli bir işli köfte kendilerine bakarak “gelsenize?” der. “Bekletmeyin beni, tez soğurum.” Paşa taslara buz gibi ayranı da döker sürahiden ve geri çekilir. Hoca şaşkın şaşkın bir Paşa'ya bakar, bir Hacı Kalay'a.

- Oğlum Paşa, bu nedir?
- İşli köfte hocam.
- Oğlum anladık işli köfte. Görüyoruz zahar. Bunu niye getirdin.
- Kusura bakmayın hocam ama köfte niye getirilir? Yiyesiniz

diye getirdim.

- Of oğlum yahu, anlasana, durup dururken ne bildin de getirdin?

- Hocam babam akşam ve yatsı arası sizinle burada kalıyor ya, onu bildiğimden getirdim.

- Yahu oğlum onu sormuyorum.
  - Ya neyi soruyorsunuz?
  - Babanın köfte istediğini nerden bildin.
  - Ben bilmedim, anam bildi.
  - Oğlum anan neyi bildi?
  - Allah Allah! Hocam sizde bir hal var? Anam köfte yaptı.
- “Baban ve hoca acıkmıştır, al götür de yesinler” dedi. Ben de getirdim.
- Allah Allah. Bu ne iştir yahu?

Onlar konuşur, Hacı Kalay iş yapar, keyifle köfteleri götürür. Hoca “Yavrum Hacı Kalay’ın kerameti mi bu ne?” diye haşyetle düşünürken, Hacı Kalay Emmi sabah evden çıkarken hanımına yaptığı tembihin yerine geldiği sevincini pul biber gibi ekerek köftelerin üstüne, iştah ve keyifle yumulmaktadır.

### **“Başımıza Hoca Yağıyor”**

Yine bir gezideler. Aralarında birçok da hoca var. Kimisi kadrolu, kimisi misafır. Bu arada kendisi de Köle Hafız’ın yanında oturuyor. Bakmış ki hoca ile sırt sırta. Sanki onu görmüyormuş gibi mırıldanır:

- Bu ne kadar hoca yahu? Herkesin başına gökten para yağıyor, bizim başımıza hoca yağıyor!

Köle hafız da başlanır mırıldanmaya. Hacı Kalay’ın en keyif aldığı hallerdendir hocaya takılarak onu konuşurmak.

## DOSTLUĞU FEDAKÂRLIĞI VE FASI

Dostluk deyince hemen akla insanlar arasındaki samimiyet ve sevgiye dayalı bağlılık hali gelir. Yukarıda anlattığımız ülfet ile ilişkisi vardır. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle tanımlanmıştır:

**"Mümin erkekler ve mimin kadınlar birbirlerinin dostudurlar."** (et-Tevbe, 9/71)

Dostluk, ancak Allah içindir. İslâm dışı bir gaye için dostluk kurulmaz. Allah, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle açıklar:

**"Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesinler. Kim böyle yaparsa Allah'tan ilişiği kesilmiş olur. Ancak onlardan sakınma haliniz müstesnadır. Allah size kendisinden korkmanızı emrediyor. Nihâyet dönüş Allah'âdır."** (Âli İmrân, 3/28)

**"Ey iman edenler! Sizden olmayanı dost edinmeyin. Onlar sizi şaşkırtmaktan geri kalmazlar. Sıkıntıya düşmenizi isterler. Öfkeleri ağızlarından taşmaktadır; sinelerinin gizlediği ise daha büyüktür. Size âyetlerimizi açıkladık, eğer düşünürseniz."** (Âli İmrân, 3/118)

**"Ey iman edenler! Müminleri bırakıp da, kâfirleri dost edinmeyin."** (en-Nisâ, 4/144)

Hız. Muhammed (sav) şöyle buyurmuştur: *"İnsan, dostunun dinindedir. Bundan dolayı dost edineceği kişiye dikkat etsin."* (Riyâzü's-Sâlihîn, I, 398)

*"İnsan sevdiği ile beraberdir."* (Müslim, Birr, 161)

Müminler birbiriyle dostluk yapmazlarsa ne olur?

**"İnkâr edenler birbirlerinin dostlarıdır. Eğer siz aranızda dost olmazsanız yeryüzünde kargaşalık, fitne ve büyük bozgun çıkar."** (el-Enfâl, 8/73)

Dünya hayatında her insanın onunla samimi olacağı, duygularını paylaşacağı, seveceği ve sevileceği görüş birliğinde bulunacağı dostlara ihtiyacı vardır. Dostluklar, Allah rızası için ve çıkarısız olursa sürekli olur: Bir müminin genel olarak bütün müminlere dostluk göstermesi sünnettir. Ayrıca, fert olarak her müminin en çok sevdiği, bağlandığı dostları, arkadaşları da bulunur. Hız. Muhammed (s.a.s.) ile Hız. Ebu Bekir arasındaki dostluk gibi...

İslâmî dostluk kavramı, Batılı hayat tarzındaki dostluk kavramından apayıdır. Çünkü bu dostluk, yüzeysel bir dostluk olmayıp, sorumluluk, ahde vefa, kendisi için istediğini kardeşi için de istemek gibi derin mânialara sahiptir. Bunun manası dostluğun getirdiği bütün maddî ve manevî sorumluluktur, birlikteliktir, yardımdır, sevgidir, kardeşliktir.

Hacı Kalay Emmi dostlarını sever, arar, bir araya gelirler, sohbet ve ülfet ederler. Hafta sonu kırlara giderler. İleride anlatacağız, bu birlikteliğin devamı için maddi manevi çok büyük fedakârlıklara katlanır.

Bu arada şu hakikati de söyleyelim ki, Hacı Kalay2a karşı çok fedakâr ve vefalı dostları da vardır. Mesela bir Ömer Dere. Koskoca

Ömer Dere Efendi, kendini ve taksisi ile Hacı Kalay'ın emrindedir. Mübarek sanki makam arabasının şoförüdür. Sabahın köründe onu alır, İmam Hatibe götürür. Hacı Kalay Okulu gezerken o arabasının içinde uyuklar durur. Öğle Ahmet Dere kardeşimiz de öyle hizmet ehlidir. Koca Ökkeş Uncu her sabah onu evinden alır, sabah namazına Ulu camiye götürür. Daha nice bir örnekleri vardır bunun.

Neden?

Allah için seviyorlar da onun için.

Maraş'ın iş adamlarından koca Ahmet Duran Balsuyu ona şoförlük yapar. Neden?

Çünkü Hacı kalay hastanede yatmaktadır. Onu taburcu edeceklerdir. Ahmet Duran Balsuyu onu arabasına alır ve evinin yolunu tutarken Hacı Kalay “doğru İmam Hatibin inşaatına sür” der. Evinden evvel inşaatı varır. Hasta haliyle kaç gündür göremediği inşaatı seyrederek gözlerinden yaşlar dökülmektedir. Arabaya biner, “eh, inşaat belli bir seviyeye gelmiş. Bundan sonra nasıl olsa biter. Şimdi eve gidebiliriz” der.

Bu adama Allah için hizmet edilmez mi?

Vefa, dostlukları ve görülen iyilikleri unutmama, iyilikte bulunanlara misliyle veya daha fazlasıyla karşılık vermeye devam etmek demektir. Böyle olanlara vefakâr denir. Zıddı nankörlük olup, iyiliğin kadrinin bilinmemesi veya kötülükle karşılık verilmesidir.

Allah insanların birbirlerine iyilik yapmasından hoşlanır. İyilikler karşılıklı olarak devam eder, iyilik yapanlar muhataplarından kötülük görmez, yine iyilik görürse bu, başkasına da güzel örnek olur ve cemiyete huzur ve güven duygularının sağlanmasına yardım eder. En büyük vefakârlık, yaratana tanınmak, kulluk görevlerini yapmak,

verdiği nimetlerin kıymetini bilmektir. En büyük nankörlükte kulun, Rabbini inkâr etmesi, O'nun yüceliğini tanımamasıdır.

Fertleri arasında vefakârlık olmayan toplumlarda güven ve itimat sarsılır, sosyal bir çözülme başlar. Vefakârlık, dostlukların devamını sağlayacağından, sosyal dayanışmayı daha güçlü kılar. İnsanlar arasında olduğu gibi, cemiyet ve devletin de, kendisine hizmet etmiş kişilere vefakâr davranması, onların kıymetini takdir etmesi gerekir.

Vefakârlığın da en güzel örnekleri Peygamber (s.a.s)'de görülmektedir: Hz. Peygamber, kendisine bir hafta süt emziren dadısı Ümmü Eymen'i, ücret karşılığı da olsa yıllarca kendisine bakan sütannesi Halime'yi, sütkardeşi Şeyma'yı, çocukluğunu yanında geçirdiği Ebû Talib'in hanımı Fatıma'yı: ömrü boyunca unutmamış, her fırsatta onlara ilgilenmiş, yardım etmiştir. Mekke müşriklerinin zulmünden kaçan Müslümanlara kucak açan Habeş Necâşi'sini daima hayırla yad etmiş, öldüğünde dua etmiş, yıllar sonra oğlu Medine'ye geldiğinde, babasına hürmeten bizzat kendi eliyle ona hizmet etmiştir.

Verilen söz ve yapılan anlaşmalarımız gereği olan ahde vefa ise İslam ahlakının en önemli umdelerinden biridir. Fert ve cemiyet hayatının gelişmesi karşılıklı ilişkilere, ilişkiler de çeşitli anlaşma ve sözleşmelere bağlıdır. Bunlar olmaksızın sosyal ve ekonomik hayatın gelişmesi mümkün değildir. Yapılan sözleşmeye uymayı istemek kazanılmış bir hak, onu yerine getirmek de kabul edilmiş bir görevdir. Verdiği sözü tutmayan; böylece, karşı tarafın hakkını ve kendi vazifesini yerine getirmemiş olur. Bu nedenle, verilen sözün tutulmaması münafıklığın üç alametinden biri sayılmış ve Müslümanlar bundan sakındırılmıştır.



### **Dostlukları Unutmazdı**

Hacı Kalay aynı zamanda vefa insanı idi. Babam vefat ettikten sonra her yanına gittiğimde muhakkak babamı anar, “iyi insandı” diye tezkiye eder, bir hatırasını anlatırdı. Belki o hatırayı birkaç kere anlatmıştır. Ama her defasında öyle sıcak, samimi ve ateşli anlatırdı. Mesela şu malum bıçak borcunu hikâyesinde olduğu gibi...

İyice yaşlandığı zamanlarda elimi tutar, “Baban iyi adamdı. İyi dosttuk. Baba dostlarını unutmamak lazım” derdi.

Ben de ona İbn-i Ömer’in olayını anlatırdım.

### **Baba Dostuna Hürmet**

İbn-i Ömer yoldaşlarıyla bir kervanda giderken çölde bir ihtiyara rastlamışlar. İbni Ömer kervanı durdurmuş, devesinden inmiş, ihtiyarı kucaklamış, cübbe ve sarığına ikram etmiş, biraz da para vermiş. Sonra ayrılmışlar.

İbni Ömer’e demişler ki:

- Ne kadar iltifat ettin bu garip ihtiyara. O verdiği ikramlardan birisi bile yeterdi.

Demiş ki:

- O babam zamanında bize gelirdi. Babam ile dost idiler. Ben Peygamber Efendimizden (sav ) işittim: “babanın dostlarını iyi gözet. Yoksa Allah kalbinden nurunu çeker alır.”

O da “Allah Allah” diyerek bana bir hatırasını anlatmıştı:

“Rahmetli İsmet Karaokur Hoca Efendi bir gün buraya gelmişti. Sohbet ettik. Ben dedim ki:

- Allah senden razı olsun hocam. İyi ki geldin. Ben senin babanı tanır ve çok severdim.

- Allah senden de razı olsun. Bak ben buraya mezarlıktan geliyorum. O kadar adamı ziyaret ettim, hiç birisi bana senin ettiğin gibi dua etmedi. Demek asıl hayır dua almak için mezarlığı değil, baba dostlarını ziyaret etmek gerekmiş.

### **Kaybedenlere İltifat**

Hoca Efendiyi tanıyanlar ne kadar nüktedan olduğunu iyi bilirler. Oğlu anlatıyor. “Babam seçimi kaybedenleri çağırırdı. Ben dedim ki;

- Herkes kazananı davet eder. Sen kaybedeni çağırıyorsun.

- Oğlum kazananı herkes çağırır. İş kaybedeni unutmayacak, davet edeceksin.”

### **Zahmete Katlanmak**

Orhan Hocam diyor ki:

“Kurbanlıktan anlamayanlar bir ay öncesinden Hacı abiye tembih ederlerdi. Onun bildiği kurbanlık besicileri vardır. Bu siparişler bazen on beş yirimi bulurdu. O ise hayvanları istenen vasıflarına göre tek tek seçer, işaret koydurur, pazarlığını yapardı. Kurban bayramından bir gün önce bu hayvanlar getirilirdi. O da bunları verilen adreslere teslim eder, paralarını tahsil eder, yerine ulaştırırdı.

Hele de Ali Haydar hocama özel kurbanlık alınırđı. Onun kurbanlığı çok araştırıldıktan sonra ancak bulunup da alınırđı. Çünkü özellikleri vardır. Erkek koç olacak. Boynuzları yakışıklı, ağız kısmı ve ayakları siyah olacak, sair yerler beyaz ve kıvrıcık olacaktır. Fiatı da şu kadarı aşmayacaktır. Hacı abi evsafı uydu mu, fiatı fazla bile olsa alır, ona belirlediği fiyattan verirdi.”

Bu kadar zahmete fedakârca katlanmak ve devam ettirmek, ancak dostluğun devamı için çekilirdi. Mekânı cennet olsun.

Hacı abi ilk tanıştığı, sevdiği kişilere genellikle bir hediye verirdi. Bu da çoğunlukla Hartlap bıçağı, bakır kalaylı tas ve tesbih olurdu. Kalıcı hediyeler vermeyi tercih ederdi. Senede en az iki üç yüz tane bunlardan dađıtırđı. Bana da Hartlaplı olmama rağmen çok bıçak vermiştir. Biz de çok durdurmaz, bıçak lafı eden birisine hediye ederdik.

## İNSANA DEĞER VERMESİ

Yukarıda anlattıklarımız aslında bu başlık altına da girer. Evet, dostlara değer verme elbette gerekir ve çok güzel bir huydur. Ama en az onun kadar güzel olan, belki daha da üstün olan huy, bunu herkes için yapmaktır. Beni Ademi Allah mükerrem kılmıştır. Ona hürmet, hatta cümle mahlûka şefkat ve merhamet, halikına iman ve tazimden gelir.

Hacı Kalay Emmi her zaman insana değer verirdi. Tanıdığı birisini görünce ona kırk yıllık ahbabı immişçesine candan hal hatır sorar, iltifat eder, götürür iş yerine, ikram ederdi. Yedirmede, ikramda nasıl cömertse, sahip çıkmada ve iltifat etmede de öyle cömert idi. tanımasa bile iş yerine gelenlere ayağa kalkar, giderken kapıya kadar uğurlardı. Dindar olmasalar bile bunu yapardı.

İnsanlarla kavga etmez, kimseyle küs kalmazdı. Mehmet Kalaylı amcaoğludur ve her nedense kendisine kırılmıştır. Buna gönlü razı olmayıp nasıl bir oyunla barıştıklarını yukarıda, akrabalarıyla ilişkilerini anlatırken görmüştük. O insanlar arasındaki küslükleri de gidermek için çabalardı. Bir ara merhum okul müdürü İsmail Akben ile merhum Ali Haydar Kireççi ve Allah sağlık versin Naci karaman Hocalar arasındaki kırgınlığı, evinde dostlarına ziyafet vererek giderdiği de meşhurdur ama bu kadar zikirle yetinelim isterseniz.

## Herkesi Kucakladı

Yıldırım Alkış Hoca önce bir gözlemini paylaşıyor bizimle: “Protokol adamlarına hürmet ederdi ama onlar genelde Hacı Amcaya gelirlerdi. Resmi işlere kendisi müdahil olmaz işi uzmanlarına havale derdi.

Anlatacağı şeyi direkt anlatmaz, konuyla ilgili bir olay anlatır, oradan muhatabın hesabına düşeni almasını beklerdi, sözü dolaylı söylerdi, bu sebepten de kolayına kimseyi kırmaz gücendirmedii.”

Sonra da bir hatırasını anlatıyor: “Kimi insanlar var ki kendileri meşhurdur ama çoğu kimse onların asıl mesleklerini bilmez. Nice alimler, yiğitler, mücahitler, civanmertler hep hizmet ve gayretleriyle tanınır. Hacı KALAY Amcamızın da çoğu kimse ne iş yaptığını, geçimini neden kazandığını bilmez. Hacı KALAY deyince İmam Hatip akla gelir. İmam Hatip Lisesinde yıllardır idarecilik ve öğretmenlik yapıp da resmiyle birlikte adının da unutulmasına rağmen Hacı Amcanın isminin kalıcı olmasının elbette haklı gerekçeleri var.

Yıllar değişti, müdürler, öğretmenler, hafızalardaki isimler değişti ama Hacı KALAY ismi hiç değişmedi. Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi denilince ilk akla hep o geldi, hep hayırla anıldı. Konya’da dört yıl Üniversite günleri ve yedi yıllık Adana-Ceyhan’da öğretmenlik serüveninden sonra Rabbimin lütfuyla Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi’ne, mezun olduğum okula öğretmen olarak geri döndüm.

1992 de okulumda geldiğimde müdür Mustafa KOYUNCU hoca idi, merhum Faruk ÖZGER hoca Sütçü İmam Lisesi’nde müdür idi, o zamanki yönetim ikisini yer değiştirdi. Tabii değişikliğin gerekçeleri bizce meçhul olan bir durum. Bu değişikliği Hacı KALAY amcanın da içinde bulunduğu o günkü ismini, “Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi Yaptırma Yaşatma ve Öğrencilerini Koruma Derneği” diye hatırladığım dernek yönetimi tasvip etmedi. Onlar, Koyuncu Hocanın devamından yanaydılar. (Burada şunu da ifade etmekte yarar

görüyorum Hacı KALAY amcanın dernekdeki resmi görevi ne olursa olsun Dernek denince ilk akla hep o gelirdi.)

Faruk hocanın gelişini tasvip etmeyen Derneğin resmi başkanı ve yönetimi onu çok üzdüler. Derneğin makbuzlarını kullandırtmadılar, Faruk ÖZGER hocaya ve dolayısıyla içinde fakirin de bulunduğu idari kadroya hep soğuk davrandılar. (Hoş onların da bir kısmı rahmetli oldu. Ben hakkıma düşen kadarı hakkımı helal ettim.)

Bize yapılan tazyik ve bazen de tahkirlere varan bazı durumları Hacı KALAY amcaya şikâyete gittim. O mübarek hiç taraf olmadı, İmam Hatibe ne kadar hizmet ettiyse, İmam Hatibe hizmet edenlere de o kadar hürmet etti. Derneğin bu tarafgirliğine alet olmadı. Beni sabırla dinledikten ve mutat ikramlarını yaptıktan sonra ağır ağır teenni ile şikâyet ettiğim kişilerle alakalı olarak; "...bir binada misafir odasına, yatak odasına ne kadar ihtiyaç varsa küçük bölmelere de o kadar ihtiyaç var" mealinde bir konuşma yaptı, beni teselli etti, gönlümü ferahlattı."

### **"Çok Utandım"**

Ali Rıza Bağrıaçık Bey anlatıyor:

"Bir gün Ali Cilve ile buluşmak üzere Uncular Camiine gittim. Namazdan sonra Hacı Kalay'ı gördüm. Benim gözümde merhum Hz. Ömer gibi heybetli idi. ona çok saygım vardı. Beni görünce yanıma geldi. Hal hatır sordu. "Hadi odun ambarına gidelim. Oturur, sohbet ederiz" dedi. O kadar samimimi idi ki, reddedemedim. Siyah bir Mercedes geldi. Ben arka tarafa oturdum. Baktım, yanımda birisi var. Tanıyamadım. Biraz gidince ben dedim ki:

- Beyefendi ile tanıştırmadım.

Yanımdaki adam sordu:

- Beni tanımadın mı?

Sesle beraber dikkatli bakış birleşince yandım. İçim sızladı. Meğer Ali Haydar Hocam imiş. İnce hürmet ettim, telafiye çalıştım. Çok geçmedi, vefat etti.”

### **Küçük Bir İlgî Yetiyor**

İnsanlara değer vermek, gönül kazanmaktır. Kazanılan gönül ise kim bilir nerede, nasıl bir ihtiyaç anında, nasıl bir keyfiyetle sana döner, bilemezsin ki! Hayatın sürprizleri denilen o muhteşem sevinçler, o aydınlık mutluluk zamanları, aslında farkında olmasan bile, yola döşenen küçük parke taşları gibi, zaman içinde alttan alta ördüğün sıcak ilişkilerin, küçük iyiliklerin, bir gün mücessem ve muhteşem haliyle karşına çıkmasından başka bir şey değildir. Birisine bir tatlı bakış, bir tebessüm, bir beğeni ve takdir, muhtaç olduğu anda bir kelimelik destekleyiş, bir dua, düğününe çeyiz düzen gelinlik kızların attığı ilmiklerin, atlas libas olarak seni karşılamalarıdır sanki. Küçücük bir ilgi, bir çivinin bir nalı kurtarması gibi, bir büyük zafere tohumluk edeceğini biz nereden bilebiliriz? Kader böyle bir ilahi sırdır.

Evet, Yıldırım Alkış Bey, yıllar önce bir olay yaşamıştır. Ama atamamıştır onu zihninden. Çünkü o, ihtimal ki hayat yolunda bir düstur olmuştur ona. Başarıya ve mutluluğa götüren bir ilke. Oysa o olayda hiçbir olağanüstülük yoktur. Basit ve sade. Ama ders onun tam göbeğinde. Kulak verelim:

“1978 yılıydı sıkıntılı “Maraş Olayları” diye malum günlerin akabinde umreye gitmek için Kahramanmaraş İmam-Hatip Lisesi’nin Batıpark’ta ki eski binasının önünde bir şubat akşamında heyecanla otobüslerimizin gelmesini beklerken duydum ilk kez Hacı Kalay ismini. Bizi uğurlamaya gelmişti. Kimler yoktu ki Ali Haydar Kireççi merhum, Necmeddin Gevri merhum, Durdu Çukur merhum, o zamanki müdürümüz Mehmet Sait Kırmacı merhum, Faruk Özger merhum, Ali Maraşlıgil, Murat Taner, Hüseyin Güçlü ilk aklıma gelenler ve diğer hocalarımız.”

Bu kadar. Evet, hepsi bu kadar. Ama düşünmeye yetiyor. Hacı Kalay'ın oğlu yoktur o yolcular arasında. Ama oradadır. Çünkü İmam Hatip yavruları sanki onun oğullarıdır. Hocaları da kardeşleri. Ordadır o Şubatın soğuşunda. Bir öğrencinin zihnine kazanmak için. İnsan sevgisini aşılacak için. Sevilme, sevgi medeniyetini inşa edecek sevgilileri sevindirmek için.



## CÖMERTLİK VE YARDIMSEVERLİĞİ

Cömertlik; insanın, sahip olduğu imkânlardan, muhtaçlara meşru ölçüler dahilinde, Allah rızasından başka hiç bir gaye gütmeyen, ihsan ve yardımda bulunmasını sağlayan üstün bir ahlâk kuralıdır. Bu melekeye sahip olan kişi, ferdî ve ictimâî alanda lüzumlu olan her şeye yardım eder. Hiç bir kimsenin zorlaması olmadan ihsanda bulunmayı can ve gönülden ister.

Bu huyun gelişmesinde ve kolaylıkla yerine getirilmesinde dindarlığın büyük etkisi vardır. Çünkü rızık da bir kaddedir ve makumdur. Değişmez. Arar sahibini bulur. Allah Teala der ki: Rızık veren Allah'tır." (Neml, 27/64; Zâriyât, 51/58)

Cömertlik Vasıf'ının elde edilebilmesi için; yardımın gönüllü olarak yapılması (Haşr, 59/5; Hadid, 57/11-18; Maide, 5/13); karşılığında hizmet, övgü, mükâfat beklenilmemesi (İnsan, 76/8-10); yardım edileni rencide edebilecek davranışlardan kaçınılması (Bakara, 2/263-264); yapılan yardımın sahibi katında üstün bir değeri olması (Âli İmrân, 3/92) şarttır.

Sıralanan şartlar altında, İslam âlimleri cömertliği şöyle derecelendirirler:

**Sahavet:** Malının bir kısmını dağıtarak yapılan cömertlik. Bu, cömertliğin asgarî derecesi olarak kabul edilir. Zekât vermek gibi.

**Cûd:** Malının çoğunu dağıtıp, geriye azını bırakarak yapılan cömertlik. Hz. Ebû Bekir'in çoğu zaman cihat için yaptığı yardım gibi.

**Îsâr:** Kendi için gerekli olan bir şeyi, zarar ve sıkıntılara katlanarak kendisi kullanma yerine, başkalarının istifadesine sunmak sureti ile yapılan cömertlik. Bunun Asr-ı Saadet'teki misâli; Medineli Müslümanların (Ensar), Mekkeli Muhacirleri şehirlerine davet edip onları her şeylerine ortak ederek Allah Teâlâ'nın takdirini kazanmalarıdır. (bk. Haşr, 59/5) Bir başka örnek de Hz. Ebu Bekir'in Hicret esnasında mağarada hayatını tehlikeye atarak canını, sevdiği Hz. Peygamber için feda etmesidir. (Tevbe, 9/40)

Kur'an-ı Kerîm'de cömertlik, cihat ile aynı seviyede tutulmakta; Allah'ın insanlara verdiği rızıktan diğer kulların da yararlandırılması istenmektedir. (Bakara, 2/254). Cömertliğin, kıyamet gününde insanı her türlü sıkıntı, elem ve kederden kurtarmaya vesile olacağı bildirilmektedir. (Bakara, 2/222). Bazı ayetlerde cömertlik alışverişe benzetilmekte; Allah Teâlâ'ya verilen bir borç olarak temsil edilmektedir. (Bakara, 2/244; Maide, 5/13; Hadid, 57/11).

Kalpler cömertlik sayesinde temizlenir. (Leyl, 92/17-20). Çünkü küfür ve nifaktan sonra kalbi karartan âmillerden biri de, aşırı mal sevgisi ve servete bağlılık arzusudur. Nitekim Kur'an-ı Kerîm'de; "Serveti de düşkünce seviyorsunuz. " (Fecr, 89/20) buyrulur. İşte bu sevgi ile insan, "Ben bu malı sarf edersem bana bir şey kalmaz" korkusuna düşer ve hemen şeytan harekete geçer: "Şeytan sizi fakirlikle korkutur, size cimriliği emreder. " (Bakara, 2/268) Oysaki Allah Teâlâ'nın bildirdiğine göre: "Mal ve servet insan için bir imtihandır." (Zümer, 39/49-52) Bu imtihandan başarılı çıkmanın yolu da cömertliktir. (Tegabün, 64/15-17).

İnsanların cömertlikten kaçmasının sebepleri başında: "Benim olan varlığı başkalarına niçin vereyim?" duygusu ile "Başkalarına

verirsem, benim varlığım azalır ve zaruret zamanında zahmete düşerim" düşüncesi gelir. İslam dini ise bu duygu ve düşüncüyü kökünden kaldırmıştır. İslâm'a göre mal ve servet herhangi bir şahsın inhisarı altında değildir. Mal ve servet yalnız Allah Teâlâ'nındır. Her şeyin gerçek Mâlik'i O'dur. (Âli İmrân, 3/179; Hadîd, 57/10)

Hz. Peygamber, şöyle buyurur:

"Cömert kişi, Allah'a yakın, Cennet'e yakın, insanlara yakın ve Cehennem ateşinden uzaktır. Hasis insan, Allah'tan uzak, Cennet'ten uzak ve Cehennem ateşine yakındır. Cömert cahil, ibadet eden cimriden Allah'a daha sevimlidir" (Tirmizî, Birr, 40)

"Gıpta edilecek kişilerden biri de cömertlerdir" (Buhârî, Temennâ, 5; Tevhid, 45).

"Sadakanın en iyisi bizzat kendisinin vereceği sadakadır. Sadaka sağ iken, malınız elinizde iken, istediğiniz kimseye istediğiniz kadar verdiğinizdir. Yoksa can boğaza geldikten sonra geç kalmış olursunuz. Sizden sonrakiler istediklerini yapar. " (Buhârî, Vesâya, 14).

Gazzali der ki: "Malı olmayan kişide hırs değil kanaat olmalıdır. Malı olan kişide ise cimrilik değil cömertlik olmalıdır."

Hacı kalay yeri gelince çok kıymetli arsalarını satmış ve İmam Hatip yaptırmada meydana gelen sıkıntıyı aşmıştır. Onun iş gördüğü kamyonetini, hatta hanımının bütün bileziklerini alıp, cennet mukabilinde İmam Hatip inşaatında kullandığını biliyoruz.

Hacı Kalay paraya değer vermeyen adamdır demiştik. Parayla top gibi oynar ve yeri gelince kuvvetli bir şutla en güzel gollerini atar. Onda iş kaybı, iflas korkusu da yoktur. Allah ile muamelesi, sanki aralarında zahir bir sözleşme varmış gibi (gibisi fazla, elbette vardır) öylesine sağlamdır.

Sadece İmam Hatip Lisesi yaptırmak değil, çok çeşitli hayır hasenatı da vardır. Camiler, Kur'an kursu, ev yaptıran fakirler vs. yardımını her çevreye ulaşırdı. Hatta hayret ettim, buradan Suriye'ye okumaya gidenlere harçlıklarını verir, kılavuzlara katar, hududu geçmelerine ve Suriye'ye yerleşmelerine yardımcı olurdu. Allah kabul etsin. Dağlara, bayırlara, gittiği her yere imar götürdü. Yavşan'a bir çardak yaptırmıştı. Orada bir su vardı. Masraf yaparak o suları tünele aldı, topladı ve üstüne bir çeşme yaptırdı. Adı "İmam Hatip Çeşmesi". O dağa iki çeşme daha yaptırmıştır.

Gittiği her yere hizmet götürürdü. Bir yere vardı mı orasını düzene koyar, oturmaya müsait hale getirirdi. O yaptıkları orada kalırdı. Bir daha faydalanmayacağını hiç düşünmez, halka hediye ederdi. Bütün bunların altında yatan da onun hiç şüphesiz mahlûkata şefkat ve merhametiydi.

### **"Kurtul O Pislikten"**

Hacı Kalay Emmi her fırsatı değerlendirir, gönül kazanırdı. Gerekirse bunu davası adına kullanırdı. Ömrünü davası adına geçirdiği gibi, davasını güden insanlarla, hassaten hoca efendilerle ilişkilerinde maddi bir çıkarı olmak şöyle dursun, aksine tabiri caizse oluk gibi para harcardı. Onlarla kendisi davası adına yol alırdı. Bu yüzden bu yolda yoldaşlarına değer verirdi. Hem de çok renkli insanlarla sohbeti vardı. Bir bakarsın ki, yıllardır birbiriyle görüşüp konuşmayan, bir birinden hazlanmayan insanlar, onunla eşitçe dost olur, bazen de aynı mekânda cem olurlardı. "hiçbir zaman "bu falanla konuşmuyor, şimdi ben konuşursam onu gücendiririm" gibi kaygılar taşımıyordu. Bu da samimiyet adına çok ilginçtir değil mi?

Hacı Kalay Emmi bir vefa insanıdır. Birisiyle tanışır ve severse, onu unutmaz. Hep görmek ve ikram etmek ister. Bir gün

sohbet ederken Urfa'da İmam Hatip Lisesi Müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlüğü yapmış sevgili dostumuz Bekir Ayhan Bey şunları anlattı:

“Bir gün Urfa'dan Maraş'a gelmiştim. Baba dostum Hacı Kalay amca'yı ziyarete gittim. Çünkü beni her gördüğünde hoş karşılar, “gel oturalım” diye davet ederdi. Babama da büyük bir iyiliği vardı. Rahmetli babam nasıl olmuşsa, merhum babasından kendisine düşen Pınarbaşı'ndaki bir arsaya ev yaptırmak için Esnaf Kooperatifinden para çekmişti. Fakat hiç içine sinmemişti. Bu sinmeyişi onu çok rahatsız etti. Kara kara düşünüp duruyordu. Böyle bir zamanda Hacı abi onu görür ve sorar:

- Hayrola Hasan Efendi, beyin var? Neden böyle derin derin düşünüyorsun?

- Bir şeyim yok Hacı Efendi. Sağ olasın.

- Yok, yok, bir sıkıntın var senin. Hele de hele.

- Yahu Hacı Efendi, ben bir yanlışlık yaptım, diyerek anlatır sıkıntısını.

Hacı Kalay amca cebinden kredi miktarı parayı çıkarır ve der ki:

- O pislikten kurtulmak mı istiyorsun? Bu parayı al ve hemen kooperatife yatır? Ödemesine de hiç acele etme. Benim bu paraya ihtiyacım yok. Elinde geçtikçe ödersin.

Tabi ne senet var, ne sepet. Babamı büyük bir ıstıraptan kurtarır. Ben onun herkese olan bu tür iyiliklerini bilirim. Ben de evimi yaptırırken briketlerimi ondan aldım. Hem sağlam, hem ucuz, hem de ödemesi kolay.

### **Antepli Müşteriler**

Neyse, ben daha oturalı üç beş dakika geçmeden iki üç kişi geldi, selam verip girdiler iş yerine. Hoş beşten sonra dediler ki:

- Hacı abi, biz bir cami yaptırıyoruz. Bize yardım edeceksin.

- Nasıl?

- Hem borca vereceksin, hem de ucuz vereceksin.

- Peki, tamam. Ne kadar?

- Şu kadar.

- Tamam. Parası da şu kadar. Tamam mı?

- Tamam, ama biz Antep’liyiz. Karabıyıklardan.

- Olsun. Ne zararı var.

- Peki, teşekkürler. Hadi hoşça kal.

Malı aldılar gittiler. Ne senet, ne çek verdiler. Sadece bir söz verdiler, o kadar. Ben hayretle manzarayı seyrettim kaldım.

### **Çek Yok Senet Yok**

Yine Gaziantap’ten bir müteahhit gelir yanına. O zaman meşhur “asmolen briket” almak ister. Pazarlık yapılır. Para ödemeye gelince müteahhit der ki:

- Hacı abi, yanımda para yok. Çek senet ne istersin?

- Çek de istemem, senet de istemem.

- Ya ne yaparsın?

- Aha şu deftere alacağım parayı ve tarihini yazarım.

- Yahu öyle olur mu? Ya ödemezsem?

- Ödemezsen çek senedi de ödemezsin. Sonra git gel mahkeme. Kim uğraşır mahkemeye? Benim başka usulüm var.

Adam biraz telaşlanır. Tabi mafya var, çakallar var. Adamı dizinden vururlar önce. Hemen sorar:

- Neymiş o usul?

Hacı Kalay Emmi sakın sakın anlatır.

- Açarım defteri. Bakarım zamanı gelmiş ama para gelmemiş. “Eşşoğlu eşşek” der, sayfayı yırtar atarım.

Adam rahatlamamanın keyfiyle der ki:

- Aman Hacı abi, senin cezan daha büyükmüş. Koptum. Aman bana da öyle deme. Gerek kalmaz inşallah.

Evet, ben de duymuştum kendisinden. Defterdeki borç biraz uzar da normal haddini aşarsa, yırtar atarmış. Ahirete imanı olan adam, o paranın asla kaybolmayacağını, hatta ahirette daha karlı olacağını iyi biliyor. Bu iman ve bilginin sayesinde rahat ve huzurunu bozmuyor. İşte imanın insan mutluluğuna etkisi.

İman insanda arttıkça, bu şefkat ve merhamet olarak tecelli edermiş. Hacı Kalay Emmi'nin bunca hizmetleri onun imanını, şefkat ve merhametini gösterir. Anlattığımız bütün olayların arkasında aslında bu duygular yatar.

## AF HOŞGÖRÜ VE İDARESİ

İnsan yalnız yaşayamaz. İctimai bir varlıktır. Bu yüzden sosyal hayatta daima iyilikler bulunduğu gibi kötülükler de bulunur. Bu tabii durumu olgunlukla karşılayan iyi huylu insanlar, başkalarına karşı müsamahalı, hoşgörülü olurlar. Kötülük yapanları af ederler. Kötülükleri misliyle mukabele yerine iyilikle def ederler.

Affetmek demek, suç, kusur, kabahat, hata ve günahı bağışlamak, yapılan suçtan dolayı gücü yettiği halde cezalandırmamak, suç işleyeni kınamamak. Suçlu veya zanlı hakkındaki infazdan, hukukî uygulamadan vazgeçilmesi anlamında bir İslâm hukuku ıstılahı.

Affetmek, Cenâb-ı Allah'ın sıfatlarından biridir. Allah'u Teâlâ kendisine ortak koşma (şirk) suçu dışında kalan diğer suç ve günahları hesap gününde affedebilir. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın kullarına merhametini ve büyüklüğünü göstermektedir. Günahlarından tevbe eden kulları affetmesi ise daha büyük bir ihtimaldir.

"Ey iman edenler, içten gelerek yapılan bir tevbe ile Allah'a tevbe ediniz. Umulur ki, Rabbiniz günah ve kötülüklerinizi örter..." (Tahrîm, 66/8)

Cenâb-ı Allah bu ayet ile tövbeden sonra affetme ihtimalini göstermiştir. Tövbe ile birlikte günahkâr bir kulun yapması gereken husus Rabbinden af dilemesidir.



Cenâb-ı Allah'ın günahkâr kullarını affettiği gibi, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanarak, müminler de birbirlerini affetmesini bilmelidirler. Diğer insanlara karşı kin ve nefret duygusu beslemek mümin kişinin benimseyeceği bir davranış değildir. Zira Hz. Peygamber (s.a.s.) Mekke'de kendisine eziyet edenleri, Bedir, Uhut ve Hendek gazvelerinde kendisine karşı savaşmış İslâm'ı yok etmek isteyenleri bile sonradan İslâm'a girince affetmiştir.

Cenâb-ı Hakk buyurur:

"Güzel söz söylemek ve affetmek, peşinden eziyet gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah Gani'dir, (Hiçbir şeye muhtaç değildir) Halim'dir (Yarattıklarına karşı yumuşak davranandır)" (el-Bakara, 2/263)

"(Ey rasulüm) sen af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillere aldırış etme." (el-A'raf, 7/199)

Hz. Peygamber (s.a.s.) de şöyle buyurmuşlardır:

"Elinizden geldiği kadar Müslümanların cezalarını kaldırmaya çalışınız. Onun için bir çıkış yolu varsa serbest bırakınız. Devlet başkanının afta hata etmesi cezalandırmada hata etmesinden daha iyidir." (Ahmet b. Hanbel, V 160)

Atalarımız ne derler?

“Kanı kan ile değil, kanı su ile yıkarlar.”

“Taş atana ekmek at.”

“İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı.”

“İyiliğe karşı herkes iyilik yapabilir, ama kötülüğe karşı iyilik olgun insanların işidir.”

“İyiliği yap, kötülüğe bulaşma, iyilik bir gün karşına çıkar.”

Atalarımız bunu nerden öğrendiler?

Hiç şüphesiz güzel dinimizden ve tecrübelerinden. “Kötülüğü İyilikle Defetmek” bir İslam ilkesidir. Allah Teâlâ kutsal kelimasında buyurur ki:

“İyilikle kötülük bir olmaz. (Sen kötülüğü) en güzel şekilde sav. O zaman (bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluvermiş. Bu kötülüğü iyilikle savma olgunluğuna ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak (hayırdan) büyük pay sahibi olan kimse kavuşturulur.”<sup>23</sup>

“İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükâfatları iki kere verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (hayır yoluna) harcarlar. Boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve “Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Size selâm olsun (haydi hoşça kalın), biz cahillerle (sohbet etmeyi) istemeyiz” derler.”<sup>24</sup>

Kötülüklerle karşı iyilikle mukabelede bulunmak, iradesi güçlü ve olgun insanların yapabileceği, gerçekleştirilmesi en zor fakat en değerli âdâb-ı muaşeret ilkelerindedir. Şerli ve saldırgan kimselerin kötülüklerini zararsız hale getirmek, ıslah edip iyiye yönlendirmek gerçek Müslümanların ve olgun iman sahibi insanların gerçekleştirebileceği bir erdemdir.

---

<sup>23</sup> Fussilet 34-35.

<sup>24</sup> Kasas, 28/54-55.

Kötülüklerle misli ile karşılık vermek gayrı meşru değildir. Bununla birlikte yerine göre hataları affetmek büyük bir erdemdir. Hatta sadece affetmekle yetinmeyip yapılan kötülüğe karşı iyilikle mukabelede bulunmak erdemın en üst noktasıdır. İslâm ahlakı kötülüğe iyilikle muameleyi gerçek bir erdem olarak kabul ve tavsiye eder. Çünkü insanlar kendilerine iyilik yapılmasından hoşlanırlar. İyilik kötü duyguları yok eder, sevginin çoğalmasına fırsat verir.

Bu zor bir iştir. Ama verdiği güzel netice o zorluğu kolay kılar. Fena sözlü kendini bilmezlerle karşı iyilikte bulunmak onların kalplerini yumuşatıp yaptıklarına pişman olmalarını sağlayabilir. Akıl ve basiret sahibine yakışan, öfke ve hiddete yumuşaklık ve sükûnetle cevap vermektir. Akıllı ve erdemli kişiler, aleyhlerinde meydana gelen durum ve olaylardan etkilenmeyerek hasımlarına sabır ve tahammülle galip gelmeyi, iyilikle kötülüğün üstesinden gelmeyi bilirler.

Bizde bu ahlakı yakından ilgilendiren iki kelime vardır: Müdara ve Müdanene.

Müdanene, gücü yettiği halde, haram işleyene mani olmamak, dalkavukluk yaparak, birinin gönlünü alırken, İslamiyet'in dışına çıkmak, günaha girmektir. Bu çirkin bir huydur.

Müdaraya gelince, kendisine veya başkalarına zarar gelme korkusundan dolayı iyiliği emretmek ve haramı men etmek mümkün olmazsa, böyle durumlarda fitneye mani olmak için susmaya, müdara denir. Müdara, dini zarardan kurtarmak için dünya menfaatinden vermek, insanlarla iyi geçinmektir. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

“Allahü teâlâ, farzları emrettiği gibi, müdara etmemi de emretti.” (Hakim)

“Müdara etmek sadakadır.” (Deylemi)

“Şerefınızı mallarınızla, dininizi de dilinizle, (müdüra ederek) koruyun!” (İbn. Asakir)

“İyi geçinmek aklın başıdır.” (Beyheki)

### **Bilgi ve Tecrübe**

Alim ve arif kişi Mevlânâ Celalettin, Moğolların toplumu birbirine kırdırıldığı, Müslümanlara zulmettiği bir dönemde yaşıyordu. Erdemli ve iffetli bir duruş sergiliyor, insanlara insan olduklarını hatırlatan kuşatıcı tavırlarıyla: “Siz siz olun düşmanınıza bile yedin, doyurun. Düşmanlığından vazgeçer. Vazgeçmese bile kalbi yumuşar” diyordu. Hiç şüphesiz Mevlânâ dersini, Kur’an ve sünnetten alıyordu.

Hayat tecrübesi de insana o bilgi, hikmet ve güzel huyu kazandırır akıllı ve basiretli insanlar için. “Kötülüğü iyilikle karşılamak, düşmanımızın bizimle dost olmasını sağlayabilir” ilkesini hayat tecrübesiyle kavrayabilirler. İşte onlardan birisinin bir olayını aktaralım. Büyük bir devlet adamı ve tecrübeli bir yönetici olan Abraham Lincoln’a bir gün:

- Düşmanlarına neden bu kadar iyilikte bulunuyorsun? Elinde güç ve imkân varken onları neden yok etmiyorsun? diye sormuşlar. Şöyle cevap vermiş:

- Ben onlara iyi davranmakla, onlarla güzel geçinmek suretiyle zaten onları yok etmiş olmuyorum?

Evet, iyilik karşılığında yapılan iyilikler çabuk unutulur. Ama kötülüğe karşı yapılan iyilikler kolay kolay unutulmazlar.

### **Kalay Ve Kabadayılar**

Kalay emmi yeni kamyon almıştır. Hani gıcır gıcır derler ya, işte öyledir. Çünkü her yeni lezizdir. Şoförü de köylümüz Hartlap'lı Reşit Gönül Efendidir.

Bir kurban bayramından bir hafta öncesinde iki üç kafadar eski bir taksi ile kasıtlı olarak yolda bu arabaya vurur, kendi taksilerini çizdirirler. Kamyonun Hacı abinin olduğunu bilerek yaparlar. Doğru onun iş yerine giderler ve derler ki.

- Şoförün bizim arabaya vurdu. Bunun 500 tl masrafı var, ver!

Şoför

- Hayır, Hacı abi, onlar gelip bana kasıtlı vurdular.

Hacı emmi durumu anlar ve der ki;

- Tamam efendiler. Zararınızı karşılıyorum. Çıkarır parayı verir. Onlar da çeker giderler. Şoför:

- Haram olsun bunlara. Seni soydular, der.

Güngörmüş, umur görmüş, insan sarrafı olmuş Hacı emmi der ki:

- Boş ver usta. Adamların vaziyeti belli. Belli ki kabadayılar bayram üstü harçlıksız kalmışlar. Ben durumu zaten anlamıştım. Onu da yitirdik say, üzülme.

Aradan üç beş ay geçer. Hacı Kalay Antep'e asmolen briket satmıştır. Parasını tahsil zamanı gelmiştir. Başka işleri de vardır. Bunun için de Antep'e gider. Yüklü miktarda alacağı parayı tahsil ederek cebine koyar. İşlerini bitirir. Garağa geldiğinde vakit akşam olmuştur. Maraş'a araba bulamaz. Oralarda bakınırken bir taksi şoförü

gelir, “iki yolcu var, bir de seni alıp gidelim istersen” der. “Peki” der, biner taksiye mecburen.

Biner binmesine ama şoförü ve adamları gözü hiç tutmaz. Bir müddet gittikten sonra sıkıntısı daha da artar. İçinden “acaba bunlar beni nerde soyacak? Soyunca sağ bırakırlar mı acaba? Yoksa öldürürler mi?” diye düşünür, mali hülyalar kurar. İnmek ister ama bahanesi yoktur. İşte orada canı yürekten Allah Teâlâ’ya yalvarır, işini ona ısmarlar, tevekkül ve itimadını tazeler.

Derken çok şükür sağ selamet Maraş’a gelirler. Şoför “nereye hacı emmi? Seni istediğin yere bırakayım” der. Hacı emmi sevinçlidir. İnmek ister. Israr üzerine evine kadar getirirler. Bir yandan sevinip şükrederken, bir yandan da iyi bir ücret ve bahşiş vermek ister. İşte o zaman o gözü tutmadığı adamlar bir temana ile:

- Yoook Hacı emmi. Biz bu paranın ücretini senden kaç katıyla daha önceden almıştık, derler ve hiç para almazlar.

Meğer bu adamlar, kendisinden para koparmak için arabalarını kamyonuna vurarak basit bir çizilmeye 500 lira alan adamlardır. Hacı abi de hatırlar ve sevinir içinden.

Hacı Kalay Emmi bu konuda iyi bir ders veriyor bizlere ve güzel bir örnek oluyor. Bunu özellikle gençliğimize iyi anlatmalı, bilfiil örnek olarak öğretmeliyiz. Çünkü fenâliğe iyilikle karşılık vermek öğrenilebilen bir erdemdir. Özellikle küçük yaşta yapılan telkinler çocuğun bu erdemle çok erken tanışmasına imkân hazırlar. Çocuklara, haksızlığa uğrasalar bile ideal ahlâk ölçülerinden ayrılmamayı öğretmek gerekir.

Çocuk bir kötülükle karşılaştığında ilk olarak kötülükle cevap vermeye hakkı olduğunu düşünmemelidir. En azından iyilik yapana

iyilik, kötülük yapana haksızlık yapmama ilkesini onlara benimsetmek gerekir. Yeni yetişen nesil, başta en yakınları olmak üzere insanların kusurlarını bağışlayabilme erdemini gösterebilmeli, kötülüğe iyilikle karşılık verebilmeyi başarabilmelidir.

### **Kötü Söyleme**

Bir sene Kazmadan bağ kiralamış. Cumartesi ve Pazar günleri kamyonuyla gidiyor. Tabi giderken şoförüne tembihi vardır, o da yol boyu gördüğü veya el kaldıran bütün oraların yolcularını da ücretsiz bindiriyor kamyonuna. Tabi bu arada Kazma bağlarına iş yapan bir kamyoncu da var. Adamın ekmeğine zarar geliyor. Bu yüzden kamyoncu demiş ki,

- Hacı abi, sen bir kişisin. Koca kamyonuna ne hacet? Sen bırak onu, ben seni her zaman şoför mahalline bindirir, beleş götürür getiririm.

- Tamam. Teşekkür ederim. Ancak ben yukarı kasaya çıkar, orda giderim. Senin şimdi hatırlı müşterilerin olur.

Hacı abi mütevazı insan. Çıkar kamyonun karilerine, açıkta gider gelir. Bir gün yanındaki bir genç der ki:

- Yahu hacı emmi, Hacı Kalay diye birisi ne güzel bizi beleş götürüyordu. Bilmem neresini nettiğim cimri herif artık götürmez oldu.

Okkalı bir küfür yiyen Hacı abi hiç istifini bozmaz ve serinkanlılıkla gence der ki:

- Sövme oğlum. Kötü söyleme. Belki gene beleş getirir götürür. Niye hemen sövüyorsun ki?

Genç cevap vermez ama Hacı Kalay kararını verir. Her Cumartesi Pazar kamyonu tekrar gidip gelmeye başlar.



## TEVAZU VE VAKARI

Tevazu, yani alçak gönüllü olmak, Hak karşısında hiçliğin idrakine erebilmektir. Buna eskiler “mahviyet” derlerdi. İnsan kendisinde bulunan ilim, mevki ve mal gibi her hangi bir nîmet sebebiyle, bunlardan mahrum olanlara karşı üstünlük iddia ederek maddî-mânevî haksızlık yapmamalıdır.

Hacı Kalay merhum şahsiyet itibariyle mesuliyetini müdrik, cesur, dürüst, bir o kadar da alçakgönüllü, mütevazı olmasa, o vazifelerini yapamazdı. Şımarık hareketler etrafındaki insanları uzaklaştırır. Muhabbeti alır götürür.

Hacı Kalay’ın hayatı bu hasletlerine şahittir. Çalışkanlığını, işinde ciddiyet ve sağlamlığını, sözüne güvenilirliğini, muamelesinde dürüstlüğüne herkes şahittir. Ancak en güzel yanlarından birisi de, bu kadar şöhreti olmasına rağmen, mütevazı bir insan olması, kendini değiştirmemesidir. Bu servet ve şöhret, “nimetin eserini üstünde gösterme güzelliği” dışında, yani ev ve araba gibi araçlar haricinde, sosyal yaşantısını pek değiştirmemiştir.

Yıllardır gider geliriz, onu aynı kılıkta görürüz. Üstünde ceketi, dalgeçe yeleği, şalvarı, başında börkü, klasik bir görüntü sağlar. Her yerde böyledir Hacı abi. Bu dünyanın gördüğü nadir orijinal adamlardan birisi idi rahmetli. Kitabın sonuna gençlik ve yaşlılık

dönemlerine ait fotoğraflar koymak istiyoruz. Onlara bakanlar, aradan geçen yılların bir şey değıştirmediğini rahat görürler. Ruhü şâd olsun.

### **Dilenci Sanmışlar**

Maraş İmam Hatip, şimdi de olduğu gibi, yatılısı olan köklü bir maziye sahip bir okuldur. Çevre illerden çok sayıda öğrenci burada yatılı olarak okudular.

Kız İmam Hatip'in inşaati devam ederken aynı zamanda ilk iki katında eğitim öğretim devam ediyordu. Yeni gelen öğrencilerden birkaç tanesi Kalay amca okula geldiğinde yanına varıp derler ki:

- Amca burada fakir öğrenciler okuyor. Sana burada para veren olmaz. Sen en iyisi Ulu Cami önüne git. Belki orada daha fazla para verirler.

Meğer eli bastonlu yaşlı adamcağızını görünce bu kız öğrenciler dilenci zannetmiş ve acımışlar. Çocukları kırmayan Hacı amca onlara bir miktar harçlık verip sevindirmiş. Çok geçmemiş, öğrenciler gerçeği kısa zamanda öğrenmiş ve mahcup olmuşlar. Meğersem dilenci diye acıyıp iyiliği için Ulu Cami önünü tavsiye ettikleri o kişi, okulun banisi, sanki daimi sahibi imiş.

### **Tören Adamı Değildi**

Gereksiz merasimi sevmezdi. Resmi protokol onun yanında çok işlemezdi. Sözü dosdoğru idi ve kimseden esirgemezdi. Hak edene dersini verirmiş. Gittiği her yere ayağında şalvarı, başında beresi, sakalı ve teşbihiyle giderdi. İnsanlar da onu öyle severlerdi.

Bazılarının yanına para istemeye gönderdiklerine tembih edermiş: "Vermezsen Hacı Kalay gelecek istemeye" deyiniz.

Adamlar bu sözü duyunca “aman onu göndermeyin yanımıza, söyleyin ne istiyorsanız verelim” derlermiş.

Yıldırım Alkış Bey bir müşahedesini anlatır: “Protokol adamlarına hürmet ederdi ama onlar genelde Hacı Amcaya gelirlerdi. Resmi işlere kendisi müdahil olmaz işi uzmanlarına havale derdi.

Anlatacağı şeyi direkt anlatmaz, konuyla ilgili bir olay anlatır, oradan muhatabın hesabına düşeni almasını beklerdi, sözü dolaylı söylerdi, bu sebepten de kolayına kimseyi kırmaz gücendirmezdi.”

### **İlk İntiba Şaşkınlık**

Hacı Kalay da Köroğlu gibi insanlara kendinden evvel namı ulaşan birisidir. Fakat onu görünce insanlar garip duygular içine gömülürler. Öteden beri bildiği insanlar için hani şu malum Hacı Kalay’dır. Şen, şakrak, şakacı, ehli muhabbet, gamsız kedersiz birisidir. Ama bilenler bilir ki onun az ötesi derin bir denizdir. Bilmeyenler ise durup dururken onun bakışlarının birden ciddileşmesini, kabaklı göz kapaklarının altındaki gözlerinin birden bir hüzne bürünmesini, ince bir sızı içinde tefekküre dalmasını fark edemez, anlayamazlar bile. Kaçırırlar yani asıl Hacı Kalay’ı.

İnsanlardaki ilk intibaı çok müspettir. Hatta ününü duyanlar için biraz da çarpıcıdır bu durum. Çünkü muhayyileler öyle birisini beklemediklerinden biraz da hazırlıksız yakalanmanın şaşkınlığı içindedirler. Onun köylü kılıklı, saf, sade, samimi haliyle bitişen babacan, hoş sohbet, insana saygılı, misafirperver ve ikram severliği, insanlarda çok olumlu izler bırakır ve bu etkiler çok geçmeden muhabbete dönüşürler. Çok insanın yaşadığı bir duyguya bir örnekle tercüman olalım mı?

### **Aş ve Salata**

Şimdilerde şehrimizde “STK İHO PLATFORMU İL KOORDİNATÖRÜ” olan sevgili öğrencilerimizden Mehmet Akpınar,

Hacı Kalay abiyi daha çok gençken, yani öğrenciyken ilk gördüğünde nasıl çarpıldığını ve sevdiğini bize verdiği bir yazısında şöyle anlatır:

“Hacı Kalay Amca İmam hatip lisesini okuduğum senelerde hasbelkader ziyaretine vardığımız bir amcaydı. Brikethane dediğimiz işyerine varmıştık. Geçmiş günlerde bir camii inşaatına yardım içindi sebebi ziyaretimiz.

Ben gördüklerimle duyduklarım arasında yorumlar yapıyordum zihnimde. “Bu amca mı imam hatip aşığı? Bu amca mı imam hatibin hamisi ve banisi?” diye içimden yorumlar yapıyordum. Çünkü kuru bulgur aşısı ve salatadan oluşan bir yer sofrasında oturuyordu ve hepimizi öğle öğünü için o yemeğine buyur ediyordu. Babacan bir edası ve çok samimi, çok sevecen bir tavrı vardı.

Maraş'ın en zengin Adamı böyle mi yermiş?

İsrafsız, sade bir sofrası.

Üzerinde temiz ama sade bir eski gömlek, siyah bir şalvar.

Bu sofradan yiyen ve bu giysileri giyen birinden kıymık yardım çıkmaz diye düşünüyordum çocuk aklımla. Fakat tecrübesiz başımla çok fena yanılmıştım.

Hacı kalay amca, “önce yemeğinizi yiyin hele gençler” demiş, sonra da bırakın umulmayanı, en büyük yardımı yapmıştı.

Şaşırmıştım...

Bu yer sofrası, bu bulgur aşısı ve salata...

Bu sade ve eski elbiseler...

Ve koca iş yerinde çıplak yerde eski bir kanepesi ve üstünde eski bir minder.

Ve büyük bir yardım...

Ya sonrası?

Kapıya kadar tebessümle uğurlama çocuk mocuk demeden.

Sübhanelah!..

Her şeyini imam hatibe feda eden; her gün kapısına onlarca cami derneğinin vardığı, birçok caminin yapımında emeği olan, fakir fukarayı geri çevirmeyen, ev yapana hep yardım eden o fedakâr amca, o gün kalbime gelip oturmuş ve sevgisiyle hep orada kalmıştır.

Bugün bir akşam vakti bana onu hatırlattı Cemal hocam. Çok duygulandım. İçimi o hatıram yeniden yaktı kavurdu.

Ne demek?

Kendisi yemeyen veya az yiyen; giymeyen veya az giyen bir adam. Ama niçin?

Can alıcı ibret noktası burada: Malını, mülkünü ve zamanını sadece Rabbin rızası yolunda harcayan bir adam...

Dünya malına para harcamayan, üstüne başına, iş yerine değer vermeyen, ama iş imam hatip ve cami olduğu zaman; her şeyini feda eden bir adam.

Zengin ama mütevazı, büyük ama babacan bir adam...

Bir buluşmada kalplerimizi fetheden amca...

Allah rahmet eylesin. Yolu yolumuz olsun.”

Bundan sonra bütün anlattıklarımız da, tıpkı daha önce anlattıklarımız gibi, onun ahlak ve insanlarla olan ilişkilerini bize öğretir. O yüzden bu başlık altına fazla bir şey yazmak istemiyoruz. Asıl bu konular, “*Şahsî Ahlakı*” başlığı altında verilmeye çalışılacaktır.

## İZZET VE İHLASI

İzzet, insanın insanlık şeref ve haysiyetini korumasıdır. İzzet kelimesi kuvvet, üstünlük, şeref ve galibiyet anlamlarını dile getirdiği gibi, insanı zillete düşmekten alıkoyan iyi nitelikler anlamına da gelir. İzzet'in zıddı zillettir. İnsan, nefsinin izzetini korumakla yükümlüdür. Bu ise ancak Allah'a iman etmek, hayatını O'nun emir ve yasaklarına göre düzenlemekle mümkün olabilir. Küfür, şirk, nifak, isyan ise insanı zillete düşürür. Mümin imanı ile izzet kazanır.

Gerçek mümin, izzetini korumak için küçültücü davranışlardan kaçınmak, ağırbaşlı, vakur olmak zorundadır. Fakat bu durum kibirle karıştırılmamalıdır.

### Yardım Kabul Etmezdi

Hacı Kalay Emmi fevkalade izzetli ve şerefli bir insandır. Tanıdıklarından birisi çok zor bir zamanında ona karşı yersiz olarak acı bir söz söylemiştir. Hacı Kalay hiç cevap vermemiş, meclisi terk edip gitmiştir. Bunun üzerine orada olan arkadaşlarından birisi, bu sözü söyleyen yakınına, “biraz ağır olmadı mı?” deyince, o insafı adam da büyük bir pişmanlık içinde kıvranarak “evet, hata ettim. Nasıl gönlünü alırım?” demiş. O efendi aracılık etmiş ama Hacı abi de ağırdan alarak “o kadar ucuz değil” demiş. Demiştir demesine amma, çoktan da affetmiştir. O hataya bedel o güzel insan, arabulucu yakınıyla

yakınıyla beraber kendisine ömür boyu hürmet etmiş, ikramda bulunmuşlardır. Hatta bir gün:

- Hacı abi okula fazla para harcadığın için, sermayen azalmış, işlerin durma noktasına gelmiş. Sana bir damperli kamyon alalım, onunla kum taşı, işyerinde briket taşı, bir de yeni sistem briket makinası alalım, para da istemiyoruz, diye teklifte bulunmuşlar.

Hacı abi gözü gönül tok olduğu için, bu teklifli:

- Bu güzel teklifinize teşekkür ederim. Bir gün olur Allah işlerimizi yine düzeltir, diyerek münasip bir şekilde geri çevirmiştir. Fakat o insanlar da öyle nazik ve kibar insanlardır ki, Hacı Kalay Emmiyi her sene bir ziyafet ve elbiselerle taltif etmeyi ölene kadar hiç ihmal etmemişler.

Hacda düştüğü sıkıntılara rağmen kimseye derdini açmamış, Allah'a tevekkül ve itimat eylemiş, asla dilenmemiş, borç bile istememiştir. Çünkü atalar, "talepte zillet vardır" demişlerdir.

### **İhlâslı Dua**

Mekke veya Medine'de otelde parasını çaldırır. Durum naziktir. Oturur, ihlas ve samimiyetle yalvarır:

- Allah'ım benim paramı geri ver.

Otelden çıkarak mescide gitmek ister. Ama daha binadan çıkmadan Karocu Karaçam ile karşılaşır. Karaçam:

- Bağa bir ek yaptıracağım. Senin müşterin çok. Bana öncelik vereceksin, der. Hacı abi de:

- Veririm ama parası peşin olacak.

- Tamam.
- Ne kadar alacaksın?
- Şu kadar!
- Ver bakalım şu kadar tutan parasını şimdi, hemen peşin olarak.
- Tamam, al buyur.  
Hemen şükür eder Allah'a ve daha bir sevinçle gider evine, ona ibadet için.

### **“Kalk Namaz geçiyor”**

Ahmet Vişne kardeşimiz anlatıyor: Memleketten kalk git, Avşa'dan yazlık al. Nasıl bir akılsa, bunu yaptık. Şimdi pişmanım, ama neyse, bir gün sabah namazına uyanamamışsım. Vakit çıkmak üzereymiş. Bir rüya gördüm. Hacı abi gelmiş bana

-Kalk kalk sabah geçiyor, diye hem sesleniyor, hem de dürtüyordu. Kalktım, baktım vakit geçmek üzere, sabahı zor kıldım.

### **Allah Verir**

Söz Ahmet Vişne'nin hatıralarından açılmışken şunu da yazayım bari. Diyor ki: “Almanya'ya gidiyordum Hacı abiye de uğradım. Bu arada dedim ki:

- Biraz makbuz versen de Almanya'dan sana para toplasam olmaz mı?
- Bana baktı baktı ve dedi ki:
- Ben buradaki Müslümanları Almanya'ya muhtaç olmuş diye gülünç duruma düşürmem. Allah onun rızkını verir. Hiç gerek yok.



## CESARET VE KAHRAMANLIĞI

Cesaret ve şecaat, ihtiyaç görülünce, şiddet ve tehlikelere karşı koymak hususunda kalbin yılmaması, ölümü küçümsememesi, korkmadan üstüne düşeni yapabilmesidir.

Şecaat ve cesaret bir Müslümanda bulunması gereken faziletlerdendir. Allah insana, dışarıdan gelecek saldırılardan kendini koruma gücü vermiştir. Kuvve-i gazabiye de denilen bu güç, dışarıdan gelen saldırıları önleyen itici bir kuvvettir. Kuvve-i gazabiye ifrata kaçır, gereğinden ziyade olursa, tehevür (saldırganlık); tefrite (yokluk, azlık) düşerse, cebanet (korkaklık) kötü huyları; itidal-denge durumunda olursa, -din tarafından eğitilmiş, akla bağlı, hikmete uygun olarak işletilmiş- şecaat (kahramanlık) fazileti ortaya çıkar.

İnsan dışarıdan gelecek saldırılar karşısında korkak olmamalı, fakat saldırıya haddinden fazla karşılık vererek mütecaviz, saldırgan veya hemen öfkeye kapılan, kızan bir kimse de olmamalıdır. Bu hususta insana yakışan fazilet, saldırıya misliyle cevap vermek, karşılık vermeye gücü yettiği halde affetmek, suçluyu cezalandırmakta haddi aşmamak ve korkup sinmemek olmalıdır.

Şecâat duygusunun yokluğundan meydana gelen korkaklık, Hz. Peygamber'in Allah'a sığındığı rezaletlerden biridir. Her faziletin en

güzel örneklerini Hz. Peygamber'de gördüğümüz gibi, şecaatin de örneklerini onda görmekteyiz. Hz. Peygamber, gayri müslimlerle yapılan bütün savaflara katılmış, zaman zaman en ön saflarda çarpışmıştır.

İnsandaki şecaat duygusu doğru yerlerde kullanılmalı, insanların veya nefsin beğenmesi (gurur ve ucb) için olmamalıdır. Diğer taraftan şecâat, dinin emrettiği veya izin verdiği yerlerde olmalı, haram olan şeylerde yapılmamalıdır. Meselâ, başkalarını ezmek, kuvvet göstermek, hak edilmeyen bir şeyi güç kullanarak almak haramdır.

Hacı Kalay, Allah Teâlâ'ya karşı imanı, kadere rızası, itimat ve tevekkülü o kadar muazzamdı ki, bunun tabii sonucu olarak çok cesurdu. Haklı davasında korku nedir bilmezdi. Daha önce okullarımızı elimizden almak isteyenlere verdiği cevabı okumuştuk. Şimdi bu ahlakını ifade eden bazı olayları anlatalım.

### **Müfettişlere Reddiye**

1990 da bir gurup bakanlık müfettişleri okulları denetleme amaçlı şehrimize gelirler, Bu arada okulumuzda teftiş edilir, kız İmam Hatibin bina ana giriş kapısındaki bismelenin oradan kaldırılmasını isterler.

Bu durum Kalay amcaya iletilir, O, “bismelenin oradan kalkmaması gerektiğini, gerekirse her türlü çareye başvurulmasını” söyler. Hatta bunun üstüne bu defa da bir ayeti ahşap oyma olarak acilen yazdırıp, okul içindeki duvara monta ettirir.

Bu sefer teftişe gelenler hepten şaşırırlar, Kalay amca şöyle söyler:

- Besmelesiz imam hatip olmaz, gücü yeten erkekse gelsin kaldırsın da görelim, der.

Ve o besmele ve ayet-i kerime o gün bu gün hala yerlerinde durmaktadır.

### **Osmanlının Atları**

Bir grup ahababı ile denize gitmişler. Kendisi yüzme bilmez. Orhan Bey olayın şahidi olarak anlatıyor:

“adam yüzme bilme ama soyundu denize girdi. Ayağında Osmanlı tumanı. Biz de kenarında yüzecek, kumlarda güneş banyosu yapacak diye bekliyoruz. Adam demez mi ki “Osmanlının atı denizde yüzer de ben yüzemez miyim? Ben de gazi çocuğuyum.”

Şaşırdık kaldık. Delicesine bir cesaret. Denizde epey gittikten sonra ayakları yere basmayınca kollarıyla hareket ede ede gitmeye devam etti. Ellerini ayaklarını hareket ettirip duruyordu ve gerçekten de batmıyor, yüzüyordu.

Sanki bu yetmezmiş gibi biraz ilerleyince kendi kendine demiş ki: “Diyelim ki kolumun biri arızalı oldu. Acaba tek kolla yüzebilir miyim?”

Bakıyoruz, tek kolla yan yan yüzüyor. Allah yardım etti, üç yüz beş yüz metre açıldığı halde boğulmadan geri döndü.”

### **Mavzeri Dayamış**

Yıl 1954-55. Memlekette genel seçimler vardır. Hacı Kalay Aytemizlerin Çeltik fabrikasında nispeten yeni bir işçidir. Seçimde iki parti iddialıdır. Birisi millete kan kusturmuş zalim CHP. Öbürü yeni bir umut olan, halka güzel şeyler vadeden DP. Nihayet seçimi Menderes’in Demokrat Parti’si kazanır. Millet bayram ederken haliyle Halk partililer üzüldür. Bu üzüntünün verdiği hırçınlıkla bazen patavatsız işler ve sözler de yaşanmıyor değildir.

Orada muhasebeci olarak çalışanlardan birisi de Halk partilidir. Hacı Kalay da odada iken birisi ona sorar:

- Nasıl kaybettiniz öyle?

Muhasebeci de üzgünlüğün de mi etkisi vardır, yoksa dikkatsiz birisi midir bilemem, der ki:

- Ne olacak? Eşşek köylüler olduktan sonra seçimi her zaman Demokratlar kazanır.

Bu söz bir köylü olan Hacı Kalay'a batar. İçinden,

- Demek eşşek köylüler ha! Ben sana gösteririm, der, lafa karışmadan gider.

O sırada köyden gelen bir orman kolcusu arkadaşı Hacı Efendiye der ki:

- Şu mavzer sende kalsın. Şehirde sırtımda dolaştırmayayım. Giderken alırım.

- Tamam, şuraya koy.

Adam gider ama Kalay mavzere bakarak düşünmeye başlar. Nihayet ayağa kalkar, mavzeri alır ve orda birisine der ki:

- Muhasebeciye falan yerde beklediğimi söyle.

Bu olayı bana anlatan Abdullah Diner kardeşim diyor ki, “o muhasebeci ile bir aile kavgasına beraberce arabuluculuk için çalışmaktadırlar. Zavallı adam, “herhalde o meseleyi konuşacak ki, kimse duymasın diye beni o izbe yere çağırıyor, diyerek rahatça gitmiştir.”

Hakikaten de Hacı Kalay'ın çağırıldığı yer, fabrikanın تنها ve izbe bir yeridir. Adam gelir,

- Buyur Kalay Efendi, der.

Fakat Hacı Kalay çok ciddi ve sert bir tavır içindedir. Adam bu tavrıdan çekinir. Fakat Kalay bununla da yetinmez, mavzeri alır, adamın göğsüne doğrultur ve gözünün içine ters ters bakarak,

- Hadi hemen şehadet kelimesi getir. Eşşek köylü kimmiş şimdi göreceksin, der.

Bunu birkaç kere tekrar ederken hiç farkında değildir. Beti benzi atan muhasebeci önce terler. Sonra titremeye başlar. Derken gözleri donar ve önünde ayakta duramaz, gürpede yere yığılır.

Hacı Kalay panikler o zaman.

- Şaka lan. Şaka yaptım sana, der. Ama adam kıpırdamadan yatmaktadır.

Hemen mavzeri saklar. İşçilere bağırır. Bir arabaya atarak hastaneye doğru son sürat yola çıkarlar. Adam hemen acile alınır ve acele muameleler başlar. Bereket versin ki kendine gelir. Hacı Kalay'ın da yardımıyla bir odaya taşınır. Bir müddet orada dinlenir. Hacı Kalay kapıda beklemektedir. Sonra Hacı Kalay ve arkadaşları adamı evine taşırlar ve orada kalır, “bir hizmet varsa hemen söyleyin, emrinizdeyiz” derler. Evin hanımı bu nezaket ve yardım için çok teşekkür eder kendilerine.

Adam ise sadece mahzun mahzun bakmaktadır onlara. Ağızını açıp da hiçbir kimseye hiç bir şey söylemez. Yaptığı yanlışın farkındadır. Hacı kalay da öyledir ve çok pişmandır. O da dersini almıştır. Bu olayı yıllar sonra kendisi anlatıncaya kadar kimse bilmez.

Evet, haddi aşmamak gerekir. Ya o adam kalbi durup ölseydi...

Allah korusun hepimizi.

## PRATİK ZEKÂSİ VE FERASETİ

Hacı Kalay'ın ilmi yoktur. Okuma yazması bile kendi çabasıyladır. Kur'an'ı çat pat okur. Fakat Salih ameli ve güzel ahlakı vardır. Bir de korkunç derecede pratik zekâsı, olayları kavrayışı, önsezi ve anlayışı, basiret ve feraseti vardır.

Zaten bu da hem doğru karar vermesine, hem de latife ve nüktedanlığına sebep olmuştur. Bunu gösteren çok olay vardır hayatında. Yukarıda birçok örneklerini okudunuz. İşte onlardan birisi daha.

### “Sen Sivil Değilsin”

1980li yıllarda iş yerine bir sivil taksi gelir. Şoförü iner ve yanda oturanın kıvrak bir hareketle kapısını açar. Patron iner. 30 yaşlarında cevval, gözleri zekâ fışkıran bir gençtir. Hacı abi o anda kapı ağzındadır. Patron selamdan sonra:

- Hacı Kalayzade Efendi sen misin? Der. Hacı abi:

- “Efendi” ve “zade” ben değilim ama Hacı Kalayı soruyorsan o benim, der.

- Ben de bir inşaat müteahhidiyim. Babam İmam Hatip Lisesini çok sever. Okulun karşılarında bir öğrenci yurdu yapacağız. Siz de bir

İmam Hatip sevdalısı olduğunuz için inşaat malzemelerini sizden almak istiyorum.

- Efendi sen önce bir doğruları konuş, sonra gerisini düşünürüz.

- Sen ne diyorsun Hacı Efendi?

- Sen müteahhit falan değilsin. Sen mutlaka devlette yetkili resmî birisin.

- Nerden biliyorsun?

- Çünkü çok alışık bir şekilde kapımı açtılar. Benim iki tane şoförüm var. Daha bir gün birisi böyle kapımı açmadı. Sen şu doğruları söyle de olabilirsem sana yardımcı olayım.

Adam şoförüne dönerek:

- Hımmm, demek ki buna da dikkat etmeliyiz. Burada da deşifre olduk, der. Sonra döner Hacı abiye ve der ki:

- Peki Hacı Efendi, doğrusu şu; ben Maraş'ın MİT yetkilisiyim. Hastane civarına bir MİT binası yaptıracağız. Sizin dürüst ve işinizin sağlam olduğunuzu öğrendik. Bu yüzden geldik.

- Hoş geldiniz, safa getirdiniz. Hele bir kahve içelim. Ondan sonra gerisine bakarız.

Hacı emmi malzemelerinin nasıl temin edileceğini izah eder ve alış veriş yapılır. Haftalar aylar devam eder. Artık biraz samimiyet ilerlemiştir. Hacı Kalay sorar:

- Sen devletin içini bilmede yetkili biri olduğuna göre soracağımı da iyi bilirsin. Ben Erbakancıyım. Bize “çalışacağız, şeriatı



getireceğiz” diyorlar. Bunlar bizi kandırıyorlar mı yoksa? Bunun aslı var mı?

Bu esnada havadan bir uçak geçmektedir. Adam der ki:

- Bak Hacı Efendi, bu uçağın bile ya sağ kolu, ya da sol kolu bizdendir. Bir kere bunu bilin. Türkiye’ye şeriatın gelmesine gelince, bu asla mümkün değildir. Kanunlar buna kesinlikle müsaade etmez. Biz de etmeyiz. Ancak siz yine de çalışın. Allah dilerse, bir gün güneşin doğması gibi o da olur.

Bu olay da Hacı Kalay’ın cesaretine, dürüstlüğüne, açık sözlülüğüne, zekâsına, cihadına ve şeriat sevgisine çok açık bir örnektir.

### **Korkunç Korkutma**

Şimdi bir olay daha anlatacağım. Fakat bunu burada mı anlatmalıyım, yoksa cesaretini anlattığım yerde mi, yoksa şaka ve mizahımı anlattığım yerde mi, tam bilemiyorum. Okuyun ve kararı siz verin.

Hacı Kalay’ın evinin tam karşısına büyük bir okul yaparlar ve orayı “Kız Öğretmen Okulu” olarak açarlar. Hani şu sonra sıkıyönetim merkezi ve ilk üniversite olan binalar. Orası o zamanlar şehrin bittiği yerdir. Oralarda bahçecilik yapılır, patlıcan ekilir yani. Böyle tenhada olması bir yandan iyi olsa da, başka yönden mahzurları da var tabi.

İşte o mahzurlardan birisi de, bu patlıcan bahçesinde çalışan işçilerin yaptığı gevezeliklerdir. Bir eşeğe üç beş genç binerek oradan geçerken bağıra çağıra kızlara laf atarlar. Bu kızlar kadar evleri de rahatsız eder tabi. Hacı abi bir sabreder, iki sabreder, gençler çevreye rahatsızlık vermekten vazgeçmezler.

İş böyle uzayınca, soğuk bir günde Hacı Kalay kafasını gözünü iyice sarar, kapının arkasına pusuya yatar. Gençler yine aynı havada geçerken kapıyı azıcık açarak en arkadakini tuttuğu gibi içeri atarken, bir yandan kapıyı örter, bir yandan da arkaya bağırır:

- Şu iti de boğazlayın, on yedi olsun!

Genç gerek içeri çekilip atılmasından, gerekse duyduğu kan donduran sözden eli ayağı dökülmüş vaziyette yerde tir tir titremektedir.

Derken ailesinden birisi gelir,

- Bunu affet, bir daha terbiyesizlik yapmaz, ben kefilim, der. O da,

- Hadi defol, bir daha affetmem, der.

Sahiden gençler de bir daha rahatsızlık vermezler...

İti öldürmektense korkutmak daha iyi olurmuş sözü böylece “bit tecrübe sabit olur.”

“Ne demek “bit tecrübe sabittir?”

Canım hepsini biz mi anlatacağız. Onu da bir bilene sorun. Güzel bir hikâyedir.

### **Çıban tedavisi**

Hacı Kalay'ın pratik zekâsını gösteren çok olay vardır ki insan duyunca takdir ediyor. Şu hikâyeyi okuyunca acaba takdir edecek misiniz, merak ediyorum doğrusu.

Aytemizlerin yanında çalıştığı gençlik zamanıdır. Çok ve ağır çalıştığından mıdır nedir, kalçasında çıbanlar çıkar. Koca koca çıbanların biri batır, başkası çıkar. Bundan usanır ve bir çare arar. Kendince de bulur.

Nasıl mı?

Abdullah Diner bana anlatmıştı. Ben de size anlatabayım. Hani çeltik fabrikasında çuvalları fareler yemesin diye bir işlem yaparlar. Tavana tutturulan demirlerin arasına yüksekçe bir seviyede tahtalar yerleştirilir, beraber binilen salıncaklar gibi yapılır, o tahtaların üstüne çuvallar düzülür. Fareler aşağıdan bakar durur çuvallara, zavallı kedilerin ciğere baktığı gibi.

Çıbanlardan acı çeken ve peş peşe gelmesinden bıkan Hacı Kalay'ın aklına parlak bir fikir gelir. O yüksek demirlere çıkıp tutunur. Kendisini çıban yere gelecek şekilde boşluğa bırakır. Ne kadar çıbanı varsa patlatır...

Sonra ne mi olur?

Ne olacak, iyileşmeyen yara mı olur ecel gelmediyse!

## MİSAFİRPERVERLİĞİ

Hanlattığına göre, Hacı Efendi kim gelirse gelsin, tanrı misafirini hoş karşılar, giderken de kapıya kadar uğurlardı. Hatta dindar olmayanlara, oruç tutmayana bile bunu yapardı. Yalnız yemek yemeyi hiç sevmezdi. Yemek zamanı geldiğinde kimse bulamazsa oradaki temizlik işçilerini falan davet ederdi. Evinde de sık sık misafir ağırlardı.

Ben hatırlıyorum, bazen okul idarecileri ve bazı öğretmenler, yatılılar için çıkan yemeği beğenmezlerse, “haddin Hacı abiye gidelim” derlerdi. Orada kebab yediklerini anlatırlardı. Benim de buna canım sıkılırdı. O adamın zaten okula harcadığı paralar malumdu. Bir de böyle masrafa sokmanın alemi neydi?

Özellikle de yemek saatinde bir yere gitmemeyi küçük yaşta ailemiz bize sıkı sıkı tembih etmişlerdi.

Bir de yük olmak hoş değildi. Eskiler “yâr ol, bâr olma” derlerdi. Hatta Ruşenî Efendi tasavvufu şiirle tarif ederken bir yerde şöyle der:

*“Tasavvuf yâr olup bâr olmamaktır,  
Gül-i gülzar olup hâr olmamaktır.”*

Bu düşünce bizi Hacı abinin sofrasından mahrum etmiştir. Ama onun ahlakını konuşurken oğlu Paşa Beyin “o tür gelenler ile yemek babamı çok mutlu ederdi” sözü üzüntümü sevince çevirdi. İçimde kalan, kimseye demediğim bu düşüncemden de bir nevi sui zan olur endişesi ile tövbe ettim.

Orhan hocamdan da duymuştum; Hacı Efendi yemek esnasında birisi gelirse ona yemek ısmarlar. Şayet yemek yetecek kadarsa beraberce yerlerdi. Ama bu arada misafir çok yesin diye Hacı abi ya laf vererek, ya da yer imiş gibi yaparak az yerdi. Bu da bir ikram tarzı idi.

Yıldırım Alkış Hocanın da bir şey dikkatini çeker:

“Biz mi hep yemek vaktinde giderdik, yoksa her gelene ikram için mi hep bir şeyleri hazır bulundururdu bilemem, ama bir şeyler yemeden ayrıldığımızı hatırlamıyorum.

Bir gün yine ziyaretimiz sırasında bir şeyler atıştırırken eski türkülerden söz açıldı, bir ucu da bize dokundu ama olsun, manidar bir şey söyledi:

“Biz eskiden türkülerden öğrendiğimizi şimdi hocalardan öğrenemiyoruz”.

Hâlâ düşünürüm ne kadarı doğru diye!”

### **Niye Güldü?**

Hacı Kalay Emminin Adıyamanlı Abidin Bey diye bir ahababı vardır. Bu adam çeltik ağasıdır. Kendisine ait üç beş köyü vardır. Kapısında gece gündüz nöbet tutulur. Uşakları çoktur. Çeltik çektirmek için hep Maraş’a gelir. Hacı Kalay ile tanışırlar. Uzun süre muhabbetleri devam eder.

Bu adam evine dönünce hanımlarına Hacı Kalay'ın cömertliğinden o kadar bahseder ki, kadınlar hacı emmiyi çok farklı bir gözle görmeye başlarlar.

Derken bir gün hacım oraya davet edilir. Özel misafirlere onlar adetleri üzere hiç yatılmamış yatak serer ve özel ortamlarda görülmemiş hizmetler verilir. Mesela onlardan birisi, böyle özel misafirlere evin hizmetçileri dışında beyin hanımı bizzat kahve sunarmış.

Yemekler yenilir. Sıra kahve içmeye gelir. O güne kadar Hacı Kalay'ı çok duyan ama hiç görmeyen hanım, kahve ikramına geldiğinde bakar ki, misafiri şalvarlı, bereli, kaba saba bir adam. Kadın hayret ve şaşkınlığından gayri ihtiyari gülümser. Bu bayanın evin hanımı olduğunu bilmeyen hacım der ki:

- Abidin Be! Bu kadın bana güldü. Neden acaba?

Abidin bey hanımını çağırır,

- Hacı abiye niçin güldüğünü söyle bakayım, der.

Kadın geçiştirmek istese de fırsat vermezler. Hatta Abidin Bey

- Bu benim hanımımdır. Yalan söylemez. Şimdi sana doğrunu söyler, der.

Kocasından cesaret bulan kadın der ki;

- Begim, dorgu mu söyleyim, ergi mi söyleyim?

- Doğrusunu söyle.

- Günlerdir “Hacı Kalay” gelecek diye birçok hazırlıklar yaptık. Özel yataklar yaptık. Ben potör şapkalı, kravatlı, takım elbiseli, şöyle farklı bir kişi hayalimde canlandırırken, karşımda böyle birisini görünce kendimi tutamadım, güldüm.

Hacı Kalay daha sonra bu bayanı ve beyini 12 Şubat Çete Bayramına davet eder ve evinde birkaç gün misafir eder.

## HAYA VE İFFETİ

İffet, kişinin kendisini kötü iş ve sözden uzaklaştırma, şehevî hisleri dinî emirlerin çerçevesinde muhafaza etme halidir. Dilimizde iffet kelimesi: namuslu, şerefli ve ahlâklı olma halini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bir İslâm ahlâkı terimi olarak iffet şöyle tarif edilmiştir:

Hz. Peygamber (s.a.s) hadisinde Hz. Peygamber iffetin karşıt anlamı olan fuhuştan insanları sakındırmış ve şöyle buyurmuştur: "Ahlâksız davranışlar (fuhuş) ve ahlâksızlık alenî yapılmaya başlamadıkça kıyamet kopmaz" (Ahmed b. Hanbel, VI, 162).

Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerîm'de zinanın fuhşiyâtın yasak olduğunu bildirdiği gibi iffetin gerekliliğini ve unsurlarını bildirmiştir. "Evlenme imkânı bulamayanlar Allah'ın kendilerini lütfuyla zenginleştirene kadar iffetlerini korusunlar" (en-Nur, 24/32).

Bu ayet-i kerime iffetli olmanın dinî bir zorunluluk olduğunu bildirmektedir. Bir başka ayette iffetli kadınların özellikleri şöyle anlatılmaktadır; "Namuslu olmanız zina yapmamanız, gizliden dost edinmemeniz..." (el-Maide, 5/5) Bu ayet-i kerime iffetin en genel manasıyla açık ve



İffetin lüzumunu göstermek için Hz. Peygamber şöyle dua etmiştir: "Allahım, senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği dilerim" (Müslim, Zıkr, 72).

Hacı Kalay son derece hayalı idi. Ağzından çirkin söz, kendinin küfür saymadığı bazı sıfatlar hariç küfür, karı kız lakırdıları duyulmamış, heybetini giderecek gereksiz söz ve işlerde görülmemiştir. Laubalilikten uzaktır, ciddidir. Ancak şaka bunun dışındadır. O da israfa kaçmadan, miktarınadır. Paşa Bey bir gün babasına der ki:

- Maşallah bu yaşta gözlüksüz okuyorsun. Bak biz okuyamıyoruz. Cevabı ilginçtir:

- Ben sizin gibi harama bakmıyorum ki gözüm bozulsun.

Ona göre fesat, Allah Teâlâ'nın emir ve yasaklarına karşı gelmektendir. Yoksa bu vücut insana ölünceye kadar yeter.

İslam da bu fikri destekler. Ama sanırım o bu kuralı okumaktan ziyade acı bir tecrübeden almış. Uzun zaman önceydi. Bana şöyle bir olayını anlatmıştı:

“Bizi bir eve davet ettiler. Ben de evin içini gören bir yere oturmuşum. Bu arada hizmet için gelen çok güzel bir kıza bakmış kalmışım. Ev sahibi başımı çevirdi ve “sen şu tarafa otur” diyerek evin içini göremeyeceğim bir yere oturttu. Çok utandım. Yer yarılrsa içine girerdim.

Adam perişanlığımı görünce beni rahatlatmak için dedi ki: “Bu soyhalar da süs püslerine, kılık kıyafetlerine dikkat etmiyor, insanı günaha mecbur ediyorlar” dedi.

Bu da bana çok acı ve çok büyük bir ders oldu. Bir daha eve, kapıya bakar yere oturmadım.”

## HAMD VE ŞÜKRÜ

Orhan Hocam yazıyor: “Sene 1990’da Kız İmam Hatip Lise binası eğitime başladı. 3000 civarında öğrenci okuyor. Ama kısa zamanda okul yetersiz gelmeye başladı. Aynı durum erkek bölümünde de var. Hacı amcanın öncülüğünde okul derneği tarafında kız bölümüne ikinci bir bina ve erkek bölümüne de yurt için temeller atıldı. Bu iki bina kısa zamanda bitirildi ve hizmete açıldı. Bu binalar öyle bir iki katlı küçük binalar değil, kız bölümünün her iki binası da her biri 1000m2 üzerine 5 er katlı 28 derslik ve çeşitli müstemilattan oluşmaktadır.

Hacı amca sözünün geçtiği insanlara hep öğrenci yurdu yaptırımlarını, bu gençliğe sahip çıkılması gerektiğini, bizler sahip olmaz isek, başkalarının gençliği olumsuz yönde etkileyebileceklerini, bunun büyük bir vebal olduğunu, devamlı telkin eder, Şu anda 80 küsür yaşına rağmen, sağlığı elverdiğince hizmete devam etmektedir.

2012 Yılında temeli atılan kız yurdu binası için şöyle dua etti: “Allah’ım, bu yurdu görmeden canımı alma. Onun da hizmete açıldığını bana hayırlısı ile göster”. Çok şükür hizmete açıldı. Hacı amcaya yurdu gezdirdik. Çok ama çok mutlu olup sevinç gözyaşları döktü.”

## KÖTÜ HUYLAR

“Settarı’l Uyup” olan Allah Teâla, bizim de kardeşlerimizin ayıp ve kusurlarını örtmemizi istiyor bizden. Bu, kendimiz için istediğimiz huyu, başkaları için de istemeli, insanların gizli kusurlarını araştırmamalı, kendiliğinden muttali olduysak da görmezlikten gelmeliyiz. Toplumun ıslahı için bu çok önemlidir. Çünkü kötülükleri açıklamakta çok zararlar vardır. Bir kaçını sayalım mı?

Mesela başkalarının ayıp ve kusurlarını ilan ederek onu rezil ve rüsva etmek, kin ve nefrete, düşmanlıklara sebep olur. Bu ise toplumu böler, parçalar. Huzur ve emniyeti bozar. Bu tür kötülükleri bilmeyenlere öğretir. Bilip de yapmayanlara veya gizli yapanlara cesaret verir, açıktan işlenmesine sebep olur. Kardeşlik duygularını mahveder. Bu yüzden ölenlerin dahi ayıplarını örtmek gerekir. Özellikle de onların. Çünkü artık kendilerini savunabilecek imkânları yoktur. Varsa bir yanlışlık, yanlış anlama, onu giderme imkânı da yoktur. Üstelik geride kalan akraba ve sevenleri de üzer, incitir.

Bu yüzden Hacı Kalay’ın varsa bile bu tür hatalarını sayacak, dönecek değiliz. Hiç şüphesiz, kul kusursuz olmaz. Elbette o merhumun da ayıpları, kusurları, günahları olabilir. Öyle inanıyorum ki, böyle bir şey olmuş olsa bile, o kıratında bir adam, çoktan bunların tövbesini yapmış, üzerindeki hak ve hukuku ödeşmiştir. Ondan ancak bu beklenir.

Şöyle bir durum var. Bir insanın iyi huylarını yazmak serbest, kötü huylarını yazmak yasak olunca, ortaya onu değerlendirmeye hususunda bir dengesizlik çıkabilir. Herkes onu olduğundan büyük zannedebilir. Varsın böyle olsun, ne çıkar? Hesabını zaten verecektir Rabbisine. Biz bu konuda çok meraklı olmayı hoş görmüyoruz.

Ancak şunu da hemen söyleyelim; bunları yazarken amacımız Rahmetliyi olduğundan fazla göstermek, abartılı bir dille onu yok yere büyütme, hakkında aşırılığa kaçmak hiç değildir. Belki onu layıkıyla tanıtabilmiş bile değiliz. Zira onun yaşadığı hayat deniz ise, yazdıklarımız bir damla etmez. Kaldı ki onun gibi insanlar, arş gölgesinde olmak için, sağ elinin verdiğini sol eli bilmeyecek kadar gizli vermeye, ibadetlerini gizlemeye dikkat ederler. Riyadan, süm'adan kaçınır, el alem bilsin ve sevsin diye değil, işi Allah için yaparlar. Bu yüzden bilip yazamadıklarımız, az araştırıp daha bilmediklerimiz yanında, kim bilir Allah için yaptığı daha ne amelleri vardır. Hüsnü zanda yanılısak ne zarar? Asıl zarar sui zan etmektir.

Bununla beraber işte açıkça bir kere daha söylüyoruz. Bizi kimse yağcılık, dalkavukluk ile suçlamasın. Sağlığında onun en az ekmeğini yiyen, ikramını görenlerdenim. Ev yaptırırken, bazı öğretmenlerin onu incittiğini kendisinden duyduğumda, belki aşırı bir karar vererek, karolarımı başkasından aldım. Bu, minnet ve başa kakma korkusundan çok, başkalarının sui zannından kaçmak içindi. Yanlış yaptığımı sonradan anladım. Çünkü bu zımnen minnet ve başa kakma korkusu da taşıyordu. Kendimi bu dile getirilmemiş iç sızısından dolayı kınadım ve tövbe ettim. Ama benim de o gençlik zamanımda dostluğumu dünya menfaatine dönüştürmemek konusunda ilkelerim çok daha keskindi. Hayat bize her zaman için keskin olmanın yerine toleranslı olmanın gereğini, esnek davranmanın güzelliğini, hoş görülme ve müsamahalı olmanın rahatlığını öğretti.

Her neyse, evet, açıkça söyleyelim; Hacı Kalay alim değildi. Bizim anladığımız manada seyr-u süluk görerek makamları aşmış gitmiş bir veli de değildi. Ama o, bildiği kadarıyla dinini dosdoğru yaşamaya çalışan, aynı zamanda dinin hayata hakim olmasını isteyen, bunun için eğitim, siyaset, ticaret, sosyal yardım gibi bildiği her alanda ciddi faaliyetler yapan, yapanlara maddi manevi destek veren birisiydi. Samimi, ciddi, sosyal bir Müslümandı.

Acaba onun da günahları var mıydı?

Bize ne?

Bunu bilmenin ne değeri var?

Eğer telafisi için bir şeyler yapacaksak, hiç durmayalım, öyle de olsa yapalım, böyle de olsa yapalım.

Yine de bu konuda illa ki bir şeyler söylenmesi gerekiyorsa kısaca şunları yazabiliriz belki. İnsanı diz üstü cehenneme çökerten, genellikle diliyle yapıp ettikleridir. Mesela dedikodu, gıybet öyledir. Nemime koğuculuk öyledir. Bir Müslümana hakaret etmek, alay ve aşağılamak, kötü lakap takmak, sui zanda bulunmak, gizli kusurlarını araştırıp aleme ifşa etmek öyledir.

Hacı Kalay'da var mıydı bunlar?

Bende varsa, sende varsa, onda da olabilir. Konuşan insanlarız. Zaman zaman bu tür hatalar düşebiliriz. O da düşmüş olabilir. Ama tövbe etmiştir inşallah bizim gibi. Ancak ben ağzından küfür duymadım. Lanet duymadım. Bir şeyler anlattığı olurdu. Bunun bir kısmı gıybet sınırını ihlal etmiş de olabilir. Allah onun da bizim de taksiratımızı affetsin.

Hacı Kalay'ın yalan söylediğine, hile yapıp aldattığına, hırs ve hasetle insanlara kin güttüğüne de şahit olmadım. Öfkelenmişse, Allah içindir. Kendisi için dilenmemiştir. Dilenmişse, Allah içindir. Yediği, içtiği ortada, iş yerindeki eşya ve döşeme ortada, hayatında israf ve savurganlık olmadığı da açıktı. Birakın katilliği, onun gücü yetti diye kavga çıkarıp birisini dövdüğünü de duymadım. Ama askerde binbaşısını dövmüştür, hak ettiği kesin. Bir Müslümanı hatasını itiraf etsin diye mavzerle korkutmuştur, evet ama o da hak etmiştir. O yüzden davacı olmamıştır.

Onun içkisi, kumarı, haksız kazancı yoktur. Hele fuhşu hiç sevmez. Irkçı, hizipçi, tefrikacı, bid'atçı hiç değildir. Velhasıl Rabbimize karşı haddimizi aşmamak için “bize göre” kaydını koyarak diyelim ki Hacı Kalay Emmimiz çok iyi bir insandı.

Biz, dinimizden öğrendiğimiz gibi, zahire bakarak hükmederiz. İç dünyasını Allah'a havale ederiz. İnsanın kalbini Allah bilir. Biz yarıp da oradakini göremediğimizden, değerlendiremeyiz. Biz de Hacı Kalay'ı böyle gördük ve böyle hüküm verdik. İnşallah yanılmamışıdır. İndallah yanılısak da mazuruz.

Evet, şehadetimiz Allah içindir. Biz onu iyi biliriz. Daha nice bir insan da bizim gibi bilir. İnşallah bu hüsnü şehadet Allah Teala katında makbul olur da cennet ona “vecebet” olur.

## SONSÖZ

Bugün 24 Şubat 2016, çarşamba günü Saat 14.30. Bu kitabın yazımı, tekrar gözden geçirilerek okunması şimdi bitti. Hacı Kalay Emmi 06.01.2016 Çarşamba günü vefat etmişti. Aradan 49 gün geçmiş. Ben kitaba sonsöz yazmak için oturmuşum.

Hayır! Onun hakkında son sözü söylemeyeceğim. Ucu açık kalacak sözlerin. Bitmeyecek, tükenmeyecek, gürül gürül akacak inşallah sözler o anıldıkça, hatırası yaşatıldıkça. Son söz yerine, 07 Ocak 2016 Perşembe günü Ulu Camide cenaze namazını beklerken yaşadığım haleti ruhiye ile düşüncelerimi yazacağım buraya. O anı akşamında şöyle not etmişim:

**“Her canlı ölümü tadacaktır”.** Takdir Allah’ındır, mümine düşen de rızadır.

Şu anda Kahramanmaraş Ulu Camiindeyim. Musalla taşında Hacı Kalay Efendi yatıyor. Ben derin düşünceler için oturuyorum caminin sol köşesinde ön saflarda. Kendimi yalnız ve garip hissediyorum. Hiç şüphesiz biz de öleceğiz. Acaba arkamızdan özellikle de samimiyette hakkın lisanına dönüşen halkın lisanı bizim için ne diyecek?

Bizim için acaba ne “vecebet” olacak?



Yazık, çağımızda dünya öyle çaplı, orijinal, ölümü vaiz olan cenazelere daha az rastlıyor. Azların da kıymeti ne denli biliniyor, ne kadar fark ediliyor, ne derece istifade ediliyor, o da ayrı bir mesele.

Ben şahsen şimdinin çocuklarına üzülüyorum. Yeni nesil, din eğitimi maksatlı İmam Hatip Lisesini böylesine seven bu adamı tanımamakla, böyle nevi şahsına münhasır orijinal bir eski zaman herifini görememekle çok şey kaybettiklerini belki de hiç bilemeyeceklerdir. Gözümüzün önünde kim bilir ne değerlerden gafil yaşayan bizler de öyle değil miyiz?

Madem nimetin kadri zevaliyle bilinirmiş, biz de çok üzülmeylim bari. Musibet yaygınlaştıkça hafiflermiş. Bakıyorum, cami dolu. Boşa dememiş; “elle gelen düğün bayram” diye. Yine de vurgulayalım; Hacı Kalay’ın ölümü ile gelen kaybımız çok büyük.

Mezarı musalla taşında yatarken İmam Hatip Liselerinde gürül gürül Kur’an hatimleri yapıyordur Hacı Kalay Emmiye. Akşamdan başladı bu faaliyet. Sanırım ve umarım ve dilerim ki bu iş hiç bitmeyecek. Buna gıpta edilmez mi dostlar?

Camide oturmuş cenaze namazını beklerken içimden yine hülyalara daldım gittim. Sadece ülkemiz değil, dünya İslam’a muhtaç. Çağ İslam’ı çağırıyor. Dünya “yeni bir düzeni” istiyor. Kendilerine sunulanlar, onlar için bildik ve mahkûm. Aradıkları aslında İslam. Fakat farkında değiller. Çünkü bilmiyorlar. İşte bu yüzden ümmet dünya çapında İslam alimleri ve onun her yanını saklamadan, gizlemeden, bir tertip dairesinde hikmet ve menfaatlerini de göstererek akılları ikna eden davetçiler yetiştirmeli. Dünya onlara muhtaç, farkında olmasalar da. Başka çıkış yok!

Bunu kim yapar?

Bu ülkede İmam Hatip okullarımız bu davamızı duyuruyor, ama çağın sorunlarını çözecek çapta ulema yetiştiremiyor. Buradan İlahiyat Fakültelerine gitmek de bu sorunu tam olarak çözmüyor.

Ne yapmalı?

Bu sorunu nasıl aşmalı? Nasıl yapmalı da dünyaya yetecek alimler yetiştirebilmeliyiz?

Soru da ortada, sorumluluk da. Çünkü ayet de ortada:

“Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, sevdiği ve kendisini seven, müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirecektir. Bunlar, Allah yolunda cihat ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar. Bu Allah’ın dilediğine verdiği bir lütuftur. Allah’ın lütfu ve ilmi geniştir.”<sup>25</sup>

Bu sorumluluğu İmam Hatiplerden başka kim yüklenir?

Ah İmam Hatipler ah! Keşke bugün okulu bıraksanız da hep burada olsaydınız. Bu camiye siz doldursaydınız. Şu manzarayı görseydiniz de şu mübarek merhum hâminizin tabutunu siz taşısaydınız omuzlarınızda...

Allah ondan razı olsun. Ruhu şâd olsun. Mükâfatı bol olsun. Rabbim arşının altında, havz-ı kevser başında ve cennetinin ortasında buluştursun bizleri.

Amin.”

---

<sup>25</sup> Maide, 54.

# FOTOĞRAFLAR



Sağ olsun Orhan Hocam oruç açtırdı bize  
İftar ettik çok şükür can geldi gövdemize  
Soframız mütevazı yemeklerse muhteşem  
Dualar hem yapana hem de kardeşimize.



Okulun mezunları her Mayıs buluşurlar  
Pilav yer sohbet eder sevişir gülüşürler  
Hacı Kalay sevinir bugünleri görünce  
Kim bilir o başa ne hülyalar üşüşürler.



Baba oğul gibiydik yan yana gelir isek  
Hem gönöl temas eder, hem gövde ve dirsek.  
İman sabır sebatla her zafer kazanılır,  
Dünya dayanmaz bize bir araya gelirsek.



Burda zafer şartları, bu resme iyi bakın  
Burda iman ve ilim, burda gayreti hakkın,  
Yan yana gelir ise ilim iman ve madde  
İnanın güzel günler demek ki çok çok yakın.



Bir ramazan akşamı çok yakınız iftara  
Nefis ekmeğe bakar ruhumuz buharlara  
Mutluluğun resmidir dil ile anlatılmaz  
Bedenimiz burdadır karışmışız ruhlara.





Güröl güröl bir nehir akar gider bu okul  
Burda yetişir şükür nice mücahit bir kul  
Emek verdik can verdik bir nesil gelsin diye  
Gir onların içine uzak durma gel sokul.



Bir kilim yeter ona sedir döşek istemez  
Ağaca yaslanmanın yastık tadını veremez  
Dünya değmez kavgaya hatır gönül yıkmaya  
Sağlık mutluluk varsa başka bir şey gerekmez.



Dostlarıyla dağ bayır ona cennet olurdu,  
Ahab ile olmaktan büyük huzur bulurdu  
Yeme içme bahane asıl maksat cem olmak  
Böyle zamanlarda o muhabbeti solurdu.



Ey Maraşlı iyi bak iyi tanı bunları  
 Bunlar yükü sırtlamış, götürmüşler davanı  
 Her kusuru işlesen etme bir şeyde kusur  
 Büyüklere hürmet et, kaybetme sen imanını.

## İNDEKS

Kitabımızın ilk baskısında “İmam Hatip Davası” diye bir bölüm vardı. Yaklaşık 105 sayfa tutan bu bölümü müstakil kitap yaptık. Böylece her iki kitap da daha okunur olur diye düşündük. Buna göre indeksin sayfa numaraları değişti. Yenisini yapmaya maalesef üşendik, eskisini silmeye de gönlümüz razı olmadı. En azından kimler var bilinirdi. O yüzden bir ismi arayan yaklaşık 100 sayfa ileride aramayı denemelidir. İnşallah faydalı olur.

**1**

12 Eylül, 69, 81, 100, 161, 165,  
172

**2**

28 Şubat, 9, 81, 84, 85, 86, 88,  
90, 97, 98, 172, 182, 193,  
197, 199, 216

**8**

8 yıllık kesintisiz eğitim yasası, 98

**A**

Abdal Halil, 63  
Abdul Vahap Darendeli, 80  
Abdulkadir Aksu, 250  
Abdulkadir Kocamanoğlu, 54, 55  
Abdulkadir ÖZDEMİR, 170  
Abdullah Demir, 159

Abdullah Diner, 131, 136, 139,  
143, 144, 150, 155, 224,  
225, 293, 297

Abdullah Edib Güvenen, 54

Abdullah Fındık, 54, 55

Abdullah Gül, 215, 216

Abdullah Yiğitalp, 54, 55, 56

Abraham Lincoln, 278

Adalet ve Kalkınma Partisi,  
209, 216

Adana, 32, 45, 136, 265

Afşin, 60

Ahmedi Turna, 218

Ahmet Aytemiz, 139

Ahmet Davutoğlu, 200

Ahmet DERE, 66

Ahmet Duran Balsuyu, 65, 151,  
157, 158, 259

Ahmet Efendi, 139, 143

Ahmet Gedemenli, 206, 224,  
247

Ahmet Hamdi Akseki, 31, 57

Ahmet Pakdil, 58

Ahmet Tefvik Paksu, 207

**Ahmet Uncu**, 66, 151  
 Ahmet Üdürgücü, 220  
 Ahmet Vişne, 136, 146, 163,  
 171, 237, 288, 289  
 Ahmet Ziya, 44  
 Ak Parti, 97, 98, 216, 217  
 akıncı, 210  
 AKP iktidarı, 99, 100  
 Albayrak İlkokulu, 51, 58  
 Ali Arıkan, 136  
 Ali Fehmi (Cabiç), 41  
 Ali Gençtürk, 66  
 Ali Haydar Aksay, 207  
 Ali Haydar hocama, 263  
 Ali Haydar Kireççi, 155, 196,  
 264, 267  
 Ali Haydar Kireççi, 66  
 Ali Kuruçay, 225  
 Ali Oğuz, 207  
 Ali Rıza, 41, 102, 129, 266  
**Ali Sezal**, 65, 154, 168, 220, 221  
 Ali Taşçı, 130  
 Ali Ulvi, 32, 33, 35, 44, 45, 46  
 Ali Ulvi Kurucu, 32, 33, 44  
 Alim, 23, 24, 278  
 Altınoluk dergisinin, 73  
 Anam, 247, 256  
 ANAP, 84, 250  
 ANASOL-D Hükümeti, 85  
 Anayasa, 27, 84, 99, 208, 216  
 Andırın, 6, 60, 114, 122, 129,  
 253  
 Anglikan kilisenin, 236  
 Ankara, 32, 33, 34, 35, 62, 66,  
 69, 76, 77, 80, 102, 125,  
 166, 173, 174, 177, 179,  
 199, 250, 251, 252

Antepli, 14, 272  
 Arafa Buğdaycı, 250  
 Arafa Hoca, 250  
 Arslan Bey, 63  
 Atatürk, 59, 78, 85, 208, 228  
 Aytemizler”, 124  
 Aziziye Camii, 44, 45

## B

babam, 111, 113, 115, 256,  
 262, 272  
 Babam, 111, 130, 247, 248,  
 261, 262, 295  
 Babanzade Ahmed Naim, 41  
 Bahçelievler, 119, 134  
 Başbakan Adnan Menderes, 33, 34  
 Batı, 25, 42, 43, 99, 145  
 Batıpark, 59, 151, 153, 159, 267  
 Bekir Akben, 136, 224, 225,  
 226  
 Bekir hoca, 227  
 Bekir Topaloğlu, 58  
 binbaşı, 123

## C

Celal Hoca, 8, 40, 41, 42, 43,  
 48  
 Celalettin Ökten, 33  
 Cemal Nar, 4, 5, 6, 19, 53, 58,  
 73, 93, 107, 187, 201, 213  
 Cennet Arap, 229  
 CHP, 31, 180, 207, 292  
 Cumhuriyet Başsavcılığı, 208  
 Cumhuriyet Halk Partisi, 31  
 Cumhuriyet savcılığı, 174

## Ç

Çağlayanerit, 60  
 Çarşı Camii, 41  
 Çiller, 85, 198, 199  
 Çukuroba camii, 50

## D

Darendeli Abdullah Efendiyi  
 (Yiğitalp), 136  
 Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiyye,  
 236  
 Darülfünun, 41  
 Darülfünunu İlähiyat Fakültesi, 30  
 dârülkurrâlar, 30  
 Darümuallimin-i Aliyye, 41  
 Davşancı Mehmet, 119  
 Dede Ahmet, 225, 226  
 Değirmendere, 254  
 Demirel,, 85  
 Deri Toplama, 10, 160  
 Develi, 213  
 DGM, 180  
 DİA, 28, 32, 39, 40, 43  
 Diyanet İşleri, 30, 31, 82, 94, 95,  
 96  
 Diyarbakır, 6, 9, 113, 114, 115,  
 173, 213  
 doğruluk, 33, 234, 235, 236,  
 237  
 DP, 292  
 Durdu Gülpak, 225  
 Durna Mehmet, 225  
 DYP, 84, 85, 199

## E

Ebu Talha, 128  
 Ecevit, 78, 85, 88, 97  
 Elbistan, 60, 114, 249  
 Elife Hatundur, 124  
 Emin Çölaşan, 179  
 Erbakan, 12, 78, 79, 84, 85, 111,  
 172, 207, 208, 209, 210,  
 214, 215, 216, 217  
 Erzurum, 114  
 Erzurum Atatürk Üniversitesinin, 78  
**Eshabil Tanrıverdi**, 64, 157  
 eski sanayi, 127, 162

## F

F. Gülen, 192, 194, 197  
 Faruk Özger, 60, 67, 183, 267  
 Faruk ÖZGER, 265  
 Fatın Rüştü Zorlu, 34  
 Fazilet Partisi, 208, 216  
 Fehmi Cumalıoğlu, 207  
 Fethullah Gülen, 197, 198  
 Fetullah Gülen, 199, 200

## G

Gazzalî, 43, 167  
 Göksün, 60, 213, 254  
 Güller Hanım, 41

## H

H. Ahmet Pakdil, 49  
 Hacı abi, 125, 130, 131, 132,  
 133, 136, 137, 139, 150,  
 156, 164, 166, 167, 183,

- 184, 194, 195, 238, 246,  
247, 249, 250, 251, 253,  
255, 263, 272, 273, 274,  
279, 280, 281, 282, 287,  
288, 294, 296, 299
- Hacı emminin, 251
- Hacı Hanifi, 225
- Hacı Kalay, 4, 9, 11, 17, 18,  
19, 31, 40, 60, 61, 63, 64,  
65, 71, 74, 111, 112, 116,  
118, 119, 120, 121, 122,  
123, 124, 125, 126, 127,  
130, 131, 132, 133, 134,  
135, 136, 138, 139, 140,  
142, 143, 144, 145, 146,  
149, 150, 151, 152, 154,  
155, 156, 157, 158, 159,  
161, 162, 163, 164, 166,  
167, 170, 171, 172, 180,  
183, 184, 185, 189, 191,  
192, 193, 194, 195, 196,  
201, 204, 205, 207, 209,  
211, 214, 217, 218, 221,  
222, 224, 225, 226, 227,  
232, 234, 237, 240, 245,  
247, 249, 250, 252, 253,  
254, 255, 256, 257, 259,  
261, 264, 266, 267, 270,  
271, 272, 274, 279, 280,  
281, 282, 283, 284, 285,  
287, 288, 290, 292, 293,  
294, 295, 296, 297, 298,  
299, 300, 301, 304, 305,  
306, 309, 310, 314
- Hacı KALAY, 63, 264, 265
- Hacı Kalay Emmi**, 4, 193,  
209, 225, 226, 227, 274
- Hacı Kürtüllü, 227
- Hacı Molla Mehmet, 225
- Hacı Parlak, 62, 249
- Hacı Torun, 54, 55, 56
- Hacı Veyiszade Mustafa  
Efendi, 8, 40, 44
- Halil İslamoğlu, 66
- Halil Kirişçi, 213
- Halis Ayhan, 28, 30, 76, 83, 91
- Hamal Ali, 225
- Hartlap, 6, 112, 134, 171, 247,  
248, 263, 279
- Hasan Aksay, 207
- Hasan Avan, 114
- Hasan Efendi, 272
- Hasan Tahsin Banguoğlu, 32
- Hatice hanım, 120
- Hayrettin Karaman, 57, 73
- HAYRULLAH KALAY, 140,  
141
- Hoca Efendi, 46, 47, 49, 52, 58,  
59, 66, 135, 262
- hocalar, 25, 27, 30, 53, 54, 55,  
56, 69, 71
- Hüsamettin Akmumcu, 207
- Hüsamettin Cindoruk, 85
- Hüseyin Çelik, 180
- Hüseyin Erdoğan, 213
- Hüseyin Güçlü, 67, 267
- Hüseyin Tüfek, 174
- Hüseyin Üzmez, 178
- Hz. Peygamber (sav), 128



**İ**

İbrahim Agah Çubukçu, 54, 55  
 İbrahim Bağrıaçık, 196, 200  
 İbrahim BİLGİNER, 170  
 İbrahim Buluntu, 224, 225  
 İbrahim Uzun, 226  
 İğneci Veli, 225  
 İhsan Diner, 224  
 İlahiyat Fakültesi, 54, 55, 69, 182  
 İmam Hatip Lisesi Yapıtırma  
 Ve Yaşatma Derneğine, 150  
 İmam-Hatip, 28, 29, 32, 39, 45,  
 47, 49, 50, 54, 55, 56, 58,  
 59, 60, 61, 62, 64, 66, 67,  
 69, 71, 74, 76, 77, 78, 82,  
 83, 84, 86, 90, 91, 94, 95,  
 99, 100, 267  
 İskenderun, 188  
 İslam Devrimi, 22  
 İslam medeniyeti, 25  
 İsmail Abken, 211  
 İsmail Akben, 59, 173, 215, 264  
 İsmail Bey, 114  
 İsmail DİREK, 170  
 İsmail Kurtul, 66  
 İsmail Müftüoğlu, 207  
 İsmail Özdemir, 220, 224  
 İstanbul, 8, 29, 30, 32, 34, 37,  
 39, 40, 41, 42, 48, 69, 76,  
 98, 114, 163, 216, 218  
 İstiklal İlk (öğretim) okulunda, 50,  
 58  
 İttihat ve Terakki, 38  
 İzmirli İsmail Hakkı, 34, 41

**J**

JİTEM, 173

**K**

K.Maraş, 63, 249  
 Kadioğlu Tevfik, 58  
 Kahramanmaraş, 6, 8, 9, 19,  
 40, 48, 49, 51, 54, 58, 60,  
 61, 113, 114, 119, 122, 180,  
 189, 204, 211, 215, 250,  
 265, 267, 309  
 Kale Kasabası, 122  
 Karocu Karaçam, 288  
 Katsayı uygulaması, 98  
 Kayınbaba, 119, 219  
 Kayseri, 6, 32, 69, 78, 80, 115,  
 213, 224, 247, 248  
 Kayseri., 32  
 Kayserili Kemal, 58  
 Kazma, 281  
 Kemal Bıyıkoğlu'nun, 78  
 Kemal Kılıçdaroğlu, 180  
**Kenan Kaynak**, 66, 151, 224  
 Kılıç Ali, 228  
 Konya, 8, 32, 40, 44, 45, 48, 69,  
 74, 113, 207, 265  
 Köle Hafız, 219, 224, 225, 227,  
 228, 229, 255, 257  
 Kur'an kursları, 85  
 Kur'an Kursları, 28  
 Kurban bayramı, 157

**L**

LATİFE, 13, 246  
 Lokman Hekim, 233

<b>M</b>
----------

M. Ertuğrul Düzdağ, 32  
 Maraş, 18, 32, 49, 50, 51, 52,  
 53, 58, 61, 62, 63, 65, 81,  
 113, 114, 115, 126, 137,  
 150, 151, 152, 156, 161,  
 175, 177, 185, 190, 194,  
 211, 216, 217, 218, 227,  
 228, 237, 249, 250, 254,  
 259, 267, 272, 280, 283,  
 285, 295, 300  
 Maraş Meşhurları, 18  
 Medine, 136, 137, 138, 172,  
 260, 288  
 Medresetü'l-irşâd, 29  
 Mehmed Akif, 41  
 Mehmet Adil, 254  
 Mehmet Akpınar, 285  
 Mehmet Bey, 167, 238  
 Mehmet Bican, 198, 199  
 Mehmet Demir, 226, 229  
 Mehmet Erdoğan, 213  
 Mehmet Kalay, 48, 63, 65, 66,  
 164  
 Mehmet KALAY, 63, 249  
 Mehmet Kalaylı, 131, 132,  
 137, 225, 264  
 Mehmet Kişifli, 67, 253  
 Mehmet Sofuoğlu, 58  
 Mehmet Uncu, 167  
 Mehmet Zahit Saygılı, 54, 55  
 Mekke, 101, 137, 138, 260,  
 275, 288  
 Memiş Efendi, 44  
 Mesut Yılmaz, 85, 88, 198, 199  
 Meşrutiyet, 41

**Metin Şirikçi**, 66  
 Mevlânâ Celalettin, 278  
 MGK kararları, 85  
 Millî Nuri, 63  
 Mısır, 31, 155  
 Mızraklı İlmihal, 31  
 Millî Eğitim Bakanlığı, 32, 39, 77,  
 83  
 Millî Eğitim Şurası, 81  
 Millî Görüş, 207, 208  
 Millî Nizam Partisi, 207  
 Millî Selamet Partisi (MSP),  
 208  
 MNP, 207, 208  
 MTTB, 210  
 Muhammed Bahaeddin Efendi,  
 44  
 Muhammet Çiğner, 163  
 muhasebeci, 292, 293  
 Muhasebeci, 292  
 Mustafa Asım, 41  
 Mustafa Gerek, 114  
 Mustafa Kalaylı, 137  
 Mustafa kemal, 38  
 Mustafa Koyuncu, 60, 67, 159,  
 255  
 Mustafa KOYUNCU, 265  
 Mustafa Poyraz, 221, 222  
 Mustafa Sabri, 34  
 Mustafa Üstündağ, 79  
 Muzaffer DOĞAN, 170  
 Mücadeleciler, 210  
 Müderris Ali Efendi, 52, 53, 54,  
 55, 56  
 müftü Hafız Ali, 155

## N

Nacar Mehmet Efendi, 143  
 Nacar Mehmet Usta, 142  
 Necmeddin Gevri, 159, 267  
 Nur talebeleri, 28  
 Nurcular, 210  
 Nuri Ciğer, 66, 151, 163

## O

Odatv, 99  
 okutulacak dersler, 29  
 Orhan Bey, 291  
 Orhan Fıstıçoğlu, 151, 183,  
 250, 253  
 Orhan Fıstıkçıoğlu, 121, 146,  
 163  
 Orhan hocam, 218, 299  
 Orhan Hocam, 121, 122, 123,  
 130, 137, 138, 145, 167,  
 246, 250, 262, 302, 313  
 orta hal, 145, 146  
**Osman Arıkan**, 66, 144, 151,  
 155, 156  
 Osman Nuri Ergin, 29  
 Osmanlı Devleti, 38  
 Osmanlılar, 28

## Ö

Öğretmen Okulu, 119, 296  
 Ökkeş Albez, 225  
 Ökkeş Karakoç, 115  
 Ökkeş Uncu, 66, 134, 151, 167,  
 259  
 Ömer Dere, 65, 151, 259  
 Ömer Dinçer, 98

Ömer Feyzi, 41  
 Ömer Özdemir, 135  
 ÖSYM, 87, 88

## P

pansiyon, 59, 60, 62, 63, 65, 66,  
 75, 185  
 Paşa Kalay, 121, 126, 130  
 Pazarcık, 60, 228  
 Peygamber Efendimiz, 26, 128  
 Peygamberimiz (sav) Efendimiz, 67,  
 246  
 Post Modern Darbe, 85

## R

Rafet Bey, 183  
 Rafet Kameroğlu, 183  
**Ramazan Diş**, 66, 151  
 Ramazan PAK, 170  
 Rasûlullah, 233, 236  
 Recai Kutun, 209, 215, 216  
 Recep Peker, 31  
 Recep Tayyip, 216, 218  
 Recep Tayyip Erdoğan, 97, 98,  
 200, 209, 216, 218  
 Refah Partisi, 84, 208  
 Refahiyol hükümeti, 85  
 Resulullah (sav), 22, 128  
 Reşit Gönül, 279  
 Rıdvan Hoca, 63  
 Rıfat, 44

## S

Saadet Partisi'ni (SP), 209, 216  
 Saffet Solak, 207

Said Kırmacı, 152, 159, 165,  
226  
Sait Kırmacı, 59, 60, 66, 153,  
267  
Saldaloğlu, 52  
Salih Özsağır, 249  
Salih Zihni Efendi, 41  
Sandalzade Osman Efendi, 40,  
48  
Sandalzade Osman Hoca Efendi, 49  
Sekiz yıllık kesintisiz eğitimi,  
81  
Selahattin Sandal, 51  
Semra Özal, 251  
sıkıyönetim, 152, 161, 296  
Sivas, 123, 124, 228  
siyaset, 23, 25, 32, 61, 69, 90,  
91, 149, 204, 205, 214, 218,  
219, 305  
Suriye, 31, 155, 252, 271  
Süleyman Arif Emre, 207  
Süleyman Demirel, 77  
Sütçü İmam, 63, 265

## Ş

Şaban Gebel, 126  
ŞAKA, 13, 246  
Şaka,, 246  
Şevket Arifoğlu, 50  
Şevket Kazan, 173, 174  
Şevki Bardakçı, 125  
Şeyh Adil mezarlığında, 121

## T

Tâlim Terbiye Kurulu, 33, 35  
Talim ve Terbiye Kurulu'nun, 77

Tansu Çiller, 198  
tarikatçılar, 210  
Tayyip, 97, 98, 187, 200, 209,  
216, 217, 218  
tella Hacı Hüseyin Efendi, 73  
Tevekkül, 13, 136, 138, 241,  
242  
Tevfik İleri, 33, 34, 35, 42  
Tevhidi Tedrisat, 85  
tevhîd-i tedrisat, 83  
Tevhîd-i Tedrisat, 29, 30, 35  
Tilki hikâyesidir, 246  
Trabzon, 41  
Tunceli, 81  
Turgutlu, 41  
Türk Sanayici ve İş Adamları  
Derneği, 83, 84  
Türkiye, 9, 29, 31, 33, 42, 43,  
49, 51, 79, 81, 84, 85, 88,  
94, 95, 97, 117, 162, 180,  
201, 207, 208, 252, 296  
Türkoğlu, 60, 248

## U

Ulu Cami, 190, 283  
ULU CAMİİ, 141  
Urfa, 272

## Ü

ülkücü, 210

## V

Vali, 13, 250, 251, 252  
Vehbi Bey, 53  
Vural Savaş, 178

**Y**

Yakup Bey, 175  
 Yakup Erikel, 175  
 Yaşar Alparslan, 49, 56, 66  
 Yaşar Efendi, 137  
 Yaşar Gölcü, 137  
 Yaşar Hoca, 58  
 Yetiştirme Yurdu, 51, 58, 59  
 Yıldırım Alkış, 157, 170, 217,  
 264, 267, 284, 299  
 Yılmaz Ercan, 224  
 YÖK, 69, 81, 86, 87, 88, 89,  
 97, 98, 181, 186  
 Yusuf Dönmez, 67  
 Ahmet Vişne

**1**

12 Eylül, 74, 86, 107, 170, 174,  
 182

**2**

28 Şubat, 9, 86, 90, 91, 92, 94,  
 96, 104, 105, 182, 193, 204,  
 208, 210, 229

**8**

8 yıllık kesintisiz eğitim yasası, 105

**A**

Abdal Halil, 67  
 Abdul Vahap Darendeli, 85  
 Abdulkadir Aksu, 265  
 Abdulkadir Kocamanoğlu, 57, 59  
 Abdulkadir ÖZDEMİR, 180

Yusuf Haznedaroğlu, 161, 165  
 Yüksek İslam Enstitüsü, 6, 42, 69,  
 78, 115  
 Yüksel Kanar, 114

**Z**

Zekeriya Güvenen, 54, 55, 56  
 Zekeriya Küçükönder, 50  
 Zekeriya Tanrıverdi, 64, 151, 157  
 Zeynel Abidin, 44  
 Ziya Efendi, 44

Abdullah Demir, 168  
 Abdullah Diner, 139, 144, 147,  
 152, 153, 159, 165, 237,  
 238, 310, 315  
 Abdullah Edib Güvenen, 57  
 Abdullah Fındık, 57, 59  
 Abdullah Gül, 227, 228, 229  
 Abdullah Yiğitalp, 57, 59  
 Abraham Lincoln, 295  
 Adalet ve Kalkınma Partisi,  
 220, 228  
 Adana, 34, 48, 145, 281  
 Aşşin, 64  
 Ahmedi Turna, 231  
 Ahmet Aytemiz, 148  
 Ahmet Davutoğlu, 211  
 Ahmet DERE, 70  
 Ahmet Duran Balsuyu, 69, 160,  
 167, 168, 275  
 Ahmet Efendi, 148, 152

Ahmet Gedemenli, 217, 237, 262  
 Ahmet Hamdi Akseki, 33, 61  
 Ahmet Pakdil, 62  
 Ahmet Tevfik Paksu, 218, 219  
**Ahmet Uncu**, 71, 160  
 Ahmet Üdürgücü, 233  
 Ahmet Vişne, 144, 155, 173, 181, 252, 305, 306  
 Ahmet Ziya, 47  
 Ak Parti, 104, 228, 229  
 akıncı, 222  
 AKP iktidarı, 106  
 Albayrak İlkokulu, 54, 62  
 Ali Arıkan, 145  
 Ali Fehmi (Cabiç), 44  
 Ali Gençtürk, 70  
 Ali Haydar Aksay, 218  
 Ali Haydar hocama, 278  
 Ali Haydar Kireççi, 164, 207, 280, 283  
 Ali Haydar Kireççi, 71  
 Ali Kuruçay, 238  
 Ali Oğuz, 219  
 Ali Rıza, 44, 109, 137, 282  
**Ali Sezal**, 70, 163, 178, 232, 234  
 Ali Taşçı, 138  
 Ali Ulvi, 34, 37, 46, 48, 49  
 Ali Ulvi Kurucu, 34, 46  
 Alim, 24, 25, 294  
 Altınoluk dergisinin, 78  
 Anam, 262, 272  
 ANAP, 90, 265  
 ANASOL-D Hükümeti, 91  
 Anayasa, 28, 90, 106, 220, 228  
 Andırın, 6, 64, 121, 130, 137, 269

Anglikan kilisenin, 250  
 Ankara, 33, 34, 35, 36, 37, 66, 71, 74, 81, 82, 85, 108, 133, 175, 183, 184, 185, 187, 189, 210, 265, 266, 267  
 Antepli, 14, 289  
 Arafa Buğdaycı, 264  
 Arafa Hoca, 264  
 Arslan Bey, 67  
 Atatürk, 63, 83, 91, 220, 241, 242  
 Aytemizler", 132  
 Aziziye Camii, 47

## B

babam, 118, 120, 122, 272, 277, 288  
 Babam, 118, 138, 261, 262, 277, 278, 312  
 Babanzade Ahmed Naim, 43  
 Bahçelievler, 126, 142  
 Başbakan Adnan Menderes, 34, 36  
**Batı**, 26, 45, 46, 106, 154  
 Batıpark, 63, 161, 163, 168, 283  
 Bekir Akben, 144, 237, 238, 240  
 Bekir hoca, 240  
 Bekir Topaloğlu, 61  
 binbaşı, 131

## C

Celal Hoca, 8, 42, 43, 44, 45, 46, 51  
 Celalettin Ökten, 34  
 Cemal Nar, 4, 5, 6, 20, 56, 61, 77, 99, 114, 198, 213, 225

Cennet Arap, 243  
 CHP, 33, 190, 218, 309  
 Cumhuriyet Başsavcılığı, 220  
 Cumhuriyet Halk Partisi, 33  
 Cumhuriyet savcılığı, 185

### Ç

Çağlayancerit, 64  
 Çarşı Camii, 43  
 Çiller, 91, 210  
 Çukuroba camii, 53

### D

Darendeli Abdullah Efendi (Yiğitalp), 144  
 Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiyye, 250  
 Darülfünun, 43  
 Darülfünunu İlahiyat Fakültesi, 31  
 dârülkurrâlar, 32  
 Darümuallimin-i Aliyye, 43  
 Davşancı Mehmet, 126  
 Dede Ahmet, 238, 239  
 Değirmendere, 269  
 Demirel,, 91  
 Deri Toplama, 11, 170  
 Develi, 225  
 DGM, 191  
 DİA, 29, 34, 41, 43, 46  
 Diyanet İşleri, 31, 33, 88, 101, 102  
 Diyarbakır, 6, 10, 120, 121, 122, 184, 225  
 doğruluk, 35, 248, 249, 250, 251  
 DP, 309

Durdu Gülpak, 238  
 Durna Mehmet, 238  
 DYP, 90, 91, 210

### E

Ebu Talha, 135, 136  
 Ecevit, 84, 91, 94, 103  
 Elbistan, 64, 121, 264  
 Elife Hatundur, 132  
 Emin Çölaşan, 189, 190  
 Erbakan, 12, 84, 90, 91, 118, 182, 218, 219, 220, 221, 222, 226, 227, 228, 229, 230  
 Erzurum, 120  
 Erzurum Atatürk Üniversitesinin, 83  
 Eshabil Tanrıverdi, 68, 167  
 eski sanayi, 134, 172

### F

F. Gülen, 203, 205, 208  
 Faruk Özger, 64, 71, 193, 283  
 Faruk ÖZGER, 281  
 Fatın Rüştü Zorlu, 36  
 Fazilet Partisi, 220, 228  
 Fehmi Cumaloğlu, 219  
 Fethullah Gülen, 208, 210  
 Fetullah Gülen, 210, 211

### G

Gazzalî, 45, 177  
 Göksün, 64, 225, 269  
 Güller Hanım, 43

<b>H</b>
----------

H. Ahmet Pakdil, 52

Hacı abi, 133, 138, 139, 140,  
141, 144, 145, 147, 159,  
165, 174, 176, 177, 193,  
195, 205, 206, 252, 260,  
261, 262, 263, 264, 265,  
266, 268, 270, 279, 288,  
289, 290, 296, 297, 298,  
299, 304, 305, 311, 313, 316

Hacı emminin, 265

Hacı Hanifi, 238

Hacı Kalay, 4, 9, 12, 18, 19,  
32, 42, 64, 65, 68, 70, 76,  
79, 118, 119, 123, 125, 126,  
128, 129, 130, 131, 132,  
133, 134, 138, 139, 140,  
141, 142, 143, 144, 146,  
147, 148, 151, 153, 154,  
155, 158, 159, 160, 161,  
162, 163, 164, 165, 166,  
168, 169, 171, 172, 173,  
174, 176, 177, 180, 181, 182,  
191, 193, 194, 195, 196,  
200, 202, 203, 204, 205,  
206, 207, 208, 213, 215,  
217, 218, 221, 223, 226,  
229, 230, 231, 233, 234,  
237, 238, 239, 240, 241,  
246, 248, 251, 255, 259,  
261, 262, 263, 264, 265,  
267, 268, 269, 270, 271,  
272, 273, 274, 275, 277,  
279, 282, 283, 286, 287,  
288, 290, 296, 297, 298,  
299, 300, 301, 303, 304,

307, 309, 310, 311, 312,  
313, 314, 315, 317, 318,  
319, 321, 322, 323, 324,  
327, 328, 332

Hacı KALAY, 68, 280, 281

**Hacı Kalay Emmi**, 4, 204,  
221, 238, 239, 241, 290

Hacı Kürtüllü, 241

Hacı Molla Mehmet, 238

Hacı Parlak, 66, 264

Hacı Torun, 57, 59

Hacı Veyiszade Mustafa  
Efendi, 8, 42, 46

**Halil İslamoğlu**, 71

Halil Kirişçi, 225

Halis Ayhan, 29, 31, 81, 89, 97

Hamal Ali, 238

Hartlap, 6, 119, 142, 181, 262,  
263, 279, 295

Hasan Aksay, 219

Hasan Avan, 121

Hasan Efendi, 288

Hasan Tahsin Banguoğlu, 33

Hatice hanım, 128

Hayrettin Karaman, 61, 78

HAYRULLAH KALAY, 149

Hoca Efendi, 48, 49, 50, 52, 56,  
62, 71, 143, 278

hocalar, 26, 28, 32, 56, 57, 58,  
59, 60, 74, 76

Hüsametttin Akmumcu, 219

Hüsametttin Cindoruk, 91

Hüseyin Çelik, 190

Hüseyin Erdoğan, 225

**Hüseyin Güçlü**, 71, 283

Hüseyin Tüfek, 184

Hüseyin Üzmez, 188



Hz. Peygamber (sav), 135

## I

İslah-ı Medaris, 47

## İ

İbrahim Agah Çubukçu, 57, 59

İbrahim Bağnaçık, 207, 212

İbrahim BİLGİNER, 180

İbrahim Buluntu, 237, 238

İbrahim Uzun, 240

İğneci Veli, 238

İhsan Diner, 237

İlahiyat Fakültesi, 57, 59, 74, 192

İmam Hatip Lisesi Yapıtırma

Ve Yaşatma Derneğine, 159

İmam-Hatip, 29, 30, 31, 33, 34,

41, 48, 50, 52, 53, 57, 59,

62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,

69, 71, 74, 76, 79, 81, 82,

83, 88, 89, 92, 96, 97, 100,

101, 105, 107, 283

İskenderun, 199

İslam Devrimi, 23

İslam medeniyeti, 26

İsmail Abken, 223

İsmail Akben, 63, 184, 228, 280

İsmail Bey, 121

İsmail DİREK, 180

**İsmail Kurtul**, 71

İsmail Müftüoğlu, 219

İsmail Özdemir, 232, 237

İstanbul, 8, 31, 33, 34, 36, 39,

41, 42, 43, 44, 45, 51, 74,

81, 104, 121, 173, 228, 230

İstiklal İlk (öğretim) okulunda, 53,  
62

İttihat ve Terakki, 40

İzmirli İsmail Hakkı, 36, 43

## J

JITEM, 183

## K

K.Maraş, 67, 264

Kadioğlu Tevfik, 62

Kahramanmaraş, 6, 8, 10, 20,

42, 51, 52, 54, 57, 62, 64,

65, 119, 121, 126, 129, 191,

200, 215, 223, 228, 265,

281, 283, 327

Kale Kasabası, 129

Karocu Karaçam, 305

Katsayı uygulaması, 104

Kayınbaba, 126, 232

Kayseri, 6, 34, 74, 83, 85, 122,

225, 237, 262

Kayseri,, 34

Kayserili Kemal, 62

Kazma, 298

Kemal Bıyıkoğlu'nun, 84

Kemal Kılıçdaroğlu, 190

**Kenan Kaynak**, 70, 160, 237

Kılıç Ali, 242

Konya, 8, 34, 42, 46, 48, 50, 51,

74, 79, 120, 218, 281

Köle Hafız, 232, 237, 238, 240,

242, 270, 272

Kur'an kursları, 91

Kur'an Kursları, 29

Kurban bayramı, 166

<b>L</b>
----------

LATİFE, 13, 261  
Lokman Hekim, 247

<b>M</b>
----------

M. Ertuğrul Düzdağ, 34  
Maraş, 18, 34, 52, 53, 55, 56,  
62, 65, 66, 67, 70, 86, 120,  
121, 122, 133, 145, 160,  
161, 162, 165, 170, 185,  
187, 196, 201, 204, 223,  
228, 229, 230, 241, 252,  
264, 265, 270, 275, 283,  
288, 296, 299, 302, 312, 317  
Maraş Meşhurları, 19  
Medine, 145, 146, 182, 276,  
305  
Medresetü'l-irşâd, 30  
Mehmed Akif, 43  
Mehmet Adil, 269  
Mehmet Akpınar, 301  
Mehmet Bey, 177, 252  
Mehmet Bican, 210  
Mehmet Demir, 239, 243  
Mehmet Erdoğan, 225  
Mehmet Kalay, 51, 67, 70, 174  
Mehmet KALAY, 68, 264  
Mehmet Kalaylı, 139, 140,  
145, 238, 280  
Mehmet Kişifli, 71, 268  
Mehmet Sofuoğlu, 61  
Mehmet Uncu, 177  
Mehmet Zahit Saygılı, 57, 59  
Mekke, 108, 145, 146, 276,  
291, 305  
Memiş Efendi, 47

Mesut Yılmaz, 91, 94, 210  
Meşrutiyet, 43  
**Metin Şirikçi**, 70  
Mevlânâ Celalettin, 294  
MGK kararları, 91  
Millîş Nuri, 67  
Mısır, 32, 164  
Mızraklı İlmihal, 32  
Millî Eğitim Bakanlığı, 34, 41, 82,  
89  
Millî Eğitim Şurası, 87  
Millî Görüş, 218, 219  
Millî Nizam Partisi, 218  
Millî Selamet Partisi (MSP),  
220  
MNP, 218, 219, 220  
MTTB, 222  
Muhammed Bahaeddin Efendi,  
47  
Muhammet Çiğner, 173  
muhasebeci, 309, 310  
Muhasebeci, 309  
Mustafa Asım, 44  
Mustafa Gerek, 121  
Mustafa Kalaylı, 145  
Mustafa kemal, 40  
**Mustafa Koyuncu**, 64, 71, 169,  
270  
Mustafa KOYUNCU, 281  
Mustafa Poyraz, 233, 234  
Mustafa Sabri, 36  
Mustafa Üstündağ, 84  
Muzaffer DOĞAN, 180  
Mücadeleciler, 222  
Müderriş Ali Efendi, 55, 56, 57,  
59  
müftü Hafız Ali, 164

## N

Nacar Mehmet Efendi, 152  
 Nacar Mehmet Usta, 151  
 Necmeddin Gevri, 169, 283  
 Nur talebeleri, 29  
 Nurcular, 222  
**Nuri Ciğer**, 70, 160, 173

## O

Odatv, 106  
 okutulacak dersler, 30  
 Orhan Bey, 308  
 Orhan Fıstıçioğlu, 160, 193,  
 265, 268  
 Orhan Fıstıkçioğlu, 128, 154,  
 173  
 Orhan hocam, 230, 316  
 Orhan Hocam, 129, 130, 131,  
 138, 145, 147, 154, 177,  
 260, 265, 278, 320, 331  
 orta hal, 153, 155  
**Osman Arıkan**, 70, 152, 153,  
 160, 165  
 Osman Nuri Ergin, 31  
 Osmanlı Devleti, 40  
 Osmanlılar, 30

## Ö

Öğretmen Okulu, 126, 313  
 Ökkeş Albez, 238  
 Ökkeş Karakoç, 122  
**Ökkeş Uncu**, 71, 142, 160, 177,  
 274  
**Ömer Dere**, 70, 160, 274  
 Ömer Dinçer, 105

Ömer Feyzi, 43  
 Ömer Özdemir, 143  
 ÖSYM, 93, 94

## P

pansiyon, 63, 64, 67, 70, 71, 80,  
 196  
 Paşa Kalay, 129, 133, 138  
 Pazarcık, 64, 242  
 Peygamber Efendimiz, 27, 136  
 Peygamberimiz (sav) Efendimiz, 72,  
 261  
 Post Modern Darbe, 90

## R

Rafet Bey, 194  
 Rafet Kameroğlu, 193  
**Ramazan Dış**, 70, 160  
 Ramazan PAK, 180  
 Rasûlullah, 247, 250  
 Recai Kutan, 220, 227, 228  
 Recep Peker, 33  
 Recep Tayyip, 228, 229, 231  
 Recep Tayyip Erdoğan, 104, 211,  
 220, 228, 229, 231  
 Refah Partisi, 90, 220  
 Refahiyol hükümeti, 91  
 Resulullah (sav), 23, 136  
 Reşit Gönül, 295  
 Rıdvan Hoca, 67  
 Rifat, 47

## S

Saadet Partisi'ni (SP), 220, 228  
 Saffet Solak, 219

Said Kırmacı, 161, 169, 175,  
239, 240  
Sait Kırmacı, 63, 64, 71, 163,  
283  
Saldaloğlu, 55  
Salih Özsağır, 263  
Salih Zihni Efendi, 43  
Sandalzade Osman Efendi, 42,  
51  
Sandalzade Osman Hoca Efendi, 52  
Sekiz yıllık kesintisiz eğitimi,  
87  
Selahattin Sandal, 54  
Semra Özal, 266  
sıkıyönetim, 161, 170, 313  
Sivas, 130, 131, 242  
siyaset, 24, 26, 33, 66, 74, 97,  
158, 215, 216, 226, 231, 323  
Suriye, 32, 164, 267, 287  
Süleyman Arif Emre, 218, 219  
Süleyman Demirel, 82  
Sütçü İmam, 67, 281

## Ş

Şaban Gebel, 134  
ŞAKA, 13, 261  
Şaka,, 261  
Şevket Arifoğlu, 53  
Şevket Kazan, 184, 185  
Şevki Bardakçı, 132  
Şeyh Adil mezarlığında, 128

## T

Tâlim Terbiye Kurulu, 35, 37  
Talim ve Terbiye Kurulu'nun, 82  
Tansu Çiller, 210

tarikâtçılar, 222  
Tayyip, 104, 198, 211, 220,  
228, 229, 230  
tellal Hacı Hüseyin Efendi, 78  
Tevekkül, 13, 144, 146, 256  
Tevfik İleri, 34, 36, 37, 44  
Tevhidi Tedrisat, 91  
tevhîd-i tedrisat, 89  
Tevhîd-i Tedrisat, 30, 31, 36  
Tilki hikâyesidir, 260  
Trabzon, 43  
Tunceli, 86  
Turgutlu, 43  
Türk Sanayici ve İş Adamları  
Derneği, 89  
Türkiye, 10, 30, 31, 32, 35, 44,  
45, 52, 55, 84, 86, 89, 91,  
94, 100, 101, 103, 124, 125,  
172, 190, 212, 218, 219,  
267, 313  
Türkoğlu, 64, 263

## U

Ulu Cami, 201, 299, 300  
ULU CAMİİ, 149  
Urfa, 288

## Ü

ülkücü, 222

## V

Vali, 13, 265, 266, 267  
Vehbi Bey, 56  
Vural Savaş, 188

**Y**

Yakup Bey, 186  
 Yakup Erikel, 185  
 Yaşar Alparslan, 52, 59, 71  
 Yaşar Efendi, 145, 146  
 Yaşar Gölcü, 145  
 Yaşar Hoca, 62  
 Yetiştirme Yurdu, 55, 62, 63  
 Yıldırım Alkış, 167, 180, 230,  
 280, 283, 300, 316  
 Yılmaz Ercan, 237  
 YÖK, 74, 87, 92, 93, 94, 95,  
 103, 104, 192, 197  
 Yusuf Dönmez, 71

Yusuf Haznedaroğlu, 170, 175  
 Yüksek İslam Enstitüsü, 6, 45, 74,  
 83, 122  
 Yüksel Kanar, 121

**Z**

Zekeriya Güvenen, 57, 59  
 Zekeriya Küçükönder, 53  
 Zekeriya Tanrıverdi, 68, 160, 167  
 Zeynel Abidin, 47  
 Ziya Efendi, 47